

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Diplomová práce

Bc. Michaela Bandyová

Domácí násilí – Povědomí tř. učitelů ZŠ v Olomouci o domácím násilí

Olomouc 2014

vedoucí práce: PhDr. Vladimíra Kocourková, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a že jsem použila jen uvedení pramenů a literatury.

V Olomouci dne _____

Bc. Michaela Bandyová

.....

Poděkování

Děkuji PhDr. Vladimíře Kocourkové, Ph.D., za odborné vedení diplomové práce a její podněty a rady, které mi jako vedoucí mé diplomové práce poskytovala při jejím zpracování.

Děkuji učitelům základních škol za spolupráci při výzkum pro tuto práci.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Bandyová Michaela
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PhDr. Vladimíra Kocourková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2014

Název práce:	Domácí násilí – Povědomí tř. učitelů ZŠ v Olomouci o domácím násilí
Název v angličtině:	Domestic violence - Olomouc Primary School Class Teachers Awareness about Domestic Violence
Anotace práce:	<p>Diplomová práce se zabývá problematikou domácího násilí a povědomím třídních učitelů ZŠ v Olomouci o domácím násilí.. Diplomová práce je rozdělená na 2 části – teoretickou a empirickou.</p> <p>Teoretická část se zabývá domácím násilím a obětí domácího násilí v obecné rovině. Důležitou kapitolou v teoretické části je kapitola „Řešení a pomoc“, která se věnuje jednotlivým institucím a orgánům, které přijdou do styku s osobou ohroženou domácím násilím i dětmi, které jsou svědky domácího násilí. Kapitola „Škola a domácí násilí“, se zabývá základními školami a rolí učitele při domácím násilím. Jak mohou učitelé odhalit, že jejich žák vyrůstá v rodině, kde probíhá domácí násilí a jak mu pomoci.</p> <p>Empirická část se zabývá šetřením. Šetření je zaměřeno na třídní učitele základních škol v Olomouci a jejich povědomí o</p>

	domácím násilím a možnostech, jak se v jednotlivých případech zachovat.
Klíčová slova:	Domácí násilí, osoba ohrožená domácím násilím, děti jako svědci domácího násilí, viktimizace, Policie ČR – vykazání, intervenční centra, OSPOD, předběžné opatření, základní škola a domácí násilí, oznamovací povinnost, bezpečnostní plán, prevence na základních školách.
Anotace v angličtině:	<p>This thesis deals with the problem of domestic violence awareness class masters in Olomouc on domestic violence ..</p> <p>The thesis is divided into two parts - theoretical and empirical.</p> <p>The theoretical part deals with domestic violence and victims of domestic violence in general. An important chapter in the theoretical part of the chapter "Solving and assistance", dedicated to individual institutions and bodies that come into contact with people affected by domestic violence and children who witness domestic violence. The chapter "The school and domestic violence", deals with the elementary schools and the role of teachers in domestic violence. How can teachers discover that their student growing up in a family where there is domestic violence and how to help him.</p> <p>The empirical part deals with the investigation. The investigation is focused on the class teachers of primary schools in Manchester and their awareness of domestic violence and possibilities in individual cases to maintain.</p>

Klíčová slova v angličtině:	Domestic violence, people affected by domestic violence, children as witnesses of domestic violence, victimization, Police - recognition, intervention centers, OSPOD, provisional measures, primary school and domestic violence, duty, security plan, prevention in primary schools.
Přílohy vázané v práci:	Grafy Tabulky Obrázky
Rozsah práce:	172 s.
Jazyk práce:	CZ

Obsah

ÚVOD	10
TEORETICKÁ ČÁST	12
1 DOMÁCÍ NÁSILÍ	13
1.1 Definice základních pojmů	14
1.1.1 Domácí násilí	14
1.1.2 Pachatel domácího násilí.....	16
1.1.3 Osoba ohrožená domácím násilím	17
1.1.4 Svědek domácího násilí.....	19
1.2 Charakteristické znaky domácího násilí	19
1.3 Formy domácího násilí	20
1.4 Fáze domácího násilí	24
1.5 Mýty a fakta o domácím násilí	24
SHRNUTÍ	25
2 OBĚTI DOMÁCÍHO NÁSILÍ	26
2.1 Viktimizace	27
2.2 Děti a domácí násilí	28
2.3 Důsledky domácího násilí na dětech	30
2.4 Jak to vidí děti?	31
SHRNUTÍ	33
3 ŘEŠENÍ A POMOC	34
3.1 Domácí násilí v českém právu	34
3.1.1 Mezinárodní úroveň	34
3.1.2 Vnitrostátní úroveň	36
3.2 Tři základní pilíře	39
3.2.1 Postup Policie ČR při řešení domácího násilí	40
3.2.2 Intervenční centra.....	45
3.2.3 Soudy	48
3.3 Domácí násilí a orgán sociálně-právní ochrany dětí	53
3.3.1 Orgán sociálně-právní ochrany dětí	54
3.3.2 Spolupráce OSPOD a Policie ČR.....	64

3.3.3 Spolupráce OSPOD a lékařská zařízení	65
3.3.4 Spolupráce OSPOD a intervenční centrum	65
SHRNUTÍ.....	66
4 ŠKOLA A DOMÁCÍ NÁSILÍ	68
4.1 Základní škola.....	68
4.1.1 Dokumenty školy a domácí násilí	71
4.2 Pedagogičtí pracovníci	78
4.2.1 Role učitele při domácím násilí.....	79
4.3 Bezpečnostní plán	84
4.3.1 Rodič – násilná osoba ve škole	85
4.3.2 Rodič – ohrožená osoba ve škole	86
4.4 Prevence.....	86
4.5 Oznamovací povinnost.....	88
SHRNUTÍ.....	89
EMPIRICKÁ ČÁST	90
5. ZÁKLADNÍ INFORMACE O ŠETŘENÍ.....	91
5.1 Téma šetření	91
5.2 Předmět šetření	91
5.3 Otázky a cíle šetření.....	91
5.3.1 Cíl šetření	92
5.3.2 Dílčí otázky	92
5.4 Metody šetření	92
5.5.1 Výběr vzorku.....	93
5.6 Podmínky pro šetření	94
5.7 Realizace šetření	94
5.8 Plán pro zpracování kvantitativních dat.....	95
5.9 Zjištěná data	95
5.10 Závěr	123
5.10.1 Vyhodnocení dílčích otázek	123
5.10.2 Hlavní cíl.....	126
ZÁVĚR.....	127

SUMMARY	129
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	132
SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ A TABULEK	134
SEZNAM PŘÍLOH	137
Příloha č. 1 – Charakteristické znaky domácího násilí	138
Příloha č. 2 - Příběhy obětí domácího násilí	139
Příloha č. 3 - Mýty a fakta o domácím násilí	141
Příloha č. 4 - Životní příběhy	144
Příloha č. 5 - Metoda SARA DN	148
Příloha č. 6 - Bezpečnostní plán pro oběti domácího násilí	149
Příloha č. 7 - Seznam intervenčních center v České republice	151
Příloha č. 8 - Obětem domácího násilí pomáhají intervenční centra	154
Příloha č. 9 – Dopad domácího násilí na děti	157
Příloha č. 10 – Dětské krizové centrum – komiks – domácí násilí	160
Příloha č. 11 – Dotazník	161
ZDROJE	166
Monografie	166
Legislativa	168
Internetové zdroje	169

Úvod

V úvodu této diplomové práce s názvem *Domácí násilí – Povědomí třídních učitelů ZŠ v Olomouci o domácím násilí* bych Vám chtěla práci představit a vysvětlit, proč jsem si vybrala zrovna toto téma a popsat, jak jsem postupovala při jejím zpracování.

Domácí násilí je celosvětový problém, který je v různých kulturách společnosti, historických událostí, náboženství či právních předpisech vnímám různě. Ve své práci se zaměřím na domácí násilí v rámci České republiky.

I když je domácí násilí v české společnosti často medializován, stále je to problém, který existuje a nemizí. Je mnoho prací, které se tomuto problému domácího násilí věnují. Existují neziskové organizace, orgány státní správy a samosprávy, které se snaží být nápomocny. Média se snaží tento problém medializovat, avšak častěji se řeší osoba ohrožená domácím násilím – převážně ženy. Další skupiny bývají často opomíjeny. V diplomové práci bych se proto chtěla zaměřit na děti, které vyrůstají v tomto rodinném prostředí a stávají se tak svědky domácího násilí.

Světová zdravotnická organizace považuje i děti, svědky domácího násilí za oběť domácího násilí. S tímto názorem souhlasím, proto si myslím, že děti si zaslouží stejnou pozornost společnosti i v případech, kdy přímý fyzický i psychický útok není mířen přímo proti nim. Domácí násilí ovlivňuje jejich vývoj, ale i způsob života v budoucnosti. Dívky si často vybírají partnery a zažívají stejný „osud“ jako jejich matky, naopak chlapci napodobují ve vztahu svého otce – násilnou osobu. Proto je důležité starat se o děti, nejen pro ně samotné, ale i pro naši společnost, aby v ní vyrůstali „zdraví“ jedinci, kteří budou zakládat své vlastní rodiny se „zdravými“ vztahy mezi partnery a dětmi.

Práce je rozdělena na teoretickou a empirickou část. Dále na jednotlivé kapitoly, které nám pomohou proniknout do problematiky domácího násilí.

První kapitola je zaměřena na domácí násilí. Vysvětlíme si základní pojmy, které s domácím násilím souvisí. Zaměříme se na charakteristiku, formy a fáze domácího násilí. Uvedeme na pravou míru, jak je to s mýty o domácím násilím a jaké jsou fakta.

Následuje kapitola, která se věnuje dětem jako svědkům a obětem domácího násilí. Vymezíme jejich psychické a psychosomatické projevy a projevy chování, které napovídají, že dítě se s domácím násilím setkalo.

Třetí kapitola této práce se zabývá prevencí proti domácímu násilí. Zaměříme na pomoc obětem domácího násilí, jak po stránce právní, tzn., že se zaměříme na legislativu České republiky, tak i po stránce psychické a stránce materiální, kdy určitou pomoc nabízí krizová a intervenční centra a OSPOD.

Poslední kapitola v teoretické části se věnuje institucím základního vzdělávání. Zjistíme, jak se škola jako instituce, staví či nestaví k problematice domácího násilí. Zaměříme se na

preventivní programy ve školách, dokumenty a různé další prostředky, které jsou nápomocny pedagogům poskytnout informace o domácím násilí. Zda takové dokumenty a prostředky existují a zda jsou dostatečné, aby byli pedagogové schopni identifikovat žáky, kteří vyrůstají v prostředí rodiny, kde domácí násilí probíhá. Jak takovýmito žákům mohou sami pedagogové pomoci a jaká je jejich povinnost.

Empirická část navazuje na Teoretickou část. Hlavním cílem empirického šetření je zjistit, zda učitelé základních škol v Olomouci, příspěvkových organizacích, vědí, co je to domácí násilí, co si představují pod tímto pojmem a jaké formy domácího násilí znají, jak se zachovávají v situaci, kdy se jejich žák stane obětí - svědkem domácího násilí. Dílčím cílem je zjistit, zda na základních školách v Olomouci probíhají preventivní programy zaměřené na oblast proti domácímu násilí a jaké metody k tomu využívají.

K vypracování diplomové práce mi sloužila odborná literatura, organizace a různé internetové zdroje, které se zabývají domácím násilím. Z autorů mohu zmínit např.: JUDr. Jiřinu Voňkovou; Doc. PhDr. Ludmilu Čírtkovou CSc., nebo Mgr. Drahomíra Ševčíka.

Diplomovou práci jsem se snažila napsat nestranně. Pokud píše o oběti, myslím tím všechny možné skupiny – ženy, muže, děti, seniory, zdravotně postižené. V práci nerozlišuji pohlaví, pokud píše učitel, pracovník, policista, myslím tím i ženy, které tyto pracovní pozice mohou vykonávat, tzn., učitel i učitelky, pracovník i pracovnice, policista i policistka, chtěla jsem se tak vyhnout zdlouhavému a neobratnému odvolávání se na obě pohlaví.

Teoretická část

Teoretická část diplomové práce je rozdělena na čtyři základní kapitoly. Cílem teoretické části je poskytnutí základních informací o domácím násilí, aby se i laik, kterému se tato práce dostane do rukou, orientoval v základních pojmech, znacích a legislativě, které se týkají domácího násilí.

Předmětem zájmu této diplomové práce jsou děti, které jsou svědky domácího násilí, abychom však porozuměli tématu, probereme domácí násilí i z obecné stránky. Část diplomové práce se tudíž zaměří na definice pojmů, oběti domácího násilí a řešení a pomoc oběti při domácím násilí.

Diplomová práce se snaží upozornit na jednotlivé problémy, které souvisí s domácím násilím a dětmi, které jsou svědky domácího násilí, jako např. jak je ovlivněna výchova dítěte, které se stalo svědkem domácího násilí a jaké jsou jeho dopady a důsledky na jeho vývoj.

Součástí teoretické části je i kapitola, která je určena legislativě, řešení a pomoci obětem a svědkům domácího násilí, tzn. právní úpravu České republiky, možnosti Policie ČR a intervenčních center, soudů a povinnosti pracovníků OSPOD.

Důležitou kapitolou v teoretické části je kapitola 4. Škola a domácí násilí, která se zabývá institucemi základního vzdělávání, učiteli a jejich pravomocemi a možnostmi, jak pomoci dětem, které žijí v rodině, kde se odehrává domácí násilí, ať jsou sami oběťmi nebo „jen“ jako svědkům domácího násilí.

1 Domácí násilí

Násilí jako takové se ve společnosti objevuje velmi často, je to společensky nežádoucí jev, který je tolerován v různých kulturách společnosti jinak a také jen v určitých situacích, např. při bojových sportech, kde jsou určeny pravidla hry a soupeři je respektují nebo nutné sebeobraně, kterou vymezuje zákon.

Definice násilí, které lze nalézt v odborné literatuře, se částečně překrývají, podle toho o jakou odbornou literaturu se jedná. Definice násilí pak může vycházet z pohledu lékaře, kriminalisty nebo psychologa.¹

Světová zdravotnická organizace WHO definuje násilí jako: *„úmyslné použití či hrozbu použití fyzické síly nebo moci proti sobě, jiné osobě, proti skupině či komunitě, a to síly (moci), která má, nebo s vysokou pravděpodobností bude mít, za následek poranění, smrt, psychickou újmu, poruchu vývoje či osobnosti.“*²

Já osobně vnímám násilí jako určitý skutek, čin, který nějaká osoba použije proti osobě druhé, aby si tak vynutila určité „právo“, „postavení“, „názor“. Každý člověk si občas potřebuje „vydobýt to svoje“, avšak tím se člověk liší od zvířat. Lidé by si měli uvědomit, jak velkou „sílu“, intervenci, mohou použít, aby nepřekročili únosnou hranici.

Naopak násilí páchané na slabších je nepřístupné a je jedno v jako podobně nebo míře se vyskytuje.

„Násilí mužů páchané na ženách se dlouhou dobu považovalo za společensky přijatelné a v myslích některých mužů přetrvává hluboce zakořeněná představa o mužské nadřazenosti a právu rozhodovat o životech „svých“ žen – manželek a dcer.

*Násilí páchané na dětech je o to závažnější, že se mu nemohou bránit. Velmi často jsou týráni svými rodiči, které milují a vzhlíží k nim jako ke svým vzorům. Nejen že trpí samotným aktem týrání, ale také si násilné vzorce chování nesou do života a mají problém násilí a případné sexuální zneužívání oddělit od skutečných projevů lásky a náklonnosti. Takové zážitky se odrážejí prakticky ve všech oblastech jejich života.“*³

Domácí násilí je jedna z mnoha forem násilí, je to velmi závažný problém, který se dotýká celé rodiny, ne jen osoby ohrožené domácím násilím a násilné osoby.

¹ HAŠKOVCOVÁ, Helena. Manuálek o násilí. Vyd. 1. V Brně: Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, 2004. s. 13. ISBN 80-7013-397-X.

² Tamtéž s. 13

³ BÍLÁ STUŽKA ČR. Formy násilí. *Muziprotinasili.cz*[online]. © 2014 [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: <http://www.muziprotinasili.cz/o-nasilii-na-zenach-a-detech/formynasili/>

1.1 Definice základních pojmů

1.1.1 Domácí násilí

Domácí násilí je nejrozšířenější formou násilí vůbec, přičemž je současně formou nejméně kontrolovanou a co do své frekvence a závažnosti nejvíce podceňovanou.

*Schneider, H. J.
(německý kriminolog)*

Domácí násilí není problém pouze současné doby, naopak tento problém mezi partnery existoval už od počátku lidstva, pouze se na něj nenahlíželo jako na problém a společnost neměla právo do těch vztahů zasahovat. Změna nastala až v novověku.

„V novověku vztahy mužů a žen získávaly výrazněji partnerský charakter a rozdíl autority a moci mužů a žen nebyl již tak výrazně právně kodifikován. V naší kultuře ale trval respekt vůči právu otce a manžela řídit život členů domácnost, i když byl emancipačním vývojem postupně oslabován. Partnerské násilí bylo kromě extrémních případů považováno za soukromou věc a zároveň za ojedinělý a okrajový problém. Až feministické hnutí v šedesátých a sedmdesátých letech v západní Evropě a USA porušilo společenskou toleranci k temným stránkám lidské intimity a násilí mužů vůči ženám bylo pojmenováno jako společenský problém.“⁴ Tímto krokem dala společnost najevo, že domácí násilí je špatné a netolerovatelné.

V České republice byl pojem domácí násilí definován pouze v odborné literatuře. Zákodárce tak nemohl postihnout násilí mezi blízkými osobami jako trestný čin. Domácí násilí tak bylo řešeno pouze jako přestupek proti občanskému soužití, nebo bylo řešeno až v krizových situacích, kdy oběť domácího násilí utrpěla dlouhodobá zranění, nebo skončilo smrtí.

K zásadní změně došlo až přijetím zákona na ochranu před domácím násilím zákon č. 135/2006 Sb., účinný od 1. ledna 2007. Důvodová zpráva k zákonu sebou přináší i definici domácího násilí z právního hlediska.

*„**Domácím násilím** se rozumí opakované násilné jednání nebo opakované vyhrožování násilným jednáním, v důsledku kterého dochází, nebo hrozí, že dojde k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti, mezi osobami, které jsou či byly spolu v intimním, rodinném či jiném obdobném vztahu a žijí ve společně obývaném bytě nebo domě. V rámci domácího násilí lze jednoznačně identifikovat osobu násilnou i osobu ohroženou, proti níž takové útoky nebo výhružky útokem směřují.“⁵*

⁴ GJURIČOVÁ, Š. – KOCOURKOVÁ, J. – KOUTEK, J. *Podoby násilí v rodině*. Praha: Vyšehrad, 2000. str. 75. ISBN 80-7021-416-3

⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 135/2006 Sb., zákon na ochranu před domácím násilím [online]. [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=13401>

Existuje mnoho definic domácího násilí, které jsou uvedeny v odborné literatuře, nebo na internetu. Vyhledávač Google.com, na internetu, nalezne k pojemu domácího násilí, přibližně 428 000 výsledků⁶. Definic a autorů, kteří se snaží vymezit domácí násilí, je velké množství. Mezi známé autory patří například: JUDr. Jiřina Voňková; Mgr. Ing. Ivana Spoustová; Doc. PhDr. Ludmila Čírtková CSc; Mgr. Petra Vitoušová; Mgr. Drahomír Ševčík; PhDr. et Mgr. Naděžda Špatenková, Ph.D. a mnoho dalších. Mnoho z těchto autorů spolupracují s neziskovými organizacemi, ale i státními orgány a institucemi, a podporují „boj“ proti domácímu násilí.

„Domácí násilí (dále také jen DN) je definováno jako opakované, dlouhodobé a zpravidla eskalující násilí fyzického, psychického, sexuální, sociálního a ekonomického rázu, které vytváří jednoznačně asymetrický vztah a vede ke stabilním rozdělení rolí na násilnou a ohroženou osobu.“⁷

Zároveň existuje mnoho neziskových organizací, které nabízí osobám ohroženým pomoc, snaží se je informovat o tom, co je to domácí násilí a jaké mají možnosti na svoji ochranu. Mezi nejznámější neziskové organizace patří Bílý kruh bezpečí, který často spolupracuje i Policii ČR. Dále bychom mohli jmenovat občanské sdružení ROSA, PERSEFONA nebo DONA linku, která nabízí pomoc a radu po telefonu.

Bílý kruh bezpečí ve své definici zdůrazňuje především znaky, podle kterých můžeme domácí násilí definovat – mezi blízkými osobami, k násilí dochází opakovaně, v soukromí a násilí se stupňuje.

„Domácí násilí je fyzické, psychické anebo sexuální násilí mezi blízkými osobami, ke kterému dochází opakovaně v jejich soukromí a tím skrytě mimo kontrolu veřejnosti, intenzita násilných incidentů se stupňuje a vede ke ztrátě schopností včas tyto incidenty zastavit a efektivně vyřešit narušený vztah.“⁸

Je velmi důležité, abychom si uvědomili, že domácí násilí je jednostranné, násilná osoba a ohrožená osoba si nikdy nemění role. Proto můžeme tvrdit, že domácí násilí není: spor, jednorázový incident nebo vzájemné potyčky mezi partnery.

Částečně je tento problém spjatý se stále zvyšujícími se nároky moderní společnosti na člověka, jak v osobním, tak zejména v profesním životě. Částečně za něj mohou některé návykové látky, které zvyšují agresivní chování. Domácí násilí není problémem jen sociálně slabých skupin či osob vyloučených ze společnosti, může to být problém i rodiny, která je finančně zajištěná a ve společnosti má své určité postavení.

⁶ GOOGLE.COM. Domácí násilí. [online]. © 2013 [cit. 2014-02-05]. Dostupné z <https://www.google.cz/search?client=opera&q=domácí+násilí&sourceid=opera&ie=UTF-8&oe=UTF-8>

⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Příčiny, formy a projevy domácího násilí. In: Bratislavská vysoká škola práva: Domáce násilie – nová prax a nová legislatíva v európe: Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie konaném v dňoch 15. – 16. októbra 2007 [online]. Bratislava: Poradca podnikateľa, spol. s r.o., február 2008 [cit. 2013-02-21]. ISBN 978-80-88-931-96-6. Dostupné z: http://www.law.uninova.sk/konferencie/zbornik_domace_nasilie_fin.pdf.

⁸ BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ. Domácí násilí. *Domacinasili.cz* [online]. © 2007 [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/domaci-nasilii/>

Velmi často je domácí násilí tajeno a probíhá za „zavřenými dveřmi“ v domnění, že nikomu do toho nic není. Opak je pravdou. Domácí násilí se dotýká všech členů rodiny a týká se všech druhů rodinných vztahů (mezi dospělými a jejich dětmi, mezi dětmi, dospělými navzájem nebo dospělými a prarodiči), ovlivňuje jejich životy i psychický vývoj.

„Domácí násilí se odehrává „beze svědků“ a mezi osobami, které k sobě mají (či měly) blízký vztah. V domácím násilí tak hraje roli citová blízkost, ale i ekonomická závislost. Navíc se jedná snad o jediný trestný čin či přestupek, v jehož případě pachatel neopouští „místo činu“ - díky určité toleranci totiž neočekává, že by za své chování mohl být odsouzen či potrestán.“⁹

Knihy od Andrei Buskott je doporučována i neziskovou organizací Bílý kruh bezpečí pro oběti trestných činů, ale i pro psychology, učitele, policisty a další profesionály, kteří by se s tímto problémem mohli při své práci setkat. V knize je domácí násilí definováno takto: *„Obecná definice domácího násilí – pod pojmem „domácí násilí“ se většinou rozumí opakované a stupňující se násilí fyzické, psychické či sexuální povahy mezi manželi nebo partnery. Problém „domácího násilí“ však lze pojmut v jeho širším významu jako rodinné násilí. Násilí v rodině totiž může mít různé konkrétní podoby, od týrání a zanedbávání dětí přes trýznění seniorů až po zmíněné psychické a fyzické násilí mezi mužem a ženou.“¹⁰*

V obecné rovině můžeme říct, že domácí násilí je sociálně-patologický jev, který probíhá mezi členy domácnosti, negativně ovlivňuje nebo poškozuje oběť, narušuje její psychickou rovnováhu, poškozuje rozvoj její osobnosti nebo omezuje její svobodu.

Jednotlivé prvky se stále opakují, např., že jde o násilí v rodinném kruhu, ve společné domácnosti, že se agresivní chování opakuje a stupňuje a je skrytá okolní společností. Aby se s jistotou mohlo mluvit o domácím násilí, musí toto násilí splňovat určité znaky, které jsou uvedeny v následující podkapitole.

1.1.2 Pachatel domácího násilí

Pachatelem neboli násilnou osobou, podle zákona č. 135/2006 Sb., může být osoba, která žije ve společné domácnosti s jinou osobou. Důvodová zpráva k tomuto zákonu uvádí definici násilné osoby:

„Násilnou osobou se rozumí osoba, která ohrožuje jinou osobu (ohroženou osobu) na životě, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti a společně s ohroženou osobou obývá byt nebo dům, popřípadě jsou či byli spolu s ohroženou osobou v intimním, rodinném či jiném obdobném vztahu, a vzhledem k aktuální zadokumentované situaci, předešlým incidentům a riziku reálného

⁹ ROSA. Specifika domácího násilí. Rosa-os.cz [online]. © 2014 [cit. 2014-02-05].

Dostupné z: <http://www.rosa-os.cz/domaci-nasili/specifika-domaciho-nasili/>

¹⁰ BUSKOTTE, Andrea a VANÍČKOVÁ HORNÍKOVÁ, Lucie, ed. Z pekla ven: žena v domácím násilí. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2008. s 42. ISBN 978-80-251-1786-6.

ohrožení lze důvodně předpokládat, že tato osoba se bude dopouštět i nadále násilí vůči ohrožené osobě.“

Jak už bylo uvedeno výše, domácí násilí se netýká jen osob sociálně slabších nebo nevzdělaných, tudíž ani pachatel nemusí vykazovat takovéto znaky. Pachatelem může být osoba, která se ve společnosti prezentuje jako velice úspěšný a oblíbený jedinec, který je ochotný přispěchat na pomoc.

„Bílý kruh bezpečí přichází s následující typologií pachatele:

- rozpadlý alkoholik,
- stresovaný slaboch – odreagování vlastní mizérie, domnělá či skutečná životní krize je spouštěčem; vandal doma, násilník potřebuje sám podporu, žena je zástupným odreagováním,
- nepolepšitelný násilník či sociální sadista,
- domácí násilník – pedant/bazírák, pro okolí slušný člověk, fenomén dvojí tváře, většinou vysoce kvalifikovaný partner,
- normální násilník – oběť vlastního špatného dětství, kopíruje model původní rodiny, jestliže sám cítí vinu a přijímá zodpovědnost, je dobrá šance na zlepšení,
- reaktivní násilník – reakce na domnělé nebo skutečné ústrky ze stran partnerky, jasný a nápadný start, začátek incidentů, celkem dobrá prognóza, neboť příčina je pravděpodobně vztahová, interpersonální,
- jiný pachatel – sběrný koš pro ostatní konstalce příčin a důležitých spouštěčů.“¹¹

1.1.3 Osoba ohrožená domácím násilím

Obětí domácího násilí neboli ohrožená osoba, podle zákona 135/2006 Sb., může být jakákoliv osoba. Definici nalezneme v důvodové zprávě k zákonu na ochranu před domácím násilím.

„Ohroženou osobou se rozumí osoba, proti které směřuje domácí násilí ze strany násilné osoby; jedná se většinou o osobu, která společně s násilnou osobou obývá byt nebo dům, popřípadě jsou či byli spolu s násilnou osobou v intimním, rodinném či jiném obdobném vztahu.“¹²

Společnost má milnou představu o tom, že obětí je pasivní, závislá či nesamostatná osoba. Obětí se může stát osoba vzdělaná a finančně zajištěná. Nejčastěji si představíme oběť domácího násilí jako ženu, je pravda, že ženy a děti bývají nejčastější skupinou obětí násilí v rámci rodiny.¹³ Obětí se může stát jakýkoliv člen společné domácnosti - ženy, děti, muži, senioři a zdravotně postižení.

¹¹ STRÍLKOVÁ, Patricie a FRYŠTÁK, Marek. Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2009. 19 s. Právo. ISBN 978-80-7418-020-0.

¹² Důvodová zpráva k zákonu č. 135/2006 Sb., zákon na ochranu před domácím násilím [online]. [cit. 2013-10-15]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=13401>

¹³ ACORUS, OBČANSKÉ SDRUŽENÍ. Definice domácího násilí. *Acorus.cz*[online]. © 2011 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <http://www.acorus.cz/cz/domaci-nasili/info-o-domacim-nasili.html>

Obětí se rozumí jakákoli fyzická osoba, jež je vystavena chování specifikovanému v bodě o „násilí vůči ženám“ a „domácím násilím“.¹⁴

Obětí domácího násilí mohou být ženy (92 – 98 %), muži (2 – 5 %), děti, senioři (ve věku nad 65 let to jsou 3 - 5% osob) a zdravotně postižení (neexistují žádné statistické údaje o výskytu, často jsou zveřejněny až případy, které končí tragicky).¹⁵

„Ohroženou osobou je osoba, proti které směřuje domácí násilí ze strany násilné osoby.“¹⁶

Rozpoznat domácí násilí je velmi složité, tím že probíhá „za zavřenými dveřmi“ je před okolní společností utajeno. Ohrožená osoba se bojí, nebo stydí přiznat, že se stala obětí domácího násilí, nebo o tom dokonce neví, protože netuší, že například i omezování styku s přáteli, můžeme zahrnout do emocionálního týrání. Důvodů může být několik, avšak existují určité „znaky“, kterých si můžeme u ohrožené osoby všimnout.

„Co nasvědčuje o týrání oběti:

- *časté návštěvy u lékaře*
- *zranění na několika místech - často také na prsou, v oblasti břicha*
- *potíže s trávicím traktem a žaludkem*
- *porucha příjmu potravy - anorexie, bulimie*
- *deprese, úzkostlivost, sebevražedné myšlenky*
- *důkazy o sexuálním násilím*
- *sebezničující reakce oběti jako je popírání viny útočníka (týraná žena vyvíjí partnera a omlouvá jeho agresivní chování vnějšími okolnostmi, jeho nezaměstnaností, nemocí, alkoholizmem)*
- *minimalizace následků (žena bagatelizuje svá zranění, zlehčuje intenzitu i nebezpečnost útoku, nevnímá vážnost situace)*
- *popírání viktimizace (žena pro svá zranění uvádí nepravé důvody, mohou se objevit zvláštnosti např. amnézie, necitlivost na bolest)*
- *odmítání možností záchrany (žena odmítá reálné možnosti pomoci, patří sem opakované návraty k partnerovi, nerozhodnost v podání žádosti o rozvod).*
- *traumatizujícími představami, nadměrně emočně reaguje na normální podněty.“¹⁷*

¹⁴ Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí, s. 5

¹⁵ ACORUS, OBČANSKÉ SDRUŽENÍ. Definice domácího násilí. *Acorus.cz* [online]. © 2011 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <http://www.acorus.cz/cz/domaci-nasili/info-o-domacim-nasili.html>

¹⁶ Policie ČR - Metodická příručka č. 1/2010, Čl. 1c. *Policie.cz* [online]. 2010 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: www.policie.cz/soubor/mp-1-2010-docx.aspx

¹⁷ ZÁCHRANNÝ KRUH. Domácí násilí. *Zachrannykruh.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-06-03].

Dostupné z: <https://www.zachrannykruh.cz/pro-verejnost/kriminalita-rizikove-chovani/domaci-nasili/domaci-nasili.html>

Profesionálové - policisté, pracovníci intervenčních center, ale i operátoři krizových telefonických služeb, k odhalení domácího násilí používají metodu SARA DN, která obsahuje 15 otázek. Proškolená osoba tak může zjistit rizikové faktory a kvalifikovaně odhadnout riziko dalšího domácího násilí

1.1.4 Svědek domácího násilí

Svědka domácího násilí se může stát kdokoli, v rámci této diplomové práce se bude o svědcích mluvit v návaznosti na děti, které vyrůstají v rodině, kde domácí násilí probíhá.

„Nejčastějšími svědky domácího násilí v rodině bývají právě děti, je to více než 90%. Dítě se stává svědkem domácího násilí pokud: vidí fyzické nebo sexuální násilí, slyší psychické nebo fyzické násilí, vidí zranění způsobená fyzickým násilím.“¹⁸

Více v kapitole dvě, která se podrobněji zabývá dětmi, které se staly svědky nebo dokonce oběťmi domácího násilí. Obsahuje znaky, projevy a důsledky domácího násilí.

1.2 Charakteristické znaky domácího násilí

Domácí násilí mívá mírný a nenápadný začátek a často nemusí být obětí rozpoznáno včas. Domácí násilí probíhá za zavřenými dveřmi a dotýká se nejen oběti, ale celé rodiny, avšak společnosti zůstává skryta. Agresivita se stupňuje, tzn., že agresor má nad obětí moc a oběť se cítí bezbranná a závislá na násilníkovi, např. emocionálně i ekonomicky. Není tedy výjimkou, že rodina „funguje“ i několik roků bez toho aniž by jejich nejbližší okolí cokoliv poznalo.

Pro Policii ČR byla v roce 2010 vydána **METODICKÁ PŘÍRUČKA č. 1/2010**, ředitele ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky k realizaci závazného pokynu policejního prezidenta č. 166/2009 o provádění vykazání, která definuje znaky domácího násilí v článku 1 Výklad pojmů takto:

„Pro účely řešení incidentu se znaky domácího násilí (dále jen „incident“) se rozumí:

a) typickými znaky domácího násilí

- 1. přítomnost některé z forem násilí mezi osobami žijícími ve společném obydlí*
- 2. dlouhodobost (cyklus násilí se opakuje: růst napětí – násilný incident – zklidnění)*
- 3. jasné rozpoznatelné role (lze rozlišit násilnou a ohroženou osobu, vzájemné postavení je nerovné a role se v průběhu incidentu nemění)*

¹⁸ STOP NÁSILÍ. CZ. Děti svědci domácího násilí. *Stopnasili.cz*[online]. © 2007 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <http://www.stopnasili.cz/verejnost/deti-svedci-domaciho-nasili.html>

4. *nárůst intenzity násilí (lze pozorovat, že incidenty jsou častější a krutější nebo hrozí, že se tak stane).*¹⁹

Jak už vyplývá z definic domácího násilí, základními znaky jsou: blízký intimní vztah mezi osobou ohroženou a násilnou osobou, společné bydlení, násilí probíhá „za zavřenými dveřmi“ tedy skryté před společností a tím pádem těžko odhalitelná, asymetrie ve vztahu, dlouhodobost, ataky se opakují v cyklech a jejich intenzita se stupňuje.²⁰

Z tohoto vyplývá, že domácí násilí není hádka mezi partnery, která vyústí např. fackou, pokud se tato situace neopakuje. Role mezi osobou hroženou a násilnou osobou jsou neměnné. Do domácího násilí nemůžeme zahrnout hádky, rvačky, spory mezi partnery, kde jsou role rovné nebo se střídají. Domácí násilí je dlouhodobé a často se opakuje v cyklech, navíc se agrese násilné osoby stupňuje. Může to začít jako nenápadné omezování, ponižování a vyvrcholit to může fyzickým útokem, kdy bude ohrožená osoba ohrožená na zdraví nebo dokonce na životě.

1.3 Formy domácího násilí

Domácí násilí můžeme rozdělit do několika skupin, často se však vzájemně prolínají a nevyskytují se izolovaně. Většinou se jedná o psychické a fyzické násilí, které může skončit těžkou újmou na zdraví s celoživotními následky, nebo smrtí oběti, ale patří sem i izolace, ekonomické a emoční vydírání.

Jednotliví autoři se staví k vymezení forem domácího násilí rozdílně. Pro tuto práci bylo vybráno rozdělení forem násilného jednání podle Voňkové a Spoustové (viz tabulka č. 1) a rozdělení, které uvádí na svých webových stránkách občanského sdružení Acorus.

Voňková J. a Spoustová I. rozdělily formy násilného jednání do sedmi hlavních skupin, tak jak je uvedeno v sledující tabulce.²¹

Sociální izolace	<ul style="list-style-type: none">▪ absolutní uzavření oběti, zákaz styku s příbuznými a s přáteli, zákaz telefonování, vycházení,▪ příkazování chování, oblékání, rozhovor o tom, co je a co není vhodné,
------------------	---

¹⁹ Policie ČR - Metodická příručka č. 1/2010, čl. 1a. [online]. [cit. 2014-02-15].

Dostupné z: www.policie.cz/soubor/mp-1-2010-docx.aspx

²⁰ Příloha č. 1 - Charakteristické znaky domácího násilí

²¹ VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. Domácí násilí v českém právu z pohledu žen. 2., přeprac. vyd. Praha: proFem, 2008. 23-24 s. ISBN 978-80-903626-7-3.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vyčerpávající dohled nad životem, zákaz nebo naopak určování literatury, sledování televize, poslouchání rádia, omezování nebo zákaz jakýchkoli zájmů
Zastrašování	<ul style="list-style-type: none"> ▪ demonstrace síly, vyvolávání strachu, křik, používání zuřivých gest, vyhrožování, ▪ ničení majetku, týrání zvířat ▪ používání výhrůžek typu opuštění rodiny, spáchání vraždy dětí nebo sebevraždy, uzavření partnerky do blázince, odnětí dětí
Vyčerpání	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odpírání potravy, tekutin, spánku, ▪ přikazování někdy až nesmyslných prací
Citové týrání	<ul style="list-style-type: none"> ▪ neustálé nadávky, kritizování, sekýrování, ▪ vyvolávání pocitu viny za situaci, popírání faktu násilí s tím, že „oběť se něco zdá“, ▪ občasné poskytování laskavosti se střídá s odpíráním pozornosti, demonstrace milostného poměru s jinou osobou
Ekonomické týrání	<ul style="list-style-type: none"> - zákaz získání nebo udržení zaměstnání, přidělování kapesného, přinucení žádat o prostředky na obživu, každodenní kontrola nákupů, neposkytnutí finančních prostředků na chod rodiny, zamezení přístupu k rodinným příjmům, ▪ vystavování rodiny hladu, chladu, nedostatku oblečení, hygieny ▪ rozprodávání zařízení domácnosti, neplacení nákladů spojených s bydlením
Vydírání	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nástrojem vydírání jsou zejména děti – označování ženy za špatnou matku, sdělování pohrůžek, že v případě odchodu již matka děti neuvidí

Zneužívání „práv“ mužem	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zacházení s obětí, jako se služkou, nadřazené a povýšené chování, právo o všem rozhodovat, určovat role v domácnosti
-------------------------	--

Tabulka č. 1 - Formy násilného jednání

Formy domácího násilí, které definuje ACORUS, občanské sdružení, které pomáhá osobám ohroženým domácím násilím.

„Fyzické násilí“

- *je nejvíce viditelné, neboť zpravidla zanechává stopy v podobě modřin, jizev, popálenin, zlomenin, zaschlé krve apod.*
- *jde o brutální bolestivé útoky, které s sebou nesou riziko poškození zdraví a v extrémních případech může tento druh násilí vyústit v přímé ohrožení života*
- *mezi projevy fyzického násilí patří např. bití, píchání ostrými předměty, řezání, pálení, svazování, trhání vlasů, škrábání, ohrožování předměty nebo zbraněmi, kroucení rukou, odpírání jídla či spánku apod.*

Psychické násilí

- *souvisí s násilím fyzickým nebo se může odehrávat samostatně*
- *zpravidla stojí na počátku rozvíjejícího se řetězce násilí fyzického, později je ohrožená osoba vystavena současně fyzickým útokům i nadávkám a ponižování*
- *je obtížně dokazatelné, neboť na první pohled není zřejmé, zda je osoba skutečně psychicky týraná*
- *u psychického násilí si zprvu ohrožená osoba nemusí uvědomovat, že jde o násilí, např. mocenská opatření související s žárlivostí si vykládá jako velkou lásku apod.*
- *zahrnuje soustavné ponižování, hrubé nadávání, urážení, zesměšňování na veřejnosti, vyhrožování, zastrahování, snižování osobních kvalit, znevažování schopností ohrožené osoby, využívání mocenských privilegií*

Pod psychické násilí lze zařadit také násilí emocionální a sociální, které je pro lepší pochopení uvádíme samostatně.

Emocionální násilí

- *je orientováno na osoby, zvířata a věci, ke kterým má ohrožená osoba citový vztah*
- *zaměření na osoby se nejčastěji orientuje na nejbližší lidi z okolí ohrožené osoby (děti, rodiče, sourozenci apod.)*
- *zaměření na zvířata zahrnuje vyhrožování likvidací domácích zvířat nebo její provedení*

- *zaměření na věci zahrnuje ničení věcí patřících do osobního vlastnictví ohrožené osoby či věci, ke kterým má vztah a představují nenahraditelnou vzpomínku, např. fotografie, dárky od rodičů, zděděné předměty jako památka na předky apod.*

Sociální násilí

- *zaměřuje se na sociální postavení a prostředí oběti*
- *zahrnuje izolování ohrožené osoby od ostatních lidí, zablokování telefonu, zákaz vycházení z bytu, kontrola času a sociálních kontaktů apod.*
- *v případě, že ohrožená osoba ztratí kontakt s vnějším světem, nemá možnost prodiskutovat svůj problém a srovnávat, dochází u ní k deformaci vnímání reality -normou se pak stává to, co žije, tedy dennodenní násilí*

Ekonomické násilí

- *dotýká se základních potřeb ohrožené osoby, jako je jídlo, bydlení, ošacení apod.*
- *zahrnuje zákaz docházení do zaměstnání, nechávání se doprošovat o peníze, kontrolu vydávání peněz a požadování vyúčtování i nepatrných částek, odmítání financovat stravu, platit nájem, poskytovat ošacení, odebírání peněz, znemožnění disponovat společným účtem apod.*
- *v poslední době se rozšiřují případy, kdy si násilná osoba vzala vysoké půjčky, které nesplácela a protože smlouva o půjčce byla uzavřena za doby trvání manželství, firmy vymáhají tyto pohledávky na ohrožené osobě, zatímco násilník mění místo pobytu a není k dohledání*

Sexuální násilí

- *je rovněž hůře rozpoznatelné a dokazatelné, neboť zpravidla také nezanechává stopy a odehrává se v intimním prostředí beze svědků (v některých vyhocených případech jsou svědky děti)*
- *zahrnuje znásilnění, vynucování si sexuálního styku nebo sexuálních praktik proti vůli ohrožené osoby, sexuální napadání nebo napadání erotických částí těla, jednání s ohroženou osobou pouze jako se sexuálním objektem atd.²²*

²² ACORUS, OBČANSKÉ SDRUŽENÍ. Druhy domácího násilí. *Acorus.cz*[online]. © 2011 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <http://www.acorus.cz/cz/domaci-nasilii/info-o-domacim-nasilii.html>

1.4 Fáze domácího násilí

Už víme, že domácí násilí je dlouhodobé a opakující se chování agresora proti oběti. Domácí násilí si můžeme popsat v tzv. „spirále násilí“ nebo také v „koloběhu násilí“. Jedná se o cyklicky opakující se etapy, kdy se střídají jednotlivé fáze, ovšem intenzita a síla se stupňuje a fáze zkracují:

1. **Fáze: Stupňování napětí** – tato fáze může trvat poměrně dlouho, ve vztahu je napjatá a negativní atmosféra a partneři se často hádají, agresor se cítí být vyprovokován – je verbálně agresivní, oběť se snaží těmito situacím v budoucnu vyhnout. Oběti, které se s touto fází už setkaly, reagují opačně – napětí vycítí předem a snaží se, aby se „vyhrotilo“ v soukromí, má tak pocit, že má agresora a jeho chování více pod kontrolou.
2. **Fáze: Exploze** – je to vyvrcholení 1. fáze, většinou trvá relativně krátkou dobu, agresor „se uvolní“, chování oběti se v této fázi liší podle typu povahy oběti, některé utrpí emocionální kolaps, který může několik hodin ale i dní, jiné oběti se snaží podobným situacím ubránit, hledají pomoc u rodiny a přátel, volají policii nebo ze vztahu odchází.
3. **Fáze: Líbáňky – neboli fáze „promiň miláčku“** – agresor se snaží oběti omluvit a vynahrazovat jí to dárky nebo přehnanou pozorností a něhou. Často se oběť právě v této fázi rozhodne od agresora odejít, nebo hledá pomoc a radu u rodiny nebo odborníka, většinou to však dopadá tak, že oběť uvěří, že se agresor chce napravit, a že podobná situace se nebude už opakovat a zůstává. Bohužel ve většině případů se všechno znovu opakuje, agresor se snaží připsat alespoň část viny i oběti: „Proč jsi musela zrovna dneska...“, nebo „Kdybys pořád nedělala...“ atd. To jsou signály, že se oběť nachází v momentě, kdy fáze 3 přechází do fáze 1.²³

1.5 Mýty a fakta o domácím násilí

I v současné době, kdy máme rovnoprávnost mezi muži a ženami, existují názory, že muž je nadřazen ženě, jistě, názory na tento problém se liší danou kulturou, tradicemi, výchovou a náboženstvím. Bohužel, ale i v naší zemi, která je považována za vyspělou zemi se vzdělaným obyvatelstvem, se mezi námi objevují lidé s názory, které nejsou pravdivé avšak mezi lidmi velmi časté.

„ Rozšířené mýty a předsudky nedovolují ženám postiženým násilím, aby byly schopny hovořit o své situaci. Zabraňují i tomu, aby se ženám dostalo adekvátní pomoci. Zachází to až tak daleko, že ženy hledají vinu u sebe a neodvážejí se vyjít se svým problémem na veřejnost. “²⁴

²³ BUSKOTTE, Andrea a VANÍČKOVÁ HORNÍKOVÁ, Lucie, ed. Z pekla ven: žena v domácím násilí. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2008. 64-66 s. ISBN 978-80-251-1786-6.

²⁴ AVON COSMETICS, spol s r. o. Mýty vs. Fakta. *Avonprotidomacimunasili.cz*[online]. © 2010 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <http://www.avonprotidomacimunasili.cz/o-domacim-nasili/myty-vs-fakta/>

Problému domácího násilí se u nás věnují různé organizace. Pomoc nabízí i společnost AVON Cosmetics, spol. s r. o, která se snaží pomoci svých kampaní *Avon proti rakovině prsu a Avon proti domácímu násilí*, medializovat tyto problémy a nabízí rady a pomoc obětem a ohroženým osobám. Zároveň na svých webových stránkách uvádí základní informace o domácím násilí, nabízí např. kurzy sebeobrany pro ženy a uvádí těchto 10 mýtů, které se snaží uvést na pravou míru. 10 mýtů a faktů v Příloze 1

Shrnutí

Domácí násilí je problém. Je těžké ho definovat, nebo odhalit. Větším problémem je, že si neumíme v dané situaci poradit, mnohé oběti, si ani neuvědomují, že jsou oběťmi domácího násilí, sousedi, známí nebo rodina si ani neuvědomují, že jsou svědky domácího násilí, neví, jak se mají zachovat a jak pomoci.

Přesto největším problémem je, že v tomto prostředí vyrůstají naše děti. Stávají se oběťmi domácího násilí ať už přímo či nepřímo a ovlivňuje to jejich zdravý vývoj a chování.

2 Oběti domácího násilí

Jak už bylo uvedeno v kapitole 1.1 Definice základních pojmů, oběť, neboli osoba ohrožená domácím násilím je osoba, proti které směřuje domácí násilí ze strany násilné osoby, společně obývají byt/dům a jsou spolu v intimním, rodinném či jiném obdobném vztahu.

Obětí domácího násilí se může stát kdokoliv. Může to začít jako nenápadné omezování při styku s přáteli, „usměrňování“ stylu oblékání, kontrolu mobilního telefonu, ale po čase to může vyústit ve fyzické napadení.

Bohužel stále přetrvává ve společnosti milná představa, že obětmi domácího násilí jsou pouze ženy. Ano, je pravda, že ženy tvoří největší skupinu obětí, ale zároveň se obětí mohou stát muži, děti, senioři a zdravotně postižení.

„Domácí násilí se tedy týká všech rodinných vztahů a oběti lze rozdělit do těchto skupin:

- **ženy** – tvoří 92-98 % obětí domácího násilí. Ženy, které se staly obětí domácího násilí, mají nejrůznější psychické problémy. Rozpoznat týranou ženu bývá obtížné, pokud ona sama svoji situaci skrývá. Často se za násilí v rodině stydí, popírá ho a uvádí jiné příčiny svých potíží.
- **děti** – v rodinách se ze 70 % odehrává násilí za přítomnosti dětí. Děti trpí násilím v rodině vždy, a to i tehdy, když nejsou samy přímo napadány. V rodinách, kde je přítomno domácí násilí, je výrazně větší nebezpečí, že se ublíží také dítěti. Děti zažívající domácí násilí jsou silně traumatizovány a jejich negativní zážitky se odrážejí i v jejich dospělém životě.
- **muži** – statistiky hovoří o tom, že je muž obětí domácího násilí ve 2-3 %. Tato čísla jsou ale zavádějící, jelikož jen málokterý muž veřejně přizná, že je týrán svou partnerkou.
- **senioři** – zde se domácí násilí vyskytuje ve 2-3 %. I toto číslo je ale zavádějící, neboť senioři jsou nejčastěji týráni svými dospělými dětmi a jen málokdo to veřejně přizná. Je to pro ně velice bolestné téma.
- **zdravotně postižení** – tato skupina je velice malá, ale přesto se najdou případy, kdy týráni vyjde najevo. Zdravotně postižení jsou mnohdy odkázáni na péči násilné osoby a vzhledem ke svému handicapu se nemohou dostatečně bránit.²⁵

Reakce obětí domácího násilí jsou jiné než obětí jiných trestných činů. Můžeme se setkat s přetrvávající vazbou k agresorovi, popírání domácího násilí, stahování viny na sebe a omlouvání agresorových činů („měl špatný den v práci“, „bije mě, jen když se napije alkoholu“, apod.). Často se stává, že společnost okolo ohrožené osoby domácím násilím nechápe, proč s agresorem dál zůstává, proč to tají a vysvětlují si to pomocí falešných mýtů²⁶.

²⁵ ACORUS, OBČANSKÉ SDRUŽENÍ. Druhy domácího násilí. *Acorus.cz* [online]. © 2011 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <http://www.acorus.cz/cz/domaci-nasili/info-o-domacim-nasili.html>

²⁶ Příloha č. 3 – Mýty a fakta

„Oběť domácího násilí se odnaučí vyjadřovat přímo své pocity. Disociací otupuje prožívání emocí, chrání se tak před prožíváním bolesti. Může se jednat o úplné „vymazání“ pocitů, o ohraničenou ztrátu paměti, v extrémní podobě se může jednat o mnohočetnou osobnost. Oběť domácího násilí popírá vážnost incidentů, je to forma její iluzorní obrany.“²⁷

Procesu, kdy se člověk stává obětí trestného činu, se říká viktimizace.²⁸

2.1 Viktimizace

Viktimizaci se rozděluje na přímou a nepřímou.

Přímá viktimizace vzniká, když agresor atakuje partnera ale také dítě, nebo „jen“ dítě – dítě je obětí domácího násilí. Dítě je tak vystaveno násilí ze strany rodiče, nebo partnera svého rodiče. Často se stává, že je dítě atakováno právě, když je svědkem domácího násilí a snaží se ohroženou osobu bránit.

Nepřímá viktimizace vzniká právě tehdy, kdy je dítě svědkem domácího násilí (nebo jiná osoba, která s násilnou osobou a osobou ohroženou sdílí obydlí).

Dále se viktimizace rozlišuje na - primární, sekundární a terciální.

Primární viktimizaci je přímá újma způsobená pachatelem oběti, který je vůči oběti v poměru osoby blízké, patří sem různé formy domácího násilí, které jsou uvedeny v podkapitole 1.3 Formy domácího násilí.

Následky domácího násilí mohou být bezprostřední a dlouhodobé. Mezi krátkodobé řadíme zklamání, frustraci a pocit zrady. Typickými tělesnými reakcemi ne krizi je napětí, bolest, narušení fyziologických procesů atp. Oběti domácího násilí, které jsou mu vystaveny dlouhodobě, pociťují zvýšenou psychickou a emocionální labilitu, ztrátu sebevědomí, pocit bezmoci, osamělosti, viny, strach, oddanost vůči trýzniteli, ztrátu radosti ze života, ztrátu osobních perspektiv, nedůvěru ve vlastní síly, sebedestruktivní nebo depresivní ladění. Pokud je oběť vystavena útokům agresora dlouhodobě začne vnímat realitu zkreslenou optikou. Sama sebe obviňuje za brutální projevy násilníka a snaží se předejít jeho agresivním výbuchům tím, že má zoufalou snahu mu ve všem vyhovět.

Sekundární viktimizaci je újma způsobená oběti neadekvátní, negativní reakcí formálních institucí. Dopouštějí se toho osoby, které z moci úřední přicházejí osobami, které se stanou oběťmi trestného činu do styku. Poručují tím profesionální etiku, mohou to být policisté a soudci, ale také poradci specializovaných center, psychologové, lékaři, zákonodárci apod.

²⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila a kol. Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. s 110. ISBN 978-80-247-2014-2.

²⁸ ABZ slovník cizích slov. [online]. © 2005-2014 [cit. 2014-03-05].

Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/viktimizace>

Příčinou neodborného přístupu může být nedostatek informací o charakteru a příčinách tohoto jevu, stále tu však přetrvávají tendence podléhat stereotypů a mýtům o domácím násilí apod. Následkem sekundární viktimizace oběti domácího násilí je postupná izolace, ztráta naděje v účinnou pomoc a téměř absolutní nemožnost se z násilného svazku nějakým způsobem vymanit.

Bohužel stereotypy a mýty o domácím násilí se často nevyhýbá ani blízkému okolí oběti. Oběť tak nenachází oporu a dostává se tak do izolace a přijímá za své přesvědčení, že v její situaci neexistuje možnost pomoci.

Oběti může pomoci kvalifikovaná pomoc. Mělo by jít o pomoc právní, sociální a hlavně o radu, jak postupovat dále. Důležitá je emocionální podpora. Postupně tak může dojít k úplné společenské stabilizaci.

Někdy to však není možné a nastupuje fáze **terciální viktimizace**. Oběť se nedokáže vyrovnat s traumatem po celý zbytek života.²⁹

2.2 Děti a domácí násilí

Většina odborné literatury, ale i závěrečných prací se zabývá domácím násilím páchaných na ženách. Tato diplomová práce je zaměřená na děti, které se staly svědky domácího násilí. Světová zdravotnická organizace přítomnost dětí při domácím násilí označuje za jejich psychické týrání dítě, které se stalo svědkem domácího násilí je považováno a mělo by se s ní i tak jednat jako s obětí.

V následujícím textu bude popsáno, jak na děti, které jsou součástí domácího násilí, nahlíží stát, jaké jsou důsledky domácího násilí v jejich projevech chování a jak stát řeší případy, kdy v takovéto rodině, žije dítě.

Zákon o sociálně - právní ochraně dětí, v souladu s Úmluvou o právech dětí, definuje dítě jako osobu nezletilou. Podle **čl. 1 Úmluvy o právech dětí** se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší 18 let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.^{30,31}

Zažít domácí násilí je extrémně traumatizující zkušenost, jejíž následky si ohrožená osoba mnohdy nese celý život. Pokud jsou oběťmi nebo svědky domácího násilí děti, je jejich situace ještě těžší, protože se s danou situací musí vyrovnat emocionálně, ale i mentálně.

Ať už se nám to líbí nebo ne, jsou to právě děti, které jsou nejčastějším svědkem domácího násilí podle informací na stránkách Stopnásilí.cz a Intervenčního centra Brno je to až 90% dětí.

²⁹ HUŇKOVÁ, Markéta a VOŇKOVÁ, Jiřina. Domácí násilí v ČR z pohledu práva: (efektivnost právních norem ČR posuzovaná vzhledem k cíli ochrany společnosti před domácím násilím). 1. vyd. [Stráž pod Ralskem]: Justiční akademie ČR, 2004. 111-112s. ISBN 80-239-6230-2.

³⁰ Zletilosti lze nabýt i před 18. rokem a to manželstvím, ale ne dříve než od 16. roku.

³¹ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ CZ. Děti, kterým se sociálně-právní ochrana poskytuje. MPSV.cz [online]. © 2013 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14304>

Je důležité uvědomit si, že i dítě, které se stává „pouze“ svědkem domácího násilí je vlastně jeho obětí. Toto nedobrovolné „postavení“ s sebou přináší řadu traumatizujících zážitků, nepříjemných pocitů, které si dítě neumí samo vysvětlit a v neposlední řadě to významným způsobem ovlivňuje jejich zdravý vývoj ať už projevy chování, psychické i psychosomatické projevy.

„Usnesení Evropského parlamentu ze dne 16. 1. 2008 o strategii EU o právech dítěte (2007/2093 INI): žádá členské státy, aby na děti, které byly svědky DN, pohlížely jako na oběti trestného činu.“³²

Věstník Ministerstva zdravotnictví ČR z května roku 2008 považuje děti v roli svědků za týrané, zneužívané a zanedbávané, zároveň dělí domácí násilí ve vztahu k dětem na 3 formy:

1. syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (syndrom CAN)
2. agresivní chování dětí vůči členům rodiny
3. děti v roli svědků násilí mezi partnery / rodiči.³³

Ad 1) Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte

(syndrom CAN - Child Abuse and Neglect)

Syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte byl poprvé popsán na III. Evropské konferenci pro prevenci týrání dětí, která se konala v Praze v roce 1991.

„Přesněji je syndrom CAN definován jako poškození fyzického, psychického i sociálního stavu a vývoje dítěte, které vzniká v důsledku jakéhokoli nenáhodného jednání rodičů nebo jiné dospělé osoby, jež je v dané společnosti hodnoceno jako nepřijatelné. Příznaky CAN vznikají následkem aktivního ubližování nebo nedostatečné péče. Dospělý agresor zde zneužívá fyzické síly či psychické nadřazenosti a moci nad komplementárně podřízeným a závislým dítětem.“³⁴

Zdravotní komise Rady Evropy v roce 1992 použila výsledky z konference z roku 1991 a do syndromu CAN zahrnuly - psychické a fyzické týrání, sexuální zneužívání, zanedbávání, šikanování, systémové týrání, sekundární viktimizace a Münchhausenův syndrom by proxy.

Ad 2) Agresivní chování dětí vůči členům rodiny

Žádné dítě není agresivní od narození. Děti se učí nápodobou, přejímají určité vzorce chování, které vidí ve své blízkosti, tzn. v rodinném prostředí. Pokud dítě vyrůstá v prostředí, kdy násilí je jediný způsob, jak se řeší konflikty a ten kdo násilí využije ve svůj prospěch většinou „vyhraje“, naučí

³² ROSA. Násilí v rodině a jeho vliv na děti. Přítomnost dětí u násilí = týrání. (dokument PowerPoint), 2009

³³ Věstník Ministerstva zdravotnictví ČR – květen/2008, čl. 1 Domácí násilí

³⁴ ZKOLA. Syndrom CAN – definice a rizikové faktory. [online]. © 2009-2012 [cit. 2014-03-05].

Dostupné z: <http://www.zkola.cz/rodice/socpatologjevy/tyraniazneužívani/Stranky/Syndrom-CAN---Definice-a-rizikové-faktory.aspx>

se násilí používat také. Tento vzorec chování používá i ve vztahu s členy rodiny, tak jako násilná osoba. Zároveň si tento vzorec chování přenáší i do dospělosti a využívá jej ve své rodině.

Ad 3) Děti v roli svědků rodičovského/partnerského násilí

Je smutnou pravdou, že nejčastějšími svědky domácího násilí jsou právě děti, Intervenční centrum Brno uvádí, že to může být až 90% dětí. Rodiče si často myslí, že děti jsou před domácím násilím uchráněny, protože u incidentu nebyly nebo třeba spaly. Bohužel děti jsou velmi citlivé a dokáží vycítit nepříjemnou atmosféru, která vzniká. Děti se s těmito situacemi neumí vyrovnat a vysvětlují si to tak, že je vina na jejich straně to pak vede k pocitům nejistoty a malé sebedůvěry.

2.3 Důsledky domácího násilí na dětech

Děti, které zažijí domácí násilí, zažívají trauma. Toto trauma ovlivňuje jejich projevy chování, psychické i psychosomatické projevy.

Domácí násilí ovlivňuje celou osobnost dítěte. Rozsah těchto důsledků je závislý několika faktorech - věk a pohlaví dítěte, míra brutality násilí, jehož byly děti svědky, reakce okolí (podpora či netečnost), počet útoků, kterých byly děti svědky, nestabilní výchovné metody a tělesné tresty.³⁵

„Psychické projevy

- *pocity úzkosti, bezmoci (děti nemohou násilí zabránit, ani matku ochránit, nemají kam se schovat či utéci)*
- *poruchy pozornosti, které vedou ke zhoršení prospěchu*
- *pocity ztráty, vzteku, smutku, zmatku, deprese, nízké sebevědomí*
- *sebevražedné tendence*
- *Děti mohou na prožitě trauma reagovat regresí, tj. návratem do předchozích, již překonaných vývojových období. Příznakem takové reakce bývá často noční pomočování, žvatlání, pasivita a nadměrná přizpůsobivost, žádné projevy přirozené dětské zvědavosti, dobrovolná izolace, noční můry a děsivé sny.*

Psychosomatické projevy

- *nespavost,*
- *zimomřivost,*
- *bolesti břicha a hlavy,*
- *zvýšená nemocnost bez nalezené specifické příčiny.*

³⁵ STOP NÁSILÍ. CZ. Děti svědci domácího násilí. [online]. © 2007 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <http://www.stopnasili.cz/verejnost/deti-svedci-domaciho-nasili.html>

Projevy v chování

- *poruchy přizpůsobení,*
- *projevy verbální i fyzické agrese vůči vrstevníkům i dospělým,*
- *útěky z domova,*
- *porušování pravidel a nerespektování hranic,*
- *vyrušování,*
- *dožadování se pozornosti,*
- *„věšení se“ na lidi okolo,*
- *nedostatek odstupů.*³⁶

Každá osobnost je jedinečná svým prožíváním i chováním, proto řešení dané situace musí probíhat s ohledem na dané dítě. Každé dítě může reagovat jinak, je dobré si všimnout chování dětí. Velký prostor pro pozorování dětí mají pedagogové, mohou všimnout změny v chování dítěte. Tato změna může být signálem toho, že se s dítětem něco děje, např.: děti, které bývali aktivní a komunikativní se najednou uzavrou do sebe a vyhýbají se přímému kontaktu, naopak děti, které byly tiché, jsou najednou hlasité, vyrušují, upoutávají na sebe pozornost, mohou být i agresivní.

Děti, které vyrůstají v domácím násilí, mají sklon vinit sebe, jsou náchylnější k alkoholu, drogám, starší děti se pokouší utíkat z domu. U dětí se mohou vyskytnout i problémy s příjmem potravy, sebepoškozování i sebevražedné myšlenky.

Odhalení domácího násilí je velmi těžký a složitý proces, avšak je vhodné, aby si učitelé, kteří jsou s dětmi v kontaktu nejčastěji, všimli i maličností, jako např.: podlitin na těle, které se i v létě snaží dítě zakrýt dlouhým rukávem, změnou chování, častými nemocemi atd.

Více v kapitole 4 Škola a domácí násilí.

2.4 Jak to vidí děti?

Mnoho lidí si myslí, že děti si nikdy nevšimnou, co se doma ve skutečnosti děje. Možná, že je to tím, že je jednodušší věřit tomu, že děti už dávno spí, že nic neuslyší, protože jsou od ložnice, či obývacího pokoje relativně daleko, nebo si myslí, že jsou ještě moc malé na to, aby si situaci uvědomovaly. Opak je pravdou.³⁷

Děti jsou velice vnímavé a zpravidla vždy si povšimnou podivného chování mezi rodiči, navíc slyší a vidí následky agrese – modřiny, rozbité věci apod. Je proto důležité si s dětmi o této situaci

³⁶ Tamtéž.

³⁷ BUSKOTTE, Andrea a VANÍČKOVÁ HORNÍKOVÁ, Lucie, ed. Z pekla ven: žena v domácím násilí. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2008. s 88. ISBN 978-80-251-1786-6.

promluvit. Násilí by proto nemělo být před dětmi tajeno či bagatelizováno, protože by jej mohlo začít vnímat jako normální a jako běžnou součást vztahu mezi partnery.

Často si děti myslí, že je to jejich vina, protože si neuklidily svůj pokoj, nebo nenapsali své domácí úkoly. Je důležité dítěti vysvětlit a ujistit je, adekvátně k jejich věku, že problém je mezi rodiči (dospělými) a netýká se jich samotných.³⁸

„Někdy, když na tatínka myslím, přeji si, abych ho už nikdy nemusela vidět. Ale pak si vybavím ty hezké momenty, které jsem s ním prožila. Třeba to, jak si se mnou hraje na schovávanou. A potom vůbec nevím, co si mám vlastně myslet.“³⁹

Děti pocítují strach, pocit bezmoci a nebezpečí, čím mladší děti jsou, tím jsou tyto stavy strachu silnější a intenzivnější. *„Agresivní chování, napjatá atmosféra či fyzické útoky na matku dětem odebírají pocit emocionální jistoty a „vnitřního bezpečí“.“⁴⁰*

„Jak domácí násilí vnímají děti:

- ✓ *Děti vidí, že otec matku omezuje, ubližuje jí, tahá ji za vlasy, hází různými předměty, a někdy jsou dokonce i svědky toho, že tatínek na maminku vytasí nůž. Velmi dobře vnímají to, že jejich matka nucena se bránit, odolávat ranám, že občas krvácí, anebo se zraněná zavírá do koupelny.*
- ✓ *Slyší, jak otec matku opakovaně uráží a ponižuje ji. Slýchávají, jak potom maminka pláče, i to, jak se snaží sousedy či lékaře přesvědčit o tom, že si ty zranění způsobila tím, že upadla, nebo že se nějak nešikovně uhodila.*
- ✓ *Děti si tuto napjatou atmosféru, která doma před „výbuchem sopky“ vládne, uvědomují velice dobře. Vnímají otcovo podráždění i to, jak se matka snaží všemi různými prostředky této explozi zabránit. Cítí, že jsou ohroženy a dělají si také obavy o své mladší sourozence. Jsou bezmocné. Bojí se. Bojí se toho, že opět nastane situace, kdy uvidí svou matku zraněnou, nebo že přijdou k úrazu i ony.*
Uvědomují si i to riziko, že by jejich matka a vlastně i ony či jejich malí sourozenci mohli zemřít.“⁴¹

Přílohy 2, 4 a 9 obsahují několik pravdivých životních příběhů, které zachycují osudy ohrožené osoby, násilné osoby, ale i dětí, které se staly svědky domácího násilí.

³⁸ AZYLOVÝ DŮM PRO ŽENY A MATKY S DĚTMI O. P. S. Dítě svědkem domácího násilí. [online]. © 2007 [cit. 2014-03-15].

Dostupné z: http://www.azylovydum.cz/domaci_nasili/dite_svedkem_domaciho_nasili

³⁹ BUSKOTTE, Andrea a VANÍČKOVÁ HORNÍKOVÁ, Lucie, ed. Z pekla ven: žena v domácím násilí. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2008. s 91. ISBN 978-80-251-1786-6.

⁴⁰ BUSKOTTE, Andrea a VANÍČKOVÁ HORNÍKOVÁ, Lucie, ed. Z pekla ven: žena v domácím násilí. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2008. s 89. ISBN 978-80-251-1786-6.

⁴¹ Tamtéž, s 88.

Shrnutí

Rodina funguje jako základní jednotka státu. Rodina poskytuje dítěti základní potřeby k plnohodnotnému fyzickému, psychickému a emočnímu vývoji. Zároveň však rodina a vztahy mezi členy rodiny fungují jako určitý model chování, který má napomáhat dětem přejímat „správné“ vzorce chování, které aplikují do svých vztahů k sourozencům, vrstevníkům a později i do partnerského života a do vztahů k vlastním dětem.

Je proto důležité, aby rodina byla funkční a plnila svoje základní povinnosti a tím utvářela plnohodnotného a emočně vyzrálého jedince. Pokud se stane, že rodina není funkční, nebo v ní dochází k domácímu násilí, je důležité vyhledat pomoc odborníků.

3 Řešení a pomoc

Velmi často se okolí kolem člověka, který se stává obětí domácího násilí, diví, že osoba ohrožená od násilné osoby neodejde, že nezačne znovu a lépe. Nikdy však není situace jen černá nebo bílá.

Je důležité uvědomit si, že domácí násilí, je dlouhodobý proces, kdy je oběť - osoba ohrožená fyzicky a psychicky napadána. Osoba ohrožená přestává věřit sama sobě, nevěří, že by jí mohl někdo uvěřit, co se u nich doma dělo, že by jí někdo mohl z toho všeho pomoci ven. Osoba ohrožená bývá finančně závislá na agresorovi, který oběti zakazuje pracovat a velmi často v tom hlavní roli „hrají“ děti. Hrozba toho, že by snad ohrožená osoba mohla přijít o svoje milované dítě je příliš velká a hrůzostrašná, než aby riskovala, že o ně přijde tak, jak jí násilná osoba vyhrožuje.

Pokud se ohrožená osoba rozhodne učinit krok dopředu a chce svojí situaci vyřešit, potřebuje pomoc.

„Pomoc obětem domácího násilí by konkrétně měla zahrnovat: materiální pomoc – zajištění bezpečného bydlení a finančních prostředků na výživu, včetně zabezpečení péče o dítě apod.; psychickou podporu – v podobě poradenství či doprovázení, zvyšování kompetentnosti, sebeúcty a sebedůvěry apod.; právní pomoc – při řešení majetkoprávních záležitostí a především pak sociálně-právní poradenství, včetně opatrovnictví dětí, sociální podpory apod.“⁴²

V následujících podkapitolách je rozebráno domácí násilí z pohledu českého práva a mezinárodních smluv, které Česká republika ratifikovala, a které upravují problematiku domácího násilí na území České republiky.

3.1 Domácí násilí v českém právu

Lidé mají práva všude ve světě a státy podepisují úmluvy a pakty o ochraně těchto práv. Zároveň tak souhlasí s tím, že budou dohlížet na to, aby tyto práva byla dodržována. Právní záruky můžeme rozdělit na dvě základní úrovně - mezinárodní a vnitrostátní.

3.1.1 Mezinárodní úroveň

Mezi významné dokumenty, které jsou využitelné v boji proti domácímu násilí, na mezinárodní úrovni uvedme například: **Úmluvu na ochranu lidských práv a základních svobod**, tzv. „Evropskou úmluvu“, z roku 1950 sjednaná v rámci Rady Evropy. Bere na zřetel Všeobecnou deklaraci lidských práv vyhlášenou Valným shromážděním Organizace spojených

⁴² ŠEVČÍK, Drahomír. Pomoc osobám ohroženým domácím násilím. In: Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence. 1. vyd. Praha: Portál, 2011. Kapitola 5, s. 131-132. ISBN 978-80-7367-690-2.

národů 10. prosince 1948. Evropská úmluva patří mezi nejdůležitější lidskoprávní úmluvy, která je základem regionální mezinárodně právní ochrany lidských práv v Evropě.⁴³

Československo tuto Evropskou úmluvu podepsala už roku 1992 a stalo se tak prvním státem střední a východní Evropy, který se stal stranou Evropské úmluvy. Česká republika ji ratifikovala 18. března 1992.

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech garantuje právo na osobní bezpečnost a svobodu. Znamená to, že povinností právního státu je chránit každého jednotlivce před nebezpečím a to i v případě, že je jemu vystaven v okruhu blízkých osob, v rodině.

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech byl vyhlášená Valným shromážděním OSN v New Yorku 16. prosince 1966. Československá socialistická republika jí podepsala zároveň s Mezinárodním paktem o hospodářských sociálních a kulturních právech v New Yorku dne 7. října 1968.⁴⁴

Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen podepsaná v New Yorku 18. prosince 1979.

*„Státy, smluvní strany, odsuzují diskriminaci žen ve všech jejích formách, souhlasí s tím, že budou všemi vhodnými prostředky a bez prodlení provádět politiku odstranění diskriminace žen ...“*⁴⁵

Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestání 1984.⁴⁶

Při tomto výčtu důležitých dokumentů nesmíme vynechat ani děti a jejich dětská práva. Oficiálně byly dětská práva sepsaná a vyjádřena v *Úmluvě o právech dítěte*, s ohledem na různé odlišnosti jednotlivých států, národů a národnostních skupin.

Valné shromáždění OSN přijalo Úmluvu o právech dítěte 20. listopadu 1989 v New Yorku, v platnost vstoupila v září 1990. Ratifikovalo ji 193 států. Náš stát, tehdy ještě jako Česká a Slovenská federativní republika jí podepsala mezi prvními. Česká republika je pak Úmluvou o právech dítěte vázána od 1. ledna 1993.⁴⁷

Úmluva je u nás platnou právní normou, která je stejně jako veškeré mezinárodní lidskoprávní dokumenty dokonce nadřazena zákonům (podle článku 10 ústavního zákona č. 1/1993 Sb.) a je součástí právního řádu jako zákon č. 3/1993 Sb.

⁴³ Sdělení federálního Ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., Úmluva na ochranu lidských práv a základních svobod, tzv. Evropská úmluva

⁴⁴ Vyhláška Ministerstva zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., Mezinárodní pakt o občanských a politických právech

⁴⁵ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 62/1987 Sb., Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen

⁴⁶ Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 143/1988 Sb., Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestání

⁴⁷ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte, 1989

„Dále jsou to **dokumenty přijaté Haagskou konferencí o mezinárodním právu soukromém**, z nich nejvýznamnějšími jsou zde **Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí** (sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 34/1998 Sb.) a **Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení** (sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 43/2000 Sb. m. s.). Mezi významné dokumenty přijaté Radou Evropy pak náleží zejména **Evropská sociální charta a Evropská úmluva o osvojení dítěte**.“⁴⁸

Podle článku 10 Ústavy České republiky: *“Ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, jimiž je ČR vázána, jsou bezprostředně závazné a mají přednost před zákonem”*.

3.1.2 Vnitrostátní úroveň

3.1.2.1 Ústavní zákony

Česká republika je demokratický právní stát, který se řídí zákony, které jsou platné pro všechny stejně bez výjimky. Mezi nejdůležitější a základem všeho jsou ústavní zákony - **Ústava České republiky a Listina základních práv a svobod**, mají nejvyšší právní sílu, zakotvují základní práva a svobody, která jsou přímo vynutitelná a stanovují nejvýznamnější zásady, na kterých je právní řád České republiky postaven.

Ústava České republiky nám deklaruje, že Česká republika je demokratický právní stát založený na účtě k právům a svobodám člověka a občana.⁴⁹

Listina základních práv a svobod (dále jen „LZPS“) je důležitý dokument, který nám zaručuje základní práva a svobodu, některé články můžeme využít i v případech domácího násilí zejména v člancích:

- čl. 1, který deklaruje, že lidé jsou svobodní a rovni v důstojnosti a právech,
- čl. 6 odst. 1, který všem lidem bez rozdílu přiznává právo na život,
- čl. 7, právo na ochranu tělesné integrity, který garantuje nedotknutelnost osoby a zákaz krutého, nelidského nebo ponižujícího zacházení^{50,51}
- čl. 10 odst. 1, zaručuje právo osoby na zachování její lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti a na ochranu jména.

⁴⁸ KONEČNÁ, Šárka. Domácí násilí a jeho oběti [online]. 2008 [cit. 2014-06-04]. s 65. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce Drahomíra Houbová.

Dostupné z: http://is.muni.cz/th/81564/pravf_m/

⁴⁹ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů; čl. 1

⁵⁰ Evropská komise pro lidská práva definuje „špatné zacházení, které má zbudit v oběti pocit strachu, úzkosti a poďradnosti a které je schopné pokořit ji, ponižit a případně zlomit její fyzický nebo morální odpor“ (věc Ireland vs. The United Kingdom, 1978)

⁵¹ Evropský soud pro lidská práva je definoval jako „zacházení, jež hrubým způsobem pokořuje jednotlivce před jinými osobami nebo ho nutí jednat proti své vůli nebo proti svému svědomí. (věc Denmark, France, Norway, Sweden and the Netherlands vs. Greece, 1969)

- čl. 12, upravuje nedotknutelnost obydlí bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí. Zásahy do nedotknutelnosti mohou být dovoleny pouze zákonem, je-li to nezbytné pro ochranu života nebo zdraví osob nebo pro ochranu práv a svobod druhých.⁵²

Hlava IV. LZPS, upravuje hospodářská, sociální a kulturní práva. Významný je čl. 32 odst. 1 a 4.

„(1) Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena.

(4) Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.“⁵³

3.1.2.2 Právní rámec problematiky domácího násilí a rok 2007

Do roku 2007 bychom v ČR definice domácího násilí našli jen v odborné literatuře. V právu tato definice neexistovala. Zákonodárce tak nemohl postihnout násilí mezi blízkými osobami jako trestný čin. Postihnutelné byly jen jednotlivé trestné činy jako např. trestný čin násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci podle § 197a, ublížení na zdraví podle § 221, 222, znásilnění podle § 241 a další.

„Ze zkušeností aplikační praxe víme, že zpravidla byl incident vykazující znaky domácího násilí posuzován podle § 49 zákona o přestupcích jako přestupek proti občanskému soužití.“⁵⁴

Ke změně došlo v roce 2004, kdy Česká republika přijala **zákon č. 91/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon**, ve znění pozdějších předpisů, která nabyla účinnosti 1. 6. 2006.

„Novela řeší problém tzv. domácího násilí, které dosud není specificky legislativně řešeno, a to ani trestně právně. V rámci trestných činů proti rodině a mládeži se zařazuje nová skutková podstata „týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě“ a současně se jako přitěžující okolnost při výměře trestu stanoví fakt, že trestný čin byl spáchán ke škodě osoby mladší patnácti let, osobě těhotné, vážně nemocné, vysokého věku nebo osobě nemohoucí.“⁵⁵

⁵² Policie ČR, má právo podle § 21 zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, podle kterého je policista oprávněn otevřít byt nebo jiný uzavřený prostor, vstoupit do něho a provést potřebné služební zákroky, úkony a jiná opatření k odvrácení bezprostředního nebezpečí, je-li důvodná obava, že je ohrožen život nebo zdraví osoby anebo hrozí-li větší škoda na majetku.

⁵³ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů;

⁵⁴ STRÍLKOVÁ, Patricie a FRYŠTÁK, Marek. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2009. 28 s. Právo. ISBN 978-80-7418-020-0.

⁵⁵ NADŘEVO.CZ. Domácí násilí. [online]. © 2012 [cit. 2014-03-28]. Dostupné z: <http://nadrevo.blogspot.cz/2010/11/domaci-nasili.html>

Podle důvodové zprávy k návrhu zákona⁵⁶, důvod vzniku byl fakt, že jednání se znaky domácího násilí vycházelo najevo až v krajních případech, tzn., že ohrožené osobě, byla způsobena újma na zdraví, posuzován jako trestný čin ublížení na zdraví.

V **novém trestním zákoníku, zákon č. 40/2009 Sb.**, ve znění pozdějších předpisů, který je účinný od 1. ledna 2010, je trestný čin „**týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě**“ uveden pod § 199.

Zásadní změnu přinesl zákon vztahující se k problematice domácího násilí **zákon č. 135/2006 Sb., zákon na ochranu před domácím násilím**, s účinností od 1. ledna 2007. Policie ČR tímto zákonem získala „silnou zbraň“ v boji proti domácímu násilí a to institut vykázaní. S účinností tohoto zákona od 1. 1. 2007 začínají zároveň fungovat intervenční centra, která mají být zřízena ve všech krajích České republiky.

„Česká republika se tak zařadila mezi státy EU, které mají ve svém právním řádu komplexně upravenou ochranu ohrožených osob před domácím násilím.“ Návrh vypracovala expertní skupina Aliance proti domácímu násilí.⁵⁷

Důvodová zpráva k zákonu sebou přináší i definici domácího násilí z právního hlediska.

*„**Domácím násilím** se rozumí opakované násilné jednání nebo opakované vyhrožování násilným jednáním, v důsledku kterého dochází, nebo hrozí, že dojde k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti, mezi osobami, které jsou či byly spolu v intimním, rodinném či jiném obdobném vztahu a žijí ve společně obývaném bytě nebo domě. V rámci domácího násilí lze jednoznačně identifikovat osobu násilnou i osobu ohroženou, proti níž takové útoky nebo výhrůžky útokem směřují.“⁵⁸*

Dále důvodová zpráva k zákonu definuje, kdo je z právního hlediska osobou násilnou, vykázanou, ohroženou a samotné vykázaní.

*„**Násilnou osobou** se rozumí osoba, která ohrožuje jinou osobu (ohroženou osobu) na životě, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti a společně s ohroženou osobou obývá byt nebo dům, popřípadě jsou či byli spolu s ohroženou osobou v intimním, rodinném či jiném obdobném vztahu, a vzhledem k aktuální zadokumentované situaci, předešlým incidentům a riziku reálného ohrožení lze důvodně předpokládat, že tato osoba se bude dopouštět i nadále násilí vůči ohrožené osobě.*

⁵⁶ Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění trestní zákon. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, sněmovní tisk č. 298/0, 2003. [online]. [cit. 2014-01-25]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf

⁵⁷ Aliance proti domácímu násilí byla založena 10. října 2002, na půdě Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR z iniciativy Bílého kruhu bezpečí a Philip Morris ČR a.s., která měla s expertní skupinou připravit a prosadit systémové změny v oblasti řešení domácího násilí.

⁵⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 135/2006 Sb., zákon na ochranu před domácím násilím [online]. [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=13401>

Ohroženou osobou se rozumí osoba, proti které směřuje domácí násilí ze strany násilné osoby; jedná se většinou o osobu, která společně s násilnou osobou obývá byt nebo dům, popřípadě jsou či byli spolu s násilnou osobou v intimním, rodinném či jiném obdobném vztahu.

Vykázanou osobou se rozumí násilná osoba, vůči které bylo rozhodnuto o uplatnění institutu policejního vykázání podle navrhovaného § 21a zákona o Policii ČR nebo vykázání jako předběžného opatření soudu podle navrhovaného § 74b o. s. ř.

Vykázáním se rozumí zásah do soukromého vztahu v podobě možnosti vykázat násilnou osobu na dobu určenou z bytu nebo domu společně obývaného s ohroženou osobou, jakož i z jeho bezprostředního okolí. Jde o rozhodnutí Policie ČR (podle navrhovaného § 21a zákona o Policii ČR) nebo předběžné opatření soudu (podle navrhovaného § 74b o.s.ř.).“

Zároveň byly zákonem č. 135/2006 Sb. novelizovány následující zákony, které souvisí s problematikou domácího násilí, tímto zákonem byl zaveden komplexní přístup k prevenci.

Byly tak novelizovány zákony č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, a zákon č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení.

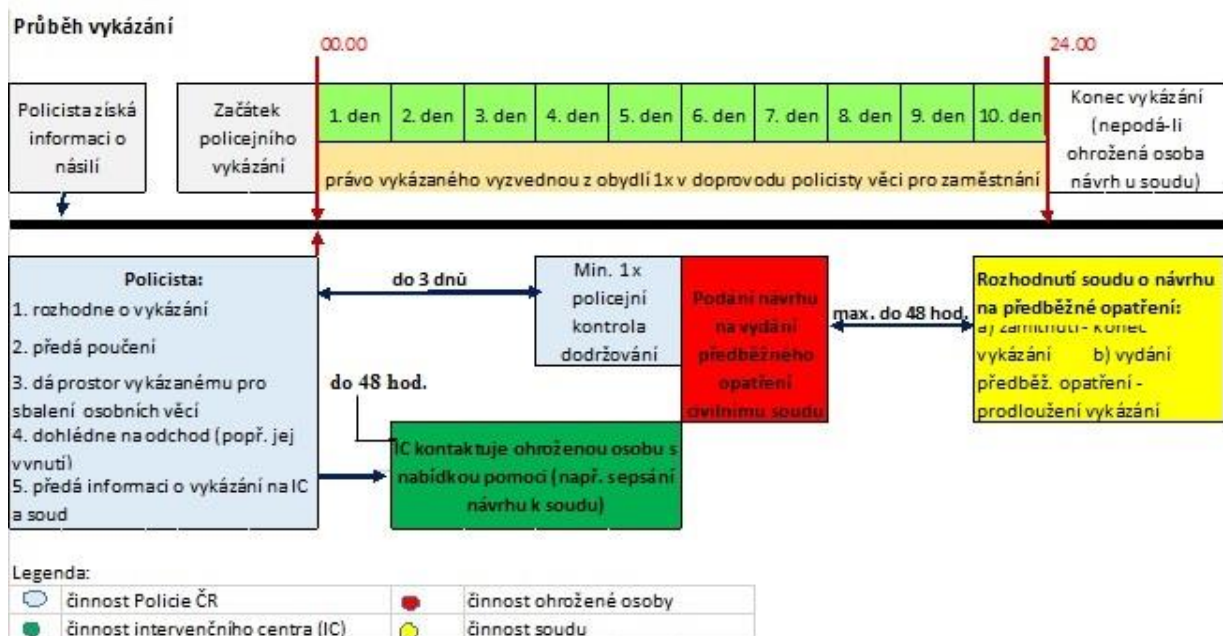
3.2 Tři základní pilíře

Přijetím zákona č. 135/2006 Sb., zákon na ochranu před domácím násilím, se oběť může opřít o tři základní pilíře, které jsou navzájem provázané a to na Policii ČR, justici a sociální služby - nabízené prostřednictvím intervenčních center.

Tyto pilíře mají základy v následujících zákonech - **zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách**, ve znění pozdějších předpisů (upravuje zřizování a provoz intervenčních center), **zákon č. 135/2006 Sb.**, kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím (zavádí možnost institutu vykázání), **zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky**, ve znění pozdějších předpisů (upravuje oprávnění policisty rozhodnout o vykázání ze společného obydlí, zákazu vstupu do něj a zákazu navazování kontaktu s osobou ohroženou), **zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník** (upravuje trestní postih projevů domácího násilí), **zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád**, **zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí**, ve znění pozdějších předpisů (upravuje postavení dětí, které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za jejich výchovu, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami).⁵⁹

Na následujícím obrázku je graficky znázorněna spolupráce Policie ČR, intervenčního centra, ohrožené osoby a soudem.

⁵⁹ IDT BRNO. Domácí násilí v českém právu. [online]. © 2009-2014 [cit. 2014-04-04]. Dostupné z: <http://www.idtbrno.cz/domaci-nasili-vceskem-pravu>



Obrázek č. 1 – Průběh vykázení

Na obrázku je vidět jednotlivé kroky, které na sebe navazují. Jednotlivé lhůty jsou vybrány záměrně, např. lhůta do 48 hod od oznámení policie o vykázení, kdy intervenční centrum kontaktuje ohroženou osobu a nabídne jí pomoc. Z rozhovoru se sociální pracovnící Intervenčního centra v Olomouci, vyplynulo, že toto období je „ideální“. Důvodem je právě nastalá situace ohrožené osoby, kdy si prochází určitými fázemi šoku, popření a následně je schopná přijmout skutečnost, realitu, že se to stalo právě jí a pomoc, kterou jí intervenční centrum nabízí, by měla využít. Pokud se stane, že nabídku odmítne, snaží se ohroženou osobu kontaktovat znovu později.⁶⁰

V následujících podkapitolách je rozebrána pravomoc a možnosti jednotlivých institucí, orgánů a center, které jsou nápomocné v problematice domácího násilí.

3.2.1 Postup Policie ČR při řešení domácího násilí

Policie ČR funguje jako jeden ze základních pilířů zákona na ochranu před domácím násilím, zároveň patří mezi první místa, na které se může ohrožená osoba, nebo svědek domácího násilí obrátit o pomoc.⁶¹

Domácí násilí je velmi komplikované, vztahy mezi ohroženou osobou a pachatelem jsou blízké, často jsou do toho „zapleteny“ děti, proto se každý případ, domácího násilí,

⁶⁰ Rozhovor se soc. pracovnící ze dne 23. 5. 2014 - Mgr. Petra Klementová, sociální pracovníce Intervenčního centra v Olomouci, Středisko sociální prevence Olomouc,

⁶¹ Mezi další místa prvního kontaktu se systémem pomoci s domácím násilím patří - obecní/městská policie, přestupková oddělení obecního úřadu, intervenční centrum, OSPOD, krizové centrum/centrum krizové intervence (pro děti a rodinu), manželská poradna, azylový dům, linka důvěry, praktičtí lékaři, pediatři a další specialisté, nemocnice (včetně sociálního oddělení), záchranná služba.

nebo podezření z domácího násilí, musí řešit individuálně a pokud možno s velkým ohledem na osoby, kterých se to dotýká.

Práce Policie ČR začínám okamžikem, kdy získá informace o domácím násilí nebo podezření na domácí násilí. Policie ČR je často první orgán, který se na místo, kde bylo nahlášené domácí násilí, ať už ohroženou osobou nebo svědky, dostaví a je nucena vzniklou situací řešit. Proto je důležité, aby byli policisté proškolení a poskytlí ohrožené osobě profesionální pomoc, která může být klíčová pro další vývoj dané situace.

Na místě činu, tj. místo akutního případu fyzického napadení, má policie vyhrazené právo ke vstupu do konkrétního bytu, domu i bez povolení majitele nebo nájemce. Ke správnému posouzení dané situace je nutné, aby měla policie dostatečné množství vstupních informací například o čerpání z poznatkových databází a z poznání situace na místě. Policie disponuje nejširší databází relevantních informací (např.: dřívější výjezdy, přestupky, trestné činy, pobyt obyvatel, držitelé zbraní atd.).

Po vstupu do společného obydlí vyhodnotí policie danou situaci a pomocí speciální diagnostické **metody SARA DN**⁶² zjistí, jak moc je daná situace závažná. Metoda SARA DN⁶³ je určena především těm, kteří se dostanou do prvního kontaktu s osobou ohroženou domácím násilím, *„obsahuje 15 strukturovaných otázek na rizikové faktory, z nichž pět otázek odhaluje rizikové faktory u násilné osoby v aktuálním vztahu, dalších pět umožní rychle zjistit rizikové faktory opět u násilné osoby v rámci obecných sklonů k násilí, tj. násilných projevů na veřejnosti. Posledních pět otázek pomáhá zjistit rizikové faktory týkající se zranitelnosti osoby ohrožené domácím násilím.*

Proškolený uživatel metody SARA DN dokáže vyhodnotit aktuální situaci, odhadnout závažnost hrozby a přijmout opatření, která eliminují rizikovou situaci. Ví, že i výskyt malého počtu rizikových faktorů může signalizovat maximální ohrožení. Přítomnost vyššího počtu rizikových faktorů vždy znamená vysokou míru rizika. Metoda SARA DN v rukou odborníků pomáhá určit strategii řízení tohoto rizika, vyvažuje občas se vyskytující subjektivní pocity profesionálů, zlepšuje jednotnost rozhodnutí, přispívá k lepší mezioborové komunikaci.“⁶⁴

Policie vyslechne osobu ohroženou, případně pachatele a svědky, každého odděleně. Poté vše zdokumentuje a pořídí fotografie vzniklých zranění a předmětů doličných.

Policie tyto případy může řešit několika způsoby. Pokud usoudí, že rizika jsou minimální, informují ohroženou osobu o možnostech, které může využít a na jaká místa se může obrátit o pomoc a o základních bezpečnostních opatřeních. Poradí, jakým způsobem se

⁶² Diagnostická metoda SARA (Spousal Assault Risk Assessment) vznikla v Kanadě a byla transformována pro práci policistů ve Švédsku. Do České republiky se tato metoda dostala v rámci projektu „Hráz“ za pomoci Bílého kruhu bezpečí, o.s., který je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR. Metoda je chráněna mezinárodním právem. Česká republika získala souhlas k pojmenování české verze „SARA DN“.

⁶³ Příloha č. 3 – Metoda SARA DN

⁶⁴ DONA LINKA. Metoda SARA DN. *Donalinka.cz* [online]. © 2014 [cit. 2014-05-16]. Dostupné z: <http://www.donalinka.cz/nova-praxe/metoda-sara-dn/>

zachovat, kdyby násilí eskalovalo. Policie informuje ohroženou osobu praktickými radami jako například uvedení kontaktů na intervenční centra, azylové domy, ale i bezpečnostní plán⁶⁵, který obsahuje, rady jak zareagovat při útoku, jaké věci by si ohrožená osoba měla vzít s sebou, pokud odchází ze společného obydlí atd.

V případě vysokého rizika ohrožených osob, mohou policisté využít opatření trestněprávní povahy (vazební stíhání, azyl) a pomoc ze strany sociálně právních služeb. Díky zákonu č. 135/2006 Sb., zákon na ochranu před domácím násilím mohou policisté využít institut vykázání násilné osoby ze společného obydlí.

3.2.1.2 Vykázání

O vykázání násilné osoby ze společného obydlí rozhodne stát prostřednictvím policejního orgánu.

„Lze-li na základě zjištěných skutečností, zejména s ohledem na předcházející útoky, důvodně předpokládat, že dojde k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo zvláště závažnému útoku proti lidské důstojnosti, je policista oprávněn toho, kdo je podezřelý z takového jednání, vykázat z bytu nebo domu společně obývaného s ohroženou osobou (dále jen "společné obydlí"), jakož i z jeho bezprostředního okolí. Součástí vykázání je rovněž zákaz návratu do vymezených prostor. Toto rozhodnutí je účinné v okamžiku, kdy bylo prokazatelně sděleno osobě, proti které směřuje. Osoba, proti níž vykázání směřuje (dále jen "vykázaná osoba"), je poté povinna neprodleně opustit místo, na které se rozhodnutí o vykázání vztahuje.“⁶⁶

Tento institut umožňuje ohrožené osobě, po dobu deseti dnů přemýšlet o své situaci a vymyslet vhodné řešení. Dříve se stávalo, že ohrožená osoba musela před násilím utéct, i když dům, byt byl ve vlastnictví ohrožené osoby, nyní je to naopak a dům, byt musí opustit násilná osoba. Vykázání nelze zkrátit ani se souhlasem ohrožené osoby.

„Při provádění úkonů souvisejících s vykázáním policista zajistí přítomnost nezúčastněné osoby; to neplatí, hrozí-li nebezpečí z prodlení. Nezúčastněnou osobou není ohrožená osoba a ani osoba jí blízká (příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel, partner, jiné osoby v rodinném nebo obdobném poměru) ani jiný policista či zaměstnanec obecní policie.“⁶⁷

O vykázání je informovaná násilná osoby i ohrožená osoba ústně během policejního zákroku. Vykázání násilné osoby může proběhnout i za její nepřítomnosti. Policista vyhotoví písemně

⁶⁵ Příloha č. 4 – Bezpečnostní plán pro oběti domácího násilí

⁶⁶ § 21a, odst. 1, zákona č. 135/2006 Sb., zákon na ochranu před domácím násilím

⁶⁷ STRÍLKOVÁ, Patricie a FRYŠTÁK, Marek. Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2009. 44 s. Právo. ISBN 978-80-7418-020-0.

potvrzení o vykázání, jehož součástí je vymezení prostoru⁶⁸, na které se vykázání vztahuje, zároveň obsahuje identifikace ohrožené a vykázané osoby a poučení o jejich právech a povinnostech.

Policie informuje a zasílá potvrzení o vykázání násilné osoby příslušnému intervenční centru a soudu, který je příslušný k rozhodnutí o návrhu na vydání předběžného opatření, do 24 hodin od vstupu policisty do společného obydlí. Jestliže ve společném obydlí žije nezletilá osoba, zasílá se kopie o vykázání, příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Zároveň policie informuje ohroženou osobu o možnosti podat návrh na vydání předběžného opatření podle § 76b občanského soudního řádu, o možnosti využít psychologických, sociálních nebo jiných služeb v oblasti pomoci obětem násilí, které jim bezplatně poskytne intervenční centrum.⁶⁹

Potvrzení o vykázání je vykázanému, násilné osobě, doručeno do 3 dnů. Pokud vykázaný s vykázáním nesouhlasí, může se proti němu podat písemně námitky na místě, případně do 3 dnů od doručení potvrzení. „*O tomto právu policista vykázanou osobu poučí před předáním potvrzení o vykázání*“. V takovém případě policista předá, bez zbytečného odkladu, námitky krajskému ředitelství Policie ČR. Ředitelství Policie ČR může vykázání ukončit, pokud neshledá, že byly naplněny podmínky pro vykázání. V takovém případě vykázání ukončí a informuje o této skutečnosti ohroženou i vykázanou osobu.⁷⁰

„(1) Vykázaná osoba je povinna

- a) opustit neprodleně prostor vymezený policistou v potvrzení o vykázání,*
- b) zdržet se vstupu do prostoru podle písmene a),*
- c) zdržet se styku nebo navazování kontaktu s ohroženou osobou,*
- d) vydat policistovi na jeho výzvu všechny klíče od společného obydlí, které drží.*

Policista vykázanou osobu poučí o následcích neuposlechnutí výzvy podle písmene d) 13).

(2) Vykázaná osoba má právo

- a) vzít si ze společného obydlí věci sloužící její osobní potřebě, osobní cennosti a osobní doklady před splněním povinnosti podle odstavce 1 písm. a),*
- b) vzít si v průběhu vykázání ze společného obydlí věci podle písmene a) a věci nezbytné pro její podnikání nebo pro výkon povolání; právo lze uplatnit jedenkrát a pouze v přítomnosti policisty, policista o výkonu tohoto práva ohroženou osobu předem informuje,*
- c) ověřovat provedení vykázání zejména na čísle tísňového volání 158,*
- d) vyzvednout si kopii úředního záznamu o vykázání u příslušného útvaru policie.*

⁶⁸ § 42 Vykázání dle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky – Vymezení prostoru určí policista podle míry požadavku účinné preventivní ochrany osoby ohrožené útokem. *Je-li v důsledku vykázání ohrožen provoz objektu nebo znemožněn výkon zaměstnání vykázané osoby, policista o této skutečnosti bezodkladně vyrozumí provozovatele objektu nebo zaměstnavatele vykázané osoby za účelem přijetí potřebných opatření.*

⁶⁹ STRÍLKOVÁ, Patricie a FRYŠTÁK, Marek. Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2009. 43 s. Právo. ISBN 978-80-7418-020-0.

⁷⁰ Vykázání dle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

(3) *Policista poskytne vykázané osobě bez zbytečného odkladu informace o možnostech jejího dalšího ubytování a v souvislosti s tím nezbytnou součinnost. Od této osoby dále vyžádá adresu pro doručování.*⁷¹

Policie ČR vykoná po 3 dnech od vykázaní kontrolu, zda vykázaná osoba dodržuje povinnosti vyplývající z vykázaní. Pokud by došlo k nedodržení rozhodnutí o vykázaní, vystavuje se osoba, která takto jednala postihu - spáchání přestupku, v případě závažného nebo opakovaného porušení – spáchání trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 337 odst. 2 trestního zákoníku, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.

O všech provedených úkonech a opatřeních provede policista úřední záznam.

Následující tabulka slouží pro lepší představu o počtu vykázaní od roku 2007 do roku 2013.

Informace o počtu policejních vykázaní násilných osob v ČR dle krajů							
KRAJ	Celkem za rok						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Jihočeský	50	37	35	84	72	64	63
Jihomoravský	82	72	82	87	118	150	128
Karlovarský	32	46	49	79	137	111	97
Královéhradecký	34	22	16	44	45	52	41
Liberecký	30	36	68	62	82	104	113
Moravskoslezský	213	110	111	108	135	97	107
Olomoucký	44	35	43	61	112	100	94
Pardubický	61	39	44	73	92	104	83
Plzeňský	16	22	14	27	23	30	39
Hlavní město Praha	59	34	48	104	123	138	155
Středočeský	79	67	59	64	121	106	111
Ústecký	81	87	134	133	202	204	156
Vysočina	32	26	39	51	42	43	73
Zlínský	49	46	36	81	126	102	101
CELKEM VYKÁZÁNÍ	862	679	778	1058	1430	1405	1361

Tab. č. 2- Informace o počtu policejních vykázaní násilných osob v ČR dle krajů

Celkový počet vykázaných násilných osob od roku 2007 do roku 2013 je 7.573. Nejnižší počet vykázaných je zaznamenán v Plzeňském a Královéhradeckém kraji. Naopak nejvyšší počet vykázaných násilných osob bylo zaznamenáno v Moravskoslezském a Ústeckém kraji. **Olomoucký kraj** se umístil dle počtu vykázaných násilných osob na pátém místě s **počtem 489.**

⁷¹ § 45 Vykázaní dle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

3.2.2 Intervenční centra

Intervenční centra fungují jako jedna z mnohých služeb sociální prevence podle § 60a zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Zároveň platí, že od 1. 1. 2007 kdy nabývá účinnosti zákon č. 135/2006 Sb., zákon na ochranu před domácím násilím, musí intervenční centrum⁷² vzniknout v každém kraji České republiky.

O intervenčních centrech se může mluvit jako o specializovaných poradnách, které se zaměřují na domácí násilí a na jejich oběti, nabízí obětem domácího násilí bezprostřední a okamžitou pomoc.

„Poskytují intenzivní krátkodobou intervenční pomoc ohroženým osobám, které převádějí podle potřeby do dlouhodobější péče návazných organizací podle potřeby a přání ohrožených.“⁷³

„Sociální služby v intervenčním centru jsou poskytovány jako služby ambulantní, terénní nebo pobytové. Služby intervenčních center jsou poskytovány bezplatně.“⁷⁴

Pomoc intervenčního centra může být poskytnuta na základě žádosti – telefonicky, písemně, osobně z vlastního rozhodnutí osoby ohrožené násilným chováním jiné osoby obývající s ní společně obydlí, ale i v případech, kde se intervenční centrum věrohodně dozví o osobě ohrožené domácím násilím, pomoc nabízí i svědkům domácího násilí, které je páčáno v jejich okolí (v rodině, sousedství, zaměstná apod.), osobám ohroženým nebezpečným pronásledováním, kterému předcházelo domácí násilí, nebo ze zákona a to v případě, že policie vykáže ze společného obydlí násilnou osobu. Všechny výše uvedené osoby musí být ve věkové kategorii od 16 let.⁷⁵

Policie je povinna do 24 hodin od okamžiku vykázaní či zákazu vstupu předat hlášení o domácím násilím intervenčnímu centru ve svém kraji, souhlas ohrožené osoby není nutný.

Intervenční centrum kontaktuje ohroženou osobu do 48 hodin od doručení úředního záznamu o vykázaní. Oslovená ohrožená osoba může pomoc intervenčního centra odmítnout. Jestliže však přijme jejich pomoc, začíná intervenční centrum pracovat s ohroženou osobou, svědky domácího násilí, tyto osoby se stávají uživateli služeb.

Intervenční centra spolupracují s profesionály - s koordinátorem pro domácí násilí, lékaři, psychology, právníky a sociálními pracovníky, proto může ohroženým osobám, ale i svědkům domácího násilí nabídnout profesionální pomoc. Avšak pracovníci služby kladou důraz na vlastní odpovědnost uživatele. Nerozhodují za uživatele, jen upozorňují na různé možnosti a jsou nápomocni

⁷² Příloha č. 7 – Seznam intervenčních center v České republice

⁷³ BUSKOTTE, Andrea a VANÍČKOVÁ HORNÍKOVÁ, Lucie, ed. Z pekla ven: žena v domácím násilím. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2008. s 115. ISBN 978-80-251-1786-6.

⁷⁴ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Intervenční centra. MPSV.cz [online]. © 2009 [cit. 2014-05-16]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/4228>

⁷⁵ BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ. Základní informace o službě. Domácí násilím.cz [online]. © 2007 [cit. 2014-05-16]. Dostupné z: <http://www.domacinasilim.cz/intervencni-centra/intervencni-centrum-bileho-kruhu-bezpeci-v-ostrove/zakladni-informace-o-ic/>

např. při sestavování bezpečnostního plánu⁷⁶ (co si vzít s sebou, jak se zachovat, na koho se obrátit), vypracovat písemný návrh na vydání předběžného opatření na ochranu před domácím násilím, zorientovat se v systému sociálních služeb, zprostředkovat další služby – azylové ubytování.⁷⁷

Tito poradci jsou ze zákona vázáni mlčenlivostí, o soukromí svých uživatelů se nesmí s nikým bavit. Pokud poradce usoudí, že by případ měli řešit i jiné orgány a instituce musí požádat klienta o svolení.

Intervenční centra se řídí čtyřmi zásadami - bezplatnost, diskrétnost, nestrannost a interdisciplinární spolupráce.

„Zásady poskytované služby:

- **bezplatnost:** uživatel za službu neplatí;
- **diskrétnost:** uživatel má právo vystupovat v Intervenčním centru anonymně, centrum zachovává důvěrnost sdělených informací, pracovníci centra jsou zavázáni mlčenlivostí; bez souhlasu uživatele nesmí být poskytnuty jakékoli osobní a citlivé údaje o uživateli mimo pracoviště, výjimku tvoří pouze situace, kde by byl pracovník Intervenčního centra trestně odpovědný v případě neoznámení nebo nepřekažení trestného činu (dle § 367 a § 368 trestního zákona).
- **nestrannost:** služba je poskytována uživateli bez ohledu na jeho původ, etnickou příslušnost, barvu pleti, zdravotní stav, sexuální orientaci, sociální postavení, náboženské a politické přesvědčení nebo pohlaví; v kontaktu s uživatelem se pracovníci Intervenčního centra chovají způsobem, který vede u uživatele k pocitu přijetí a vlastní hodnoty, služba je poskytována nestranně (tj. bez hodnocení), není ovlivněna osobními názory a zájmy pracovníků centra, vždy je respektováno právo na svobodné rozhodnutí uživatele a riziko z rozhodnutí vyplývající; uživatel je podporován v samostatnosti při rozhodování, hledání možností řešení, naplňování osobních cílů a při posilování svých kompetencí.
- **interdisciplinární spolupráce:** koordinací interdisciplinární spolupráce s institucemi v regionu, vytvářením a koordinací interdisciplinárních týmů usiluje Intervenční centrum o stálé zvyšování kvality sítě sociálních služeb pro osoby ohrožené domácím násilím.⁷⁸

Osoby ohrožené domácím násilím často trpí nízkým sebehodnocením, které vzniklo následkem dlouhodobého ponižování ze strany násilné osoby. Pracovníci intervenčních center se snaží poskytnout klientovi emocionální a psychologickou podporu, sociální a právní poradenství při nelehké životní situaci. Tato práce je pro pracovníky intervenčních center velmi náročná, musí zůstat profesionály, být nestranní a přesto ochotní naslouchat těžké životní příběhy.

⁷⁶ Příloha č. 4 Bezpečnostní plán pro oběti domácího násilí

⁷⁷ STŘEDISKO SOCIÁLNÍ PREVENCE OLOMOUC. Intervenční centra. SSP-OL.cz [online]. © 2010-2014 [cit. 2014-05-16]. Dostupné z: <http://ssp-ol.cz/socialni-sluzby/intervencni-centra/>

⁷⁸ BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ. Základní informace o službě. Domácí násilí.cz [online]. © 2007 [cit. 2014-05-16]. Dostupné z: <http://www.domacinasilii.cz/intervencni-centra/intervencni-centrum-bileho-kruhu-bezpeci-v-ostrove/zakladni-informace-o-ic/>

Informace o intervenčních centrech v ČR lze získat prostřednictvím Registru poskytovatelů sociálních služeb.

Velkou výhodou je spolupráce a vzájemná informovanost mezi intervenčními centry, ale i poskytovateli jiných sociálních služeb, orgány sociálně-právní ochrany dětí, obcemi, útvary Policie ČR a obecní policie, jakož i ostatními orgány veřejné správy, ale i neziskovými organizacemi, které se problematice domácího násilí věnují.

Mezi nejznámější neziskové organizace, které se věnují problematice domácího násilí, patří Bílý kruh bezpečí, Dona linka a Občanské sdružení ROSA.

Pro lepší představu o práci intervenčních center jsem navštívila Intervenční centrum v Olomouci. Po rozhovoru se sociální pracovnící intervenčního centra jsem si uvědomila, jak velké břemeno tato práce, funkce, postavení sebou nese.

Z rozhovoru vyplynulo, že pokud do intervenčního centra ohrožená osoba přijde sama, i když třeba „jen“ pro informace a anonymně, často už je tato osoba rozhodnutá se situací něco dělat. Pokud však přijde osoba z „pocitu donucení“, protože pochopila od policistů, kteří zasahovali při vykázání, že „musí“ jejich práce je zbytečná.

V praxi pak tato „schůzka“ vypadá asi následovně. Sociální pracovníce se snaží s ohroženou osobou navázat kontakt, nabídne a vysvětlí jí jednotlivé služby intervenčního centra, ujistí ji, že dané informace jsou jen pro potřebu sociální pracovníce a že pracovníce nebude konat nic víc, než na čem se předem domluví. Začnou si povídat a ohrožená osoba ze sebe dostane „svůj příběh“, někdy se u toho křičí, jindy brečí, vše je povoleno, protože ohrožená osoba potřebuje svůj příběh, životní zkušenost, někomu povědět a sociální pracovníce poslouchá. Zároveň si „v duchu“, podle údajů, které jí prozradí ohrožená osoba, odpovídá na otázky z diagnostické metody SARA DN, aby posoudila, zda se jedná o domácí násilí a vytvořila tak vhodný bezpečnostní plán. Pokud některou otázku nezodpoví, snaží se na ní sociální pracovníce zeptat „oklikou“, např. „Takže Váš manžel vlastní zbrojní průkaz a má zbraň?“ a ohrožená osoba jí začne vyprávět, jak má zbraň doma, a že jí už vyhrožoval zabitím.

Jestliže, ohrožená osoba souhlasí s pomocí intervenčního centra, sepišou spolu smlouvu a domluví se, jakou službu bude ohrožená osoba - uživatel využívat a naplánují další setkání.⁷⁹

⁷⁹ Rozhovor se soc. pracovnící ze dne 23. 5. 2014 - Mgr. Petra Klementová, sociální pracovníce Intervenčního centra v Olomouci, Středisko sociální prevence Olomouc,

3.2.3 Soudy

Soudy v České republice představují pro ohroženou osobu/oběť domácího násilí třetí opěrný bod, pilíř, který by měl v dané věci rozhodnout. Osoba ohrožená domácím násilím má po uplynutí deseti dnů, kdy byla násilná osoba vykázána dvě možnosti.

První možností je ta, že se osoba ohrožená a násilná osoba k sobě znovu vrátí, můžeme jen polemizovat nad tím proč tak ohrožená osoba učinila.

„Mnohé oběti mají strach i z toho, že by samy s dětmi nezvládly finanční situaci. Proto raději snášejí příkoří a ponižování. „Některé nevědí, že mohou jít do azylového domu či kontaktovat sociální pracovníci, nebo že si lze vyřídit různé dávky. Tyto informace jsou pro ně nové. Když v několikaletém vztahu neustále slyší, že jsou neschopné a hloupé, že se jim nedá svěřit ani koruna, a že se nedokážou postarat o sebe a děti, tak postupně na cokoliv rezignují,“ řekla Paprsteinová, která ale připustila, že ne všechny oběti chtějí situaci radikálně řešit.

Existují i výjimečné případy, kdy žena občasně násilí strpí. „Ve hře je nadstandardní ekonomické a sociální postavení, peníze, majetek. Je to o volbě priorit,“⁸⁰

Pokud se však ohrožená osoba v budoucnu rozhodne, že už to dál takto nejde, může se znovu obrátit na Policii ČR, intervenční centra nebo některou z neziskových organizací a svojí situaci řešit.

Druhou možností je, že vztah ukončí a od násilné osoby odejde, pokud jsou ve svazku manželském, požádá o rozvod. Pokud se tak rozhodne a bojí se, že by jí násilná osoba mohla znovu fyzicky či psychicky napadnout, může o pomoc požádat právě občansko-právní soud a pomocí návrhu na vydání předběžného opatření získat více času na řešení svých problémů. Návrh na předběžné opatření řeší soudy pomocí zákona č. 292/2013 Sb., **zákon o zvláštních řízeních soudních**.

Návrh na vydání předběžného opatření by měl obsahovat:

- *„co nejpodrobněji odůvodněn (popis způsobu, intenzity a četnosti/délky trvání útoku; případná závislost agresora na návykových látkách; neschopnost ohrožené osoby zajisti si bezpečí; označení dětí, event. jiných osob žijících ve společném obydlí, včetně popisu toho, jak násilí na ohrožené osobě vnímají; chování násilné osoby k ohrožené osobě; jednání agresora navenek apod.);*
- *podpořen důkazy o tvrzených skutečnostech (lékařská zpráva, fotky, rozhodnutí o policejním vykázání, kopie rodných listů dětí, zpráva OSPOD, čestné prohlášení svědků apod.)*

⁸⁰ Příloha č. 6 Obětem domácího násilí pomáhají intervenční centra – článek z Deníku.cz ze dne 1. 11. 2010

Pouze obecný popis jednání agresora (např. „manžel se na mne často dopouští domácího násilí“) nebude pro soud dostačující.“⁸¹

O návrhu na vydání předběžného opatření rozhodne soud prvního stupně do 48 hodin bez jednání. Maximální doba trvání předběžného opatření je zkrácena na 6 měsíců⁸² od jeho vydání.

Z rozhodnutí podle § 405 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních vyplývá, že odpůrce (osoba násilná) musí – „*opustit společné obydlí, jakož i jeho bezprostřední okolí, nezdržovat se ve společném obydlí nebo do něj nevstupovat; nevstupovat do bezprostředního okolí společného obydlí nebo navrhovatele a nezdržovat se tam; zdržet se setkávání s navrhovatelem, nebo se zdržet nežádoucího sledování a obtěžování navrhovatele jakýmkoliv způsobem*“. Odpůrce v rozhodnutí informován o právu odnést si věci ze společného obydlí. Rozhodnutí je vykonatelné vydáním. Zároveň soud informuje navrhovatele o možnosti prodloužení předběžného opatření a poučí ji o právu podat návrh na zahájení řízení ve věci samé (rozvod manželství, vypořádání společného majetku, včetně společného bydlení, úprava styku s nezletilými dětmi atd.).

Proti rozhodnutí je možné podat odvolání. Soud prvního stupně předloží věc odvolacímu soudu do 15 dnů od podání odvolání a odvolací soud rozhodne do 7 dnů od předání věci.

Návrh na prodloužení doby trvání předběžného opatření může navrhovatel podat ještě před uplynutím doby předběžného opatření. Tato doba se prodlužuje do doby, než soud o návrhu rozhodne.

Návrh na prodloužení doby předběžného opatření se projednává na jednání. Účastníci tohoto jednání dostanou předvolání k jednání nejméně 3 dny předem.

„(2) Při rozhodování o návrhu soud vezme v úvahu zejména trvání stavu ohrožení navrhovatele, majetkové či jiné poměry účastníků, včetně vlastnických a jiných vztahů ke společnému obydlí, na které se vztahuje předběžné opatření, a další rozhodné okolnosti včetně dalších probíhajících řízení mezi účastníky.“⁸³

Soud o návrhu na prodloužení doby trvání předběžného opatření rozhodne do 2 měsíců od jeho podání a to na dobu nezbytně nutnou, nejpozději však 6 měsíců od jeho vykonatelnosti. Toto rozhodnutí může být zrušeno na návrh podle § 405⁸⁴. *„(3) Byl-li návrh na zrušení rozhodnutí zamítnut, lze jej opětovně podat nejdříve až po uplynutí 3 měsíců od právní moci zamítavého rozhodnutí.“*

⁸¹ RUBIKON CENTRUM. Stali jste se obětí trestného činu? Příručka pro oběti trestných činů.

Vyd. 1. Praha: RUBIKON Centrum, 2012. s 11. ISBN 978-80-904116-5-4

⁸² Do roku 2013 byla maximální doba trvání předběžného opatření až 1 rok.

⁸³ AION CS. § 411 odst. 2 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. *Zakonyprolidi.cz* [online]. © 2010-2014 [cit. 2014-05-16]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-292>

⁸⁴ Uveden výše

3.2.3.2 Domácí násilí a trestní právo

Výše uvedené řeší civilní soud, který řeší občansko-právní spory. Řízení ve věci samé, tedy domácího násilí ať už fyzického, nebo psychického řeší soud v trestním řízení podle trestního zákoníku.

Jak už bylo uvedeno výše, změna v oblasti legislativy nastala v roce 2004, kdy v rámci trestných činů proti rodině a mládeži se zařazuje nová skutková podstata „týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě“. Tato skutková podstata zůstává i v **novém trestním zákoníku, zákon č. 40/2009 Sb.**, účinný od 1. ledna 2010, pod § 199 – týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě.

„§ 199 Týrání osoby žijící ve společném obydlí

(1) Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvláště surovým nebo trýznivým způsobem,

b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,

c) spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách, nebo

d) páchá-li takový čin po delší dobu.

(3) Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1

a) těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob, nebo

b) smrt.⁸⁵

Do pojmu „týrání“ je zařazeno fyzické a psychické násilí, ale i ponižování a další. Domácí násilí můžeme posuzovat i podle dalších ustanovení trestního zákoníku například:

- **„Trestné činy proti životu - § 140 Vražda, § 141 Zabití, § 145 Těžké ublížení na zdraví, § 146 Ublížení na zdraví**
- **Trestné činy proti svobodě - § 170 Zbavení osobní svobody, § 171 Omezování osobní svobody, § 175 Vydírání, § 177 Útisk**
- **Trestné činy proti právům na ochranu osobnosti, soukromí listovního tajemství - § 182 Porušení tajemství dopravovaných zpráv, § 183 Porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí**
- **Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti - § 185 Znásilnění, § 186 Sexuální nátlak**

⁸⁵ AION CS. § 199 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. *Zakonyprolidi.cz* [online]. © 2010-2014 [cit. 2014-05-16]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

- **Trestné činy proti majetku** - § 207 Neoprávněné užívání cizí věci, § 208 Neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru
- **Trestné činy narušující soužití lidí** - § 353 Nebezpečné vyhrožování, § 354 Nebezpečné pronásledování.⁸⁶

V případech, kdy je obětí domácího násilí nezletilé dítě, může vedle spáchání výše uvedených trestných činů dojít i k naplnění následujících trestných činů určených k ochraně dětí a rodiny:

- **Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti** - § 187 Pohlavní zneužití
- **Trestné činy proti rodině a dětem** - § 196 Zanedbání povinné výživy, § 198 Týrání svěřené osoby, § 201 Ohrožování výchovy dítěte.⁸⁷

Jestliže by byly výše uvedené trestné činy spáchány úmyslně, plánovitě či zvláště závažným způsobem, na dítěti nebo těhotné ženě, řízení trestného činu by se řídilo následujícím odstavcem (2), v kterém jsou tyto činy popsány, a trestní sazba by byla vyšší.

„Ve spojitosti s případy domácího násilí může dojít rovněž ke spáchání trestného činu neoznámení trestného činu podle § 368 TZ, kterého se dopustí osoba, jež neoznámí orgánům činným v trestním řízení spáchání trestného činu vraždy, těžkého ublížení na zdraví a týrání svěřené osoby. Trestného činu nepřekážení trestného činu podle § 367 TZ se dopustí ten, kdo nepřekazí spáchání nebo dokončení trestného činu vraždy, těžkého ublížení na zdraví, vydírání, znásilnění, pohlavního zneužití a týrání svěřené osoby.“⁸⁸

V případě trestného činu (výše uvedené), může ohrožená osoba – oběť domácího násilí podat trestní oznámení na násilnou osobu – pachatele. Pokud ohrožená osoba tuší, že násilí vůči její osobě může pokračovat, je vhodné připravit si bezpečnostní plán nebo podat návrh na předběžné opatření u soudu.

3.2.3.3 Trestní oznámení

Trestní oznámení se může podat každá osoba na Policii ČR, státním zastupitelství, v závažných případech na kriminální policii ČR, kde jsou povinni trestní oznámení přijmout.

Trestní oznámení lze podat písemně i ústně. Na vyžádání je orgán, který trestní oznámení přijal, povinen vydat kopii protokolu o trestním oznámení, které bylo podané ústně, potvrdit předání

⁸⁶ Výše uvedené § jsou citované ze zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

⁸⁷ Výše uvedené § jsou citované ze zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

⁸⁸ Metodické doporučení MPSV č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí [online]. [cit. 2014-06-03]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf

písemného trestního oznámení na Policii ČR, či na státním zastupitelství a na žádost informovat dotyčnou osobu ve smyslu § 158, odst. 2 trestního řádu písemně o tom, jak bylo trestní oznámení vyřízeno.

Trestním oznámení musí obsahovat **kdo** (jméno, příjmení, adresa, příp. datum narození) **se dopustil čeho** (popis situace) **vůči komu** (jméno, příjmení, adresa, příp. datum narození), **kde** (místo, kde k trestnému činu došlo) a **kdy** (v případě opakovaného násilí může být historie násilí zahrnuta do trestního oznámení - kdy došlo k prvnímu násilí, zda se opakovalo a jak často, kdy došlo k poslednímu napadení). V trestním oznámení mohou být uvedeni **svědci a jejich totožnost** (jméno, příjmení, adresa, příp. datum narození). Důležitý je i popis chování při domácím násilí – popis zranění, škody na majetku a důkazy (např. fotografie z místa činu, lékařské zprávy, zbraň atd.).⁸⁹

V trestním řádu č. 141/1961 Sb., v § 163 Trestní stíhání se souhlasem poškozeného je výčet paragrafů, při kterých je nutný souhlas poškozené osoby, aby mohlo být zahájeno trestní stíhání.

Z výčtu trestních činů, které jsou uvedeny výše je nutný souhlas poškozené osoby u trestných činů: § 146 Ublížení na zdraví, § 171 Omezování osobní svobody, § 175 Vydírání, § 183 Porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí, § 186 Sexuální nátlak, § 207 Neoprávněné užívání cizí, § 208 Neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru, § 353 Nebezpečné vyhrožování, § 354 Nebezpečné pronásledování. Poškozený může svůj souhlas vzít, ale nelze ho znovu udělit.

„(1) Souhlasu poškozeného s trestním stíháním pro některý z trestných činů uvedených v § 163 odst. 1 není třeba, pokud

a) byla takovým činem způsobena smrt,

b) poškozený není schopen dát souhlas pro duševní chorobu nebo poruchu, pro kterou byl zbaven způsobilosti k právním úkonům, nebo pro kterou byla jeho způsobilost k právním úkonům omezena,

c) poškozeným je osoba mladší 15 let,

d) z okolností je zřejmé, že souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět v tísní vyvolané výhrůžkami, nátlakem, závislostí nebo podřízeností.

(2) Jestliže se poškozený na výzvu orgánu činného v trestním řízení ihned nevyjádří, zda souhlasí s trestním stíháním podle § 163, tento orgán mu poskytne podle povahy věci k vyjádření přiměřenou lhůtu, nejvýše však 30 dnů. Po marném uplynutí této lhůty již souhlas s trestním stíháním dát nelze. O tom je třeba poškozeného písemně poučit.“⁹⁰

⁸⁹ BUSKOTTE, Andrea a VANÍČKOVÁ HORNÍKOVÁ, Lucie, ed. Z pekla ven: žena v domácím násilí. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2008. s 99-100. ISBN 978-80-251-1786-6.

⁹⁰ § 163a trestním řádu č. 141/1961 Sb.,

Souhlas poškozeného není třeba při trestných činech, z výčtu výše: § 140 Vražda, § 141 Zabití, § 145 Těžké ublížení na zdraví, § 170 Zbavení osobní svobody, § 177 Útisk, § 182 Porušení tajemství dopravovaných zpráv, § 185 Znásilnění, § 187 Pohlavní zneužití, § 196 Zanedbání povinné výživy, § 198 Týrání svěřené osoby, § 199 Týrání osoby žijící ve společném obydlí, § 201 Ohrožování výchovy dítěte.

3.3 Domácí násilí a orgán sociálně-právní ochrany dětí

Intervenční centrum může požádat o pomoc ohrožená osoba a jakákoliv osoba starší 16 let. Nezletilé děti se mohou obrátit o pomoc na neziskové organizace, jako například SPONDEA, STOP NÁSILÍ a další, které se snaží, jednoduše vysvětlit „svým návštěvníkům“ - dětem, co je to domácí násilí, že to není jejich vina, jak se mají zachovat za určitých situací a radí, na koho se mohou obrátit. Další institucí, na kterou se mohou obrátit je orgán sociálně-právní ochrany dětí, které jednají v zájmu dětí.

Jak už bylo ujednoceno výše, jestliže je dítě svědkem domácího násilí, stává se obětí, i když třeba nepřímo ohroženou domácím násilím. Děti jsou často nejčastějšími svědky domácího násilí, v důsledku toho mohou přejímat podobné chování do svých budoucích rodin - chlapi se většinou ztotožní s násilným otcem, naopak dívky se samy stávají oběťmi násilí.

Rodina, společnost a stát by měla být dětem nápomocná při jejich dospívání a nastavování vhodných vzorců chování.

„Právo dítěte na poskytnutí všestranné ochrany v případech domácího násilí je zakotveno také v Úmluvě o právech dítěte (vyhlášena pod č. 104/1991 Sb.). Podle čl. 19 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte jsou smluvní státy Úmluvy o právech dítěte povinny přijmout všechna potřebná zákonodárná, správní, sociální a výchovná opatření k ochraně dětí před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, urážením nebo zneužíváním, včetně sexuálního zneužívání, zanedbáváním nebo nedbalým zacházením, trýzněním nebo vykořisťováním během doby, kdy jsou v péči jednoho nebo obou rodičů, zákonných zástupců nebo jakýchkoli jiných osob starajících se o dítě. Stát tudíž nese odpovědnost za zabezpečení ochrany všech dětí před jakýmkoliv formami násilí, včetně různých forem domácího násilí.“⁹¹

Stát má povinnost dohlížet, aby děti vyrůstali ve zdravém prostředí bez násilí a útlaku. Na to dohlíží orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen „OSPOD“).

⁹¹ Metodické doporučení MPSV č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí [online]. S 2. [cit. 2014-05-25]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf

3.3.1 Orgán sociálně-právní ochrany dětí

Orgán sociálně-právní ochrany se řídí **zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.**

„§4 (1) Sociálně-právní ochranu zajišťují orgány sociálně-právní ochrany, jimiž jsou - krajské úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, obecní úřady, ministerstvo, Úřad.“⁹²

Zákon vymezuje sociálně - právní ochranu dětí jako ochranu práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochranu oprávněných zájmů dítěte, včetně ochrany jeho jmění a působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny, přičemž zdůrazňuje, že nedotčeny zůstávají zvláštní právní předpisy, které též upravují ochranu práv a oprávněných zájmů dítěte.⁹³

„2) Sociálně-právní ochrana se poskytuje dítěti, které na území České republiky

a) má trvalý pobyt,

b) má podle zvláštního právního předpisu upravujícího pobyt cizinců na území České republiky povolen trvalý pobyt nebo je hlášeno k pobytu na území České republiky po dobu nejméně 90 dnů,

c) podalo žádost o udělení mezinárodní ochrany na území České republiky,

d) je oprávněno trvale pobývat,

e) pobývá s rodičem, který podal žádost o udělení mezinárodní ochrany nebo oprávnění k pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany na území České republiky nebo které pobývá na základě uděleného oprávnění k pobytu za účelem dočasné ochrany na území České republiky podle zvláštního právního předpisu,

f) pobývá s rodičem, který na území pobývá na základě víza k pobytu nad 90 dní za účelem strpění pobytu na území podle zvláštního právního předpisu nebo který je azylantem anebo osobou požívající doplňkové ochrany, nebo

g) je azylantem nebo osobou požívající doplňkové ochrany.

(3) V rozsahu stanoveném tímto zákonem (§ 37 a 42) se sociálně-právní ochrana poskytuje také dítěti, které nemá na území České republiky povolen trvalý pobyt nebo není hlášeno k pobytu na území České republiky po dobu nejméně 90 dnů podle zvláštního právního předpisu 1a) upravujícího pobyt cizinců na území České republiky ani není oprávněno podle zvláštního právního předpisu trvale pobývat na území České republiky.“⁹⁴

⁹² § 4, odst. 1 zákona č. 359 Sb., o sociálně právní ochraně dětí. Zakonyprolidi.cz [online]. © 2014 [cit. 2014-05-25]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359#cast3>

⁹³ INFORMAČNÍ PORTÁL PRO ORGÁNY SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ. Sociálně-právní ochrana dětí – obecný úvod. OSPOD.cz [online]. © 2014 [cit. 2014-05-25]. Dostupné z: <http://www.ospod.cz/informace/obecne/>

⁹⁴ § 2, odst. 2 č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně-právní ochraně dětí

Zároveň se sociálně -právní ochrany dětí týká i zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, který se od roku 20014 stal součástí **Nového občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.**, který je obsažen v části 2 – **Rodinné právo § 655-975**. Část 2. obsahuje III Hlavy: Hlava I § 655-770 Manželství, Hlava II § 771-927 Příbuzenství a švagrovství, Hlava III § 928-975 Poručenství a jiné formy péče o dítě.

Nesmíme, zapomenou na Ústavu ČR, ale ani na **zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, na zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní a ochranné výchovy, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád a zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.**

Česká republika je vázána i mezinárodními smlouvami, více v kapitole 3.1.1 Mezinárodní úroveň.

3.3.1.1 Činnosti OSPOD

Orgán sociálně-právní ochrany dětí zastupuje práva dítěte a jedná jen v jeho nejlepším zájmu a blahu dítěte.

„V nejobecnější rovině bývá blaho dítěte vymezeno jako vytváření prostředí přátelského dětem. Zájem dítěte bývá naopak spatřován v realizaci určitého práva v konkrétní záležitosti týkající se dítěte. Zájem dítěte nikdy nelze podřadit zájmům jiným, jako jsou zájmy rodičů, rodiny, jiných osob, státu apod. Blaho dítěte je považováno za pojem obecnější, nadřazený pojmu zájem a prospěch dítěte. Jak uvádějí odborníci, zájem dítěte neznamená jen vyhovět jeho okamžitému přání a respektovat jeho okamžité citové vazby, ale je nutné mít také na mysli zájem dítěte v širším slova smyslu, aby dítěti nebyl křiven charakter a aby mu zůstaly do života dobré vztahy s oběma rodiči jako model pro jeho příští rodičovskou funkci.“⁹⁵

OSPOD se zaměřuje na děti zejména v závažných a těžkých životních situacích.

„Pro poskytnutí sociálně-právní ochrany jsou typické situace, kdy

- 1. rodiče dětí zemřeli, neplní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti, nebo nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské zodpovědnosti,*
- 2. děti byly svěřeny do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče, a tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřeni dítěte do její výchovy,*
- 3. děti vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, žijí se prostitutí, spáchaly trestný čin nebo, děti mladší 15 let, spáchaly čin, který by*

⁹⁵ KRAJSKÝ ÚŘAD KRAJE VYSOČINA. Odbor sociálních věcí. Význam funkce kolizního opatrovníka v soudním řízení o úpravě výchovy a výživy a o úpravě styku rodiče s dítětem – doporučení pro začínající sociální pracovníky

jinak byl trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky nebo jinak narušují občanské soužití,

4. *opakovaně se dopouští útěků od rodičů nebo jiných fyzických nebo právnických osob odpovědných za výchovu dítěte,*
5. *děti, na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, svobodu, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, nebo je podezření ze spáchání takového činu;*
6. *děti, které jsou na základě žádostí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte opakovaně umísťovány do zařízení zajišťujících nepřetržitou péči o děti nebo jejich umístění v takových zařízeních trvá déle než 6 měsíců;*
7. *děti, které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami;*
8. *děti, které jsou žadateli o azyl odloučenými od svých rodičů, popřípadě jiných osob odpovědných za jejich výchovu.*⁹⁶

OSPOD může údaje o dítěti ohroženém domácím násilím zjistit několika způsoby:

- **z vlastní činnosti** – při výkonu činnosti OSPOD,
- **oznámením od jiného OSPOD,**
- na základě **upozornění fyzické osoby** podle § 7 odst. 2 zákona o SPOD,
- **na základě žádosti dítěte o poskytnutí pomoci** podle § 8, odst. 1 zákona o SPOD,
- **na základě žádosti rodiče dítěte o poskytnutí pomoci** podle § 9 zákona o SPOD,
- **splněním oznamovací povinnosti subjekty uvedenými v § 10 odst. 4 zákona o SPOD,**
- **na základě upozornění jiných subjektů**, kterým nesvědčí oznamovací povinnost podle § 10 odst. 4 zákona o SPOD.⁹⁷

Pracovníci OSPOD vykonávají svojí činnost v rámci legislativy platné v České republice, zároveň jim však napomáhají různé manuály a metodiky, které jim radí, jak v případě domácího násilí postupovat a jak mluvit s obětí domácího násilí například **Domácí násilí v agendě OSPOD - Manuál pro pracovníky orgánů sociálně právní ochrany dětí a jiné pomáhající profese**⁹⁸ nebo **Metodické**

⁹⁶ INFORMAČNÍ PORTÁL PRO ORGÁNY SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ. Systém sociálně-právní ochrany dětí. Děti, kterým se sociálně-právní ochrana poskytuje. OSPOD.cz [online]. © 2014 [cit. 2014-05-25]. Dostupné z:

<http://www.ospod.cz/informace/obecne/system-socialne-pravni-ochrany-deti-v-cr/>

⁹⁷ Metodické doporučení MPSV č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí [online]. s 19-20. [cit. 2014-05-26]. Dostupné z:

http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf

⁹⁸ Vydal Odbor zdraví MMB, ve spolupráci s IDT pro oblast DN, v rámci projektu Interdisciplinární přístup k řešení případů domácího násilí ve statutárním městě Brně realizovaného za finanční podpory města Brna a Jihomoravského kraje, 2006, aktualizace textu 2009 © Bílý kruh bezpečí 2003 [online]. [cit. 2014-05-11]. Dostupné z:

doporučení MPSV č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí⁹⁹.

Pokud se pracovníci OSPOD dozví o domácím násilí, ve kterém vyrůstají nezletilé děti, musí danou situaci prověřit a posoudit. Vše provádí v zájmu ochrany dětí. Činnosti, které musí učinit, bychom mohli shrnout do 5 bodů, které samozřejmě obsahují i další činnosti.

Následuje 5 základních kroků, které musí pracovníci OSPOD vykonat¹⁰⁰:

1. Šetření

- Pracovníci OSPOD musí, zjistit informace o rodině a dané situaci. Je vhodné, aby pracovníci byli informováni o problematice domácího násilí – znacích, formách, dále by měli vědět, jak vést rozhovor s ohroženou osobou a dítětem s ohledem na jeho věk a mentální zralost.
- *„Pokud jde o provedení pohovoru s dítětem je žádoucí v případech domácího násilí, aby tento pohovor byl zpravidla proveden bez přítomnosti obou rodičů, což zákon o SPOD umožňuje. Vhodným prostředím pro provedení takového pohovoru může být např. škola nebo jiné zařízení, které dítě navštěvuje.“¹⁰¹*
- Internetové stránky STOP NÁSILÍ.CZ, které provozuje ROSA o. s., radí pomáhajícím pracovníkům – přímo i sociálním pracovníkům, jak s ohroženou osobou a dítětem o násilí hovořit.
- Je velmi důležité vytvořit prostředí, ve kterém se bude dítě cítit příjemně a akceptovat jeho slovník a pojmenování, která používá k popsání toho, co se stalo, abychom dítě při povídání nepletly, je dobré je neopravovat a nepoužívat slova, která by je mohla vyděsit, např. znásilnění, incest, týrání apod. Nesnažte se na jednu věc vyptávat několikrát, dítě by mohlo nabýt dojmu, že mu nevěříte a ztratilo by k Vám důvěru. Nezpochybňujte jeho odpovědi.
- Pokud má dítě problém situaci popsat slovy, je vhodné přichystat mu věci na kreslení nebo např. loutkové divadlo, aby mohlo situaci zahrát.
- *„Co by mělo v rozhovoru určitě zaznít?“*
 - *Násilí není vina dítěte. To, co se doma odehrává, není jeho vina.*
 - *Za násilí nemohou ani sourozenci.*

<http://www.domacinasili.cz/files/uploaded/UserFiles/manual%20OSPOD.pdf>

⁹⁹ Metodické doporučení MPSV č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí [online]. [cit. 2014-05-26]. Dostupné z:

http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf

¹⁰⁰ Domácí násilí v agendě OSPOD. Manuál pro pracovníky orgánů sociálně právní ochrany dětí a jiné pomáhající profese [online]. [cit. 2014-05-11]. Dostupné z:

<http://www.domacinasili.cz/files/uploaded/UserFiles/manual%20OSPOD.pdf>

¹⁰¹ Metodické doporučení MPSV č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí [online]. s 20-22. [cit. 2014-05-10]. Dostupné z:

http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf

- *Za násilí je odpovědný ten, kdo se ho dopouští.*
- *Je velmi dobře, že se rozhodlo o situaci někomu říci.*
- *Nikdo nemá právo se k někomu chovat násilně, a to ani v rodině, ani když je silnější, ani když je to rodič.*
- *Dítě nemůže násilí zastavit samo, ale jen s pomocí okolí, proto je tak důležité, že se svěřilo.* ¹⁰²
- Během rozhovoru můžete dítěti klást otevřené otázky.
- Ke konci rozhovoru můžete dítě podpořit a ujisti jej, že to není jeho chyba.

2. Analýza

- Sociální pracovník musí analyzovat zjištěné informace s přihlédnutím k budoucímu riziku napadení ohrožených osob. *„Pokud je dítě ohroženo násilím v rodině, je důležité, abyste zjistili, zda dítěti hrozí bezprostřední nebezpečí nebo zda hrozí opakování násilí. K tomu je potřeba znát i historii násilí v rodině, minimálně poslední incident.*“¹⁰³

3. Konat v rámci svých povinností, oprávnění a možností

- za účelem ochrany ohrožených osob. Přijatá opatření nesmí vyvolat eskalaci domácího násilí.
- Sociální pracovník může ohrožené osobě nabídnout poskytnutí či zprostředkování odborné poradenské pomoci podle konkrétních potřeb rodiče a dítěte, zejména pokud jde o řešení úpravy výchovy a výživy dětí, bydlení, uplatnění nároku na sociální dávky (zejména dávky státní sociální podpory a dávky pomoci v hmotné nouzi), zajištění školní docházky dětí, zprostředkování odborné pomoci psychologické, sociálně právní, socioterapeutické apod.
- Sociální pracovník má právo na provedení návštěvy a sociálního šetření v místě bydliště dítěte nebo v jiném prostředí, ve kterém se dítě zdržuje (§ 52 zákona o SPOD), vyžádání dalších potřebných údajů od jiných osob, orgánů a subjektů (§ 53 odst. 1 zákona o SPOD).

4. Dodržovat zásady komunikace

- Pracovník sociální odboru musí dodržovat zásady komunikace i s dospělou osobou ohroženou domácím násilím, zpravidla rodičem dítěte, nesmí se stát, že bych jej sociální pracovník odsuzoval, nebo kritizoval. Sociální pracovník by měl být empatický a snažit se ohroženou osobu podpořit – aktivně jí naslouchat a projevit jí respekt.

¹⁰² STOP NÁSILÍ.CZ. Sociální pracovníce. Stopnasili.cz [online]. © 2007 [cit. 2014-05-30]. Dostupné

z: <http://www.stopnasili.cz/verejnost/dn-pro-pomahajici-profese/socialni-pracovnice.html>

¹⁰³ STOP NÁSILÍ.CZ. Sociální pracovníce. Stopnasili.cz [online]. © 2007 [cit. 2014-05-30].

Dostupné z: <http://www.stopnasili.cz/verejnost/dn-pro-pomahajici-profese/socialni-pracovnice.html>

- „Při komunikaci pracovníků OSPOD s rodičem ohroženým domácím násilím je třeba mít na paměti, že oběť domácího násilí má často tendenci prožité situace zlehčovat, omlouvat, případně bagatelizovat (chování pachatele, rozsah následků pro oběť a její děti).“¹⁰⁴

5. Využit mezioborovou spolupráci

- Sociální pracovníci mohou konzultovat případy s dalšími odborníky, avšak vždy musí být osobní údaje ohrožené osoby a dítěte utajeny.
- Zákonná úprava o výměně informací mezi OSPOD a intervenčním centrem chybí. „Příslušný OSPOD je však oprávněn poskytovat v nezbytném rozsahu informace intervenčnímu centru na základě obecného zákonného zmocnění v § 57 odst. 3 zákona o SPOD, které orgány SPOD opravňuje zpracovávat při plnění svých úkolů shromážděné osobní údaje, neboť v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozd. předpisů, se zpracováním osobních údajů rozumí též jejich předávání a výměna. Z opačné strany lze k poskytnutí údajů od intervenčního centra využít oprávnění OSPOD žádat o bezplatné sdělení údajů potřebných pro výkon sociálně-právní ochrany dětí podle § 53 odst. 1 zákona o SPOD.“¹⁰⁵

3.3.1.2 Opatření OSPOD

OSPOD může v případě potřeby přistoupit na různá opatření. Můžeme je rozdělit do dvou skupin, kdy první skupinou jsou výchovná opatření, které upravuje **zákon o sociálně-právní ochraně dětí** (dále jen „zákon o SPOD“), a druhá skupina jsou opatření pomocí soudu, které upravuje **zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád**.

Výchovná opatření - § 13 zákona o SPOD:

„(1) Vyžaduje-li to zájem na řádné výchově dítěte, může obecní úřad obce s rozšířenou působností

a) napomenout vhodným způsobem dítě, rodiče, jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, popřípadě toho, kdo narušuje řádnou péči o dítě,

b) stanovit nad dítětem dohled a provádět jej za součinnosti školy, popřípadě dalších institucí a osob, které působí zejména v místě bydliště nebo pracoviště dítěte,

¹⁰⁴ Metodické doporučení MPSV č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí [online]. s 27. [cit. 2014-06-02]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf

¹⁰⁵ Metodické doporučení MPSV č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí [online]. s 27. [cit. 2014-06-02]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf

c) uložit dítěti, rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte omezení bránící působení škodlivých vlivů na výchovu dítěte, zejména zákaz určitých činností, návštěv určitých míst, akcí nebo zařízení nevhodných vzhledem k osobě dítěte a jeho vývoji, nebo

d) uložit dítěti, rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte povinnost využít odbornou poradenskou pomoc nebo uložit povinnost účastnit se prvního setkání se zapsaným mediátorem v rozsahu 3 hodin nebo terapie; ustanovení § 12 odst. 1 tím není dotčeno.

Neučinil-li tak obecní úřad obce s rozšířenou působností, může o těchto výchovných opatřeních za stejných podmínek rozhodnout soud.“

Toto výchovné opatření může být použito jak na osobu násilnou, tak i na osobu ohroženou, protože svojí situací neřeší a tím se spolupodílí na psychickém týrání dítěte.

Podle **§ 12 zákona o SPOD** může OSPOD využít vydání rozhodnutí o uložení povinnosti rodičů nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte využít pomoc odborného poradenského zařízení. Zejména v situaci, kdy:

„a) nezajistili dítěti odbornou poradenskou pomoc, ačkoliv dítě takovou pomoc nezbytně potřebuje a obecní úřad obce s rozšířenou působností takovou pomoc předtím doporučil,

b) nejsou schopni řešit problémy spojené s výchovou dítěte bez odborné poradenské pomoci, zejména při sporech o úpravě výchovy dítěte nebo úpravě styku s dítětem,

c) nevyužili možnosti odborné poradenské pomoci potřebné k překonání problémů rodiny a k odvrácení umístění dítěte do náhradní péče nebo nedbali na doporučení spolupracovat s pověřenými osobami, poskytovateli odborných poradenských služeb nebo mediátorem.“¹⁰⁶

Pokud tyto možnosti „nefungovaly“, nebo je rodiče, nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte nevyužili, nebo je situace na tolik vážná, že by tyto možnosti byly nedostačující, může se OSPOD obrátit na soud. V zájmu dítěte je OSPOD, oprávněn obrátit se na soud s návrhy a podněty na ochranu dítěte.

„Může se jednat zejména o:

- podnět soudu na vydání předběžného opatření k zatímní úpravě péče o dítě, výživy dítěte nebo styku rodiče s dítětem podle § 76 odst. 1 o.s.ř.,*
- návrh na nařízení předběžného opatření soudu podle § 76a o.s.ř. v případech, ve kterých se nezletilé dítě ocitne bez jakékoliv péče nebo jsou jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy nebo narušeny,*
- návrh na svěřeni dítěte do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc,*
- návrh na nařízení ústavní výchovy dítěte,*
- návrh na omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti nebo pozastavením jejího výkonu,*

¹⁰⁶ § 12 zákona č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně-právní ochraně dětí

- *podnět soudu na zahájení řízení o uložení výchovných opatření podle § 43 zákona o rodině¹⁰⁷, pokud k uložení těchto opatření nepřistoupil samotný OSPOD.* ¹⁰⁸

OSPOD je oprávněn jednat v zájmu dítěte i bez souhlasu ohrožené osoby. O této skutečnosti je ohrožená osoba informována předem. Zároveň je ujištěna, že o opatřeních bude informována.

Jestliže je dítě v důsledku domácího násilí ohroženo na životě, nebo se ocitlo bez jakékoliv péče je OSPOD povinen podat soudu návrh na nařízení předběžného opatření podle § 76a odst. 1 občanského soudního řádu:

„(1) Ocitlo-li se nezletilé dítě bez jakékoliv péče nebo jsou-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy nebo narušeny, předseda senátu předběžným opatřením nařídí, aby bylo na nezbytně nutnou dobu umístěno ve vhodném prostředí, které v usnesení označí. Vhodným prostředím se rozumí výchovné prostředí u osoby nebo zařízení způsobilého zajistit nezletilému dítěti řádnou péči s ohledem na jeho fyzický a duševní stav, jakož i rozumovou vyspělost a umožnit realizaci případných jiných opatření stanovených předběžným opatřením. Soud může předběžným opatřením nařídít rovněž svěření dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu podle zákona o sociálně-právní ochraně dětí.“

Soud může rozhodnout o umístění dítěte do péče určené fyzické osoby nebo zařízení. V této věci je povinen podle § 75c odst. 2 občanského soudního řádu, rozhodnout nejpozději ve lhůtě do 24 hodin od jeho podání.

3.3.1.2.1 Nezletilé dítě a návrh na předběžné opatření

Nezletilé dítě přímo ohrožené domácím násilím na svém životě, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti, je aktivně legitimováno k podání návrhu na vydání předběžného opatření podle **§ 76b občanského soudního řádu**, zastoupené opatrovníkem ad hoc, často zastupované orgánem sociálně-právní ochrany dětí.

Opatrovník zastupuje dítě v řízení o návrhu o předběžném opatření soudu. Opatrovníka určí soud podle **§ 943 Nového občanského zákoníku**: *„Soud jmenuje dítěti opatrovníka, hrozí-li střet zájmů dítěte na straně jedné a jiné osoby na straně druhé, nehájí-li zákonný zástupce dostatečně zájmy dítěte, nebo je-li toho v zájmu dítěte zapotřebí z jiného důvodu, anebo stanoví-li tak zákon.*

¹⁰⁷ Od 1. 1. 2014 je zákon o rodině součástí Nového občanského zákoníku - zákoník č. 89/2012 Sb., nazvaný jako, Rodinné právo, který je obsažen v části 2, § 655-975. § 43 zákona o rodině, tak byl „zaměněn“ za § 925 v Novém občanském zákoníku.

¹⁰⁸ Metodické doporučení MPSV č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí [online]. s 23. [cit. 2014-06-02]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf

Jmenovaný opatrovník má právo podat návrh na zahájení řízení vždy, je-li z hlediska zájmu dítěte zapotřebí, aby soud nebo jiný orgán veřejné moci v záležitosti dítěte rozhodl.“

Nezletilé dítě, které není přímo ohroženou osobou domácího násilí = nepřímá oběť domácího násilí není účastníkem řízení o nařízení předběžného opatření podle § 76b odst. 1 občanského soudního řádu, a proto není třeba ustanovovat dítěti pro účely tohoto řízení opatrovníka. V této situaci je dítě „závislé“ na jednání ohrožené osoby.¹⁰⁹

K této problematice se vyjadřují Mgr. Veronika Kozlová a Mgr. Martina Cirbusová z Právnické fakulty, Masarykovy univerzity v Brně v článku *Domácí násilí v rodině s dítětem jako právní problém*.

„Domníváme se, že tento výklad je zcela chybný a odporuje účelu zákona. Dítě, které se zdržuje v obydlí, kde dochází k domácímu násilí, bude vždy ohroženo na zdraví (psychickém) a lidské důstojnosti.

Máme za to, že OSPOD v roli opatrovníka může podat návrh na nařízení předběžného opatření jménem nezletilého dítěte i v případě, kdy je dítě pouhým svědkem násilí a není bezprostředně ohroženo fyzickým násilím. Dle našeho názoru se však praxe s tímto postupem příliš často nepotkává. A to i s ohledem na metodické doporučení Ministerstva práce a sociálních věcí.“¹¹⁰

Autorky článku přiznávají dítěti právo prostřednictvím opatrovníka, podat předběžné opatření ve věci vykazání, zároveň přiznávají, že jednání ex offio nemusí být nelepším řešením. V případech, kdy je ohrožená osoba závislá na násilné osobě a upřednostňuje ji před dětmi. Ohrožená osoba může v této situaci vidět dítě jako „viníka“ a může docházet k napadání dítěte ohroženou osobou.

Ohrožená osoba může ve svém zájmu jednat i podle **Nového občanského zákoníku § 751** – *„(1) Stane-li se další společné bydlení manželů v domě nebo bytě, v němž se nachází rodinná domácnost manželů, pro jednoho z nich nesnesitelné z důvodu tělesného nebo duševního násilí vůči manželovi nebo jinému, kdo v rodinné domácnosti manželů žije, může soud na návrh dotčeného manžela omezit, popřípadě i vyloučit na určenou dobu právo druhého manžela v domě nebo bytě bydlet.“*

Pokud tak ohrožená osoba, rodič, učinit nemůže, tak může učinit dítě podle § 753 Nového občanského zákoníku. V postavení v soudním řízení - osoba žijící ve společném rodinné domácnosti s manželi. **§ 753** - *„Právo domáhat se ochrany proti domácímu násilí má také každá jiná osoba, která žije spolu s manžely nebo rozvedenými manžely v rodinné domácnosti.“*

¹⁰⁹ Metodické doporučení MPSV č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí [online]. s 10.[cit. 2014-06-02]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf

¹¹⁰ KOZLOVÁ, Veronika a MARTINA CIRBUSOVÁ. *Domácí násilí v rodině s dítětem jako právní problém*. In Sborník příspěvků z konference Dítě jako oběť rodičovského konfliktu. Jihlava: Krajský úřad Kraje Vysočina, 2013. Elektronický sborník příspěvků z konference. [online]. [cit. 2014-06-07]. Dostupné z: <http://socialnipracovnici.cz/sekce-socialnich-pracovniku/aktuality/prispevky-z-konference-dite-jako-obet-rodicovskeho-konfliktu>

§ 3021 Nového občanského zákona – „*Ustanovení § 751 až 753 proti domácímu násilí se použijí také v případě společného bydlení jiných osob, než jsou manželé.*“

OSPOD by měl v takovém případě usilovat o ustanovení kolizního opatrovníka. Kolizní opatrovník bude v řízení zastupovat práva a zájmy dítěte, které se mohou lišit od zájmů rodičů, domácí násilí neřešit.

Řešení těchto situací je pracovníky OSPOD náročné, avšak měli by si být vědomi všech možností, které mohou využít v zájmu dítěte. Současně je vhodné, aby fungovala spolupráce mezi orgány a institucemi, které se věnují dětem.

Na osobě, ale i děti ohrožené domácím násilím můžeme pozorovat určité znaky, jako např. časté návštěvy u lékaře, podlitin na těle, které se i v létě snaží dítě zakrýt dlouhým rukávem, nebo změnou chování, proto je důležité, aby si i další orgány, instituce a lidé kolem všímali maličkostí a využili oznamovací a informační povinnosti.

3.3.1.3 Oznamovací a informační povinnost

Oznamovací a informační povinnost můžeme rozdělit z pohledu trestního zákoníku a zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

Každý občan je povinen oznámit trestný čin, respektive podezření z trestného činu. Budeme se řídit trestním zákoníkem - **§ 367 Nepřekážení trestného činu** (osobě, která věděla, že jiný připravuje trestný čin, jej neoznámila ani nepřekazila, hrozí trest odnětí svobody až na 3 léta), **§ 368 Neoznámení trestného činu** (osobě, která se hodnověrným způsobem doví, že jiná osoba trestný čin spáchala, hrozí odnětí svobody až na 3 léta).¹¹¹

Orgány, instituce a zařízení, která jsou ve styku s dětmi, jsou **povinni** oznámit i podezření z výše uvedených situací, ve kterých jedná OSPOD.

„(4) Státní orgány, pověřené osoby, školy, školská zařízení a poskytovatelé zdravotních služeb, popřípadě další zařízení určená pro děti, jsou povinni oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností skutečnosti, které nasvědčují tomu, že jde o děti uvedené v § 6, a to bez zbytečného odkladu poté, kdy se o takové skutečnosti dozví. Pokud o to ten, kdo učinil oznámení podle věty první, požádá, obecní úřad obce s rozšířenou působností ho informuje ve lhůtě 30 dnů ode dne, kdy oznámení obdržel, zda na základě skutečností uvedených v oznámení shledal či neshledal, že jde o dítě uvedené v § 6. Zřizovatel zařízení uvedeného v § 39 odst. 1 písm. c) má při přijetí dítěte do zařízení povinnost tuto skutečnost ohlásit bez zbytečného odkladu obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, v jehož správním obvodu má dítě trvalý pobyt, a není-li tento

¹¹¹ § 367, § 378 zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

pobyt znám, obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, v jehož správním obvodu se nachází zařízení, do kterého bylo dítě přijato. Při plnění povinností podle věty první a třetí se nelze dovolávat povinnosti zachovat mlčenlivost podle zvláštního právního předpisu.“¹¹²

Pracovníci OSPOD jsou povinni prověřit situaci dítěte i v případě, kdy jim přišlo oznámení o dané situaci anonymně, nebo si fyzická osoba nepřeje zveřejnit svojí totožnost. OSPOD¹¹³ může být této povinnosti zproštěn pouze písemně oznamovatelem, nebo na základě § 55 odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb., na základě žádosti soudu nebo státního zastupitelství pro účely trestního stíhání.

O pomoc může požádat i samo nezletilé dítě bez vědomí rodičů nebo jiných osob odpovědných za jeho výchovu. OSPOD je povinen na žádost reagovat a dítěti pomoc poskytnout.

3.3.2 Spolupráce OSPOD a Policie ČR

Jestliže Policie ČR zasahuje u domácího násilí a v rodině vyrůstá nezletilé dítě, je vždy povinna podat informace pracovníkům OSPOD. Pokud v rodině, kde dochází k domácímu násilí, žije i nezletilé dítě, mohou ho policisté při vykázání násilné osoby označit jako ohrožené dítě s tím, že takto bude označeno i v potvrzení o vykázání. V takovéto situaci bude vykázané osobě uložen zákaz styku nebo navazování kontaktu s dítětem, i v případě, že to bude jeden z rodičů.

Vykázaná osoba nesmí kontaktovat ohroženou osobu ani za účelem žádosti o poskytnutí informací o jejich společném dítěti. S touto žádostí se může obrátit na příslušný OSPOD v souladu s § 9 zákona č. 359/1999 Sb.: „Rodič nebo jiná osoba odpovědná za výchovu dítěte má právo při výkonu svých práv a povinností požádat o pomoc orgán sociálně-právní ochrany, státní orgány, kterým podle zvláštních právních předpisů⁷⁾ přísluší též ochrana práv a oprávněných zájmů dítěte, popřípadě pověřené osoby; tyto orgány v rozsahu své působnosti a pověřené osoby v rozsahu svého pověření jsou tuto pomoc povinny poskytnout.“¹¹⁴

V situaci, kdy násilnou osobou je nezletilé dítě, které je Policii ČR vykázána ze společného obydlí, je nezbytné, aby bylo zajištěné vhodné umístění vykázaného dítěte v jiném vhodném prostředí – u druhého z rodičů, který nežije s dítětem ve společné domácnosti, u jiné osoby blízké dítěti, nebo v zařízení pro péči o děti (Diagnostický ústav, Středisko výchovné péče).

Policista bezodkladně informuje OSPOD a podle konkrétní situace zprostředkuje tento orgán svěření vykázaného dítěte do péče vhodné fyzické osoby nebo zařízení, a to buď dobrovolnou cestou,

¹¹² § 10, odst. 4, zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

¹¹³ Pracovníci OSPOD jsou povinni zachovat mlčenlivost v případě, kdy si to osoba – oznamovatel nepřeje, jsou povinni zachovávat mlčenlivost o místu pobytu rodiče, který se stal obětí domácího násilí v rodině s dítětem, a jsou rovněž povinni zachovávat mlčenlivost o údajích o osobách, jímž bylo dítě svěřeno do péče před osvojením, jakož i o místě pobytu takového dítěte. Zachovat mlčenlivost se vztahuje i na zaměstnance azylových domů a dalších pracovníků, kteří přijdou do styku s ohroženou osobou, nebo nezletilými dětmi.

¹¹⁴ § 9 zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

nebo na základě předběžného opatření soudu. „Do doby než bude provedeno umístění vykázaného dítěte do náhradní péče zařízení nebo fyzické osoby, by mělo být dítě zajištěno zasahujícím orgánem Policie ČR podle § 26 zákona o Policii České republiky.“¹¹⁵

3.3.3 Spolupráce OSPOD a lékařská zařízení

Ministerstvo zdravotnictví České republiky vydalo v dubnu 2006 „Metodický pokyn Ministerstva zdravotnictví pro postup lékařů při poskytování zdravotní péče osobám ohroženým domácím násilím“¹¹⁶, který sjednocuje poskytování zdravotní péče osobám ohroženým domácím násilím, podle kterého lze postupovat i v případě podezření z domácího násilí.

Lékaři jsou povinni informovat OSPOD vždy, když ošetřují nezletilé dítě, které by mohlo být ohroženo přímo nebo nepřímo domácím násilím. Pokud má podezření, že ošetřovaná osoba utrpěla zranění během domácího násilí a v rodině žije nezletilé dítě, má povinnost ze zákona neprodleně informovat OSPOD.

„Na výzvu OSPOD podle § 53 odst. 1 zákona o SPOD pak lékař předá OSPOD výpis ze zdravotnické dokumentace s popisem nálezu. Poskytnutí výpisu ze zdravotnické dokumentace dítěte je zpoplatněno v souladu s § 15 odst. 10 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, ve znění pozdějších předpisů.“¹¹⁷

3.3.4 Spolupráce OSPOD a intervenční centrum

„(4) Součástí služby je zajištění spolupráce a vzájemné informovanosti mezi intervenčními centry, poskytovateli jiných sociálních služeb, orgány sociálně-právní ochrany dětí, obcemi, útvary Policie České republiky a obecní policie, jakož i ostatními orgány veřejné správy.“¹¹⁸

OSPOD obdrží od Policie ČR informace o vykázání násilné osoby ze společného obydlí, za situace, kdy společné obydlí obývá i nezletilé dítě. Povinností OSPOD je kontaktovat rodiče a projednat s nimi danou situaci. Rodiče a jiné osoby, které jsou odpovědné za výchovu, mohou využít poradenské pomoci, podle konkrétních potřeb rodiče a dítěte – řešení výchovy a výživy dětí, úprava

¹¹⁵ Metodické doporučení MPSV č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí [online]. s 7-8. [cit. 2014-06-02]. Dostupné z:

http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf

¹¹⁶ Metodický pokyn Ministerstva zdravotnictví pro postup lékařů při poskytování zdravotní péče osobám ohroženým domácím násilím č. 3/2006. [online]. [cit. 2014-06-02]. Dostupné z:

http://sluzbyprevence.mpsv.cz/dok/Informacni_zdroje_a_dokumenty/metodicke_pokyny_a_prirucky/Metodicky_pokyn_MZ_CR_domaci_nasili.doc.

¹¹⁷ Metodické doporučení MPSV č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí [online]. s 21. [cit. 2014-06-02]. Dostupné z:

http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf

¹¹⁸ § 60 odst. 4 zákona 108/2006 Sb., zákon o sociálních službách [online]. [cit. 2014-06-02]. Dostupné z: <http://zakony.centrum.cz/zakon-o-socialnich-sluzbach>

styku s dětmi a poskytování informací o dětech, psychologické, socioterapeutické nebo jiné odborné pomoci.

„Je zřejmé, že v některých fázích řešení případů domácího násilí v rodině s nezletilým dítětem se může činnost OSPOD a intervenčního centra do jisté míry překrývat, proto je žádoucí úzká spolupráce mezi oběma institucemi. OSPOD by se neměl v žádném případě spokojit s tím, že s rodičem projednali situaci pracovníci intervenčního centra a poskytli mu odpovídající pomoc. Je přípustné, aby OSPOD koordinoval a vzájemně konzultoval s intervenčním centrem způsob a rozsah poskytnutí pomoci rodiči nezletilého dítěte, který se stal obětí domácího násilí. Role OSPOD v případech domácího násilí v rodině s nezletilým dítětem je nepopiratelná a nepřenosná vzhledem ke skutečnosti, že dítě jako přímá oběť domácího násilí i dítě svědek domácího násilí je vždy ohroženým dítětem.“¹¹⁹

*„Pokud jde o výměnu informací mezi OSPOD a intervenčním centrem, chybí v zákoně o SPOD výslovná úprava povinnosti OSPOD sdělit intervenčnímu centru na žádost údaje potřebné pro jeho činnost, což může působit komplikace s ohledem na zákonem stanovenou povinnost mlčenlivosti pracovníků OSPOD. Příslušný OSPOD je však oprávněn poskytovat v nezbytném rozsahu informace intervenčnímu centru na základě obecného zákonného zmocnění v § 57 odst. 3 zákona o SPOD, které orgány SPOD opravňuje zpracovávat při plnění svých úkolů shromážděné osobní údaje, neboť v souladu se **zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů**, ve znění pozd. předpisů, se zpracováním osobních údajů rozumí též jejich předávání a výměna. Z opačné strany lze k poskytnutí údajů od intervenčního centra využít oprávnění OSPOD žádat o bezplatné sdělení údajů potřebných pro výkon sociálně-právní ochrany dětí podle § 53 odst. 1 zákona o SPOD. Poskytování informací ze strany intervenčního centra by však mělo být pokryto i výše citovanou povinností intervenčního centra zajistit v rámci svých služeb také vzájemnou informovanost mezi intervenčním centrem a OSPOD.“¹²⁰*

Shrnutí

Tato kapitola byla věnovaná pomoci a řešení, které se nabízí ohroženým osobám a dětem, které jsou obětí domácího násilí ať už v přímém nebo nepřímém ohrožení, zdarma

¹¹⁹ Metodické doporučení MPSV č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí [online]. s 26. [cit. 2014-05-25]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf

¹²⁰ Metodické doporučení MPSV č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí [online]. s 27. [cit. 2014-05-25]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf

a s možností anonymity. Ovšem odborníků a institucí, kteří se přímo věnují obětem domácího násilí je mnoho. Nezmínili jsme například psychology, různé poradny, které se věnují nápravě vztahů mezi členy rodiny, azylové domy a mnoho dalších, ovšem to by bylo téma na samostatnou práci. Snažili jsme se vybrat a zmínit důležité základní informace, které se může ohrožená osoba využít prvotně.

Legislativa by byla sama o sobě k ničemu, kdyby orgány a instituce nefungovali tak, jak mají. Na mysli máme hlavně Policii ČR, intervenční centra, soudy, ale i OSPOD.

Policie přijíždí k jednotlivým případům domácího násilí s úkolem zastavit fyzický útok násilné osoby. Jejich jednání s ohroženou osobou, ale i pravomoc vykázat násilnou osobu, může „nastartovat“ ohroženou osobu k činu. Ohrožená osoba zjistí, že má oporu, možnosti, které může využít, aby tak zlepšila svojí situaci.

Intervenční centra mají svojí nezastupitelnou funkci. Jsou to právě pracovníci intervenčních center, kteří jednají s ohroženou osobou, diskutují o možnostech, o jednotlivých krocích, ale i bezpečnostních opatření pro ohroženou osobu a její děti.

Pracovníci OSPOD jsou, v porovnání s intervenčními centry, v nepříjemné pozici, kdy by měli postupovat v zájmu dítěte i proti rodičům dítěte, ohrožené osobě. Intervenční centra pracují s uživateli, kteří souhlasí s jejich pomocí a intervencí. OSPOD jedná ze zákona v zájmu rodičů, dítěte a společnosti. Pokud se však tyto 3 „objekty“ dostanou se svými zájmy a požadavky do kolize, mělo by se dát přednost právě dětem a společnosti. Ohrožená osoba nemusí vždy uvažovat v zájmu dítěte. Pokud by dítě vyrůstalo v prostředí, kde se vyskytuje domácí násilí, hrozí, že v dospělosti převezme jednu z rolí – násilnou osobu, nebo ohroženou osobu. Je proto v zájmu společnosti, aby děti vyrůstaly ve zdravém prostředí a měly tak vhodný vzorec chování a strukturu rodiny pro založení své rodiny a utváření „zdravé“ společnosti.

Zájem dítěte by měl být na prvním místě, proto by OSPOD v případě domácího násilí neměl spoléhat pouze na osobu ohroženou a konat i v případech, kdy je dítě „pouze“ svědkem domácího násilí.

4 Škola a domácí násilí

Kapitola Škola a domácí násilí navazuje na kapitolu 2.3 Důsledky domácího násilí na dětech. Nejvíce času tráví děti doma se svojí rodinou, avšak škola a školní povinnosti „zabírají“ dětem velkou část dne. Děti, které vyrůstají v rodině, kde probíhá domácí násilí, považují školu za bezpečné místo.

„Během skupinové terapie pro děti týraných žen jeden druhák smutně poznamenal: “ Do školy chodím rád. Jenom tam se cítím opravdu v bezpečí. “¹²¹

Často to mohou být právě učitelé, kteří mohou zasáhnout a pomoci tak dítěti otevřít téma domácího násilí, jsou to právě učitelé, jenž mohou snáze vnímat změny chování dítěte. Proto je praktická část diplomové práce zaměřena na základní školy a učitele.

4.1 Základní škola

Základní vzdělávání v České republice je povinné a děti nastupují do základních škol v 6 – 7 letech, dle školní zralosti. Základní vzdělávání se uskutečňuje na základní škole v devítiletém programu, základní škole speciální v desetiletém programu, na nižším stupni víceletých gymnázií a konzervatoří v osmiletém oboru vzdělání tanec.

Základní škola neboli školská právnická osoba, je zřízena na základě **zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání** (dále jen „školský zákon“). Základní školy jsou zřizovány ministerstvem, krajem, obcí nebo svazkem obcí, nebo jinou právnickou nebo fyzickou osobou.

Školský zákon uvádí v § 44 i cíle základního vzdělávání: *„Základní vzdělávání vede k tomu, aby si žáci osvojili potřebné strategie učení a na jejich základě byli motivováni k celoživotnímu učení, aby se učili tvořivě myslet a řešit přiměřené problémy, účinně komunikovat a spolupracovat, chránit své fyzické i duševní zdraví, vytvořené hodnoty a životní prostředí, být ohleduplní a tolerantní k jiným lidem, k odlišným kulturním a duchovním hodnotám, poznávat své schopnosti a reálné možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o své další životní dráze a svém profesním uplatnění.“*

Ve škole probíhá výchovně-vzdělávací proces, kterým děti provází pedagog neboli učitel. Učitel se tak stává klíčovou postavou, autoritou a vzorem ve výchovně-vzdělávacím procesu.

Vzdělávání na základních školách probíhá dle kurikulárních dokumentů, které mohou být rozlišeny na dvě úrovně - státní a školní úroveň.

¹²¹ HRONOVÁ, Martina. Role učitele. In: Manuál pro učitele: Škola a děti vystavené domácímu násilí [doc.] Praha: ROSA 2008, s. 22. Dostupné z: přes kontakt info@rosa-os.cz

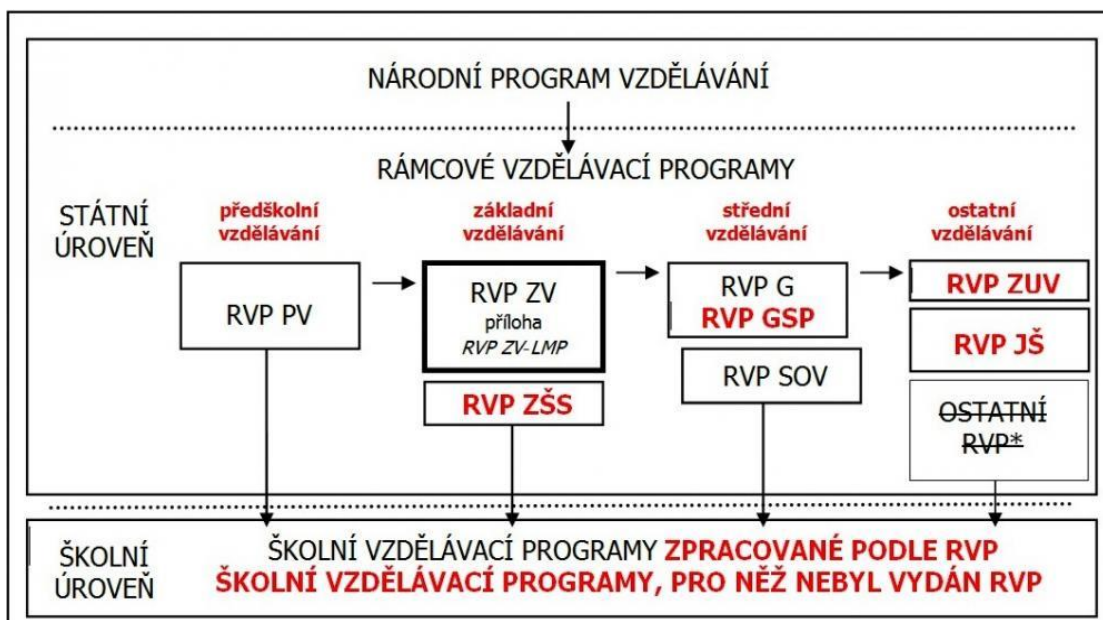
Státní úroveň tvoří Národní program vzdělávání (tzv. Bílá kniha) a Rámcově vzdělávací programy (dále jen „RVP“).

Národní program vzdělávání je zakotvený v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Národní program vzdělávání je určen pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let. Rozpracovává cíle vzdělávání, stanovuje prostředky k jejich dosažení a obsahy vzdělávání pro jednotlivé oblasti vzdělávání. Národní program vzdělávání je schvalován Poslaneckou sněmovnou a senátem Parlamentu.

Rámcový vzdělávací program vychází z Národního programu vzdělávání. RVP vymezuje zejména konkrétní cíle, formy, délku a povinný obsah vzdělávání pro jeho jednotlivé etapy – předškolní, základní a střední vzdělávání. RVP zaručují, že obsah vzdělávání bude pro všechny absolventy stejný. Cílem RVP je dosáhnout standardů a vzájemného uznávání certifikátů. RVP vydává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“) po projednání s věcně příslušnými ministerstvy.

Školní úroveň tvoří **školní vzdělávací programy** (dále jen „ŠVP“). ŠVP musí být v souladu s RVP, tento soulad sleduje Česká školní inspekce, v rámci své inspekční činnosti. ŠVP si tvoří školy sami dle svých záměrů a potřeb, proto jsou považovány za pedagogické dokumenty. Školy mohou využít tzv. Manuálu pro tvorbu školních vzdělávacích programů, který je vytvářen ke každému RVP. Manuál pro tvorbu školních vzdělávacích programů seznamuje s postupem tvorby ŠVP a uvádí způsoby zpracování jednotlivých částí ŠVP s konkrétními příklady.

Národní program vzdělávání, rámcové vzdělávací programy i školní vzdělávací programy jsou veřejné dokumenty přístupné pro pedagogickou i nepedagogickou veřejnost.



Obrázek č. 2 - Schéma struktury kurikulárních dokumentů^{122, 123}

Provázanost těchto programů má zaručit, že absolventi určitého typu vzdělávací instituce, budou mít stejné vzdělání, tím by měli absolventi získat stejné šance u přijímacích zkoušek na další stupeň vzdělání.

Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále jen „RVP ZV“) je „...rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou tvořeny jedním vzdělávacím oborem nebo více obsahově blízkými vzdělávacími obory:

- *Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk a literatura, Cizí jazyk)*
- *Matematika a její aplikace (Matematika a její aplikace)*
- *Informační a komunikační technologie (Informační a komunikační technologie)*
- *Člověk a jeho svět (Člověk a jeho svět)*
- *Člověk a společnost (Dějepis, Výchova k občanství)*
- *Člověk a příroda (Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis)*
- *Umění a kultura (Hudební výchova, Výtvarná výchova)*

¹²² **Legenda:** RVP PV – Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání; RVP ZV – Rámcový vzdělávací Program pro základní vzdělávání a příloha Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání Upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením (RVP ZV-LMP); **RVP ZŠS – Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání základní škola speciální**; RVP G – Rámcový vzdělávací program pro gymnaziální vzdělávání **gymnázia**; **RVP GSP – Rámcový vzdělávací program pro gymnázia se sportovní přípravou**; RVP SOV – Rámcové vzdělávací programy pro střední odborné vzdělávání; **RVP ZUV – Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání**; **RVP JŠ – Rámcový vzdělávací program pro jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky**

¹²³ METODICKÝ PORTÁL RVP. 1 Vymezení Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání v systému kurikulárních dokumentů. *Digifolio.rvp.cz* [online]. [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <http://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=6443>

- *Člověk a zdraví (Výchova ke zdraví, Tělesná výchova)*
- *Člověk a svět práce (Člověk a svět práce)*¹²⁴

Průřezová témata jsou povinnou součástí základního vzdělávání a stanovuje je ŠVP. Jejich rozsah a způsob realizace stanovuje školní vzdělávací program. Průřezová témata jsou vymezena: Osobnostní a sociální výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní výchova, Environmentální výchova a Mediální výchova.

Učivo je v RVP ZV strukturováno do jednotlivých tematických okruhů. Tematické okruhy jsou chápány jako prostředky k dosažení určitých výstupů. Učivo vymezené v RVP ZV doporučuje školám vymezené učivo, na školní úrovni tzn. ŠVP je učivo závazné.

*„Záměrem je, aby učitelé při tvorbě školních vzdělávacích programů vzájemně spolupracovali, propojovali vhodná témata společná jednotlivým vzdělávacím oborům a posilovali nadpředmětový přístup ke vzdělávání.“*¹²⁵

4.1.1 Dokumenty školy a domácí násilí

Do dokumentů školy jsou zahrnuta formální i neformální pravidla, normy a strategie na národní, regionální, ale i lokální úrovni, které řídí a ovlivňují činnost jednotlivců a institucí v oblasti vzdělání a domácího násilí. Domácí násilí je velmi specifické téma a v dokumentech základních škol se tato problematika moc často neobjevuje, spíše se zaměřují na násilí jako takové.

Základní normou je **zákon č. 561/2004 Sb.**, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.

- **v § 2 Zásady a cíle vzdělávání odst. 2 písm. a), c), d).** Důraz je kladen na: rozvoj osobnosti člověka a vytvoření jeho osobních a občanských hodnot, které uplatní v průběhu celého života, pochopení a uplatňování zásad demokracie a právního státu, základních lidských práv, pochopení principu rovnosti žen a mužů ve společnosti. Jak už bylo uvedeno výše Národní program vzdělání, RVP a ŠVP jsou vzájemně v souladu, proto i obecné cíle vzdělání jsou promítnuty do dalších pedagogických dokumentů.
- **§ 30 Školní řád, vnitřní řád a stipendijní řád zákonu č. 561/2004 Sb.**, škola je povinna zajistit bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků nebo studentů před sociálně patologickými jevy, diskriminací, nepřátelstvím nebo násilím.

¹²⁴ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: 2007. *Nuv.cz* [online]. © 2011 – 2014. s. 18. [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/133>

¹²⁵ Tamtéž, s. 18 - 19.

Národní program vzdělávání v České republice - dokument zdůrazňuje důležitost vzdělávání, přebírání vhodných vzorců chování pro společnost, ale také rozvoj lidské individuality a s tím péči nejen o fyzické, ale i psychické zdraví – výchova k občanství, výchova k partnerství. Všechny tyto cíle by měly být propojené a formovat vychovávanou a vzdělanou generaci takovým způsobem, že i k otázce domácího násilí se bude stavět odmítavě, nebude jí tolerovat ani přehlížet.¹²⁶ Národní program vzdělávání je v souladu i s dalšími pedagogickými dokumenty, proto tyto cíle nalezneme i v dalších pedagogických dokumentech.

RVP ZV – základním cílem základního vzdělání je utváření a rozvíjení klíčových kompetencí a poskytnutí základ všeobecného vzdělání. Za klíčové kompetence jsou považovány: kompetence k učení; kompetence k řešení problémů; kompetence komunikativní; kompetence sociální a personální; kompetence občanské; kompetence pracovní. V rámci domácího násilí zmíníme: „*Kompetence k řešení problémů - vnímá nejrůznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problému a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností.*“¹²⁷ → v případě domácího násilí osloví školního psychologa, metodika prevence, třídního učitele. „*Kompetence občanské – respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot, je schopen vcítit se do situací ostatních lidí, odmítá útlak a hrubé zacházení, uvědomuje si povinnost postavit se proti fyzickému i psychickému násilí, chápe základní principy, na nichž spočívají zákony a společenské normy, je si vědom svých práv a povinností ve škole i mimo školu, rozhoduje se zodpovědně podle dané situace, poskytne dle svých možností účinnou pomoc a chová se zodpovědně v krizových situacích i v situacích.*“

Jednotlivé kompetence se prolínají ve vzdělávacích oblastech, jako např. Člověk a jeho svět – jak by měl žák vnímat lidi, vztahy mezi lidmi, komunikace, základní práva a povinnosti, ale i rozpoznání problémů, které jej mohou potkat; Člověk a společnost – vytváření občanských postojů, rovnost mužů a žen, zásady lidského soužití. Mezi průřezovými tématy to může být – Osobnostní a sociální výchova – najít sebe sama, dobré vztahy k sobě, ale i k ostatním lidem.¹²⁸

Další RVP, např. programy pro gymnázia, nebo střední odborné vzdělávání, navazují na RVP ZV a v rámci vzdělání rozšiřují a upevňují jednotlivé kompetence žáků.

Každá škola si každoročně zpracovává „na míru“ **Školní vzdělávací program** (dále jen „ŠVP“). ŠVP by měl být v souladu s RVP ZV a měl by naplňovat cíl vzájemné spolupráce mezi

¹²⁶ KOTÁSEK, Jiří, ed. et al. Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha. [Praha]: Tauris, 2001. 32 - 57 s. ISBN 80-211-0372-8

¹²⁷ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: 2007. Nuv.cz [online]. © 2011 – 2014. s. 14 - 16. [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/133>

¹²⁸ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: 2007. Nuv.cz [online]. © 2011 – 2014. s. 18 - 103. [cit. 2014-06-16]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/133>

všemi subjekty ve škole. Součástí ŠVP je i **Minimální preventivní program** (více v podkapitole Prevence).

Zásadním dokumentem, který řeší komplexně otázky k domácímu násilí je **Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011-2014** (dále jen „NAP DN“)¹²⁹. NAP DN navrhuje hlavní cíle a příslušná opatření v oblasti prevence, vzdělávání, výzkumu, koordinované pomoci osobám ohroženým domácím násilím, zaváděním terapeutických programů pro pachatele domácího násilí do praxe a zlepšování legislativního rámce celé problematiky. „*Základním cílem Národního akčního plánu je realizovat adekvátně a efektivně postupy pro předcházení a eliminaci domácího násilí tak, aby jeho oběti nemusely čelit porušování svých základních lidských práv a mohly žít bezpečně, svobodně, důstojně a bez jakéhokoliv ohrožení.*“¹³⁰ Hlavní cíle NAP DN a navrhovaná opatření a úkoly se týkají následujících oblastí¹³¹:

1. Podpora osob ohrožených domácím násilím – NAP DN se zabývá účinnou intervencí v okamžiku aktuálně hrozících útoků. Důraz klade na zvýšení počtu míst v azylových domech a centrech, které se specializují na domácí násilí. Rozšíření nabídky poradenských služeb, intervenčních center a zajištění fungující sítě sociálního bydlení pro potřeby osob ohrožených domácím násilím.

2. Děti ohrožené domácím násilím – zde se NAP DN zaměřuje na zajišťování ochrany a bezpečí dětí před násilnou osobou v případech, kdy jsou děti svědky i osobami ohroženými domácím násilím. Zajištění dostupných zařízení, která budou respektovat specifické potřeby dětí ohrožené domácím násilím. Rozšířit vzdělání pomáhajících profesí a dalších službách, které přicházejí do styku s dětmi, které se staly svědky nebo byly osobami ohroženými domácím násilím do kontaktu.

3. Práce s násilnými osobami – Cílem NAP DN je zajištění terapeutických služeb pro násilné osoby, zavedení celorepublikových pracovišť pro systematickou práci s násilnými osobami v rámci resocializačních programů a podpora sociální práce s násilnými osobami.¹³²

4. Vzdělávání a interdisciplinární spolupráce – Cíl, aby každý proškolený pracovník (lékař, zdravotník, policista, úředník, učitel, vychovatel a další), dokázal ohrožené osobě podat kvalitní informace.

¹²⁹ NAP DN zpracovali členové a členky Výboru pro prevenci domácího násilí, který byl zřízen 1. ledna 2008. Úkolem Výboru pro prevenci domácího násilí je sledovat, zda jsou plněny úkoly, které vyplývají z NAP DN.

¹³⁰ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011 – 2014. *Vlada.cz* [online]. © 2011. s. 7. [cit. 2014-06-16]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Narodni-akcni-plan-prevence-domaciho-nasili-na-leta-2011-2014.pdf>.

¹³¹ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011 – 2014. *Vlada.cz* [online]. © 2011. s. 8 - 13. [cit. 2014-06-16]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Narodni-akcni-plan-prevence-domaciho-nasili-na-leta-2011-2014.pdf>.

¹³² V ČR již takové terapeutické programy v některých regionech v různých modifikacích fungují (např. Praha, Hradec Králové, Ostrava), avšak nejedná se o celorepublikové a systematické opatření v této oblasti.

5. Společnost a domácí násilí – Cílem je zapojení veřejnosti do prevence a řešení problematiky domácího násilí. Odbourávání kulturních a sociálních stereotypů například pomocí informačních kampaní., osvětové aktivity, konference či rozšíření výuky na školách. „*Schopnost rozpoznat signály rizikového vztahu a domácí násilí a schopnost bránit se mu by měla patřit k sociálním dovednostem získaných žáky základních a středních škol, klíčová je zvláště pro dospívající.*“¹³³ Vzdělávací aktivity se zaměří na prevenci procesu identifikace dítěte s násilnou osobou domácího násilí.

6. Analýzy a studie – Cílem je zmapovat a zhodnotit výzkumy prováděné v této oblasti v ČR. Výsledky by měly být využity ke studiu a analýze pro praxi.

7. Legislativa - Cílem NAP DN je vyhodnocení a případné zlepšení stávající právní úpravy.

V příloze NAP DN jsou uvedeny aktivity pro konkrétní gestory napříč zainteresovanými resorty - MMR, MPSV, MSP, MŠMT, MVČR, MZD, NNO a PČR. Vzhledem k tématu diplomové práce zmíníme aktivity ve vztahu k MŠMT a činnosti škol.

Těmito úkoly jsou zejména:

2.3 Evaluace metodických materiálů pro OSPOD, školy a další instituce, jak řešit případy, kdy jsou děti svědky/účastníky násilí, modifikace procesu jejich implementace a jejich případné doplnění.

4.1 Využití stávajících materiálů, jejich doplnění, resp. vytvoření koncepce a metodiky vzdělávání v oblasti domácího násilí pro jednotlivé resorty.

4.2 Průběžné školení pracovníků a pracovníků klíčových institucí a organizací.

4.3 Podpora a rozšíření interdisciplinární spolupráce.

5.1 Informační aktivity k široké veřejnosti o domácím násilí.

5.2 Prevence na školách.

5.3 Konference k různým tématům domácího násilí (např. důsledky ekonomické krize, efektivita trestního zákona – nebezpečné pronásledování, aj.).

Národní strategie prevence násilí na dětech v České republice na období 2008 – 2018 (dále jen „Strategie“) je dalším důležitým dokumentem, který zdůrazňuje problematiku násilí na dětech obecně tím, že se jedná o problém nejen v českých poměrech, ale problém celosvětový. Vláda ČR tímto dokumentem dala jasně najevo, že násilí na dětech není tolerováno v žádné formě.

Cílem je na národní, regionální i místní úrovni zvýšit ochranu dětí před všemi formami násilí, ke které se státy zavázaly ratifikací Úmluvy o právech dítěte (článek 19).¹³⁴

¹³³ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011 – 2014. Vlada.cz [online]. © 2011. s. 11 - 12. [cit. 2014-06-16]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Narodni-akcni-plan-prevence-domaciho-nasili-na-leta-2011-2014.pdf>.

¹³⁴ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Národní strategie prevence násilí na dětech v ČR na období 2008-2018 [online]. © 2010. s. 3. [cit. 2014-06-16]. Dostupné z:

„Článek 19

1. *Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, činí všechna potřebná zákonodárná, správní, sociální a výchovná opatření k ochraně dětí před jakýmkoli tělesným či duševním násilím, urážením nebo zneužíváním, včetně sexuálního zneužívání, zanedbáváním nebo nedbalým zacházením, trýzněním nebo vykořisťováním během doby, kdy jsou v péči jednoho nebo obou rodičů, zákonných zástupců nebo jakýchkoli osob starajících se o dítě.*

2. *Tato ochranná opatření zahrnují podle potřeby účinné postupy k vytvoření sociálních programů zaměřených na poskytnutí nezbytné podpory dítěti a těm, jimž bylo svěřeno, jakož i jiné formy prevence. Pro účely zjištění, oznámení, postoupení, vyšetřování, léčení a následné sledování výše uvedených případů špatného zacházení s dětmi zahrnují rovněž podle potřeby postupy pro zásahy soudních orgánů.*¹³⁵

Priority Strategie:

1. *Změna postojů společnosti s cílem nulové tolerance násilí vůči dětem na základě široké víceméně permanentní veřejné kampaně,*
2. *podpora primární prevence v širokém kontextu (zanedbávání dětí, rozvody, závislost na alkoholu či droze, nedovolené držení zbraní, chudoba, nezaměstnanost a další faktory),*
3. *profesionalita odborníků (budování vzdělávacích kapacit a programů pro profesionály a laiky, kteří pracují s ohroženými dětmi) a dostupnost služeb pro ohrožené děti,*
4. *sběr dat – vybudování národního monitorovacího střediska, jehož náplní bude harmonizace sběru relevantních dat a informací od různých orgánů státní správy a analýza všech aspektů, který mají vliv na zdravý vývoj dětí, včetně identifikace problémů a návrhů řešení,*
5. *participace dětí zaměřená zejména na vytváření prostředí, v němž děti vyrůstají a na kampaň „STOP násilí na dětech“.*¹³⁶

Z hlavních a specifických cílů uvedeme cíle ve vztahu ke školství. Hlavní cíl je „**Vytvářet ve školách a na pracovištích klima rovnocenného partnerství a respektuplné sociální komunikace**“ (podpora sociálních vztahů a podpora participace dětí na rozhodovacích procesech). Specifické cíle - kontrola respektování zákazu všech forem násilí ve školách a vyšší ochrana dětí před násilím, vytváření modelu přátelské školy a podpory duševního zdraví, ale i podpora tolerance, respektu a úcty v sociální komunikaci.¹³⁷

<http://www.vlada.cz/cz/urad-vlady/vydavatelstvi/vydane-publikace/narodni-strategie-prevence-nasili-na-detech-v-cr-na-obdobi-2008-2018-79428/>

¹³⁵ OSN. Úmluva o právech dítěte. *Osn.cz* [online]. © 2010. s. 3. [cit. 2014-06-16].

Dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf>.

¹³⁶ VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Národní strategie prevence násilí na dětech v ČR na období 2008-2018. *Vlada.cz* [online]. © 2010. s. 9 - 10. [cit. 2014-06-16].

Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/urad-vlady/vydavatelstvi/vydane-publikace/narodni-strategie-prevence-nasili-na-detech-v-cr-na-obdobi-2008-2018-79428/>

¹³⁷ Tamtéž, s. 10

V rámci prevence sociálně patologických jevů na školách, vznikla v roce 2005 **vyhláška MŠMT č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, byla novelizovaná vyhláškou č. 116/2011 Sb.**

Tato vyhláška se zabývá poradenskou činností, kterou poskytují školy a školská poradenská zařízení. Definiuje poradenská zařízení, způsob poskytování jejich služeb a podmínky, za kterých jsou služby poskytovány. Cílem těchto služeb je vytvořit vhodné podmínky pro zdravý tělesný, ale i psychický a sociální vývoj. Zahrnuje i prevenci projevů různých forem rizikového chování.

Ředitelé škol a školských zařízení školy jsou odpovědní za prevenci na školách a školských zařízeních, ale i řešení projevů rizikových forem chování. Ředitelé škol a školských zařízení se řídí § 7 vyhlášky č. 72/2005 Sb., která upravuje poskytování poradenských služeb ve školách. Ředitel základní, střední a vyšší odborné školy zabezpečuje poskytování poradenských služeb zpravidla výchovným poradcem, školním metodikem prevence, někdy i školním psychologem nebo školním speciálním pedagogem, zároveň spolupracuje s krajským školským koordinátorem prevence¹³⁸ a metodikem PPP, dává podporu a podílí se na tvorbě minimálního preventivního programu atd.

„Poradenské služby odpovídají počtu a vzdělávacím potřebám žáků školy zaměřené na:

- a) *prevenci školní neúspěšnosti,*
- b) *primární prevenci sociálně patologických jevů,*
- c) *kariérové poradenství integrující vzdělávací, informační a poradenskou podporu vhodné volbě vzdělávací cesty a pozdějšímu profesnímu uplatnění,*
- d) *odbornou podporu při integraci a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, včetně žáků z jiného kulturního prostředí a žáků se sociálním znevýhodněním*
- e) *péči o vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných žáků,*
- f) *průběžnou a dlouhodobou péči o žáky s výchovnými či výukovými obtížemi a vytváření předpokladů pro jejich snižování a*
- g) *metodickou podporu učitelům při aplikaci psychologických a speciálně pedagogických poznatků a dovedností do vzdělávací činnosti školy.*“¹³⁹

Pracovníci školního poradenského pracoviště můžeme rozdělit na¹⁴⁰:

¹³⁸ Krajský školský koordinátor prevence Olomouckého kraje je PhDr. Ladislav Spurný. Jeho úkolem je spolupráce s krajským protidrogovým koordinátorem, koordinátorem romské problematiky a krajským manažerem prevence kriminality. Dále s pracovníky OSPOD a odboru zdravotnictví KÚ, ale také s dalšími subjekty, které se podílejí na prevenci v rámci kraje. Provádí kontrolu naplňování Minimálních preventivních programů, podílí se na zajišťování pracovních porad pro školní metodiky prevence.

¹³⁹ § 7 odst. 2 vyhláška MŠMT č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních,

¹⁴⁰ METODICKÝ PORTÁL RVP. Školní poradenské pracoviště. *Wiki.rvp.cz* [online]. © 2012. [cit. 2014-06-16]. Dostupné z:

a) poradenské pracovníky školy

- **výchovný - kariérní poradce** – předmětem jeho zájmu je kariérové poradenství a orientace směrem k integraci žáků se specifickými potřebami.
- **školní metodik prevence** – působí v oblasti prevence sociálně patologických jevů. Školní metodik prevence vykonává činnosti – metodické, koordinační (tvorba a realizace preventivního programu školy, vzdělávání ostatních pedagogů a koordinuje spolupráci školy, s orgány správy a samosprávy), informační (předávání informací z oblasti prevence sociálně patologických jevů směrem k pedagogům) a poradenské (vyhledávání žáků s rizikem či projevy sociálně nežádoucího chování, poskytování služeb těmto žákům nebo jejich zákonných zástupců, spolupracuje s třídním učitelem).
- **školní psycholog** – vykonává činnosti v oblasti metodické (metodická pomoc třídním učitelům nebo koordinaci poradenských služeb), poradenské (individuální práce s jednotlivými žáky – osobní problémy, krizová intervence) a informační, konzultační a diagnostické (v případě domácího násilí – depistáž specifických poruch učení, diagnostiku při výukových nebo výchovných problémech žáka, screening, ankety a dotazníky ve třídě, škole).
- **školní speciální pedagog** – vykonává činnosti zaměřené na odbornou podporu integrovaných žáků se speciálními vzd. potřebami založenými na krátkodobých či dlouhodobých podpůrných opatřeních.

b) pracovníky, kteří se podílejí na poradenských službách, a vytvářejí konzultační tým pro poskytování služeb ve škole (viz §7 vyhlášky č. 72/2005 Sb.)

- **třídní učitel** – zná žáky nejlépe a komunikuje s rodiči, proto je to právě on, který může upozornit na změny chování, které mohou být důsledkem sociálně patologických jevů. Třídní učitel spolupracuje se školním metodikem prevence, školním psychologem, pokud je jejich intervence včasné může to žákovi pomoci.
- **učitel-metodik pro přípravu školního vzdělávacího programu (úprava učiva pro nadané žáky)**
- **učitelé vzdělávací oblasti Výchova k volbě povolání (ZŠ) a Úvodu do světa práce (SŠ)**
- **případně další pedagogové, zejména učitelé výchov**

Pod pojem **školské poradenské zařízení** nalezneme **pedagogicko-psychologickou poradnu** (dále jen „PPP“) a **speciálně pedagogické centrum** (dále jen „SPC“).

PPP poskytuje služby bezplatně a jsou určeny žákům a studentům základních a středních škol, jejich rodičům a učitelům. Činnost PPP – posouzení školní zralosti, řešení výukových a výchovných

potíží, řešení sociálně patologických jevů, péče o žáky se specifickými poruchami učení i mimořádně nadané žáky.

SPC poskytují poradenské služby žákům se zdravotním postižením a žákům se zdravotním znevýhodněním integrovaných ve školách a školských zařízeních, žákům se zdravotním postižením a znevýhodněním ve školách, třídách, odděleních nebo studijních skupinách s upravenými vzdělávacími programy, žákům se zdravotním postižením v základních školách speciálních a dětem s hlubokým mentálním postižením.

4.2 Pedagogičtí pracovníci

Postavení učitele a jeho předpoklady pro výkon profese upravuje **zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících** a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o pedagogických pracovnících“). § 1 tohoto zákona přesně definuje pedagogického pracovníka:

„ (1) Pedagogickým pracovníkem je ten, kdo koná přímou vyučovací, přímou výchovnou, přímou speciálně pedagogickou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělávaného, kterým uskutečňuje výchovu a vzdělávání na základě zvláštního právního předpisu) (dále jen "přímá pedagogická činnost"); je zaměstnancem právnické osoby, která vykonává činnost školy, nebo zaměstnancem státu, nebo ředitelem školy, není-li k právnické osobě vykonávající činnost školy v pracovněprávním vztahu nebo není-li zaměstnancem státu. Pedagogickým pracovníkem je též zaměstnanec, který vykonává přímou pedagogickou činnost v zařízeních sociálních služeb.

(2) Přímou pedagogickou činnost vykonává

- a) učitel,*
- b) pedagog v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků,*
- c) vychovatel,*
- d) speciální pedagog,*
- e) psycholog,*
- f) pedagog volného času,*
- g) asistent pedagoga,*
- h) trenér,*
- i) metodik prevence v pedagogicko-psychologické poradně.*
- j) vedoucí pedagogický pracovník.¹⁴¹*

¹⁴¹ AION CS. Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. § 1 odst 1, 2. *Zakonyprolidi.cz* [online]. [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563#Content>

Zákon o pedagogických pracovních přesně definuje předpoklady, které by měl pedagogický pracovník splňovat. Mezi základní předpoklady patří plná způsobilost k právním úkonům, musí splňovat odbornou kvalifikaci pro přímou pedagogickou činnost, musí být bezúhonný, zdravotně způsobilý a prokázat znalost českého jazyka, není-li stanoveno jinak.

Postavení učitele s sebou přináší různá práva a povinnosti, které může učitel využít v zájmu dítěte. Je to právě učitel, který je v kontaktu s dítětem dennodenně. Učitel má možnost a největší šanci, všimnout si změny v chování dítěte, podlitin na těle, které se snaží schovat nebo zhoršení výsledků ve škole apod. Právě tyto změny mohou být důležitým signálem, že se něco děje.

„Jana (9 let) nemívala ve škole problémy. Nebyla trémistka, stres z písemek zvládala dobře. Od jisté doby si ale paní učitelka všimla výkyvů v Janiných výsledcích. Za poslední měsíc dostala ze 3. písemek pětku. Když ale Janu zkoušela ústně, látku znala. Paní učitelka si s Janou promluvila o samotě a zeptala se jí, zda se neděje třeba něco mezi kamarády nebo doma. Jana po chvíli váhání přiznala, že bojí o maminku. Paní učitelka pak zjistila, že ty dny, kdy Jana nezvládla písemky, došlo ráno doma k násilí, kterého byla Jana svědkem. Slyšela, jak otec matce vyhrožoval, že ji shodí z balkónu. Rodiče zůstali doma a Jana šla do školy. Ve škole nemohla myslet na nic jiného, než co je s maminkou a jestli se jí něco nestalo.“¹⁴²

Následující příběhy jsou jen ukázkou, jaký dopad může mít domácí násilí na děti, které se staly „pouhými“ svědky domácího násilí.¹⁴³

4.2.1 Role učitele při domácím násilí

Učitelé by si měli dávat pozor na různé symptomy, mohou se rozdělit na specifické a nespecifické. Obvykle se tyto symptomy nevyskytují samostatně, ale kombinují se.

„Mezi **nespecifické symptomy** můžeme zařadit:

- *Bolesti břicha*
- *Bolesti hlavy*
- *Zimomřivost*
- *Únava, ospalost*
- *Potíže udržet pozornost ve třídě, koncentraci na práci a učení se novým informacím, zhoršená krátkodobá paměť*
- *Smutek, stažení se, pokles přirozené zvědavosti*

¹⁴² MARVÁNOVÁ – VARGOVÁ, Branislava. Znaky, že děti mají problémy. In: Manuál pro učitele: Manuál pro učitele: Škola a děti vystavené domácímu násilí [doc.] Praha: ROSA 2008, 14-15 s. Dostupné z: přes kontakt info@rosa-os.cz

¹⁴³ Příloha č. 8 – Dopad domácího násilí na děti

- *Zvýšená aktivita, výbušnost, podrážděnost (u dětí, které byly před tím zamlklé)*
- *Úzkost a strach*
- *Nízké sebevědomí, nedostatek sebevěry, nejistota*
- *Zvýšené napětí, lekavost*
- *Poruchy příjmu potravy*
- *Záškoláctví*
- *Zhoršení prospěchu, výkyvy ve výkonnosti*
- *Útěky z domova*
- *Sebevražedné myšlenky nebo pokusy*
- *Obviňování se za násilí, ke kterému doma dochází*
- *Agresivita vůči vrstevníkům*
- *Regrese*
- *Opoždění psychomotorického nebo psychického vývoje*
- *Přehnané reakce na neúspěch, snaha po dokonalosti*

Specifické symptomy můžeme rozdělit podle formy násilí:

Specifické symptomy fyzického násilí:

- *Modřiny, oděrky, zlomeniny a jiná poranění*
- *Neadekvátní vysvětlení nebo vyhýbání se vysvětlení vzniku poranění*
- *Zakrývání zranění či modřin oblečením (např. dlouhé rukávy, kaloty či sukně i v horkém počasí)*
- *Vyhýbání se hodinám tělesné výchovy nebo převlíkání se společně s jinými dětmi*
- *Strach z fyzického kontaktu*
- *Strach z odhalení a z toho, že by mohl být pachatel kontaktován*

Specifické symptomy sexuálního zneužívání:

- *Zdravotní potíže jako chronické svědění nebo bolest v oblasti genitálií, pohlavní choroby*
- *Sexuální chování neadekvátní věku dítěte*
- *Znalosti o sexuálních praktikách neodpovídající věku dítěte*
- *Strach a vyhýbání se fyzickému kontaktu¹⁴⁴*

¹⁴⁴ MARVÁNOVÁ – VARGOVÁ, Branislava. Znaký, že děti mají problémy. In: Manuál pro učitele: Škola a děti vystavené domácímu násilí [doc.] Praha: ROSA 2008, 14-15 s. Dostupné z: přes kontakt info@rosa-os.cz

Pokud má učitel podezření, že se s dítětem něco děje, je vhodné si ho vzít do soukromí, vytvořit pohodlí, jak pro učitele, tak i pro žáka a zkusit se ho zeptat, co ho trápí. Vše s ohledem na jeho věk a mentální vývoj. Může se stát, že dítě začne o svém problému mluvit samo, nebo se ho musí učitel ptát.

Je vhodné, aby se učitel před rozhovorem s dítětem, informoval o domácím násilí, o možnostech pomoci, ale i o způsobu komunikace s ohroženou osobou. Učitelům mohou být nápomocny internetové stránky neziskových organizací, či občanských sdružení, které se domácím násilím zabývají, jako např. STOP NÁSILÍ, Bílý kruh bezpečí, ROSA. Tyto organizace vydávají, nebo se spolupodílejí, na různých brožurách, komiksech a mnoho dalších informačních materiálů,

Např. občanské sdružení ROSA vydalo pro pedagogy **Manuál pro učitele: Škola a děti vystavené domácímu násilí**. Bohužel dokument byl už stažen, ale o. s. ROSA je na žádost posílá na e-mail. V tomto dokumentu jsou uvedeny základní informace o domácím násilí pro školy a učitele. Manuál radí učitelům jak se zachovat, jak se bránit, pokud je násilný rodič ve škole, jak jednat s ohroženou osobou a dítětem.

Jejich další publikací je např. **Kouzelná knížka**, která byla vytvořena na základě zkušeností z práce s dětmi, které jsou svědky násilí, byla vydaná v říjnu 2009 za podpory Nadace O2 publikací pro pomáhající profese a rodiče.¹⁴⁵ A mnoho dalších publikací, které i když nejsou ke stažení na internetu, mohou je učitelé získat po domluvě přes jejich e-mailovou adresu nebo v tištěné verzi za cenu poštovního. Učitelé tak mají možnost se informovat o problematice domácího násilí a využít dostupných materiálů, jako prevenci proti domácímu násilí ve škole.

Učitel se může poradit se školním psychologem, nebo výchovným poradcem školy, na co se žáka ptát a jakým způsobem.

Je důležité zjistit, o jakou formu domácího násilí v rodině jde, kdo je násilnou osobou a kdo ohroženou. Učitel by se měl pokusit zjistit, zda je násilí dlouhodobé, nebo šlo o jednorázový incident.

Učitel by se měl ptát pomocí otevřených otázek, jako např.: „*Řekni mi, co se stalo..., Co se stalo potom?, Kde jsi přišel/a k této modřině?*“ Učitel se nesmí nechat „stáhnout situací“, nebo emocemi, nesmí pokládat dítěti sugestivní otázky, nebo se ptát „proč se to stalo?“, dítě by mohlo získat pocit, že ho učitel obviňuje, nebo pochybovat o jeho „zpovědi“ tím, že by otázku opakoval. Je důležité dítěti projevit důvěru a naslouchat.

V rozhovoru by mělo zaznít, že to není vina dítěte, že za násilí je odpovědný pouze ten, kdo se jej dopouští. Je důležité dítě podpořit: „*Je velmi statečné, že Vám vše otevřeně sdělilo., Že je Vám líto, co se jí/mu stalo / co zažilo. Že se pokusíte udělat vše proto, abyste jí/mu pomohl/a (ale neslibujte jim věci, o kterých si nejste jisti, zda je můžete učinit, ani že to bude vaše tajemství).* Tím, že o násilí

¹⁴⁵ ROSA. Publikace. *Rosa-os.cz*. [online]. © 2014 [cit. 2014-06-05].
Dostupné z: <http://rosa-os.cz/k-stazeni/publikace/>

hovoří, může pomoci sourozencům i rodičům. “ Je důležité dítěti vysvětlit, že tím, že bude o problému mluvit, vznikne tak větší šance, že se problém vyřeší, pomůže tak sourozencům i rodiči, který se stal osobou ohroženou domácím násilím.¹⁴⁶

„Po prvním hovoru a otevření se dítěte s touto problematikou je vhodné zbavit se pocitu, že musím okamžitě zasáhnout (odloučit dítě od rodiny, kde se vykytuje násilí). Důležité je napomoci dítěti se zbavit jeho břemene. Učitel/ka by měl/a zasáhnout v okamžiku, kdy zjistí, že sociální pracovnice/k Oddělení sociálně právní ochrany dětí (OSPOD) situaci neřeší a nadále dochází k násilí v rodině. Jako každý občan má i učitel (ředitel školy) povinnost oznámit podezření na sociálně právní ochranu dětí a na policii. Než ale dojde k zásahu do rodiny, je nutné znát mechanismus domácího násilí.“¹⁴⁷

Pokud si učitel není jistý, může si pomoci následujícími otázkami:

- **„Bojí se dítě jít domů? Přeje si, abyste byl raději vy jeho rodič?**
Děti týraných žen se pokouší unikat z napětí a násilí v rodině. Můžou se snažit nechodit domů, anebo si vytvořit imaginární rodinu, do které by emocionálně utíkaly.
- **Zlobí se dítě až nepřiměřeně na matku, otce nebo sourozence? Přebírá zodpovědnost za věci, které se týkají dospělých? Snaží se Vás přesvědčit, že má urgentní potřebu jít domů?**
V pokusu vyhnout se násilí, se děti mohou snažit udržet pořádek tím, že vždy vyhoví ostatním. Dítě se může snažit být neustále doma k dispozici ve snaze uchránit matku a sourozence.
- **Usíná dítě ve škole? Je často unavené, letargické?**
Protože ke konfliktům často dochází v noci, děti se často bojí jít spát, usnout, obávají se dalšího násilí, jsou vzbuzeny útoky. Některý útočníci schválně budí své děti, aby byli svědky násilí, jako svědectví jejich síly.
- **Šikanoje dítě spolužáky nebo jim vyhrožuje, jen aby dosáhlo svého? Je dítě pravidelně obětí šikany? Chová se v přítomnosti spolužáku ustrašeně, pasivně?**
Děti z rodin kde se vyskytuje domácí násilí, často jednají agresivně. Mohou si tak znovu přehrávat trauma ve snaze získat moc nad pocity vlastní bezmocnosti. Následkem prožitku násilí doma děti pohlížejí na vztahy jako na něco, kde vždy musí být vítěz a poražený. Ve škole pro ně může být důležité, kdo „vyhrál“.

¹⁴⁶ STOP NÁSILÍ.CZ. Jak podpořit dítě. *Stopnasili.cz* [online]. © 2007 [cit. 2014-06-05]. Dostupné z: <http://www.stopnasili.cz/verejnost/dn-pro-pedagogy-a-vychovne-poradce-zs/jak-podporit-dite.html>

¹⁴⁷ HRONOVÁ, Martina. Role učitele. In: *Manuál pro učitele: Škola a děti vystavené domácímu násilí* [doc.] Praha: ROSA 2008, 22 s. Dostupné z: [přes kontakt info@rosa-os.cz](mailto:info@rosa-os.cz)

- ***Je dítě emocionálně „stažené“, depresivní? Těžko se spřátelí?***
Některé děti se emocionálně stahují, což je jejich obrana, jak se vyrovnat s násilím. Mohou mít nedostatek zájmu navazovat sociální vazby, mají problémy věřit druhým. Je to následek porušení slibů a nepředvídatelného a nebezpečného chování násilného rodiče.
- ***Stěžuje si pravidelně na bolesti břicha, hlavy, nebo něčeho jiného? Je dítě často nemocné?***
Stěžování si na bolesti může být i dětská strategie a efektivní prostředek k získání péče a pozornosti. Přesto řada těchto dětí trpí skutečně častěji indispozicemi jako je nevolnost, žaludeční potíže, bolesti hlavy, zhoršuje se jim například astma, alergie apod.
- ***Má dítě nízký práh frustrace? Pláče nebo všechno zatracuje po chvíli, když má těžkosti a něco mu nejde?***
Děti, které zažily domácí násilí, mají často problém vyrovnat se i s malým množstvím frustrace.
- ***Vypadají zamyšlení? Lehko se polekají?***
Děti často přes den sní, nebo se zamýšlí nad násilnými útoky. Mohou je polekat obyčejné věci jako příchod učitele.
- ***Mění se neočekávaně nálada dětí? Jsou někdy pokojné a pak zase neutišitelné? Mají děti úzkosti? Mají divné reakce na obyčejné věci?***
Děti, které byly svědky domácího násilí, se můžou při hře a běžných aktivitách chovat divně. Mohou reagovat na zdánlivě laskavý přístup intenzitou specifickou pro zdroje násilného incidentu.
- ***Vypadají rodiče, že něco tají? Odmítají nebo bagatelizují pozorovatelné zranění?***
Podle zkušeností pracovníků pomáhajících profesí u nás i v zahraničí se násilníci prezentují jako milující, pečující, rodiče. Když se jich dotazujete na rodinu, násilník reaguje vyhýbavě a ústupně, posouvá vinu na druhé lidi. 8 Zatímco za vyhýbavostí a ústupností oběti je často skryto úsilí zůstat věrný násilníkově kontrole a zajistit si osobní bezpečnost. Je třeba říci, že ne všechny děti vykazují znaky domácího násilí v chování. Některé děti si své citové bolesti nechávají skryté a tváří se že vše zvládají. Některé děti protrpí domácí násilí tím, že se stáhnou do ústraní a mlčí. A tyto techniky přežití si s sebou berou i do třídy.¹⁴⁸

¹⁴⁸ HRONOVÁ, Martina. Role učitele. In: Manuál pro učitele: Škola a děti vystavené domácímu násilí [doc.] Praha: ROSA 2008, 23-25 s. Dostupné z: přes kontakt info@rosa-os.cz

Jestliže se učitelé potvrdí jeho domněnky, musí začít jednat. Je vhodné připravit bezpečnostní plán a strategii, jak komunikovat s ohroženou osobou, co dělat, když bude chtít osoba ohrožená domácím násilím pomoc, jak se zachovat, když domácí násilí popře a pomoc odmítne.

4.3 Bezpečnostní plán

Výzkum Sociologického ústavu AV ČR 2003 zjistil, že 38 % žen v ČR se během svého života setkalo s některou z forem domácího násilí, proto není možné domnívat se, že ve škole nejsou žáci – děti, kteří doma zažívají domácí násilí.¹⁴⁹ Školy by si měli být takovéto skutečnosti vědomi a být připraveni situaci řešit, avšak škola, ani učitelé tu nejsou od toho, aby řešili vzniklou situaci mezi osobou ohroženou a osobou násilnou. Ano mohou pomoci v situaci, kdy o ní požádá samo nezletilé dítě, může zabránit tomu, aby si dítě odvedl rodič, který má zakázaný styk s dítětem, může poradit a odkázat na různé instituce, může vyjít ohrožené osobě vstříc a po domluvě pouštět dítě do školy dříve než ostatní děti, ale řešení samotného problému musí probíhat s orgány a institucemi, které jsou k tomuto účelu „odborně způsobilé“.

Základem všeho jsou informace. Je důležité vědět o svých žácích základní informace, jako např. zda pochází z úplné rodiny nebo neúplné, jaké jsou finanční poměry rodičů (nemyslíme tím výpis z bankovního účtu, ale zda pracují oba rodiče a v jakém oboru). Pokud jsou rodiče rozvedení, který z rodičů má dítě ve své péči, kdo smí a nesmí dítě vyzvedávat ze školy, školní družiny.

Je vhodné, aby učitelé věděli, jak se v dané situaci zachovat a koho zavolat na pomoc. *„Znát bezpečnostní plán v takových případech, mít kontakty na pomáhající organizace. Mít uvedená telefonní čísla na viditelných místech: na policii 158, záchranný systém 112, záchranku 155, hasiče 150, nejbližší Místní oddělení Policie, nejbližší oddělení Městské policie, dále na ženský azylový dům s utajenou adresou, příslušné Oddělení sociálně právní ochrany dětí, Fond ohrožených dětí, Linku bezpečí, nejbližší nemocnici, pomáhající organizace pro oběti domácího násilí, krizové centrum, právní pomoc. Mít ošetřenou přítomnost rodičů ve škole v době vyučování a mimo vyučování ve školním řádu. Mít vstupní prostor monitorovaný a školu uzamčenou.“*¹⁵⁰

„Cílem všech těchto opatření je maximalizovat bezpečí v celé škole a minimalizovali emoční rozrušení dětí, ale i ostatních rodičů, v neposlední řadě i zaměstnanců školy.“¹⁵¹

¹⁴⁹ PROKOPOVÁ, Zdena. Bezpečnostní plán. In: Manuál pro učitele: Škola a děti vystavené domácímu násilí [doc.] Praha: ROSA 2008, 23-25 s. Dostupné z: přes kontakt info@rosa-os.cz

¹⁵⁰ PROKOPOVÁ, Zdena. Násilný rodič ve škole. In: Manuál pro učitele: Škola a děti vystavené domácímu násilí [doc.] Praha: ROSA 2008, 41 s. Dostupné z: přes kontakt info@rosa-os.cz

¹⁵¹ PROKOPOVÁ, Zdena. Škola a bezpečnostní plán. In: Manuál pro učitele: Škola a děti vystavené domácímu násilí [doc.] Praha: ROSA 2008, 37-38 s. Dostupné z: přes kontakt info@rosa-os.cz

4.3.1 Rodič – násilná osoba ve škole

I když škola neřeší domácí násilí, mezi ohroženou osobou a osobou násilnou, přesto musí být připravena jednat v případech, kdy rodič – násilná osoba „vtrhne“ do školy a chce si dítě odvést ze školy i v případě, kdy je dítě svěřeno do péče druhému rodiči. Škola musí dodržovat bezpečnostní plán (viz. výše).

„Co tedy dělat v případě, že se násilný otec objeví ve škole?“

- *V první řadě by bylo vhodné, aby se do školy přímo nedostal, aby byla škola zavřena a měla bezpečnostní kamerový systém. Pak by se celá situace mohla řešit přes telefon a tím by nedošlo k ohrožení žáků ani učitelů.*
- *Pokud by byl otec agresivní (kopání do dveří, vulgární nadávky, výhrůžky) bylo by vhodné přivolat hlídku policie ČR.*
- *Pokud by se jednalo o to, aby dítě mohlo nerušeně opustit školu, a násilný otec čekal před školou, využít postranního východu, pokud ho škola má. Nebo zavolat policii a požádat o doprovod dítěte, či jeho převoz na Oddělení sociálně právní ochrany dětí nebo na policejní stanici, kde by si ho vyzdvihla jeho matka.*
- *Pokud se otec domáhá vstupu, ale není agresivní - zástupce školy mu může s další osobou vysvětlit, že dítě nevydají, ukázat mu rozhodnutí soudu o tom, že je zakázaný styk atd.*
- *Informovat pak Oddělení péče o dítě.*
- *Pokud je muž agresivní - podat na něj trestní oznámení.*
- *Pokud matka dítěte není v utajeném azylovém domě, dát jí kontakty na azylový dům i pomáhající neziskovou organizaci, kde jí pomohou situaci řešit.*
- *V některých závažných situacích, pokud se vyhodnotí, že agresivní otec je velmi nebezpečný, jeho ataky se stupňují a nebylo vydáno předběžné opatření zákazu styku, či přiblížení, či jeho vzetí do vazby - je na zvážení umožnit dítěti být na přechodnou dobu v bezpečí azylového domu a dítěti zadat výuku na doma.*
- *Zde je pak velmi vhodná interdisciplinární spolupráce - s policií, Oddělením sociálně-právní ochrany dětí, azylovým domem a školou.*

Vždy je vhodné mít na paměti, že na prvním místě stojí bezpečí a ochrana dítěte před násilným rodičem.¹⁵²

¹⁵² PROKOPOVÁ, Zdena. Násilný rodič ve škole. In: Manuál pro učitele: Škola a děti vystavené domácímu násilí [doc.] Praha: ROSA 2008, 42-43 s. Dostupné z: přes kontakt info@rosa-os.cz

4.3.2 Rodič – ohrožená osoba ve škole

Učitel si musí uvědomit, že pokud nezná všechny podrobnosti kolem domácího násilí v dané rodině, dítě i ohrožená osoba, mohou být vždy ohroženi na zdraví i životě. Proto je nutné přistupovat k problému opatrně.

Důležitým okamžikem je situace, kdy se učitel, který se o domácím násilím dozvěděl, setká s rodičem, který se stal ohroženou osobou. Je vhodné, aby učitel mluvil první s ohroženou osobou, pokud by se stalo, že bude o situaci mluvit první s násilnou osobou, hrozí eskalace domácího násilí a je velmi pravděpodobné, že ohrožená osoba i dítě budou za zveřejnění potrestáni.

První kontakt s ohroženou osobou je důležitý. Na začátku rozhovoru je vhodné sdílet zájem o dítě a jeho školní prospěch. Pokud si učitel není jistý v dané problematice, je vhodné do rozhovoru zapojit výchovného poradce nebo psychologa školy.

Obecné principy práce s obětí domácího násilí radí, aby osobě ohrožené domácím násilím byla projevena důvěra. Často se ohrožená osoba stydí, do jaké situace se dostala, nebo se bojí násilné osoby, proto nesmí být za své jednání souzena okolím. Při komunikaci je vhodné udržovat klidnou atmosféru a ocenit její snahu vyhledat pomoc, poradit jí a pomoc sestavit bezpečnostní plán a informovat i o specializovaných organizacích, které jsou schopny a ochotny pomoci.

Na konci rozhovoru je vhodné ohroženou osobu uklidnit, že o situaci nebude učitel hovořit s násilnou osobou a zdůraznit, že musí chránit své dítě před násilím.

4.4 Prevence

„Pojmem prevence rozumíme všechna opatření směřující k předcházení a minimalizace jevů spojených s rizikovým chováním a jeho důsledky. Prevencí může být jakýkoliv typ výchovné, vzdělávací, zdravotní, sociální či jiné intervence směřující k předcházení výskytu rizikového chování, zamezující jeho další progresi, zmírňující již existující formy a projevy rizikového chování nebo pomáhající řešit jeho důsledky.“¹⁵³

Prevenci můžeme rozdělit do tří úrovní – primární, sekundární, terciální.

Primární prevence – cílem je zabránit, odstranit příčiny nebo vytvořit takové podmínky, aby rizikové chování nebo sociálně patologické chování nemohlo vzniknout. Primární prevenci dále rozlišujeme specifickou a nespecifickou:

- **specifická všeobecná prevence** - aktivity zaměřené na předcházení jednotlivých forem rizikového chování;

¹⁵³ Strategie primární prevence 2013 – 2018. [online]. © 2007. s. 8.
[cit. 2014-06-10]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/file/20270_1_1/download/

- **specifická selektivní prevence** - zaměřuje se na žáky, skupiny žáků, kde se předpokládá výskyt rizikového chování;
- **specifická indikovaná prevence** - zaměřuje na skupiny nebo jednotlivce kde byl pozorován vyšší výskyt rizikového chování nejen ve škole, ale také v rámci problematických vztahů v rodině apod.
- **nespecifická primární prevence** – všechny aktivity, které podporují zdravý životní styl, osvojování si kladného sociálního chování a další činnosti, které vedou jedince k dodržování společenských pravidel chování.

Sekundární prevence – účelem je včasná detekce rizik a zabránění jejich působení tím, že ohrožené děti budou dispenzarizované a jejich rodiny či jiná sociální prostředí sanována (možnost zjištění v rámci preventivních prohlídek, fyzikálního vyšetření apod.).

Terciální prevence – účelem je zabránit prohloubení traumatu (např. i systémové násilí).¹⁵⁴

Na základních školách může probíhat prevence primární a sekundární. „*Školy oblast primární prevence rozpracovávají v rámci svých školních vzdělávacích programů. Většina z nich má zpracovaný samostatný dokument, který primární prevenci a její realizaci na škole popisuje z hlediska priorit a cílů – Minimální preventivní program*¹⁵⁵. „¹⁵⁶

Minimální preventivní program je součástí ŠVP tzn., že Minimální preventivní program je přizpůsoben potřebám dané školy a školského zařízení, respektuje strukturu školy a školního prostředí v dané lokalitě. Minimální preventivní program definuje cíle krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé, měl by být strukturován tak, aby byl realizovatelný. Hlavním cílem je snížit, oddálit a zabránit výskytu rizikového chování a zvýšit schopnost žáků činit zodpovědná rozhodnutí.

V rámci primární prevence mohou do učiva zařadit různé tematické bloky, které mohou žáky upozornit na domácí násilí. Učitelé tak mohou narušit přetrvávající stereotypy vzorů chování pro muže a ženy. Škola jako taková násilí neakceptuje v žádné podobě. Třídní učitelé tak mohou ve třídě „prosazovat“ prostředí bez násilí, např. podpora kooperace místo soupeření, modelování asertivního chování, pokud dojde k agresivní události, je vhodné zaměřit se na oběť.

Mezi další možnosti primární prevence je informovat děti pomocí nástěnek na chodbách. Učitelé mohou využít pomoc neziskových organizací, které se problematikou domácího násilí zabývají, nabídnout dětem informace pomocí různých brožur nebo třeba komiksem, které nabízí Dětské krizové centrum zdarma¹⁵⁷. Je důležité, aby děti věděli o možnostech, které se jim nabízejí –

¹⁵⁴ Národní strategie prevence násilí na dětech v ČR na období 2008 – 2018. [online]. © 2007. s. 6. [cit. 2014-06-10]. Dostupné z: <http://www.stopnasilinadetech.cz/pdf/narodnistrategie.pdf>

¹⁵⁵ Pojem Minimální preventivní program poprvé použit v rámci Metodického pokynu č. j. 14514.

¹⁵⁶ Strategie primární prevence 2013 – 2018. [online]. © 2007. s. 15. [cit. 2014-06-10]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/file/20270_1_1/download/

¹⁵⁷ Příloha č. 9 – Dětské krizové centrum – komiks – domácí násilí

schránka pomoci ve škole, telefonní čísla na Policii ČR, OSPOD v daném městě, Linku bezpečí, Dětské krizové centrum a další.

V rámci sekundární prevence mohou školy nabízet proškolení svým zaměstnancům. Učitelé tak získají důležité informace, budou schopni rozpoznat domácí násilí v rodině žáka, nabídnou pomoc oběti, ale i vhodnou podporu a pomoc samotnému žákovi.

Prevence musí probíhat s ohledem na věk dětí, proto můžeme prevenci rozdělit na prevenci u mladších žáků (1. stupeň) a starších žáků (2. stupeň).

Prevence mladších žáků – poskytnou dětem základní informace, jak situaci řešit, co je to násilí, kdo a jak jim může pomoci v případě ohrožení.

Prevence u starších žáků by se měla zaměřit na výchovu, jak vypadají zdravé a nezdravé vztahy, upozornit je na signály, které je mohou varovat, že je ve vztahu něco špatně – taktiky násilných partnerů a znovu důležité informace, kde hledat pomoc, jak se bránit.¹⁵⁸

4.5 Oznamovací povinnost

Jestliže má učitel podezření, nebo se hodnověrným způsobem dozvěděl, že dítě vyrůstá v rodině, kde probíhá domácí násilí, měl by to oznámit řediteli školy a snažit se zkontaktovat ohroženou osobu a promluvit si s ní o situaci. Pokud ohrožená osoba, rodič, má zájem, může mu učitel poskytnout informace o možné pomoci intervenčního centra, neziskových organizací nebo občanských sdružení.

V situaci, kdy ohrožená osoba odmítá o problému mluvit, nebo jednat v zájmu dítěte, má škola oznamovací povinnost a musí jednat. Na Policii ČR oznámí trestný čin, pokud by tak neučinili, dopouští se sami trestného činu podle § 367 Nepřekážení trestného činu nebo § 368 Neoznámení trestného činu.

Současně musí informovat OSPOD podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí v § 10 odst. 4 – „(4) *Státní orgány, pověřené osoby, školy, školská zařízení a poskytovatelé zdravotních služeb, popřípadě další zařízení určená pro děti, jsou povinni oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností skutečnosti, které nasvědčují tomu, že jde o děti uvedené v § 6, a to bez zbytečného odkladu poté, kdy se o takové skutečnosti dozví. Pokud o to ten, kdo učinil oznámení podle věty první, požádá, obecní úřad obce s rozšířenou působností ho informuje ve lhůtě 30 dnů ode dne, kdy oznámení obdržel, zda na základě skutečností uvedených v oznámení shledal či neshledal, že jde o dítě uvedené v § 6. ...*“

¹⁵⁸ HRONOVÁ, Martina. Prevence násilí a práce se třídou. In: *Manuál pro učitele: Škola a děti vystavené domácímu násilí* [doc.] Praha: ROSA 2008, 46-48 s. Dostupné z: [přes kontakt info@rosa-os.cz](mailto:info@rosa-os.cz)

Škola, učitel, který se o domácím násilí dozvěděl, musí na policii i OSPOD popsat skutečný stav, který je příčinou podezření na trestný čin a vysvětlit, jak se o trestném činu dozvěděl. Pokud se domácí násilí nepotvrdí, učitel se nemusí bát žádného trestu. Pracovník školy nemůže být odsouzen za pomluvu a OSPOD musí zachovat mlčenlivost o oznamovateli.

O pomoc může požádat i samo nezletilé dítě bez vědomí rodičů nebo jiných osob odpovědných za jeho výchovu. Učitel, škola, je povinen na žádost reagovat a dítěti pomoc poskytnout.

Shrnutí

Základní škola a školní vzdělávání je důležité obdobím našeho života. Mělo by to být období, kdy z dětských střívců vyrůstáme a začínáme si uvědomovat okolí kolem nás a je to právě základní škola, která nás „drží za ruku“ při této naší změně, růstu a vývoji. Škola, ale hlavně učitelé nám jsou nápomocni, můžeme se na ně obrátit, protože „oni vědí vše“, je důležité, aby škola byla schopná dětem poskytnout bezpečí a učitelé radu, jak se v určitých situacích zachovat.

Školy jsou vázány vzdělávacími programy, avšak na úrovni školní mají dostatečný prostor k uspořádání si učiva i preventivních programů, dle svých požadavků. Díky dokumentům NAP DN a Strategii si můžeme uvědomit, jak velký je kladen důraz na další vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti sociálně patologických jevů a domácího násilí, proto je vhodné, aby školy spolupracovali s neziskovými organizacemi, intervenčními centry a dalšími institucemi, které jim mohou poskytnout důležité informace.

Role třídního učitele je nezastupitelná, je to člověk, který má se svými žáky určitý vztah, zná své žáky, zná rodiny, ze které žák pochází a pokud se žákovo chování nebo i jeho studijní výsledky změni, mohou si toho všimnout mezi prvními a podchytnou rizikové chování zavčas. Je velmi důležité, aby učitelé nepodceňovali sebemenší změny chování dítěte. V situacích, kdy se učitel doví, že v rodině žáka dochází k domácímu násilí, musí zachovat „klidnou hlavu“, nemůže chtít dítě odtrhnout od rodičů, protože i oni mají nezastupitelnou pozici ve světě dítěte a problematika domácího násilí je velmi komplikovaná. Učitel by měl v takové chvíli postupovat uvážlivě a v zájmu dítěte.

Empirická část

Domácí násilí je problém, který existuje, je skrytý a často ovlivňuje celou rodinu. Většina lidí nejspíše ví, co je to domácí násilí, ví, že je to špatné a pro vztah „nezdravé“, avšak přetrvávají stereotypy a mýty, které ovlivňují náš úsudek, a proto někteří z nás raději „přivírají oči“, aby nemuseli zasahovat.

Velmi často se obětem – osobám ohroženým domácím násilím, nepřikládá stejná pozornost, což je chyba. Neměli bychom přehlížet násilí, ať už na ženě, muži, dítěti, seniorovi nebo zdravotně postižených. Všechny tyto skupiny jsou lidské bytosti, které mají stejná práva a zaslouží si naši pozornost. Dnešní moderní doba nám „nahrává“ a může pomoci tuto problematiku medializovat a varovat.

Avšak budoucností jsou děti. Je velmi důležité, aby byly informované a mohly tak předejít chybám, kterých se my dopouštíme. V dětství mezi nejvyšší autority řadíme rodiče a pedagogy. Základní vzdělání je pro všechny děti v České republice povinné. Na základních školách probíhá výchovně-vzdělávací proces a jsou to pedagogové, kteří děti ne jen vzdělávají, ale předávají jim morální hodnoty. Pedagogové tak mají největší šanci naučit děti, co je dobré a co zlé, proto musí být pedagogové vzdělání, informování a zajímat se o víc než jen co je obsahem určitého učiva.

5. Základní informace o šetření

Domácí násilí je velmi problematické, komplikované a citlivé téma, proto je důležité, aby pedagogové – učitelé, byli kvalifikovaně informováni a věděli, jak se zachovat, pokud mají podezření, nebo se jim dítě svěří s tím, že v rodině probíhá domácí násilí.

Účelem tohoto šetření je zjistit zda jsou učitelé informováni o domácím násilí, zda se v dané problematice orientují a jakým způsobem jednají v případě, že zjistí, že žák vyrůstá v rodině, kde probíhá domácí násilí.

5.1 Téma šetření

Tématem šetření zjistit, jestli mají učitelé základních škol v Olomouci povědomí o domácím násilí a jeho prevenci.

Dále prostřednictvím šetření zjistíme, zda učitelé v rámci svého zaměstnání získávají informace o domácím násilí, pokud se sami setkávají s dětmi, které jsou oběťmi domácího násilí a zda situaci řeší.

5.2 Předmět šetření

Předmětem tohoto šetření je zjistit, zda učitelé olomouckých základních škol mají povědomí o domácím násilí, jestli a jakým způsobem zpracovali problematiku domácího násilí i do svého preventivního programu.

Zároveň se snaží zjistit, zda učitelé vnímají děti, které vyrůstají v rodině, kde probíhá domácí násilí, jako oběť a zda jsou schopni identifikovat projevy, které mohou vzniknout v důsledku domácího násilí na dítěti a jakým způsobem jednají v případě, že jejich žák je svědkem – obětí domácího násilí.

5.3 Otázky a cíle šetření

Cílem šetření je zodpovědět na otázky, které vyvstaly na základě zpracování teoretické části. Otázky byly rozděleny na hlavní a dílčí.

5.3.1 Cíl šetření

Hlavním cílem tohoto šetření je zjistit, zda učitelé ze základních škol v Olomouci, příspěvkových organizací, mají povědomí o domácím násilí, zda považují dítě, které se stalo svědkem domácího násilí za oběť domácího násilí a jakým způsobem budou řešit situaci, kdy zjistí, že jejich žák je obětí/svědkem domácího násilí.

5.3.2 Dílčí otázky

Hlavní cíl šetření byl dále rozdělen na dílčí otázky, jejichž odpovědi vyvstaly v přímé souvislosti s předmětem šetření.

Dílčí otázky:

1. Co si učitelé pod pojmem domácí násilí představují?
2. Jaké formy domácího násilí znají?
3. Zda vědí, jakým způsobem se domácí násilí odlišuje od jiného druhu násilí?
4. Jakým způsobem se o domácím násilí dozvěděli, nebo setkali?
5. Zda považují dítě, které se stalo svědkem domácího násilí za oběť?
6. Jakým způsobem budou postupovat v případě, že zjistí, že se jejich žák stal obětí, svědkem domácího násilí?
7. Zda probíhá na základních školách v Olomouci preventivní program pro oblast domácího násilí, a jaké metody při tom využívají?
8. Zda v rámci svého zaměstnání byli učitelé vzdělávání/informování o domácím násilí a zda toto vzdělávání/informování bylo dostatečné?

5.4 Metody šetření

- Popisný problém šetření
- Šetření
- Analýza dat
- Dotazníkové šetření

Před započítím samotného šetření byla analýza daného problému. Cílem bylo zjistit, zda jsou otázky srozumitelné, funkční a použitelné. Zúčastnilo se 5 respondentů, kteří odpovídali na základní otázky. Na základě odpovědí a materiálů určené pro učitele (Manuál pro učitele) a základní vzdělávání (RVP ZV, preventivní programy, NAP DN a další), byl vytvořen dotazník.

Dotazník byl určen třídním učitelům základních škol v Olomouci a byl zaměřen na problematiku domácího násilí a dětí jako oběti domácího násilí.

Dotazník byl anonymní a učitelé neuváděli, ze které školy pochází, po domluvě s řediteli základních škol, proto dále v šetření není rozlišováno, ze které základní školy třídní učitele pochází.

Dotazník obsahoval celkem 34 otázek a byl sestaven z otevřených a uzavřených otázek. Otevřených otázek bylo 6, z toho 4 byly osobní a týkali se učitelů - pohlaví, věk, dosažené vzdělání, počet let v pedagogické praxi. Osobní otázky byly jen informativní. Uzavřených otázek bylo 28, kdy učitelé vybírali 1 odpověď: Ano/Ne – 15, Ano/Ne/Nevím – 4 a 1 otázka, kde vybírali z možností 1. stupně a 2. stupně, více možností – 9 (otázky s možností více odpovědí byly označené), z toho 7 otázek obsahovalo možnost doplnění vlastní odpovědi (odpověď označená Jiné/Jiná, nebo volný řádek – např. u otázky 21, kdy v případě odpovědi Ano, mohly doplnit názvy organizací, které se zabývají domácím násilím).

V diplomové práci jsou uváděny pouze nejčastější odpovědi.

5.5.1 Výběr vzorku

Základním vzorkem pro šetření byli třídní učitelé základních škol v Olomouci. Výběr základních škol byl záměrný. Základní školy v Olomouci byly vybrány za pomoci Rejstříku škol MŠMT¹⁵⁹. Osloveny byly všechny základní školy v Olomouci a blízkém okolí, které jsou zřizované obcí a mají charakter základní školy - příspěvková organizace – celkem 25 základních škol.

Šetření se zúčastnilo 11 základních škol z Olomouce:

- Základní škola Olomouc, Heyrovského 33, příspěvková organizace,
- Základní škola Olomouc, Stupkova 16, příspěvková organizace
- Fakultní základní škola Olomouc, Tererovo nám. 1, příspěvková organizace
- Základní škola a Mateřská škola Olomouc, Demlova 18, příspěvková organizace
- Základní škola a Mateřská škola Olomouc, Nedvědova 17, příspěvková organizace
- Základní škola a Mateřská škola Olomouc, Řezníčkova 1, příspěvková organizace
- Základní škola Komenium Olomouc, 8. května 29, příspěvková organizace
- Fakultní základní škola a Mateřská škola Olomouc, Holečkova 10, příspěvková organizace
- Základní škola a Mateřská škola Olomouc, Svatoplukova 11, příspěvková organizace
- Fakultní základní škola dr. Milady Horákové a Mateřská škola Olomouc, Rožňavská 21, příspěvková organizace

¹⁵⁹ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. Rejstřík škol a školských zařízení. *Rejskol.msmt.cz* [online]. © 2011 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <http://rejskol.msmt.cz>

- Základní škola Olomouc, Gagarinova 19, příspěvková organizace Olomouc - Droždín
- Základní škola a Mateřská škola Olomouc, Dvorského 33, příspěvková organizace Olomouc - Svatý Kopeček

Šetření bylo zaměřeno na třídní učitele 1. i 2. stupně. Pokud mluvíme o učitelích, myslíme tím učitelky i učitele, avšak ve výzkumu nebyl brán ohled na pohlaví, ani na to zda učitelé mají děti nebo ne, tyto otázky byly pouze informativní a pro výzkum nejsou stěžejní.

Základní soubor: Třídní učitelé základních škol v Olomouci, zřizované obcí – příspěvkové organizace

Dílčí soubor: Třídní učitelé 1. stupně základních škol v Olomouci, příspěvková organ.
Třídní učitelé 2. stupně základních škol v Olomouci, příspěvková organ.

Rozsah vzorku: 115 respondentů

5.6 Podmínky pro šetření

Šetření proběhlo na základních školách v Olomouci, příspěvkových organizacích. Po domluvě s vedením škol. Dotazníky byly předloženy ředitelům škol k nahlédnutí a schválení. Většina škol preferovala dotazníky v tištěné formě, pouze 2 školy využily možnosti dotazníku zasláného prostřednictvím e-mailu ve formě aktivního dotazníku - dokumentu Word.

Vyplnění dotazníků bylo dobrovolné a třídní učitelé jej vyplňovaly dle svých časových možností.

Součástí dotazníku bylo i úvodní slovo, kde bylo vysvětlen cíl dotazníku a pokyny pro vyplnění dotazníku.

5.7 Realizace šetření

Realizace šetření byla domlouvána předem pomocí e-mailů, telefonu a osobního kontaktu. Dotazníky byly schváleny vedením škol (ředitelem, zástupcem ředitele) a příslibená účast na šetření, teprve potom byly dotazníky předány třídním učitelům.

Třídní učitelé měli dostatek času na vyplnění dotazníku cca 1 měsíc. Dotazníky byly vyzvednuty osobně.

5.8 Plán pro zpracování kvantitativních dat

Po uplynutí 1 měsíce byly dotazníky vráceny. Návratnost dotazníků byla nižší, než se předpokládalo – celkem bylo rozdáno 212 dotazníků. Vzhledem k tomu, že účast na šetření byla ze strany třídních učitelů nepovinná, vrátilo se pouze 115 vyplněných dotazníků. V některých případech třídní učitelé s dotazníkem nesouhlasili, jindy se omlouvali nedostatkem času. Třídní učitelé, kteří dotazník nevrátili, nebyli do šetření zařazeni.

Pro vyhodnocení výsledků byly vypracované tabulky pro jednotlivé školy a pro dílčí skupiny. Do tabulek byly zaznamenávány odpovědi. Pro zjištění četnosti odpovědí byly použity tabulky.

Odpovědi od třídních učitelů z jednotlivých škol byly uspořádány do tabulek a sloužily ke zpracování podkladů pro grafické zpracování výsledků.

5.9 Zjištěná data

Tato kapitola je věnovaná právě zjištěným datům. Tato data byla zpracována podle jednotlivých otázek, dle postupu, který je uveden výše v kapitole 2.8 Plán pro zpracování kvantitativních dat.

V přílohách je uveden nevypracovaný dotazník¹⁶⁰.

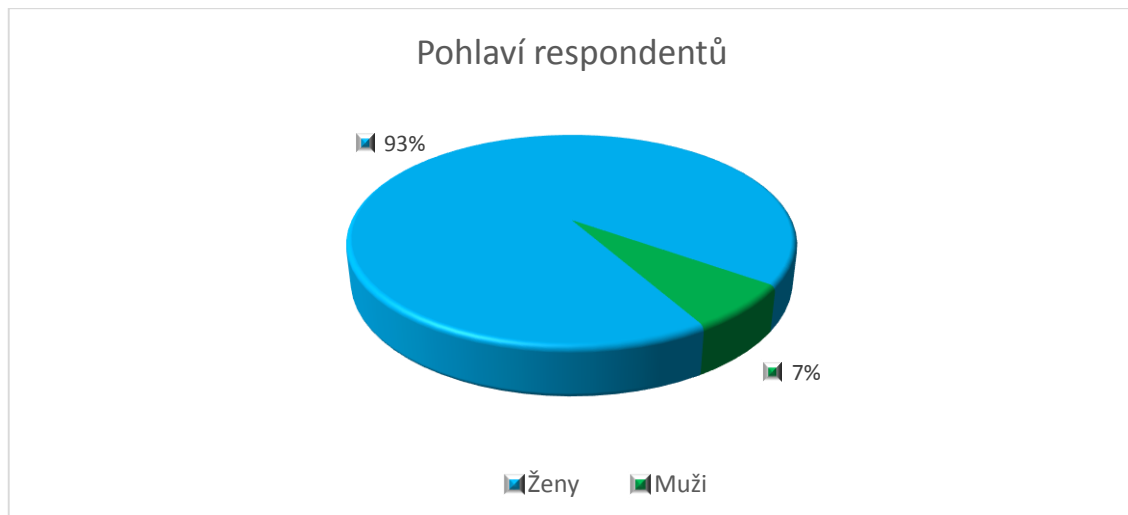
Dotazník obsahoval celkem 34 otázek. Prvních 7 otázek bylo informativní, týkaly se respondentů – pohlaví, věk, vzdělání, délka pedagogické praxe, zda mají děti, jaká je jejich pracovní pozice, a na kterém stupni se nachází jejich kmenová třída. Tyto otázky se nedotýkají přímo výzkumného šetření, umožní nám udělat si obrázek o respondentech, zvláště pak otázky o délce pedagogické praxe, nebo zda učí mladší děti (1. stupeň), nebo starší (2. stupeň).

¹⁶⁰ Příloha č. 11 - Dotazník

Otázka č. 1: Pohlaví

Možnosti	Absolutní četnost m_i	Relativní četnost ($t_i = m_i/n$)	Podíl v %
Ženy	107	0,930434783	93%
Muži	8	0,069565217	7%
Celkem (n)	115	1	100%

Tab. č. 3 – Pohlaví respondentů



Graf č. 1 – Pohlaví respondentů

Na grafu můžeme vidět, že mezi respondenty, kteří se zúčastnili, bylo pouze 7 % mužů a 93 % žen.

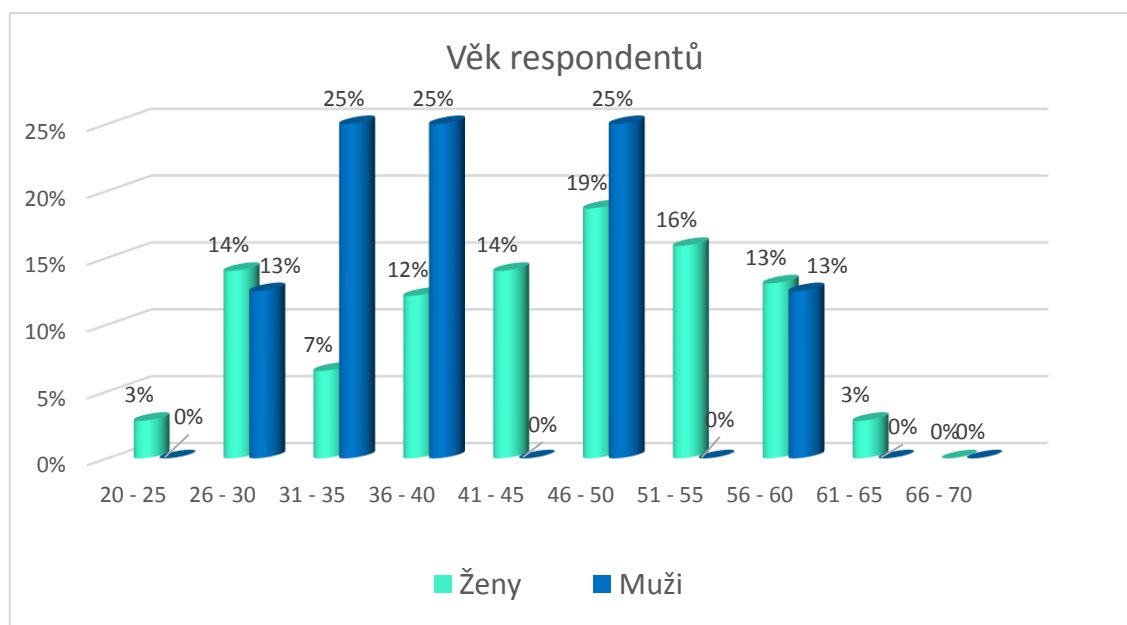
Otázka č. 2: Věk

Věk respondentů byl pro lepší přehlednost uspořádán do tabulek.

Ženy - Věk	Absolutní četnost m_i	Relativní četnost	Podíl v % ($t_i =$ m_i/n)
20 - 25	3	0,028037	3%
26 - 30	15	0,140187	14%
31 - 35	7	0,065421	7%
36 - 40	13	0,121495	12%
41 - 45	15	0,140187	14%
46 - 50	20	0,186916	19%
51 - 55	17	0,158879	16%
56 - 60	14	0,130841	13%
61 - 65	3	0,028037	3%
66 - 70	0	0	0%
Celkem (n)	107	1	100%

Muži - Věk	Absolutní četnost m_i	Relativní četnost ($t_i =$ m_i/n)	Podíl v %
20 - 25	0	0	0%
26 - 30	1	0,125	13%
31 - 35	2	0,25	25%
36 - 40	2	0,25	25%
41 - 45	0	0	0%
46 - 50	2	0,25	25%
51 - 55	0	0	0%
56 - 60	1	0,125	13%
61 - 65	0	0	0%
66 - 70	0	0	0%
Celkem	8	1	100%

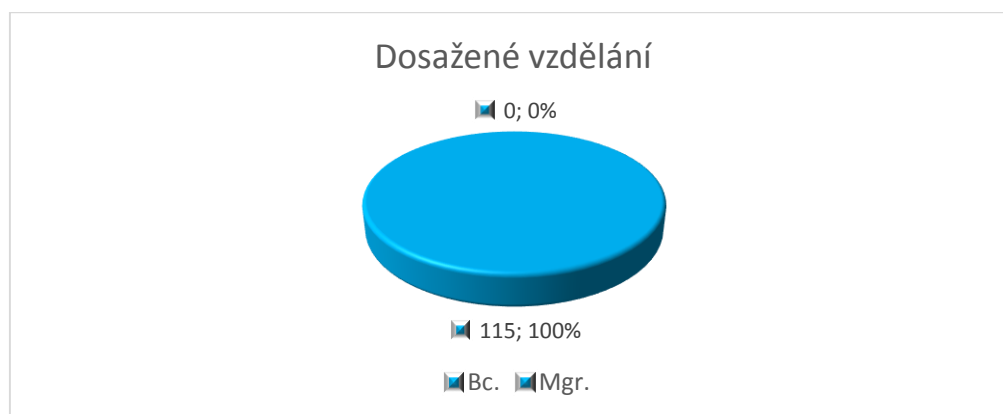
Tab. č. 4 – Věk respondentů



Graf č. 2 – Věk respondentů

Věk zúčastněných respondentů byl rozdělen do tabulky s rozmezím 5 roků, od 20 let až do 70 let. Můžeme vidět, že nejvíce respondentů - 20 zúčastněných bylo ve věku 46 – 50 let.

Otázka č. 3: Dosažené vzdělání



Graf č. 3 – Dosažené vzdělání

Všichni zúčastnění respondenti měli vysokoškolské vzdělání, magisterského typu.

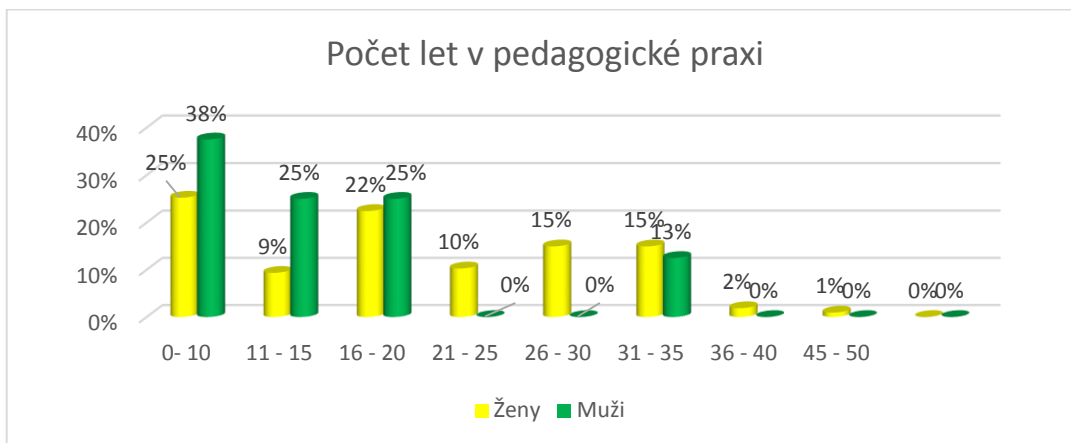
Otázka č. 4: Počet let v pedagogické praxi

Počet let v pedagogické praxi byl pro lepší přehlednost uspořádán do tabulek.

Ženy - Praxe	Absolutní četnost mi	Relativní četnost (ti=mi/n)	Podíl v %
0 - 10	27	0,252336	25%
11 - 15	10	0,093458	9%
16 - 20	24	0,224299	22%
21 - 25	11	0,102804	10%
26 - 30	16	0,149533	15%
31 - 35	16	0,149533	15%
36 - 40	2	0,018692	2%
45 - 50	1	0,009346	1%
51 -	0	0	0%
Celkem (n)	107	1	100%

Muži - Praxe	Absolutní četnost mi	Relativní četnost (ti=mi/n)	Podíl v %
0- 10	3	0,375	38%
11 - 15	2	0,25	25%
16 - 20	2	0,25	25%
21 - 25	0	0	0%
26 - 30	0	0	0%
31 - 35	1	0,125	13%
36 - 40	0	0	0%
45 - 50	0	0	0%
51 -	0	0	0%
Celkem (n)	8	1	100%

Tab. č. 5 - Počet let v pedagogické praxi



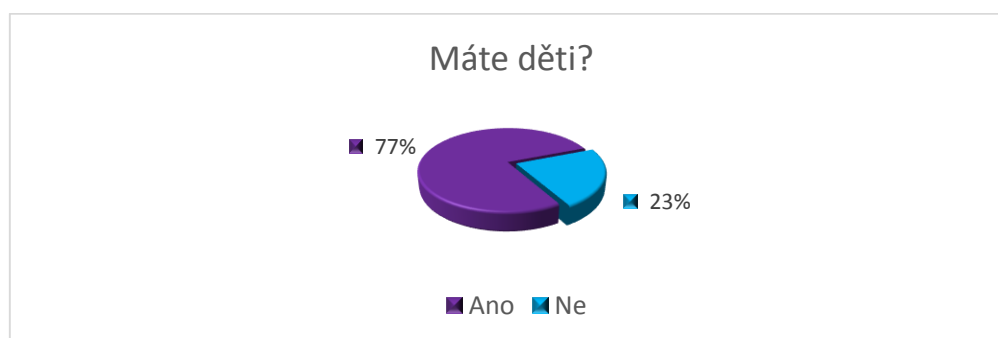
Graf č. 4 – Počet let v pedagogické praxi

Na grafu můžeme vidět, že nejdelší praxi měly „Ženy“ a to v rozmezí 45 – 50 let - 1 % a v rozmezí let 36 – 40 - 2% respondentek a nejkratší, tzn. v rozmezí 0 – 10 let mělo nejvíce Mužů a to v rozmezí 38 %.

Otázka č. 5: Máte děti?

Možnosti	Absolutní četnost mi	Relativní četnost (ti=mi/n)	Podíl v %
Ano	89	0,773913	77%
Ne	26	0,226087	23%
Celkem (n)	115	1	100%

Tab. č. 6 – Máte děti?



Graf č. 5 – Máte děti?

Tato otázka byla taktéž pouze informativní. Ze 115 zúčastněných respondentů mělo děti 77 % z nich.

Otázka č. 6: Vaše pracovní pozice



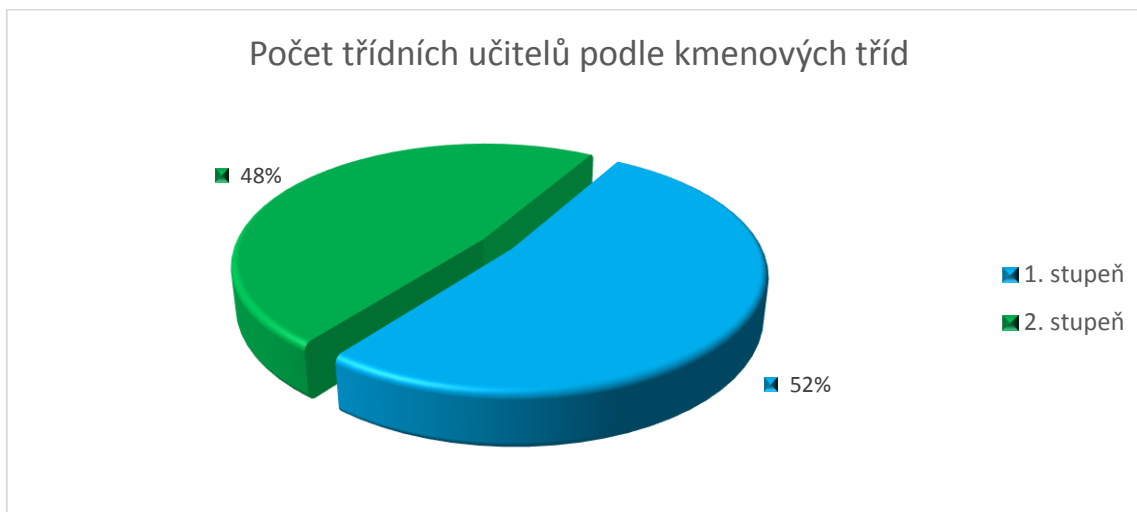
Graf č. 6 – Pracovní pozice respondentů

Jak už bylo uvedeno výše, výzkumným vzorkem byli třídní učitelé základních škol. Celkový počet zúčastněných respondentů bylo 115 = 115 třídních učitelů, z toho 3 třídní učitelé zastupovali ve školách pozici i školního metodika prevence a 5 třídních učitelů pracovalo i na pozici výchovného poradce.

Otázka č. 7: Odpovídají pouze třídní učitelé - na jakém stupni základního vzdělání je Vaše kmenová třída?

Možnosti	Absolutní četnost m_i	Relativní četnost ($t_i = m_i/n$)	Podíl v %
1. stupeň	60	0,521739	52%
2. stupeň	55	0,478261	48%
Celkem (n)	115	1	100%

Tab. č. 7 - Počet třídních učitelů podle kmenových tříd



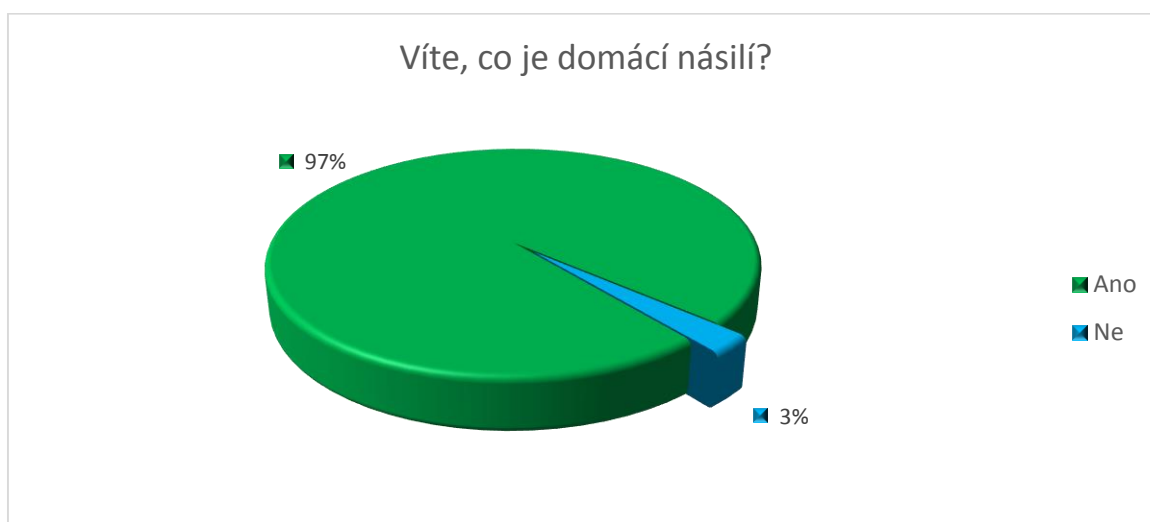
Graf č. 7: Počet třídních učitelů podle kmenových tříd

Počet třídních učitelů, kteří mají kmenovou třídu na 1. stupni základní školy je 52 % a na 2. stupni to je 48 %.

Otázka č. 8: Víte, co je domácí násilí?

Možnosti	Absolutní četnost mi	Relativní četnost ($t_i = m_i/n$)	Podíl v %
Ano	112	0,973913	97%
Ne	3	0,026087	3%
Celkem (n)	115	1	100%

Tab. č. 8 – Víte, co je domácí násilí?



Graf č. 8 – Víte, co je domácí násilí?

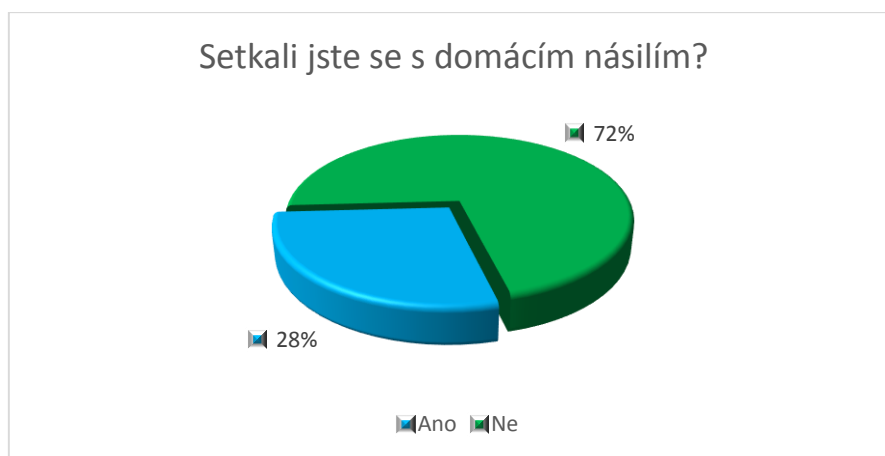
Ze 115 zúčastněných respondentů zakřížkovalo „Ano“ 97 % z nich a pokračovali, další otázkou. Pouze 3 % respondentů odpovědělo, že nevědí, co je to domácí násilí.

Otázka č. 9: Setkali jste se s domácím násilím?

Na tuto otázku odpovídali pouze respondenti, kteří u předešlé otázky č. 8 označili možnost „Ano“.

Možnosti	Absolutní četnost m_i	Relativní četnost $(t_i=m_i/n)$	Podíl v %
Ano	112	0,973913	97%
Ne	3	0,026087	3%
Celkem (n)	115	1	100%

Tab. č. 9 – Setkali jste se s domácím násilím?



Graf č. 9 – Setkali jste se s domácím násilím?

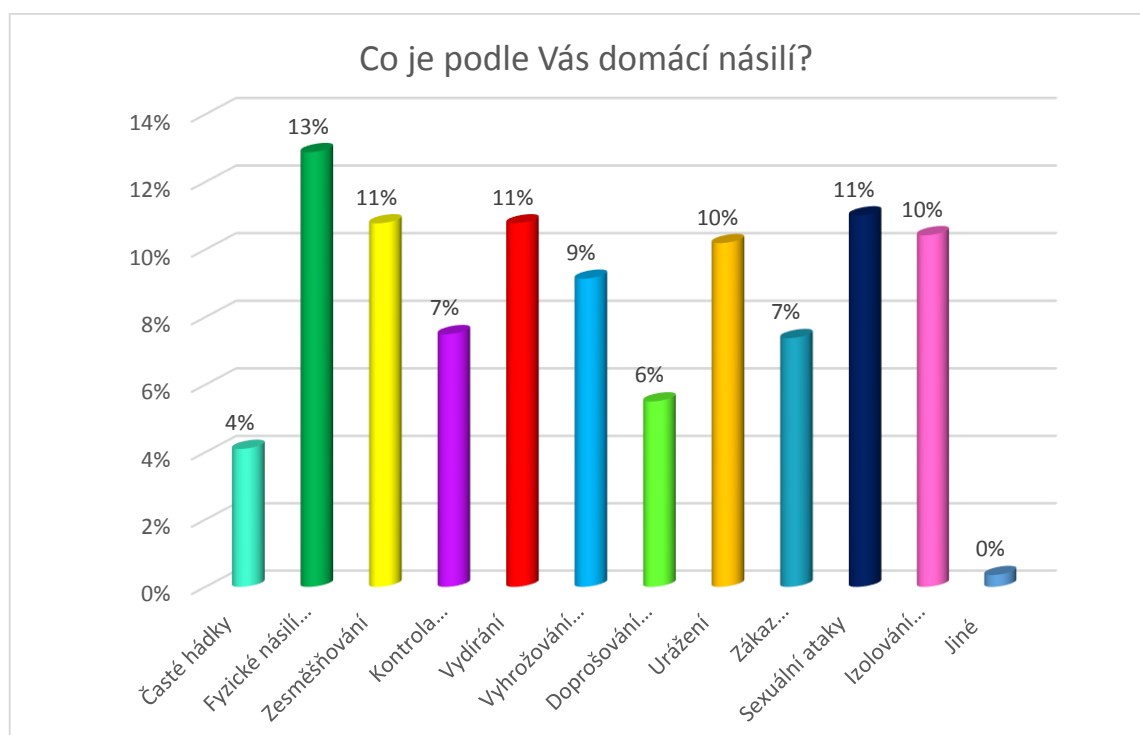
U této otázky jsme zjišťovali, kolik procent respondentů se s domácím násilím setkalo. Z 97 % respondentů, kteří zakřížkovali „Ano“ u otázky č. 8, odpovědělo „Ano“ 28 % a 72 % respondentů se s domácím násilím nesetkalo.

Otázka č. 10: Co je podle Vás domácí násilí?

Respondenti si mohli vybrat z několika možností, zároveň mohli zvolit několik možností zároveň.

Možnosti	Absolutní četnost m_i	Relativní četnost ($t_i = m_i/n$)	Podíl v %
Časté hádky	35	0,0409836	4%
Fyzické násilí (kopání, bití)	110	0,1288056	13%
Zesměšňování	92	0,1077283	11%
Kontrola mobilního telefonu	64	0,0749415	7%
Vydírání	92	0,1077283	11%
Vyhrožování ublížením oblíbenému zvířeti/zničení věcí	78	0,0913349	9%
Doprošování se o peníze	47	0,0550351	6%
Urážení	87	0,1018735	10%
Zákaz pracovat	63	0,0737705	7%
Sexuální ataky	94	0,1100703	11%
Izolování oběti od přátel	89	0,1042155	10%
Jiné	3	0,0035129	0%
Celkem (n)	854	1	100%

Tab. č. 10 – Co je podle Vás domácí násilí?



Graf č. 10 – Co je podle Vás domácí násilí?

Pomocí této otázky jsme zjišťovali, co si vlastně respondenti představují pod pojmem domácí násilí. Mezi nejčastější odpovědi patřili možnosti – „Fyzické násilí (kopání, bití)“, které označilo

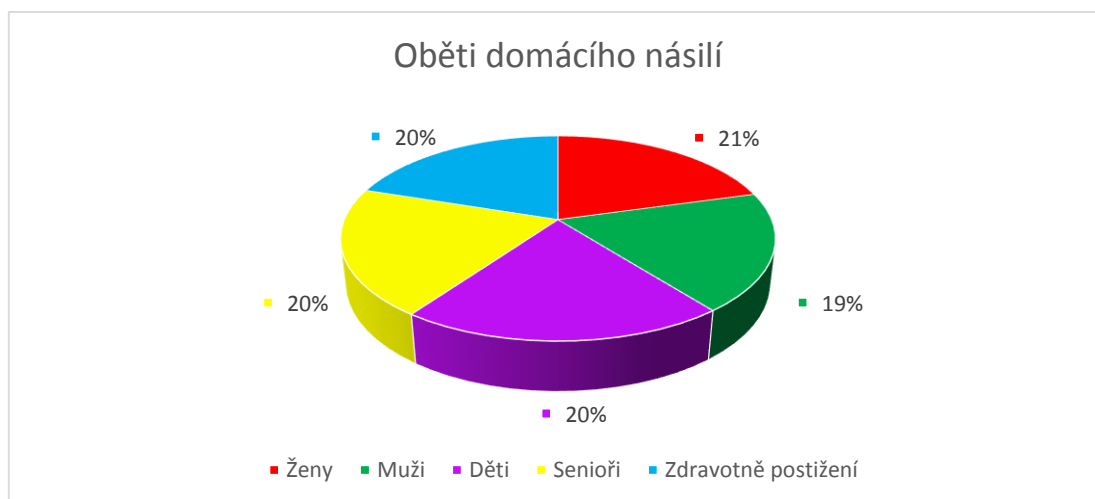
13 % respondentů, další možnosti získaly – 11 % „Sexuální ataky“, 11 % „Zesměšňování“, 11 % „Vydírání“ a 10 % „Urážení“. Zbylé možnosti získali méně než 10%.

Do kolonky „Jiné“, respondenti dopisovali – „Domácí vězení“, „Zamykání“, „Kontrola po telefonu“.

Otázka č. 11: Kdo se může stát obětí domácího násilí? (možnost více odpovědí)

Možnosti	Absolutní četnost m_i	Relativní četnost ($t_i=m_i/n$)	Podíl v %
Ženy	115	0,206835	21%
Muži	104	0,18705	19%
Děti	114	0,205036	21%
Senioři	112	0,201439	20%
Zdravotně postižení	111	0,19964	20%
Celkem (n)	556	1	100%

Tab. č. 11 – Oběti domácího násilí



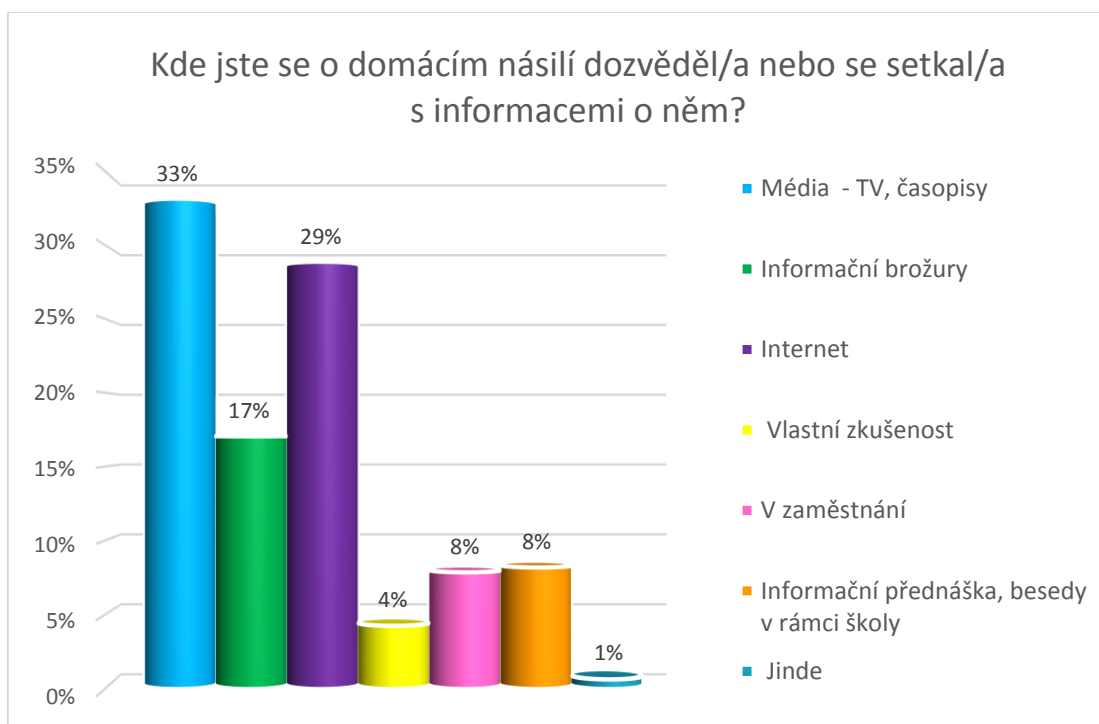
Graf č. 11 – Oběti domácího násilí

Všichni respondenti, tzn., 115 věděli, že obětí domácího násilí se mohou stát ženy, jako druhou ohroženou skupinu označovali „Děti“ celkem 114 respondentů – 20 %. „Seniory“ označilo 112 respondentů a podíl v % je 20 %, „Zdravotně postižení“ označilo 111 respondentů a podíl v % je 20 %, „Muže“ označilo 104 respondentů a získali tak 19 %. Muži jsou ve společnosti chápáni jako silní a nezranitelní. I na tak malém vzorku respondentů můžeme vidět, že stereotypy o domácím násilí přetrvávají i dále a neomezují se jen na méně vzdělané obyvatelstvo.

Otázka č. 12: Kde jste se o domácím násilí dověděl/a nebo se setkal/a s informacemi o něm?

Možnosti	Absolutní četnost m_i	Relativní četnost ($t_i=m_i/n$)	Podíl v %
Média - TV, časopisy	101	0,331148	33%
Informační brožury	52	0,170492	17%
Internet	88	0,288525	29%
Vlastní zkušenost	13	0,042623	4%
V zaměstnání	24	0,078689	8%
Informační přednáška, besedy v rámci školy	25	0,081967	8%
Jinde	2	0,006557	1%
Celkem (n)	305	1	100%

Tab. č. 12 - Kde jste se o domácím násilí dozvěděl/a nebo se setkal/a s informacemi o něm?



Graf č. 12 – Kde jste se o domácím násilí dozvěděl/a nebo se setkal/a s informacemi o něm?

Respondenti si u této otázky mohli vybrat z několika odpovědí, zároveň mohli zvolit několik odpovědí. Nejvíce respondentů si vybralo možnost „Média – TV, časopisy“, tuto možnost označilo až 101 respondentů – 33 %. Druhým nejčastějším zdrojem informací byl vybrán „Internet“ 29 %. Média – TV, časopisy patří mezi nejrozšířenější zdroj informací dostupný všem. Internet je také dostupný všem, avšak starší ročníky dají přednost televizním zprávám, než „vysedáváním u počítače“. V současné době je časté, že se naléhavé případy dostávají do televizních zpráv a tím je problém medializován.

Třetí nejčastěji volenou možností byly „Informační brožury“ – 17 %. Organizace zabývající se problematikou domácího násilí, ale intervenční centra, nabízí i pedagogům přednášky a své

brožury, které vydávají na pomoc ohroženým osobám se základními informacemi a radami na koho se obrátit.

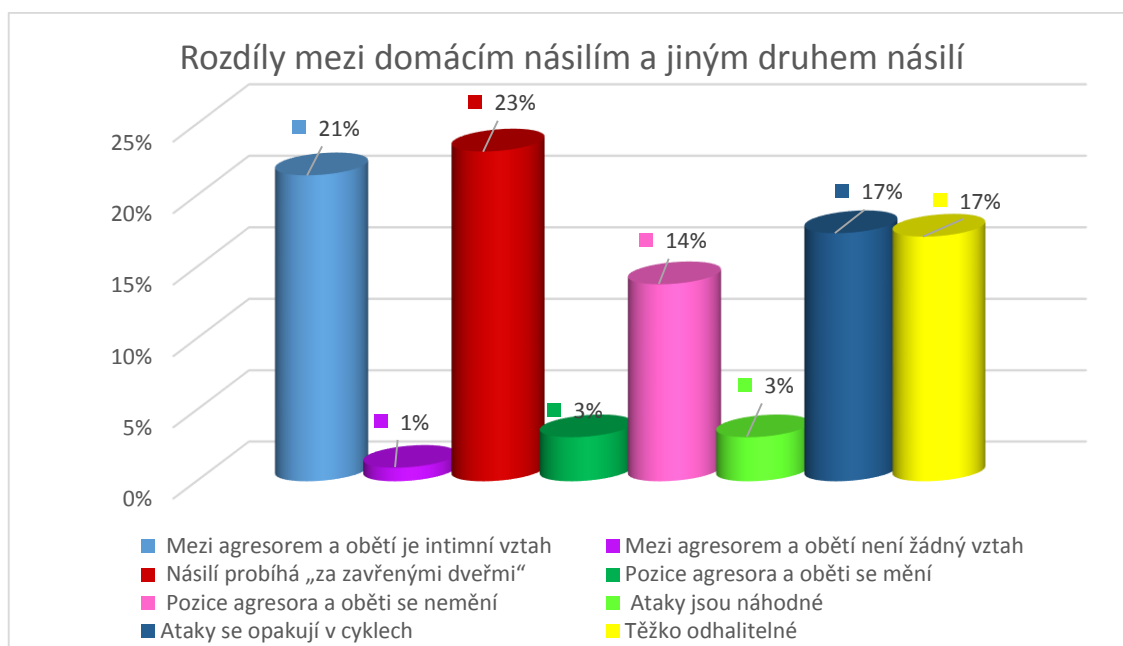
Možnost „V zaměstnání“, „Informační přednášky, besedy v rámci školy“ označilo 8 % respondentů.

„Vlastní zkušenost“ s domácím násilím označilo 4 % respondentů. Možnost „Jinde“ zvolili 1 % respondentů a dopsali možnost – od kamarádky, sousedů.

Otázka č. 13: Jakým způsobem se odlišuje domácí násilí od jiného druhu násilí?

Možnosti	Absolutní četnost m_i	Relativní četnost ($t_i=m_i/n$)	Podíl v %
Mezi agresorem a obětí je intimní vztah	90	0,21428571	21%
Mezi agresorem a obětí není žádný vztah	4	0,00952381	1%
Násilí probíhá „za zavřenými dveřmi“	97	0,23095238	23%
Pozice agresora a oběti se mění	13	0,03095238	3%
Pozice agresora a oběti se nemění	58	0,13809524	14%
Ataky jsou náhodné	13	0,03095238	3%
Ataky se opakují v cyklech	73	0,17380952	17%
Těžko odhalitelné	72	0,17142857	17%
Celkem (n)	420	1	100%

Tab. č. 13 – Rozdíly mezi domácím násilím a jiným druhem násilí



Graf č. 13 – Rozdíly mezi domácím násilím a násilím jiného druhu

Domácí násilí se od jiných druhů násilí odlišuje – Mezi agresorem a obětí je intimní vztah, Násilí probíhá „za zavřenými dveřmi“, Pozice agresora a oběti se nemění, Ataky se opakují v cyklech, Těžko odhalitelné.

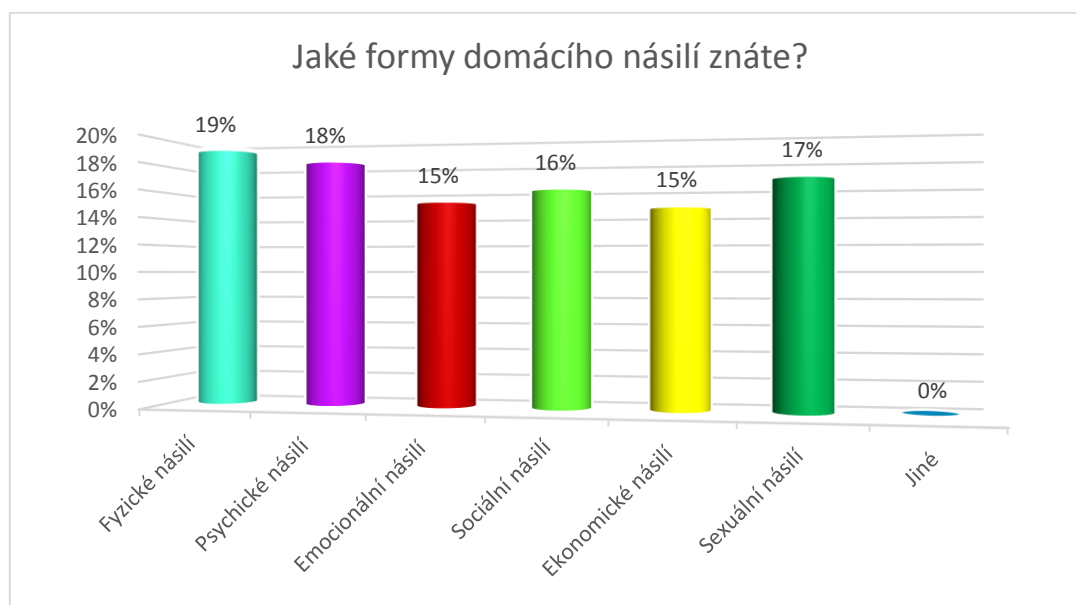
Z grafu můžeme vidět, že správné možnosti, byly nejčastěji označovány, odpovědi respondentů se nelišili. „Mezi agresorem a obětí je intimní vztah“ označilo 21 % respondentů, „Násilí probíhá „za zavřenými dveřmi“ – 23 %, „Pozice agresora a oběti se nemění“ – 14 %, „Ataky se opakují v cyklech“ – 17 %, „Těžko odhalitelné“ – 17 %.

Zbylé možnosti neoznačilo ani 5 % respondentů.

Otázka č. 14: Jaké formy domácího násilí znáte? (možnost více odpovědí)

Možnosti	Absolutní četnost m_i	Relativní četnost ($t_i=m_i/n$)	Podíl v %
Fyzické násilí	114	0,191919	19%
Psychické násilí	108	0,181818	18%
Emocionální násilí	90	0,151515	15%
Sociální násilí	95	0,159933	16%
Ekonomické násilí	87	0,146465	15%
Sexuální násilí	99	0,166667	17%
Jiné	1	0,001684	0%
Celkem (n)	594	1	100%

Tab. č. 14 – Jaké formy domácího násilí znáte?



Graf č. 14 – Jaké formy domácího násilí znáte?

Formy domácího násilí můžeme rozdělit na fyzické, psychické, emocionální, sociální, ekonomické, sexuální. Respondenti správně označili většinu možností, proto se výsledky liší minimálně. „Fyzické násilí“ – 19 %, „Psychické násilí“ – 18 %, „Sexuální násilí“ – 17 %, „Sociální

násilí“ – 16 %, tyto čtyři formy jsou mezi společnostmi nejznámější, možná to je důvod toho, že „Emocionální a Ekonomické násilí“ označilo pouze 15 % respondentů.

Otázka č. 15: Je podle Vašeho názoru obětí domácího násilí i dítě, které se stane svědkem domácího násilí?

Možnosti	Absolutní četnost m_i	Relativní četnost $(t_i=m_i/n)$	Podíl v %
Ano	96	0,834783	83%
Ne	19	0,165217	17%
Celkem (n)	115	1	100%

Tab. č. 15 - Dítě svědkem domácího násilí i jeho obětí?



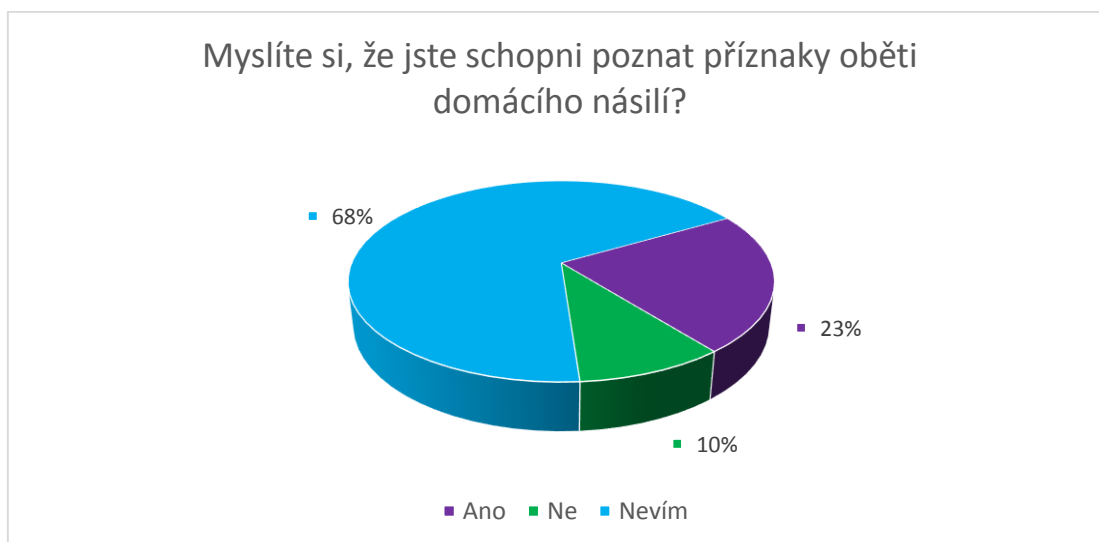
Graf č. 15 – Dítě svědkem domácího násilí i jeho obětí?

Tento graf nám znázorňuje odpovědi na otázku, zda respondenti vnímají děti, které se staly „pouze“ svědky domácího násilí i za jeho obětí. Výsledkem je, že 84 % respondentů považuje dítě, které se stalo svědkem domácího násilí za oběť domácího násilí. Respondentů, kteří odpověděli „Ne“ – tedy, že dítě není obětí, ale zůstává svědkem, je 16 %.

Otázka č. 16: Myslíte si, že jste schopni poznat příznaky obětí domácího násilí?

Možnosti	Absolutní četnost m_i	Relativní četnost $(t_i=m_i/n)$	Podíl v %
Ano	26	0,226087	23%
Ne	11	0,095652	10%
Nevím	78	0,678261	68%
Celkem (n)	115	1	100%

Tab. č. 16 - Myslíte si, že jste schopni poznat příznaky oběti domácího násilí?



Graf č. 16 – Myslíte si, že jste schopni poznat příznaky oběti domácího násilí?

Pouze 23 % respondentů si je jistých, že jsou schopni poznat příznaky oběti domácího násilí. „Ne“ označilo 10 % respondentů a nejvíce respondentů označilo „Nevím“ – 68 %.

Dřívější otázky nám potvrdili, že respondenti vědí, co je to domácí násilí, dokáží je rozeznat od jiného druhu násilí a určit jeho formy, avšak příznaky u obětí domácího násilí, zvláště u dětí, mohou být hůře rozeznatelné, proto by bylo vhodné, aby všichni učitelé, ne jen třídní učitelé, byli v této problematice vzdělávání.

Zda jsou třídní učitelé vzdělávání v oblasti domácího násilí, nám znázorní další grafy. Je pravděpodobné, že respondenti nejsou dostatečně vzdělávání v této oblasti.

Otázka č. 17: Jaké jsou projevy u dětí, které se stanou svědky domácího násilí?

(možnost více odpovědí)

Možnosti	Absolutní četnost m_i	Relativní četnost ($t_i=m_i/n$)	Podíl v %
Psychické projevy	106	0,338658	34%
Psychosomatické projevy	99	0,316294	32%
Projevy v chování	104	0,332268	33%
Jiné	1	0,003195	0%
Nevím	3	0,009585	1%
Celkem (n)	313	1	100%

Tab. č. 17 Projevy u dětí, které se stanou svědky domácího násilí



Graf č. 17 – Projevy u dětí, které se stanou svědky domácího násilí

Respondenti si mohli vybírat z pěti možností – „Psychické projevy“, „Psychosomatické projevy“, „Projevy v chování“, „Jiné“ a „Nevím“. Prvních tři možnosti byly dále rozepsané, aby si respondenti mohli lépe uvědomit, co si pod těmito pojmy představit, možná to je ten důvod, že si většina zvolila právě tyto možnosti.

Možnost - „Psychické projevy“ označilo 34 % respondentů, „Psychosomatické projevy“ označilo 32% respondentů a „Projevy v chování“ označilo 33 %. Možnosti nevím využili 1 % respondentů. U možnosti „Jiné“ respondenti dopsali zhoršení prospěchu.

Otázka č. 18: Myslíte si, že by se o domácím násilí mělo mluvit i s dětmi na ZŠ?

Možnosti	Absolutní četnosti	Relativní četnost (ti=mi/n)	Podíl v %
Ano	99	0,86087	86%
Ne	1	0,008696	1%
Nevím	15	0,130435	13%
Celkem (n)	115	1	100%

Tab. č. 18 - Myslíte si, že by se o domácím násilí mělo mluvit i s dětmi na základních školách?



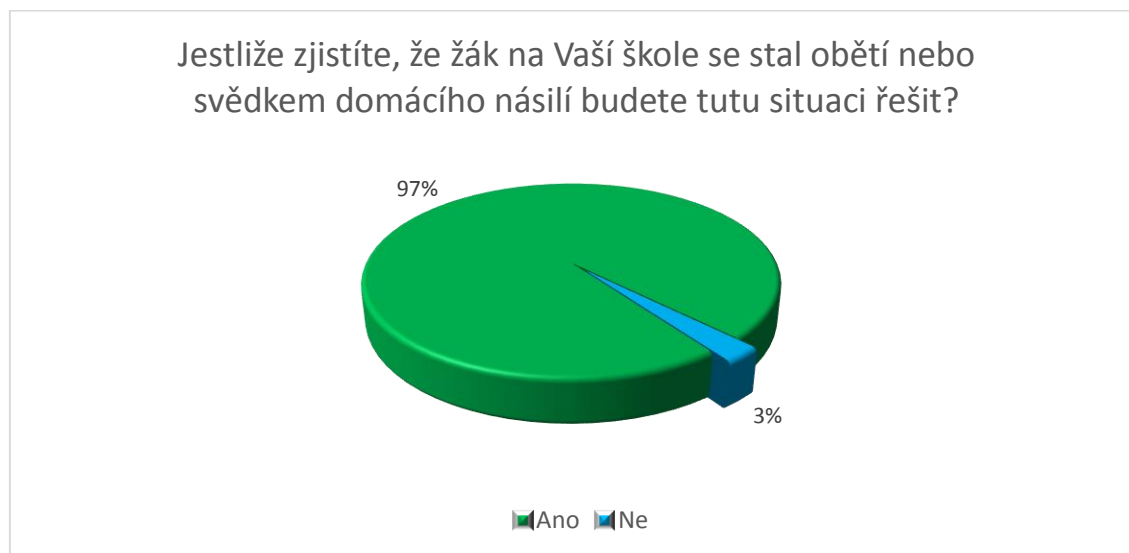
Graf č. 18 – Myslíte si, že by se o domácím násilí mělo mluvit i s dětmi na základních školách?

86 % respondentů si myslí, že by se s dětmi na základních školách mělo mluvit o domácím násilí. 1 % si myslí, že „Ne“ a 13 % neví, tyto záporné a neutrální odpovědi mohou plynout z nedostatečné informovanosti respondentů v této oblasti, nebo si nejsou jistí, zda by to jejich žáci pochopili, vzhledem k rozumovým schopnostem dětí na 1. stupni.

Otázka č. 19: Jestliže zjistíte, že žák na Vaší škole se stal obětí nebo svědkem domácího násilí budete tuto situaci řešit?

Možnosti	Absolutní četnost mi	Relativní četnost (ti=mi/n)	Podíl v %
Ano	112	0,973913	97%
Ne	3	0,026087	3%
Celkem (n)	115	1	100%

Tab. č. 19 - Jestliže zjistíte, že žák na Vaší škole se stal obětí nebo svědkem domácího násilí budete tuto situaci řešit?



Graf č. 19 – Jestliže zjistíte, že žák na Vaší škole se stal obětí nebo svědkem domácího násilí budete tuto situaci řešit?

V situaci, kdy by respondenti zjistili, že žák na jejich škole se stal obětí, nebo svědkem domácího násilí by 97 % respondentů situaci řešilo. Pouze 3 % respondentů by situaci neřešili. I v této situaci může být důvodem, neinformovanost, nebo pocit, že je to pouze problém rodiny - stereotypy, nebo orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

Otázka č. 20: Jakým způsobem budete řešit situaci, jestliže zjistíte, že se Váš žák stal obětí nebo svědkem domácího násilí? Na koho se obrátíte o pomoc, radu?
(možnost více odpovědí)

Možnosti	Absolutní četnost m_i	Relativní četnost ($t_i=m_i/n$)	Podíl v %
Nijak, je to věc rodiny	0	0	0%
Promluví si s dotyčným žákem	83	0,202934	20%
Promluví si s rodiči	61	0,149144	15%
Promluví se školním psychologem	70	0,171149	17%
Promluví s ředitelem školy	64	0,156479	16%
Promluví s Policií ČR	29	0,070905	7%
Obrátím se na OSPOD	86	0,210269	21%
Obrátím se na nějaké občanské sdružení,	15	0,036675	4%
Jinak	1	0,002445	0%
Celkem (n)	409	1	100%

Tab. č. 20 - Jakým způsobem budete řešit situaci, jestliže zjistíte, že se Váš žák stal obětí nebo svědkem domácího násilí? Na koho se obrátíte o pomoc, radu?



Graf č. 20 – Jakým způsobem budete řešit situaci, jestliže zjistíte, že se Váš žák stal obětí nebo svědkem domácího násilí? Na koho se obrátíte o pomoc, radu?

Správný postup při řešení této situace je, že se učitel informuje ředitele školy a oznámí podezření z domácího násilí na OSPOD a Policii ČR, protože školy mají oznamovací povinnost danou zákonem. Pokud si učitel není jistý, může se poradit se školním psychologem, metodikem prevence a pokusit se o daném problému mluvit s dotyčným žákem nebo rodičem, který je osobou hroženou domácím násilím.

Nejčastější označenou odpovědí bylo „Obrátím se na OSPOD“ – 21 % respondentů, „Promluví si s dotyčným žákem“ označilo 20 %. „Obrátím se na Policii ČR“ označilo pouze 7 % respondentů. Důvodem může být nejistota a obava respondentů, co kdyby to domácí násilí nebylo, nebo si nejsou jistí, jaké by to mělo následky a dopady na rodinu.

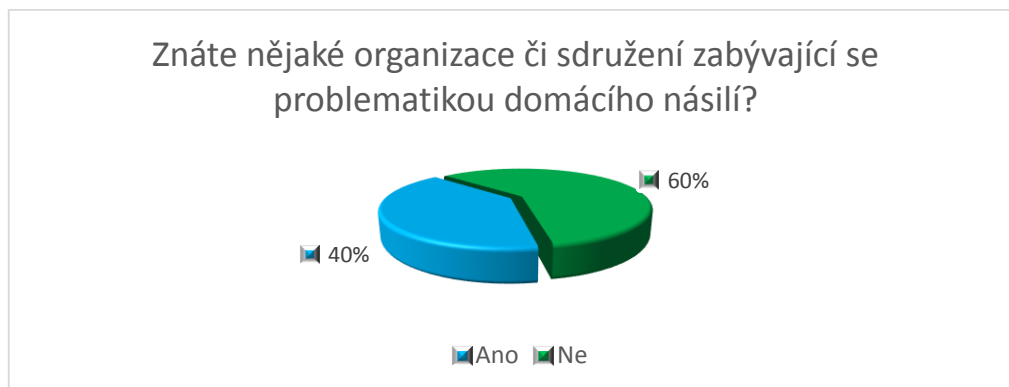
Zbylé možnosti získali – „Promluví se školním psychologem“ – 17 %, „Promluví s ředitelem školy“ – 16 %, „Promluví si s rodiči“ – 15 % (tento krok má své klady i výhody, avšak učitel si musí dávat pozor, aby mluvil o situaci pouze s rodičem, který je osobou ohroženou, pokud by se stalo, že se násilná osoba dozví, že dítě něco prozradilo, hrozí dítěti i osobě ohrožené trest).

Nejméně respondentů označilo možnost „Obrátím se na nějaké občanské sdružení, které se problematikou zabývá“ – 4 %, důvodem může být neznalost těchto organizací, nebo nevědomost, co se bude „dít, když se někde zeptám“.

Otázka č. 21: Znáte nějaké organizace či sdružení zabývající se problematikou domácího násilí? V případě odpovědi ano vyjmenujte jaké.

Možnosti	Absolutní četnost m_i	Relativní četnost $(t_i=m_i/n)$	Podíl v %
Ano	46	0,4	40%
Ne	69	0,6	60%
Celkem (n)	115	1	100%

Tab. č. 21 - Znáte nějaké organizace či sdružení zabývající se problematikou domácího násilí?



Graf č. 21 – Znáte nějaké organizace či sdružení zabývající se problematikou domácího násilí?

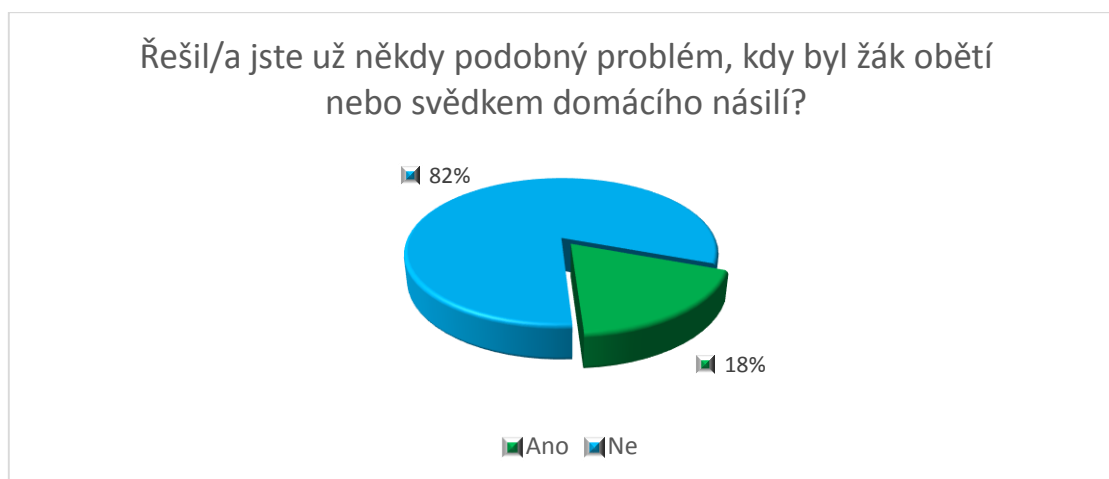
Možnost „Ano“ označilo 40 % respondentů, možnost „Ne“ označilo o 20 % respondentů více.

Respondenti často uváděli organizace – Bílý kruh bezpečí, Acorus, OSOD, ROSA, Linka důvěry, Člověk v tísni, středisko sociální pomoci – intervenční centrum, Poradna pro ženy a dívky, Charita, Český svaz žen, Pedagogicko-psychologickou poradnu, Manželskou poradnu, ale i Policii ČR.

Otázka č. 22: Řešil/a jste už někdy podobný problém, kdy byl žák obětí nebo svědkem domácího násilí?

Možnosti	Absolutní četnost m_i	Relativní četnost ($t_i=m_i/n$)	Podíl v %
Ano	21	0,182609	18%
Ne	94	0,817391	82%
Celkem (n)	115	1	100%

Tab. č. 22 - Řešil/a jste už někdy podobný problém, kdy byl žák obětí nebo svědkem domácího násilí?



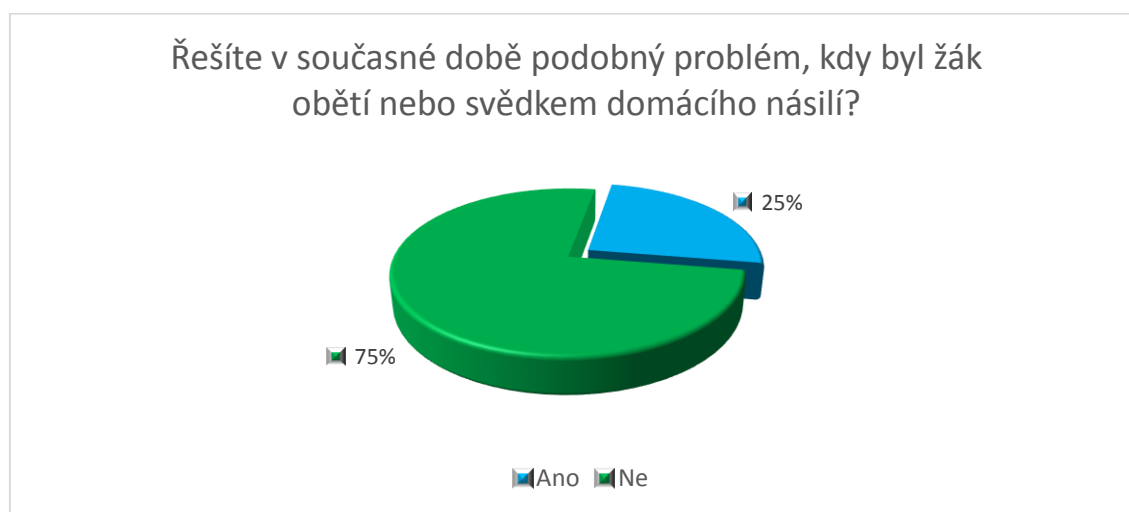
Graf č. 22 - Řešil/a jste už někdy podobný problém, kdy byl žák obětí nebo svědkem domácího násilí?

Během své pedagogické praxe řešilo problém, kdy byl žák obětí nebo svědkem domácího násilí pouze 18 % respondentů. 82 % respondentů mělo to štěstí, že ve svém okolí, třídě neměli žáka, který byl v pozici oběti nebo svědka domácího násilí, nebo takového žáka neidentifikovali. Vzhledem k tomu, že nemáme přesné informace o počtu řešených případů domácího násilí v Olomouci, nemůžeme tyto údaje porovnat.

Otázka č. 23: Řešíte v současné době podobný problém, kdy byl žák obětí nebo svědkem domácího násilí?

Možnosti	Absolutní četnost m_i	Relativní četnost ($t_i=m_i/n$)	Podíl v %
Ano	28	0,243478	24%
Ne	87	0,756522	76%
Celkem (n)	115	1	100%

Tab. č. 23 - Řešíte v současné době podobný problém, kdy byl žák obětí nebo svědkem domácího násilí?



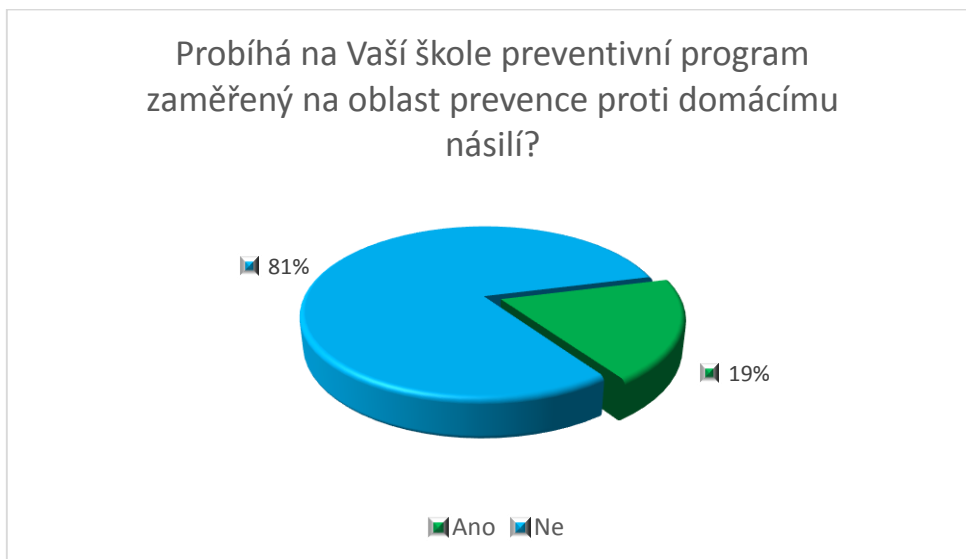
Graf č 23 - Řešíte v současné době podobný problém, kdy byl žák obětí nebo svědkem domácího násilí?

V současnosti řeší problém, kdy byl žák obětí nebo svědkem domácího násilí 25 % respondentů. Důsledkem může být zvyšování počtu případů s domácím násilím, nebo jsou respondenti lépe informovaní. 75 % respondentů označilo možnost „Ne“. Situace může být podobná jako u otázky č. 22 – nedostatečná informovanost.

Otázka č. 24: Probíhá na Vaší škole preventivní program zaměřený na oblast prevence proti domácímu násilí?

Možnosti	Absolutní četnost m_i	Relativní četnost ($t_i=m_i/n$)	Podíl v %
Ano	22	0,191304	19%
Ne	93	0,808696	81%
Celkem (n)	115	1	100%

Tab. č. 24 - Probíhá na Vaší škole preventivní program zaměřený na oblast prevence proti domácímu násilí?



Graf č. 24 - Probíhá na Vaší škole preventivní program zaměřený na oblast prevence proti domácímu násilí?

Celkový výsledek vyšel takto - 81 % respondentů označilo možnost „Ne“, tzn., že na jejich škole preventivní program pro oblast domácího násilí neprobíhá a 19 % respondentů označilo „Ano“. Avšak při vyhodnocování dotazníků jednotlivých školy, se objevili jednotlivci, kteří označili „Ano“, proto je možné, že respondenti, kteří označili „Ne“ o tomto preventivním programu nevěděli, nebo si jej nedovedli představit/zařadit si jej jako prevenci proti domácímu násilí.

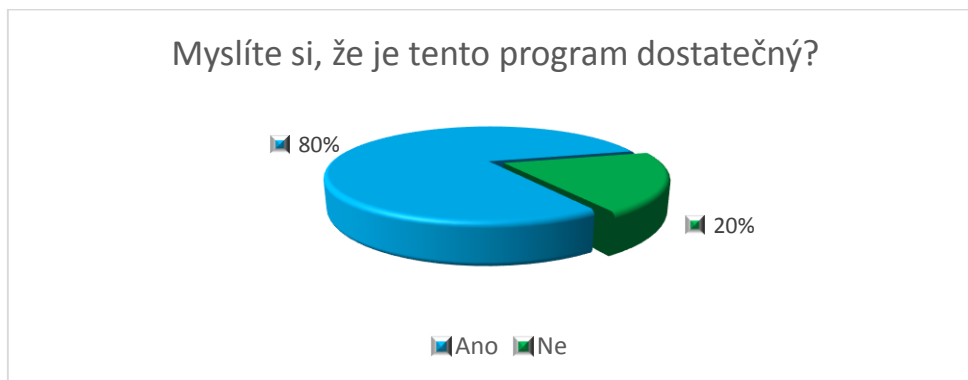
Otázka č. 25: Jaké metody využíváte?

Na tuto otázku měli odpovídat, jen ti respondenti, kteří odpověděli „Ano“ na otázku č. 24. Mezi nejčastější odpověďmi byly besedy, třídnické hodiny, součást výuky, informace, dotazníky.

Otázka č. 26: Myslíte si, že je tento program dostatečný?

Možnosti	Absolutní četnost m_i	Relativní četnost ($t_i=m_i/n$)	Podíl v %
Ano	8	0,8	80%
Ne	2	0,2	20%
Celkem (n)	10	1	100%

Tab. č. 25 - Myslíte si, že je tento program dostatečný?



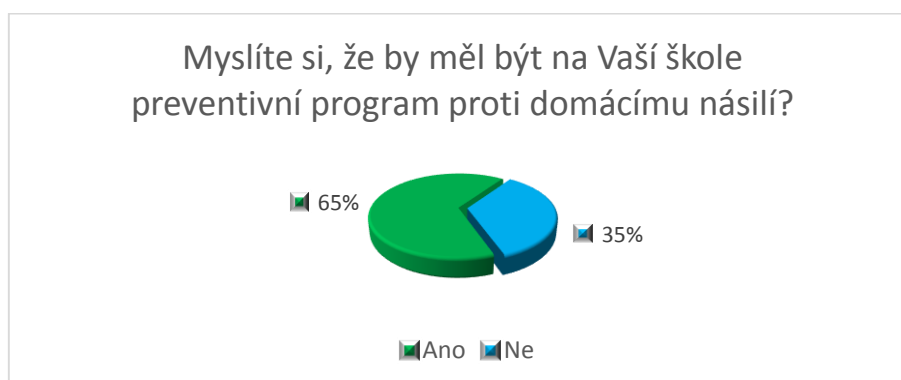
Graf č. 25 – Myslíte si, že je tento program dostatečný?

Na tuto otázku měli odpovídat, jen ti respondenti, kteří odpověděli „Ano“ na otázku č. 24. 80 % respondentů označilo možnost „Ano“, 20 % označilo „Ne“

Otázka č. 27: Myslíte si, že by měl být na Vaší škole preventivní program proti domácímu násilí?

Možnosti	Absolutní četnost m_i	Relativní četnost ($t_i=m_i/n$)	Podíl v %
Ano	75	0,652174	65%
Ne	40	0,347826	35%
Celkem (n)	115	1	100%

Tab. č. 26 - Myslíte si, že by měl být na Vaší škole preventivní program proti domácímu násilí?



Graf č. 26 - Myslíte si, že by měl být na Vaší škole preventivní program proti domácímu násilí?

Až 65 % respondentů si myslí, že by na jejich školách, tzn. základních školách, by měl probíhat preventivní program proti domácímu násilí. 35 % respondentu si to nemyslí.

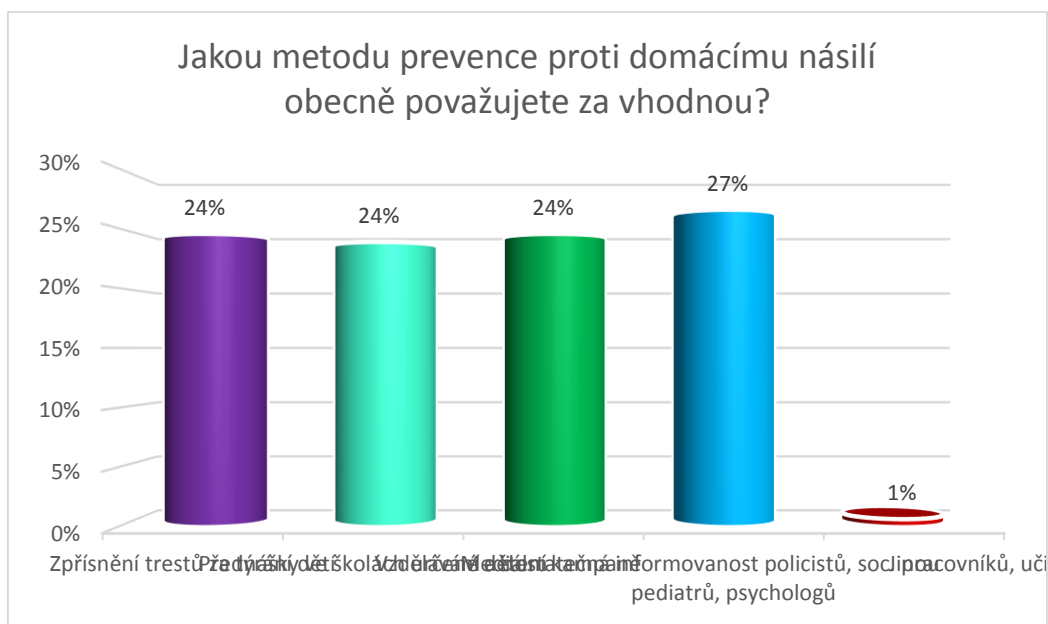
V následující otázce se respondenti vyjadřují k vhodným metodám prevence proti domácímu násilí a více než polovina respondentů by do škol zavedla přednášky pro děti a rozšířila vzdělání a informovanost pro pomáhající profese.

Otázka č. 28: Jakou metodu prevence proti domácímu násilí obecně považujete za vhodnou?

(možnost více odpovědí)

Možnosti	Absolutní četnost m_i	Relativní četnost ($t_i=m_i/n$)	Podíl v %
Zpřísnění trestů za týrání dětí	73	0,244966	24%
Přednášky ve školách určené dětem	71	0,238255	24%
Mediální kampaně	73	0,244966	24%
Vzdělávání a dostatečná informovanost policistů, soc. pracovníků, učitelů, pediatrů, psychologů	79	0,265101	27%
Jinou	2	0,006711	1%
Celkem (n)	298	1	100%

Tab. č. 27 – Jakou metodu prevence proti domácímu násilí obecně považujete za vhodnou?



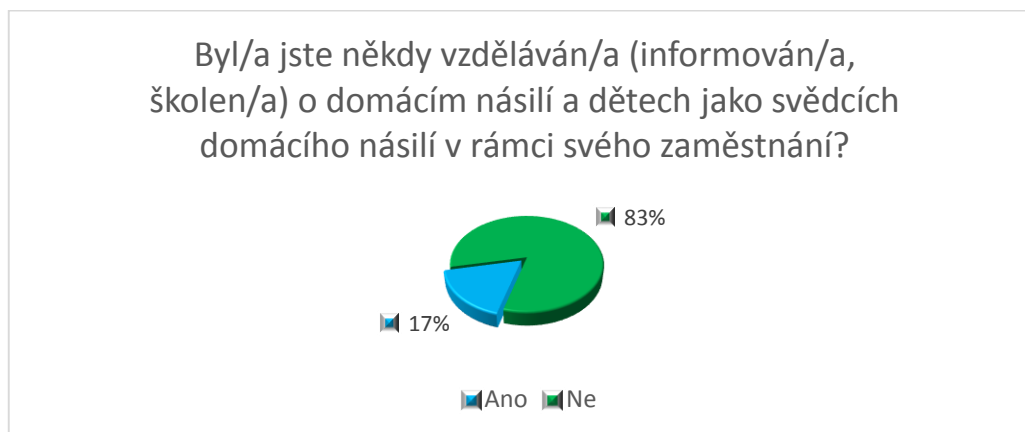
Graf č. 27 - Jakou metodu prevence proti domácímu násilí obecně považujete za vhodnou?

V následující otázce se respondenti vyjadřují k vhodným metodám prevence proti domácímu násilí. Nejčastěji respondenti označovali možnost - „Vzdělávání a dostatečná informovanost policistů, soc. pracovníků, učitelů, pediatrů, psychologů“ – 27 %. Zbylé možnosti označilo stejný počet respondentů, četnost možností byla 24 %. Možnost „Jiné“ označilo 1 % respondentů, avšak už nedopsali, jakou jinou metodu navrhuji.

Otázka č. 29: Byl/a jste někdy vzděláván/a/ informován/a/ školen/a o domácím násilí a dětech jako svědcích domácího násilí v rámci svého zaměstnání?

Možnosti	Absolutní četnost m_i	Relativní četnost ($t_i=m_i/n$)	Podíl v %
Ano	20	0,173913	17%
Ne	95	0,826087	83%
Celkem (n)	115	1	100%

Tab. Č. 28 - Byl/a jste někdy vzděláván/a/ informován/a/ školen/a o domácím násilí a dětech jako svědcích domácího násilí v rámci svého zaměstnání?



Graf č. 28 - Byl/a jste někdy vzděláván/a/ informován/a/ školen/a o domácím násilí a dětech jako svědcích domácího násilí v rámci svého zaměstnání?

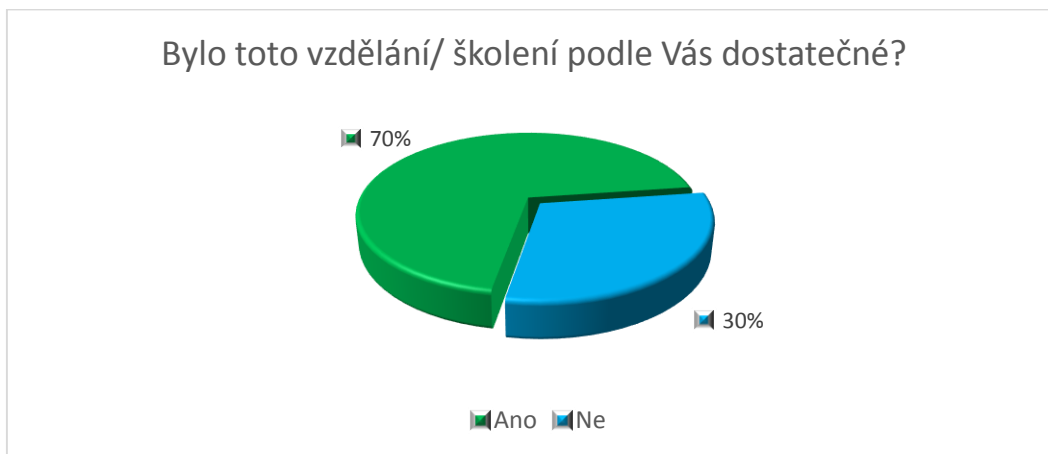
V rámci svého zaměstnání bylo vzděláváno problematikou domácího násilí pouze 17 %. Možnost „Ne“ označilo 83 % respondentů.

se nám potvrdil i otázkou č. 12, kdy informace o domácím násilí v rámci zaměstnání označilo 21 %. Důvodem proč se tyto odpovědi liší o 4 %, může být ten, že 17 % respondentů bylo informováno v rámci svého pracovního poměru, a 4 % se o domácím násilí mohlo dozvědět např.: od kolegů.

Otázka č. 30: Bylo toto vzdělání/ školení podle Vás dostatečné?

Možnosti	Absolutní četnost m_i	Relativní četnost ($t_i=m_i/n$)	Podíl v %
Ano	14	0,7	70%
Ne	6	0,3	30%
Celkem (n)	20	1	100%

Tab. č. 29 - Bylo toto vzdělání/ školení podle Vás dostatečné?



Graf č. 29 - Bylo toto vzdělání/ školení podle Vás dostatečné?

Odpoovídali pouze respondenti, kteří u otázky č. 29 odpověděli „Ano“. 70 % respondentů považovalo školení za dostatečné, 30 % „Ne“.

Respondenti mohli u možnosti „Ano“/„Ne“, napsat důvod. Nejčastějšími odpověďmi byly:

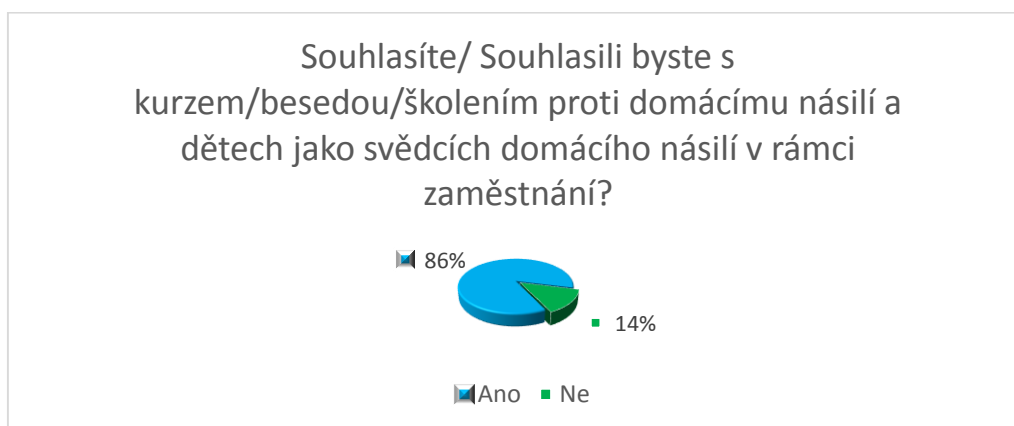
„Ano“ – získání základních informací; vím, jak reagovat v dané situaci.

„Ne“ – málo času, mnoho informací; nedostatečné informace.

Otázka č. 31: Souhlasíte/ Souhlasili byste s kurzem/ besedou/ školením proti domácímu násilí a dětech jako svědcích domácího násilí v rámci zaměstnání?

Možnosti	Absolutní četnost m_i	Relativní četnost ($t_i=m_i/n$)	Podíl v %
Ano	99	0,86087	86%
Ne	16	0,13913	14%
Celkem (n)	115	1	100%

Tab. č. 30 - Souhlasíte/ Souhlasili byste s kurzem/ besedou/ školením proti domácímu násilí a dětech jako svědcích domácího násilí v rámci zaměstnání?



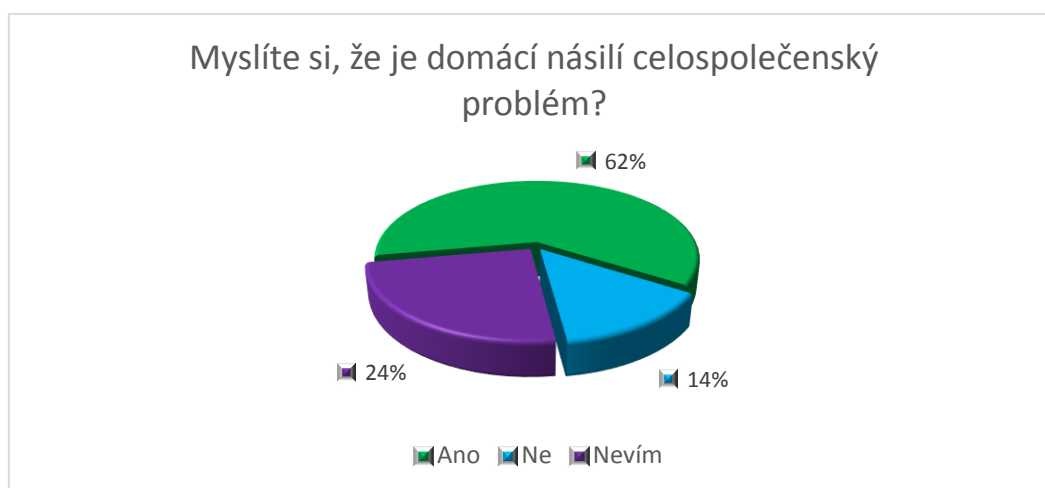
Graf č. 30 - Souhlasíte/ Souhlasili byste s kurzem/ besedou/ školením proti domácímu násilí a dětech jako svědcích domácího násilí v rámci zaměstnání?

S kurzem/besedou/školením by souhlasilo 86 % respondentů, 14 % respondentů by nesouhlasilo. Mezi těmito respondenty mohou být ti, kteří se už podobných školeních zúčastnili a označili je za nedostatečné.

Otázka č. 32: Myslíte si, že je domácí násilí celospolečenský problém?

Možnosti	Absolutní četnost m_i	Relativní četnost ($t_i=m_i/n$)	Podíl v %
Ano	71	0,617391	62%
Ne	16	0,13913	14%
Nevím	28	0,243478	24%
Celkem (n)	115	1	100%

Tab. č. 31 - Myslíte si, že je domácí násilí celospolečenský problém?



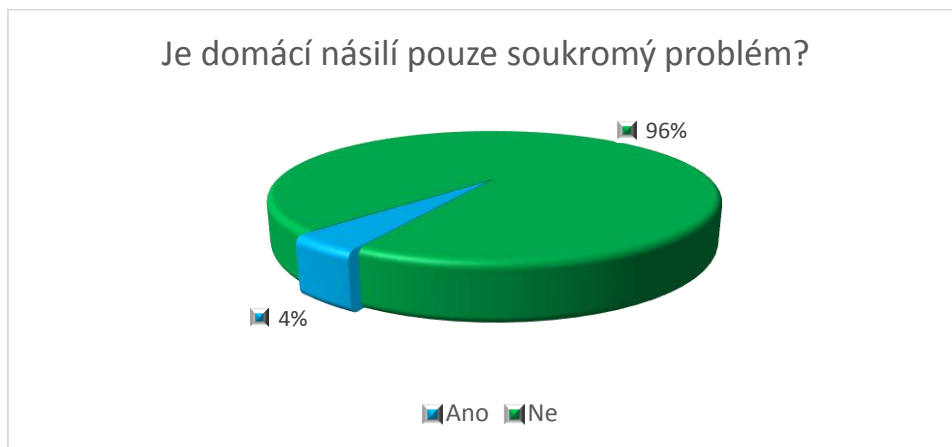
Graf č. 31 - Myslíte si, že je domácí násilí celospolečenský problém?

Tato otázka nám ukáže, jak respondenti nahlíží na problematiku domácího násilí. 62 % respondentů si myslí, že domácí násilí je celospolečenský problém. 14 % respondentů si to nemyslí a 24 % neví.

Otázka č. 33: Domníváte se, že domácí násilí je pouze soukromý problém, který by si členové rodiny měli vyřídit sami a nezatahovat do něj okolí?

Možnosti	Absolutní četnost m_i	Relativní četnost ($t_i=m_i/n$)	Podíl v %
Ano	5	0,043478	4%
Ne	110	0,956522	96%
Celkem (n)	115	1	100%

Tab. č. 32 - Je domácí násilí pouze soukromý problém?



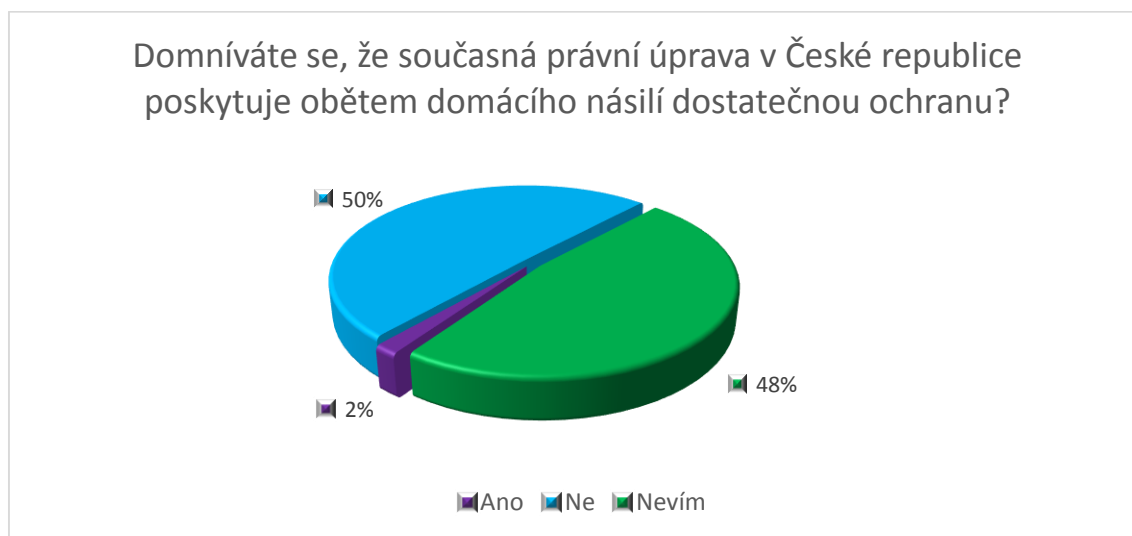
Graf č. 32 – Je domácí násilí pouze soukromý problém?

Domácí násilí není pouze soukromý problém – „Ne“ označilo 96 % respondentů, 4 % respondentů označilo „Ano“. Je možné, že tyto respondenti jsou ovlivněni zažitými stereotypy a mýty o domácím násilí.

Otázka č. 34: Domníváte se, že současná právní úprava v České republice poskytuje obětem domácího násilí dostatečnou ochranu?

Možnosti	Absolutní četnost m_i	Relativní četnost ($t_i=m_i/n$)	Podíl v %
Ano	2	0,017391	2%
Ne	58	0,504348	50%
Nevím	55	0,478261	48%
Celkem (n)	115	1	100%

Tab. č. 33 - Domníváte se, že současná právní úprava v České republice poskytuje obětem domácího násilí dostatečnou ochranu?



Graf č. 33 - Domníváte se, že současná právní úprava v České republice poskytuje obětem domácího násilí dostatečnou ochranu?

Respondenti mohli využít tři možností – „Ano“, „Ne“, „Nevím“. Pouze 2 % respondentů se domnívá, že současná právní úprava v ČR poskytuje obětem domácího násilí ochranu. Zbylí respondenti se rozdělili na dvě skupiny „Ne“ označilo 50 % a „Nevím“ 48 %.

5.10 Závěr

Na začátku tohoto šetření vyvstala obava, kolik základních škol bude ochotno šetření se vůbec zúčastnit, ať už z obavy, že by na jejich školu, učitele, dopadla nějaká kritika, podezření, že na škole mají žáky s domácím násilím, ale že situaci neřeší nebo z důvodů zaneprázdněnosti, či neochoty vyplňovat „další“ dotazník. Při komunikaci se ZŠ v Olomouci, jsem se bohužel s těmito situacemi setkala. Přesto ne všechny školy zaujaly odmítavý postoj a díky jejich souhlasu mohly být dotazníky předloženy třídním učitelům, avšak s upozorněním, že ani ředitel školy nemůže třídním učitelům nařídit, aby to ve svém volnu vyplnili.

Po posbírání všech dotazníků, začalo období vyhodnocování a sestavování tabulek, grafů a výsledky šetření jsou tu.

Hlavním cílem tohoto šetření bylo zjistit, zda třídní učitelé ze základních škol v Olomouci, příspěvkových organizací, mají povědomí o domácím násilí, zda považují dítě, které se stalo svědkem domácího násilí za oběť domácího násilí a jakým způsobem budou řešit situaci, když zjistí, že jejich žák je obětí/svědkem domácího násilí.

Hlavní cíl šetření byl dále rozdělen na dílčí otázky, jejichž odpovědi vyvstaly v přímé souvislosti s předmětem šetření.

5.10.1 Vyhodnocení dílčích otázek

1. Co si respondenti pod pojmem domácí násilí představují?

Mezi nejčastější zvolené možnosti patřili – „Fyzické násilí (kopání, bití)“, které označilo 13 % respondentů, další možnosti získaly po 11 % - „Sexuální ataky“, „Zesměšňování“, „Vydírání“. „Urážení“ označilo 10 % a „Izolování oběti od přátel“ také 10 %. Všechny tyto možnosti můžeme zahrnout do fyzického, psychického, emocionálního, sociálního a sexuálního násilí. Do kolonky „Jiné“, respondenti dopisovali – „Domácí vězení“, „Zamykání“, „Kontrola po telefonu“. Tudiž můžeme tvrdit, že si pod pojmem domácí násilí představují, základní akty. Zároveň nám tato odpověď naznačuje i odpověď na následující otázku.

2. Jaké formy domácího násilí respondenti znají?

Respondenti si mohli vybrat a označit více možností najednou, proto se výsledek liší minimálně. Nejčtenější možností byla označena možnost „Fyzické násilí“ – 19 %, poté následovaly další možnosti „Psychické násilí“ – 18 %, „Sexuální násilí“ – 17 %, „Sociální násilí“ – 16 %, tyto čtyři formy jsou mezi společnostmi nejznámější, možná to je důvod toho, že „Emocionální a Ekonomické násilí“ označilo pouze 15 % respondentů.

3. Zda respondenti vědí, jakým způsobem se domácí násilí odlišuje od jiného druhu násilí?

Domácí násilí je specifickým druhem násilí a odlišuje se od jiného druhu násilí určitými znaky, způsoby. Respondenti si mohli vybrat z 8 možností. Mezi správnými možnostmi, byly záměrně uvedené i špatné možnosti.

Správné možnosti označilo – „Mezi agresorem a obětí je intimní vztah“ 21 % respondentů, „Násilí probíhá „za zavřenými dveřmi“ 23 %, „Pozice agresora a oběti se nemění“ 14 %, „Ataky se opakují v cyklech“ 17 % a jsou „Těžko odhalitelné“ 17 %.

Špatné možnosti zvolilo méně než 5 %. Můžeme tedy tvrdit, že respondenti vědí, jakým způsobem se domácí násilí odlišuje od jiného druhu násilí.

4. Jakým způsobem se o domácím násilí respondenti dozvěděli, nebo setkali?

Respondenti nejčastěji označili možnost „Média – Tv, časopisy“ a „Internet“. V dnešní moderní době jsou tyto zdroje nejrozšířenější a dostupné pro všechny skupiny obyvatel.

„Média – TV, časopisy“ označilo 33 % zúčastněných. „Internet“ označilo 29 %. Rozdíl 3 % může být způsobem tím, že se dotazníku zúčastnilo několik desítek respondentů ve vyšším věku.

Osoby ve vyšším věku dají přednost televizním zprávám, než „vysedáváním u počítače“. V současné době je časté, že se naléhavé případy dostávají do televizních zpráv a tím je problém medializován.

Třetí nejčastěji volenou možností byly „Informační brožury“ – 17 %. Zbylé možnosti neoznačilo ani 10 % respondentů.

5. Zda považují dítě, které se stalo svědkem domácího násilí za oběť?

Výsledky šetření potvrdili, že 83 % respondentů považuje dítě, které se stalo svědkem domácího násilí za oběť domácího násilí.

6. Jakým způsobem budou respondenti postupovat v případě, že zjistí, že se jejich žák stal obětí, svědkem domácího násilí?

Správný postup při řešení této situace je, že se učitel informuje ředitele školy a oznámí podezření z domácího násilí na OSPOD a Policii ČR, protože školy mají oznamovací povinnost danou

zákonem. Pokud si učitel není jistý, může se poradit se školním psychologem, metodikem prevence a pokusit se o daném problému mluvit s dotyčným žákem nebo rodičem, který je osobou hroženou domácím násilím.

Nejčastější označenou odpovědí bylo „Obrátím se na OSPOD“ – 21 % respondentů, „Promluví si s dotyčným žákem“ označilo 20 %. „Obrátím se na Policii ČR“ označilo pouze 7 % respondentů. Důvodem může být nejistota a obava respondentů, co kdyby to domácí násilí nebylo, nebo si nejsou jistí, jaké by to mělo následky a dopady na rodinu.

Šetření nám ukázalo, že respondenti jsou si vědomi, jakým způsobem mají postupovat v případě, že se jejich žák stal obětí, svědkem domácího násilí.

7. Zda probíhá na základních školách v Olomouci preventivní program pro oblast domácího násilí, a jaké metody při tom využívají?

Většina respondentů v tomto případě označila možnost „Ne“. Až 81 % tak tvrdí, že na jejich škole preventivní program pro oblast domácího násilí neprobíhá a 19 % respondentů označilo „Ano“. Avšak při vyhodnocování dotazníků jednotlivých školy, se objevili jednotlivci, kteří označili „Ano“, proto je možné, že respondenti, kteří označili „Ne“ o tomto preventivním programu nevěděli, nebo si jej nedovedli představit/zařadit si jej jako prevenci proti domácímu násilí. Na otázku č. 23 – zda na jejich škole probíhá preventivní program, navazovala otázka č. 24 – Kdy se ptáme na metody, které při tomto preventivním programu používají, odpovídali pouze respondenti, kteří odpověděli „Ano“ na otázku č. 23. Mezi nejčastější odpověďmi byly besedy, třídnické hodiny, součást výuky, informace, dotazníky.

Respondenti, kteří odpovídali „Ano“ na otázku č. 24 – odpovídali i na následující otázku č. 25 – kdy byli tázáni, zda byl, tento program dostatečný. 65% respondentů si myslí, že tento program byl dostatečný, zbylí respondenti 35 % si to nemyslí. Celkem 65 % respondentů si myslí, že by na základních školách měl být preventivní program pro oblast domácí násilí.

8. Zda v rámci svého zaměstnání byli učitelé vzdělávání/informování o domácím násilí a zda toto vzdělávání/informování bylo dostatečné?

Podle výsledků šetření bylo o domácím násilí v rámci svého vzdělání informováno pouze 17 % respondentů. Na následující otázku, zda bylo toto vzdělání/informování pro respondenty dostatečné, odpovídali pouze respondenti, kteří odpověděli „Ano“ 70 % respondentů považovalo školení za dostatečné, 30 % „Ne“.

Respondenti mohli u možnosti „Ano“/„Ne“, napsat i důvod. Mezi nejčastějšími důvody byly:
„Ano“ – získání základních informací; vím, jak reagovat v dané situaci.
„Ne“ – málo času, mnoho informací; nedostatečné informace.

Avšak s kurzem/besedou/školením by souhlasilo 86 % respondentů, 14 % respondentů by nesouhlasilo. Mezi těmito respondenty mohou být ti, kteří se už podobných školeních zúčastnili a označili je za nedostatečné.

5.10.2 Hlavní cíl

Hlavním cílem tohoto šetření bylo zjistit, zda třídní učitelé ze základních škol v Olomouci, příspěvkových organizací, mají povědomí o domácím násilí, zda považují dítě, které se stalo svědkem domácího násilí za oběť domácího násilí a jakým způsobem budou řešit situaci, když zjistí, že jejich žák je obětí/svědkem domácího násilí.

Po vyhodnocení celého šetření a dílčích otázek můžeme tvrdit, že:

- Třídní učitelé ze základních škol v Olomouci, příspěvkových organizacích – mají povědomí o domácím násilí – 97 % respondentů ví, co je to domácí násilí, 28 % respondentů se s domácím násilím setkalo osobně, zároveň respondenti ví, kdo se může stát obětí domácího násilí, jaké formy domácího násilí existují a jakým způsobem se domácí násilí liší od jiného druhu násilí.
- Třídní učitelé na základních školách v Olomouci, příspěv. org., považují, dítě, které je svědkem domácího násilí, za jeho oběť a takovým způsobem s dítětem budou jednat i při řešení situace.
- Třídní učitelé – si nejsou jistí, zda by poznali příznaky, že je dítě obětí domácího násilí, při řešení situace, kdy by jejich žák, byl obětí domácího násilí, proto by se poradili se školním psychologem, přesto na OSPOD by se obrátilo 21 % respondentů, 20 % respondentů by si promluvílo s dotyčným žákem, ale pouze 7 % respondentů by se obrátilo na Policii ČR. Důvodem může být nejistota a obava respondentů, z toho, že by to nemuselo být domácím násilím, nebo si nejsou jistí, jaké by to mohlo mít následky a dopady na rodinu.

Pokud bych měla celé šetření shrnout, upozornila bych na to, že třídní učitelé by mohli být lépe informováni o preventivních programech v rámci svého zaměstnání. V šetření projevíli respondenti zájem o vzdělávání a informování o domácím násilí v rámci škol a myslí si, že by jejich škola měl mít preventivní program pro oblast domácího násilí. Bylo by vhodné po domluvě s vedením školy a školním metodikem prevence konzultovat tuto situaci. Zároveň si více jak polovina respondentů myslí, že by žáci základních škol měli být informováni o domácím násilí. Žáci mohou být informováni v rámci ŠVP, které si škola vytváří sama. Abych nebyla pouze kritická, musím ocenit, že většina respondentů by situaci řešila a snažila se pomoci žákovi, který se stane obětí domácího násilí.

Závěr

Název diplomové práce je *Domácí násilí – Povědomí tř. učitelů ZŠ v Olomouci o domácím násilí*. Cílem práce nebylo pouze zpracovat dané téma, ale proniknout do problematiky a zjistit, jestli základní školy vnímají domácí násilí jako problém a mají jej zakomponovaný i do svého Minimálně preventivního programu, zda jednají v zájmu dítěte a jakým způsobem.

Na začátku práce jsem si ani neuvědomila, co všechno pojem „domácí násilí“ obsahuje, komu všemu se „to“ může přihodit a jaké důsledky tato situace v rodině může vyvolat u dítěte. I přes komplikovanost dané problematiky, jsem se snažila soustředit práci na základní informace, avšak i ty nabyly na objemu poté, co byly sepsány.

Domácí násilí má mnoho definic, které nalezneme v odborné literatuře, nebo na internetu. Avšak rozeznat domácí násilí od jiného druhu násilí je velmi komplikované. Může za to fakt, že domácí násilí probíhá v rámci rodiny, za „bezpečnými“ zdmi domu.

Domov, místo, kde by měla rodina zažívat šťastné a bezpečné chvíle, místo, kde se děti cítí v bezpečí a mají pocit jistoty, ovšem toto neplatí pro všechny. Podle údajů ROSA bývají děti svědky domácího násilí až v 90 %. Musíme si proto uvědomit, jak důležité je upozorňovat na tuto problematiku a medializovat případy domácího násilí, aby se druzí podobným chybám vyvarovali anebo si dodali odvalu a v zájmu sebe, svého zdraví nebo svých dětí podnikly kroky k lepší budoucnosti bez bolesti, týrání a urážení.

Domácí násilí není soukromou věcí, i když probíhá za zavřenými dveřmi a nám žádný útok nehrozí. Stát, ale i neziskové organizace se snaží osobám ohroženým domácím násilím podat pomocnou ruku, nasměrovat je správným směrem, aby tak chránili sebe a své děti. Schválením zákona č. 135/2006 Sb., zákon na ochranu před domácím násilím, dal náš stát jasně najevo svůj postoj a „oznamuje“, že domácí násilí nebude trpěno. Česká republika se tak zařadila mezi země, které „bojují“ s domácím násilím pomocí systémového a komplexního přístupu k ochraně a prevenci před domácím násilím. Policisté získali větší pravomoc v podobě institutu vykázaní a zřízením intervenčních center v každém kraji, vznikla vhodná spolupráce na pomoc osobám ohroženým domácím násilím.

V případech, kdy to osobě ohrožené „nevadí“ nebo má své důvody a toto chování strpí, nemůžeme nic dělat, avšak pokud v takové rodině vyrůstá dítě, musíme jednat právě v zájmu dítěte. Proto jsem tuto práci zaměřila na děti, které se staly svědky domácího násilí a nevědí, jak se v takovéto situaci bránit. V teoretické části jsem těmto dětem věnovala několik kapitol např.: Jak to vidí děti? Domácí násilí a OSPOD, Škola a domácí násilí.

Orgán sociálně-právní ochrany dětí koná právě v nelepším zájmu dětí, avšak konají, až se o případu dozvědí. Proto si myslím, že škola a hlavně učitelé mají nezastupitelné možnosti, ať už v rámci prevence, nebo při řešení domácího násilí. Učitelé s dětmi tráví převážnou část dne,

znají své žáky, vědí, z jakých rodin a poměrů pochází, proto si mohou včas všimnout změny v jejich projevech chování, změně prospěchu, ale i viditelných podlitin.

Hlavním cílem empirické části bylo zjistit, zda učitelé ze základních škol v Olomouci, příspěvkových organizacích, mají povědomí o domácí násilí, co si pod pojmem představují a jaké formy domácího násilí znají, zda považují dítě, které se stalo svědkem domácího násilí za oběť domácího násilí a jakým způsobem budou řešit situaci, kdy zjistí, že jejich žák je obětí/svědkem domácího násilí.

Dílním cílem bylo zjistit, zda na základních školách v Olomouci, probíhají preventivní opatření zaměřené na oblast proti domácímu násilí, a jaké metody při tom využívají.

Na začátku tohoto šetření jsem měla obavy, kolik základních škol bude ochotno šetření se vůbec zúčastnit, ať už z obavy, že by na jejich školu, učitele, dopadla nějaká kritika, podezření, že na škole mají žáky s domácím násilím, ale že situaci neřeší nebo z důvodů zaneprázdněnosti, či neochoty vyplňovat „další“ dotazník. Bohužel i s těmito situacemi jsem se setkala. Přesto jsem našla i školy, které s účastí souhlasily. I když vrácených dotazníků nebylo mnoho, doufám, že tato práce a výsledky mého šetření, budou jednou nápomocny k orientaci se v této problematice.

Výsledky šetření se daly předpokládat, avšak objevili se v šetření i výsledky, které překvapily. Domácí násilí, jako takové je často medializováno, ať už případy, které řeší Policie ČR, či soud, ale můžeme vidět letáky a billboardy, které na tuto problematiku poukazují. Ale málokdy se řeší děti, které se staly svědky domácího násilí a touto situací trpí. Proto mě zajímalo, jakým způsobem k této problematice přistupují základní školy a právě tyto výsledky mě překvapily.

Vzhledem k dostupným zdrojům, preventivním programům, které jsou určeny přímo školám, jsem si myslela, že budou o těchto dokumentech informovaní právě třídní učitelé, kteří byli respondenty šetření. Ano, třídní učitelé vědí co je to domácí násilí, vědí, jaké formy spadají do domácího násilí, vědí, jakým způsobem se odlišují od jiného druhu násilí, dokonce vědí, jakým způsobem by se měli zachovat v případě, že jejich žák bude svědkem – obětí domácího násilí. Avšak většina respondentů „zapřela“, že by na jejich škole byl nějakým způsobem zpracován preventivní program zaměřený na oblast prevence proti domácímu násilí. Během vyhodnocování šetření jednotlivých škol jsem narazila na jednotlivce, kteří program nezapřeli a napsali, jaké metody využívají. Můžeme se jen dohadovat, zda zbylí respondenti tento preventivní program takto nevnímají, nevědí o něm nebo na něj „jen“ zapomněli.

Jako důležité však vnímám fakt, že učitelé považují dítě, které se stalo svědkem domácího násilí za oběť a jsou ochotni jednat v zájmu dítěte a pomoci mu.

Summary

Title of thesis is Domestic Violence - Awareness class. primary school teachers in Olomouc on domestic violence. The aim of the work was not only handle the topic, but about the problem and see if elementary schools perceive domestic violence as a problem and have it framed into its least preventive program, whether they are acting in the interests of the child and how.

At the beginning, I did not even realize what the term "domestic violence" includes, whom all the "it" can happen and what the consequences of this situation in the family can cause a child. Despite the complexity of the issue, I tried to concentrate work on the basic information, but also the increased in volume after they were written.

Domestic violence has many definitions that can be found in the literature or on the Internet. However, recognize domestic violence from another kind of violence is very complicated. May for a fact that domestic violence takes place within the family as "safe" walls of the house.

Home, where the family had to experience a happy and safe time, a place where children feel safe and have a sense of security, but this is not true for all. According to data ROSA are children witness domestic violence in 90%. We must therefore realize how important it is to draw attention to this issue and publicize cases of domestic violence to others avoid similar mistakes or took courage for the sake of themselves, their health or their children take steps toward a better future without pain, cruelty and abuse.

Domestic violence is not a private matter, even when it takes place behind closed doors and no attack us safe. State and non-profit organizations trying to victims of domestic violence to lend a helping hand to steer them in the right direction in order to protect themselves and their children. Approval of Act No. 135/2006 Coll., The law on protection against domestic violence, given our state their position clear and "announce" that domestic violence will not be tolerated. Czech Republic is now among the countries that "fight" with domestic violence through the system and comprehensive approach to the protection and prevention of domestic violence. The police greater powers in the form of recognition and the establishment of the Institute of intervention centers in each region, was founded suitable cooperation to help victims of domestic violence.

In cases where a person at risk "mind" or has his reasons and tolerate this behavior, we can not do anything, but if such a family child grows, we need to act now in the interest of the child. That's why I made this work focused on children who have witnessed domestic violence and know how to defend in such a situation. In the theoretical part, I gave these children a few chapters such as: How do you see the kids? Domestic violence and OSPOD, school and domestic violence.

Of social-legal protection of children being held in the best interest of the children, but held up to learn about the case. So I think that the school and most teachers are irreplaceable opportunities, whether in prevention or in dealing with domestic violence. Teachers with children spend most of the day, know their pupils know of what families and relationships comes from, why they can timely notice changes in their behaviors change in benefits, but also visible bruising.

The main objective of the empirical part was to determine whether teachers of primary schools in Olomouc, organizations have awareness about domestic violence, what they mean and represent what forms of domestic violence know if they believe a child who has witnessed domestic violence as a victim of domestic violence and how they will deal with the situation when they find that their student is a victim / witness domestic violence.

The operational objective was to determine whether primary schools in Olomouc, ongoing preventive measures focused on domestic violence, and the methods used in this.

At the beginning of this investigation, I was worried about how many primary schools will be willing to participate in the investigation at all, whether from fear that their school, teachers, landed some criticism, suspicion, that the school have pupils with domestic violence, but that does not solve the situation or to be occupied, or unwillingness to fill in the "other" questionnaire. Unfortunately, even with these situations I encountered. However, I also found schools that agreed to participate. Although the returned questionnaires were not many, I hope that this work and the results of my investigation will assist one to focus on this issue.

The survey results could be expected, but appeared in the survey and the results that surprised. Domestic violence as such is often hyped, whether cases that deal with the Czech police, or the court, but we can see the flyers and billboards that at this point the issue. But rarely solves the children who witness domestic violence suffer from this situation. Therefore, I was wondering how to approach the issue of primary school, and these results surprised me.

Given the available resources, prevention programs, which are intended directly to schools, I thought it will be informed about these documents just by class teachers who were respondents of the survey. Yes, the class teachers know what is domestic violence, know what forms of violence within the home, they know how to distinguish them from other types of violence even know how they should do in the event that the student will witness - victim domestic violence. However, most respondents "deny" that their school was somehow processed preventive program aimed at prevention against domestic violence. During the evaluation survey of the schools I came across an individual who did not deny a program written, what methods used. We can only guess whether the remaining respondents in this prevention program thus perceive, know about it or it "just" forgot.

As important, however, perceive the fact that teachers consider a child who has witnessed domestic violence victim and are willing to act in the interests of the child and help him.

Seznam použitých zkratk

Apod. - a podobně

Atd. - a tak dále

AV – Akademie věd

CAN – syndrom CAN – Child Abuse and Neglect

Cca. - zhruba

ČR - Česká republika

LZPS – Listina základních práv a svobod

MMR – Ministerstvo pro místní rozvoj

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MSP - Ministerstvo spravedlnosti

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

MVČR – Ministerstvo vnitra České republiky

MZD – Ministerstvo zdravotnictví

Např. - například

NAP DN - Národní akční plán prevence domácího násilí

NNO – nestátní nezisková organizace

NPV – Národní program vzdělávání

O.s. – občanské sdružení

OSN - Organizace spojených národů

OSPOD – Orgán sociálně-právní ochrany dětí

PPP – Pedagogicko – psychologická poradna

Sara DN – metoda Sara DN – domácí násilí

SPC – Speciálně pedagogické centrum

PČR – Policie České republiky

RVP – Rámcově vzdělávací program

RVP ZV - Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Sb. – sbírky

ŠVP – Školní vzdělávací program

TŘ – trestní řád

TZ – trestní zákoník

WHO - World Health Organization (Světová zdravotnická organizace)

Zákon o SPOD – zákon o sociálně-právní ochraně dětí

ZŠ - základní škola

CSc. - kandidát věd

Doc. - docent

Ing. - inženýr

JUDr. – doktor práv

Mgr. - magistr

Ph.D. - doktor

PhDr. - doktor filozofie

Seznam obrázků, grafů a tabulek

Obr. č. 1 – Průběh vykazání

Obr. č. 2 – Schéma struktury kurikulárních dokumentů

Tab. č. 1 – Formy násilného chování

Tab. č. 2 – Informace o počtu policejních vykazání násilných osob v ČR dle krajů

Tab. č. 3 – Pohlaví respondentů

Tab. č. 4 – Věk respondentů

Tab. č. 5 - Počet let v pedagogické praxi

Tab. č. 6 – Máte děti?

Tab. č. 7 - Počet třídních učitelů podle kmenových tříd

Tab. č. 8 – Víte, co je domácí násilí?

Tab. č. 9 – Setkali jste se s domácím násilím?

Tab. č. 10 – Co je podle Vás domácí násilí?

Tab. č. 11 – Oběti domácího násilí

Tab. č. 12 - Kde jste se o domácím násilí dověděl/a nebo se setkal/a s informacemi o něm?

Tab. č. 13 – Rozdíl mezi domácím násilím a jiným druhem násilí

Tab. č. 14 – Jaké formy domácího násilí znáte?

Tab. č. 15 - Dítě svědkem domácího násilí i jeho obětí?

Tab. č. 16 - Myslíte si, že jste schopni poznat příznaky oběti domácího násilí?

Tab. č. 17 - Projevy u dětí, které se stanou svědky domácího násilí

Tab. č. 18 - Myslíte si, že by se o domácím násilí mělo mluvit i s dětmi na základních školách?

Tab. č. 19 - Jestliže zjistíte, že žák na Vaší škole se stal obětí nebo svědkem domácího násilí budete tuto situaci řešit?

Tab. č. 20 - Jakým způsobem budete řešit situaci, jestliže zjistíte, že se Váš žák stal obětí nebo svědkem domácího násilí? Na koho se obrátíte o pomoc, radu?

Tab. č. 21 - Znáte nějaké organizace či sdružení zabývající se problematikou domácího násilí?

Tab. č. 22 - Řešil/a jste už někdy podobný problém, kdy byl žák obětí nebo svědkem domácího násilí?

Tab. č. 23 - Řešíte v současné době podobný problém, kdy byl žák obětí nebo svědkem domácího násilí?

Tab. č. 24 - Probíhá na Vaší škole preventivní program zaměřený na oblast prevence proti domácímu násilí?

Tab. č. 25 - Myslíte si, že je tento program dostatečný?

Tab. č. 26 - Myslíte si, že by měl být na Vaší škole preventivní program proti domácímu násilí?

Tab. č. 27 – Jakou metodu prevence proti domácímu násilí obecně považujete za vhodnou?

Tab. Č. 28 - Byl/a jste někdy vzdělávána/ informována/ školená o domácím násilí a dětech jako svědcích domácího násilí v rámci svého zaměstnání?

Tab. č. 29 - Bylo toto vzdělání/ školení podle Vás dostatečné?

Tab. č. 30 - Souhlasíte/ Souhlasili byste s kurzem/ besedou/ školením proti domácímu násilí a dětech jako svědcích domácího násilí v rámci zaměstnání?

Tab. č. 31 - Myslíte si, že je domácí násilí celospolečenský problém?

Tab. č. 32 - Je domácí násilí pouze soukromý problém?

Tab. č. 33 - Domníváte se, že současná právní úprava v České republice poskytuje obětem domácího násilí dostatečnou ochranu?

Graf č. 1 – Pohlaví respondentů

Graf č. 2 – Věk respondentů

Graf č. 3 – Dosažené vzdělání

Graf č. 4 – Počet let v pedagogické praxi

Graf č. 5 – Máte děti?

Graf č. 6 – Pracovní pozice respondentů

Graf č. 7 - Počet třídních učitelů podle kmenových tříd

Graf č. 8 – Víte, co je domácí násilí?

Graf č. 9 – Setkali jste se s domácím násilím?

Graf č. 10 – Co je podle Vás domácí násilí?

Graf č. 11 – Oběti domácího násilí

Graf č. 12 – Kde jste se o domácím násilí dozvěděl/a nebo se setkal/a s informacemi o něm?

Graf č. 13 – Rozdíl mezi domácím násilím a násilím jiného druhu

Graf č. 14 – Jaké formy domácího násilí znáte?

Graf č. 15 – Dítě svědkem domácího násilí i jeho obětí?

Graf č. 16 – Myslíte si, že jste schopni poznat příznaky oběti domácího násilí?

Graf č. 17 – Projevy u dětí, které se stanou svědky domácího násilí

Graf č. 18 – Myslíte si, že by se o domácím násilí mělo mluvit i s dětmi na základních

školách?

Graf č. 19 – Jestliže zjistíte, že žák na Vaší škole se stal obětí nebo svědkem domácího násilí budete tuto situaci řešit?

Graf č. 20 – Jakým způsobem budete řešit situaci, jestliže zjistíte, že se Váš žák stal obětí nebo svědkem domácího násilí? Na koho se obrátíte o pomoc, radu?

Graf č. 21 – Znáte nějaké organizace či sdružení zabývající se problematikou domácího násilí?

Graf č. 22 - Řešil/a jste už někdy podobný problém, kdy byl žák obětí nebo svědkem domácího násilí?

Graf č. 23 - Řešíte v současné době podobný problém, kdy byl žák obětí nebo svědkem domácího násilí?

Graf č. 24 - Probíhá na Vaší škole preventivní program zaměřený na oblast prevence proti domácímu násilí?

Graf č. 25 – Myslíte si, že je tento program dostatečný?

Graf č. 26 - Myslíte si, že by měl být na Vaší škole preventivní program proti domácímu násilí?

Graf č. 27 - Jakou metodu prevence proti domácímu násilí obecně považujete za vhodnou?

Graf č. 28 - Byl/a jste někdy vzdělávána/ informována/ školená o domácím násilí a dětech jako svědcích domácího násilí v rámci svého zaměstnání?

Graf č. 29 - Bylo toto vzdělání/ školení podle Vás dostatečné?

Graf č. 30 - Souhlasíte/ Souhlasili byste s kurzem/ besedou/ školením proti domácímu násilí a dětech jako svědcích domácího násilí v rámci zaměstnání?

Graf č. 31 - Myslíte si, že je domácí násilí celospolečenský problém?

Graf č. 32 – Je domácí násilí pouze soukromý problém?

Graf č. 33 - Domníváte se, že současná právní úprava v České republice poskytuje obětem domácího násilí dostatečnou ochranu?

Seznam příloh

- Příloha č. 1:** Charakteristické znaky domácího násilí
- Příloha č. 2:** Příběhy obětí domácího násilí
- Příloha č. 3:** Mýty a fakta o domácím násilí
- Příloha č. 4:** Životní příběhy
- Příloha č. 5:** Metoda SARA DN
- Příloha č. 6:** Bezpečnostní plán pro oběti domácího násilí
- Příloha č. 7:** Seznam intervenčních center v České republice
- Příloha č. 8:** Obětem domácího násilí pomáhají intervenční centra
- Příloha č. 9:** Dopad domácího násilí na děti
- Příloha č. 10:** Dětské krizové centrum – komiks – domácí násilí
- Příloha č. 11:** Dotazník

„Charakteristickými znaky, podle kterých lze domácího násilí identifikovat, jsou:

- **blízké vztahy intimního charakteru** - emocionální provázanost, jedná se nejčastěji o osoby, které jsou v příbuzenském vztahu nebo osoby jinak blízké (druh a družka apod.),
- **společné bydlení** - zpravidla společné bydlení, násilná i ohrožená osoba žijí v jednom bytě nebo domě a ohrožená osoba nemá možnost toto bydlení opustit,
- **společná propojenost** - vzájemná úzká propojenost (mají spolu děti, vlastní společný majetek, společný účet, často mají společný okruh přátel apod.),
- **asymetrie ve vztahu** - určující znak projevující se bezvýhradnou mocí na straně násilné osoby a naprostou bezmocí oběti, která je dlouhodobě udržovaná v závislém postavení - jedná se o nerovnoprávné postavení, kdy si násilná osoba vynucuje absolutní poslušnost a podřízenost,
- **dlouhodobost** - násilí trvá často několik let a stále eskaluje (podle zkušeností z praxe žena často vyhledá pomoc až po 7 a více letech trvání násilí),
- **opakující se ataky** - domácí násilí představuje nepřetržitý koloběh útoků, ať již slovních nebo fyzických, přerušovaný fázemi usmiřování, slibů a obdobím relativního klidu, které se však postupně zkracuje, zatímco období vytváření napětí a útoků se rozšiřuje
- **stupňující se agresivita** - útoky jsou s každým dalším opakováním brutálnější, objevila-li se na počátku rozvíjejícího se domácího násilí facka, na jeho konci může být vysoce nebezpečný fyzický útok, který zanechá celoživotní stopy a může vést k ohrožení zdraví oběti,
- **skrytost** - většinou je domácí násilí skryté a odehrává se za zavřenými dveřmi domova, avšak zkušenosti z praxe ukazují, že domácí násilí se může přenést i na ulici v případě, že ohrožená osoba vyhledá pomoc a začne se odpoutávat od násilí a odejde ze společné domácnosti,
- **obtížná postižitelnost a kontrolovatelnost** - vzhledem k tomu, že domácí násilí není vystaveno zrakům veřejnosti, odehrává se v soukromí bytu, je jakýkoli zásah do tohoto teritoria obtížnější a také dokazování násilí je složitější,
- v současné době již existují metodiky pro policisty, které rozpoznání domácího násilí ulehčují,
- **pokračování násilí i po rozchodu** - zkušenosti ukazují, že domácí násilí má tendenci přetrvávat i po odchodu oběti ze společné domácnosti a rozvodu - tato situace nastává zejména v těch případech, kdy má ohrožená osoba s násilníkem děti, které se stávají prostředkem dalšího týrání.¹⁶¹

¹⁶¹ ACORUS, OBČANSKÉ SDRUŽENÍ. Specifické znaky domácího násilí. Acorus.cz[online]. [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <http://www.acorus.cz/cz/domaci-nasili/info-o-domacim-nasili.html>

Oběti partnerského domácího násilí

Příběh:

Paní I. se seznámila se svým budoucím manželem, panem R., když jim bylo oběma po dvaceti. Byl to milý muž, často jí dával dárky, rád vyprávěl. Byl velmi oblíbený v kolektivu. Líbil se mnoha ženám, ale vždy se paní I. dušoval, že patří jen jí. Paní I. po třech letech známosti otěhotněla, a tak byla svatba. Manželé si vystavěli dům, který byl z větší části zaplacen z úspor paní I. Paní I. chtěla dát své rodině skvělé zázemí, a tak pracovala na domě a zahradě, zlepšovala, co mohla, vkládala tam veškeré své prostředky. Po narození druhého dítěte paní I. zjistila, že ji manžel podvádí. V následné hádce ho označila za děvkaře. Manžel se na ni vrhl a krutě ji zbil s tím, že to, co tu vypráví je lež a ona sama že je mu nevěrná, že už ji sleduje pár let a že pochybuje o tom, že její druhé dítě je skutečně jeho. Druhý den se pan R. dostavil s kyticí, a žádal o odpuštění. Sliboval hory doly a paní I. mu odpustila. Po několika měsících však zjistila, že manžel ji stále podvádí. Oznámila mu, že se s ním rozvede. Pan R. na ni znovu zaútočil, zlomil jí klíční kost, nosní přepážku a zápěstí. Dva dny jí zakazoval jít k lékaři s tím, že jinak zabije toho parchanta, čímž myslel jejich druhého syna. Paní I. nakonec s pomocí sousedky zavolala po dvou dnech polici. Ted' se paní I. skrývá se svými dvěma dětmi v azylovém domě a čeká na ukončení rozvodu i trestního řízení. Manžel jí vyhrožuje, že jestli bude požadovat dům pro sebe, zabije ji i druhé dítě.

Děti jako oběti násilí

Příběh:

Tomášovi je 12 let a od svého útlého dětství byl svědkem toho, jak otec bije matku i sestru. Otec chodil domů opilý a svou ženu krutě mlátil. Svou agresi později rozšířil i na svou dceru. Jen svého syna nebil, protože "chlapi musej držet spolu proti těm děvkám". Tomáš se před výbuchy hněvu svého otce skrýval v jiném pokoji a pak chodil utěšovat matku i sestru. Když mu bylo ale 10 let, vzbouřil se a svého otce napadl, aby svou matku i sestru bránil. Otec byl tímto obratem zaskočen, ale pak začal Tomáše bít o to surověji, protože dle jeho vlastní představy zradil. Tak to pokračovalo další dva roky, a brutalita se stupňovala, dokud při jednom z útoků nevzal Tomáš kuchyňský nůž a svého otce bodl do břicha. V současné době se rodiče rozvádějí, otec je ve výkonu trestu odnětí svobody za týrání svěřené osoby a ublížení na zdraví. Obě děti mají vážné psychické problémy.

Senioři jako oběti agrese

Příběh:

Paní N. je 75 let a žije v bytě 3+1 ve městě. Tam se za ní přistěhovala její šestnáctiletá vnučka P., která je z vesnice a v tomto městě začala chodit do školy. Zpočátku bylo vše, jak má být, ale pak se P. ve městě rozkoukala a začala si vodit domů přátele, kteří tam přes babiččin odpor

zůstávali přes noc. Paní N. s tím nesouhlasila, ale vnučka jí vyčítala, že je na ni moc zlá a že ji nemá ráda. Přátele P. do bytu chodili dál. Pak paní N. zjistila, že se jí ztrácejí věci. Řekla to P., ale ta ji odbyla s tím, že už je stará a nepamatuje si, kde co má. Stav se zhoršil natolik, že paní N. nyní používá jen jednu místnost, kde si i vaří, v bytě žije 8 vnuččiných přátel, pořádají večírky, a pravděpodobně fetují. Stará paní vůbec nevychází ven. Na svoji situaci si nikomu nestěžuje, protože se stydí za svou vnučku, za to, jak se chová, i za sebe, že to nechala dojít tak daleko.

Osoby s fyzickou nebo mentální indispozicí jako zvláštní kategorie oběti domácího násilí

Příběh:

Z. je 14 let, je upoutána od dětství na invalidní vozík a má nižší IQ. Její otec, který ji vždy zanedbával, protože ji měl za méněcennou, se ji jednou pokusil pohlavně zneužít. Z. se snažila matce říci, co se stalo, ale matka její stížnost ignorovala, protože jí nedokázala uvěřit. Když otec zjistil, že se mu nic nemůže stát, Z. opakovaně pohlavně zneužíval po následující tři roky. Věc zjistila až lékařka gynekologické ambulance, kam Z. musela na nutné vyšetření, a věc nahlásila na polici.¹⁶²

¹⁶² RODINA.CZ. Oběti domácího násilí. *Rodina.cz* [online]. © 1999-2013 [cit. 2014-05-27].
Dostupné z: <http://www.rodina.cz/clanek6023.htm>

Příloha č. 3 - Mýty a fakta o domácím násilí

„1. mýtus: To není násilí, ti dva se jen „hádají“.

Mezi hádkou a násilím je podstatný rozdíl: při hádce jde o konflikt dvou osob, které jsou si přibližně rovny. Při hádce jde ze začátku o rozpor zájmů a každá ze zúčastněných stran se snaží prosadit svoje zájmy. Jakmile je však mezi nimi nerovnost síly a moci (například jedna osoba je fyzicky silnější, ozbrojená, a nebo disponuje financemi), vzniká nebezpečí, že silnější strana zneužije svoji převahu ve prospěch svých zájmů. V tu chvíli se hádka mění v násilí. Jedna ze zúčastněných stran podlehne. Nerovnost sil je vždy přítomna ve vztahu dospělých a dětí. Ale i ženy jsou v naší společnosti v mnoha oblastech v pozici slabšího. Tuto nerovnost moci hodnotí jako příčinu násilí i Organizace spojených národů v Deklaraci o odstranění násilí páchaného na ženách, zveřejněné v rezoluci OSN č. 48/104 z 20. prosince 1993.

2. mýtus: Násilí se vyskytuje pouze v „problémových“ rodinách.

Násilí může postihnout každou ženu nezávisle na příslušnosti k sociální vrstvě, kultuře, náboženství a nezávisle na věku. Dojem, že násilí se týká jen problémových rodin, vzniká proto, že v některých skupinách společnosti se násilí utajuje více než v jiných. Pro ženy v těchto skupinách, kde je téma zkušeností s násilím velmi tabuizované, je proto ještě těžší hledat a získat pomoc. Pro mnohé ženy má zveřejnění násilí závažné důsledky, například může utrpět pověst rodiny, muž může ztratit zaměstnání, u cizinek může být ohroženo povolení k pobytu. Starší ženy mají méně šancí začít „nový život“, zdravotně postižené ženy si uvědomují, že nemají téměř žádnou jinou možnost, než snášet násilnického partnera.

3. mýtus: Násilí v rodině je soukromá záležitost, stát by se do toho neměl míchat.

Žena, která požádá někoho o pomoc, se takto již rozhodla svůj problém zveřejnit. Násilné činy jsou podle našich zákonů trestné, bez ohledu na to, zda jsou páchané v rodině nebo mimo ní. Kromě toho velkou část násilných činů tvoří tzv. oficiální delikty, to znamená, že je žaluje a stíhá stát. Stát se tedy zavázal zakročit i při násilí páchaném v rodině.

4. mýtus: *Ženy si jen vymýšlejí, aby získaly byt nebo výhody při rozvodu.*

Skutečnost je taková, že skryté násilí při násilných činech v rodině vysoko převyšuje nahlášené případy. Je velmi pravděpodobné, že se násilí vůbec nezveřejní a neoznámí. Ženy násilí mnohem častěji tají nebo bagatelizují, než aby v tomto směru přeháněly.

5. mýtus: *Ženy asi chtějí být týrané, jinak by násilníka opustili.*

Ženy, které zažívají násilí, zkoušejí všechno možné, aby změnilly situaci. Chtějí, aby násilí přestalo, často však zároveň touží udržet si vztah či manželství. Až když selžou všechny jejich pokusy, hledají pomoc mimo rodiny. Někteří muži kontrolují svoje ženy tak, že se ženy bojí s někým hovořit o tom, co zažívají. Ne všechny ženy se mohou uchýlit k příbuzným nebo známým. Bojí se, protože ani tam nejsou v bezpečí. Mnohé ženy nemají peníze a nevědí, kam by se mohly obrátit. Mnoho žen má strach z budoucnosti, ze zhoršení finanční situace, ze ztráty přístřeší. Cizinky mohou mít jazykové problémy nebo strach, že přijdou o povolení k pobytu.

6. mýtus: *Ženy „vyprovokují“ násilí nebo si ho nějakým způsobem „zaslouží“.*

Takovýto postoj legitimizuje páchaní násilí v určitých situacích, vinu za násilí připisuje obětem a mužů páchajících násilí zbavuje zodpovědnosti. Za „provokaci“ bývá často označené už to, že žena přijde o něco později z práce, má na něco vlastní názor, navštíví svoji kamarádku anebo si dovolí muže kritizovat. Muži často považují za provokaci chování, které sami u sebe považují za samozřejmé. Násilné činy ospravedlňují tím, že chování ženy označí za „chybné“, ale také tím, že žena kritizovala mužovo stejné „chybné“ chování. I ženy, které se snaží být „perfektní“ bývají týrané.

7. mýtus: *Ženy si samy vybírají partnery, kteří je týrají.*

Žádná žena nechce, aby jí někdo bil, znásilňoval, a nebo zavraždil. Na začátku vztahu tyraní obvykle ještě nesahají po násilných prostředcích. Násilné chování obvykle začíná až po určitém čase spoluzítí. Skryté formy násilí jsou často spojeny s pozitivně chápanými tradičními hodnotami, takže je těžké si uvědomit, kdy začíná zneužívání moci, kontrola a útlak. „Rytířský ochránce“ se nepozorovaně stává kontrolujícím mužem, šílená zamilovanost se mění v šílenou žárlivost, ujišťování „Jsem do tebe blázen“ se změnil na tvrzení „Mám právo na tebe i na tvoje tělo“.

8. mýtus: Muži týrají ženy, protože sami v dětství zažili násilí.

Muži, kteří páchají násilí, sice často v dětství zažili násilí, a vlastní zážitky s násilím jsou jistým „rizikovým“ faktorem, který může vést k tomu, že se člověk chová násilnický. To však automaticky neznamená, že by bludný kruh násilí musel nevyhnutelně pokračovat. Negativní zkušenosti z dětství mohou vést až k mimořádně odmítavému postoji k násilí, jakož tomu je u mnoha mužů. Zážitky z dětství mají tedy různé následky. Někdy mohou sice chování vysvětlit, ale nikdy ho nemohou ospravedlnit.

9. mýtus: Základní příčinou mužského násilí je alkoholismus.

Muži, kteří týrají svoje ženy, páchají násilí tehdy, když jsou opilí, ale i tehdy, když jsou střízliví. Alkohol není příčinou násilí, je jen jeho stimulatorem. Odbourává zábrany, a proto se agresivní impulzy zesilují. Stav opilosti využívají násilníci jako argument, aby nemuseli přebírat zodpovědnost za svoje činy.

10. mýtus: Muži týrají ženy, protože nedokáží vyjádřit svoje city jiným způsobem.

Násilné činy v soukromé sféře se všeobecně chápou jako čistě afektované chování – muž někdy jednoduše „vybouchne“, neví jak jinak se svými pocity zacházet. Tento argument přehlíží skutečnost, že násilné činy jsou zpravidla vlastní rozhodnutí. Muži ani ve stavu silného afektu neuhodí například svého šéfa, svoji ženu však často ano.

Zdroj: Konat proti násilí na ženách, Aspekt a Pro Familia, 2000¹⁶³

¹⁶³ AVON COSMETICS, spol s r. o. Mýty vs. Fakta. Avonprotidomacimunasili.cz [online]. © 2010 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <http://www.avonprotidomacimunasili.cz/o-domacim-nasili/myty-vs-fakta/>

1. Příběh - Nikola a Tomáš

Tomáš a Nikola jsou spolu dvacet let. Mají čtyři děti a bydlí ve vlastním domě na vesnici. Tomáš pracoval jako dřevorubec a Nikola se starala o domácnost, občas šla vypomoci s úklidem v místní škole a přivydělala si. Tomáš byl vždy velmi impulzivní, i jeho otec měl problémy se zvládnutím vzteku. Tomáše často mlátil, když byl malý. Také má problémy s alkoholem. Asi před třemi lety Tomáš ztratil práci, protože přišel do práce opilý. Od té doby se mu nedaří najít novou práci a rodina tím velmi trpí. Nikola to Tomášovi vyčítá a snaží se ho přesvědčit, aby se více snažil. Na to Tomáš reaguje tím, že ji uhodí nebo začne škrtit, aby ji umlčel. Do toho se občas připlete některé z dětí, tak vztáhne ruku i na ně.

JAK TO VIDÍ NIKOLA

„Tomáš je prostě nemocnej, myslím, že to má po otci. Ten byl taky alkoholik a k ničemu. To přeci není normální, aby nás mlátil! Minule mě škrtil, až jsem ztratila vědomí. A taky mě mlátil do hlavy. A dceru tahal za vlasy. Musíme se bát o vlastní život. Přitom on nic nedělá, jenom doma popíjí pivo, a když mu něco řeknu, tak vylítne. Myslím, že by se měl někde léčit. Taky mu to pořád říkám, aby se nechal vyšetřit u psychiatra. Ale on mě neposlechne. Měli by mu to nařídít. Dokonce jsem i volala policii. Oni ho na deset dní vykázali, ale jak se vrátil, tak to bylo úplně stejný. Vydržel to asi čtrnáct dní. A práci si stejně nenašel.“

JAK TO VIDÍ TOMÁŠ

„Myslím, že jsem úplně selhal. Měl jsem živit rodinu, a dokud jsem to dělal, tak to bylo dobré. Ale teď na mě žena pořád jenom štěká. Nevím, jak se mám bránit, má vlastně pravdu, že jsem neschopnej. A někdy mi rupnou nervy a prostě se neudržím. Já se snažím najít si práci, ale v oboru to nejde. Tak aspoň pomáhám doma a opravuju věci, ale to bez peněz taky nejde. A žena to beztak neocení. Přemýšlím, jestli by nebylo lepší, kdybych se zabil. Můj otec tak taky skončil. Nevím, jak z toho ven. Nechci jim ubližovat, ale taky nevím, jak se bránit tomu, když na mě manželka křičí. Chtěl bych, aby mě chvíli poslouchala, nechala mě vysvětlit jí, že se snažím. Ale ona pořád jen křičí a křičí a obviňuje. A já pak ani nevím, co dělám, jen chci, aby už nemluvila.“

JAK TO VIDÍ NEJSTARŠÍ DCERA

„Dřív to bylo u nás doma docela fajn. Sice taťka občas popíjel pivo, ale byl na nás hodnej. Pracoval v lese. Mamka chodila uklízet do naší školy, ale jen občas, aby měla čas na mě a bráchy. Já jsem se jí snažila pomáhat – vařila jsem, uklízela, starala se o zvířata. Pak ale taťku propustili z práce a všechno se doma pokazilo. Mamka je na něj zlá, neustále mu něco vyčítá. Pořád se spolu

hádaří. Taťka pije mnohem víc, než dřív. Občas pak dá mamce facku nebo i něco horšího. Někdy se k tomu přiletou mladší bráši a taťka zbije i je. Já se snažím mamce a bráchům pomoci, roztrhnout je, ale často se stane, že to pak schytám já. Vůbec tátu nepoznávám, když se mnou mrští o zem. Chtěla jsem jít po střední škole na vysokou, ale to nejde, abych odjížděla na několik dnů. Našla jsem si práci jako prodavačka u nás obchodě. Nemůžu je nechat doma samotné. Hrozně se bojím, že by se někomu mohlo něco stát, kdybych tam nebyla. Musím tam být, abych je ochránila. Nejenom mamku a bráchy před taťkou, aby je nezbil, ale i taťku, aby někomu něco neudělal a nemusel za to potom nést následky. I když je teď takovej, mám ho pořád moc ráda. Přijde mi, že za to nemůže. Přála bych si, aby se to doma nějakým zázrakem spravilo a já mohla žít svůj život.“¹⁶⁴

2. Příběh - Petr a Lucie

Petr a Lucie jsou spolu pět let a mají spolu dvě děti. Oba jsou velmi atraktivní a jejich vztah vzrostl z velké lásky. Petr si Lucii vybral, protože byla vždy nejhezčí v celém okolí. Časem mu ale začala vadit pozornost, kterou Lucie od ostatních mužů dostávala. Nejdříve jen občas zmínil, že mu to vadí, ale Lucie to brala jako důkaz toho, že ji pořád miluje. Časem jí začal zasahovat do soukromí, kontrolovat telefony a e-maily. Jednou jí takto prohledával telefon a zjistil, že si psala s kolegou z práce. Začal zuřit a několikrát ji uhodil. Začal se vyptávat jejich kamarádek. Jednomu jejich kamarádovi vyhrožoval, aby se s ní již nestýkal. Také jí začal omezovat v tom, jaké oblečení může nosit. Kontrola postupně narostla natolik, že jí Petr volal každou chvíli a kontroloval ji, jestli je tam, kde tvrdí. Vyhrožoval jí, že jestli ji někde uvidí s cizím mužem, tak je oba zabije. Nebo naopak brečel, že než by ji a děti ztratil, tak se raději zabije. Lucie si nakonec opravdu našla nového přítele a rozhodla se ze vztahu odejít. Petr čím dál častěji vyhrožoval, že se zabije. Že zabije ji, děti i sebe, ale že mu nikdo rodinu nevezme. Jednou se dokonce pořezal na ruce a tvrdil, že se chtěl zabít.

JAK TO VIDÍ LUCIE?

„Petr byl láska na první pohled. Opravdu jsem věřila, že spolu budeme celý život. Vždycky byl trochu žárlivý, což mi imponovalo, protože jsem cítila, že si mě ochraňuje. Časem mi ale jeho žárlivost začala lézt na nervy. Vůbec mi nevěřil. Pořád se vyptával, co dělám, kam jdu. Telefonoval mi několikrát denně, jen aby se zeptal, co dělám. Občas mě dokonce nečekaně navštívil v práci. Strašně mě to uráželo. Nikdy jsem mu nebyla nevěrná, porodila jsem mu dvě děti a vše jsem dělala pro něj. A stejně mě pořád vyslyšel, pokaždé když jsem mluvila s jiným mužem, i když to byl jen řidič tramvaje. Bylo to ponižující. Jeho žárlivé výstupy se navíc začaly střídát s chvílemi, kdy se úplně hroutil. Nejdříve mi ho bylo hrozně líto, ujišťovala jsem ho, že ho miluji. Ale když mi začal brečet a vyhrožovat sebevraždou, pochopila jsem, že je to špatně. Začal se mi hnusit, přestal mě přitahovat. Už to nebyl

¹⁶⁴ SPONDEA. Příběhy-Nikola a Tomáš. *Nasilivrodine.cz* [online]. © 2003 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <http://www.nasilivrodine.cz/pribehy-nikola-tomas>

ten sebejistý muž, kterého jsem si vybrala, abych s ním strávila život. Rozhodla jsem se odejít. To však Petr odmítl s tím, že jestli odejdu, tak se zabije. Pořád jsem ho měla ráda a bála jsem se, že to udělá. Jednou mi zavolal z práce, že spáchal sebevraždu a ať si zapíšu čísla účtu v bance, abychom s dětmi mohli vybrat peníze. Volala jsem policii a ti ho zachránili. Vlastně si pořežal jenom ruce tak, aby se mu nic nestalo. V té době jsem se sblížila s kolegou v práci, který mi hodně pomáhal a snažil se mě podržet. Petr se to dozvěděl a jeho chování se otočilo proti mně a dětem. Začal vyhrožovat, že jestli odejdu, zabije nejen sebe, ale také mě a děti. To už jsem měla velký strach. Nevěděla jsem, jestli pro nás bude bezpečnější zůstat nebo odejít. Opravdu jsem se ho bála. Volala jsem proto policii a oni Petra vykázali. Následně jsem požádala intervenční centrum o pomoc se sepisem předběžného opatření a Petr nesmí domů další měsíc.“

JAK TO VIDÍ PETR?

„Svoji ženu miluji. Byla vždy nejhezčí a všichni mi ji záviděli. Pozornost jiných mužů mi zpočátku nevadila. Ale po narození dětí jsem měl pocit, že se Lucie snaží dokázat si, že je stále atraktivní. Bylo to naprosto nevhodné. Flirtovala s jinými muži, a to i přede mnou. Výrazně se líčila a nosila vyzývavé oblečení. Když jsem ji na to upozornil, rozčílila se, že ji omezují. Snažil jsem se jí to vysvětlit, že to není omezování, ale že ji prostě chci mít pro sebe. To je přece normální, když muž ženu miluje. Říkal jsem jí, že bych se raději zabil, než žít bez ní. Byla celý můj život.

Potom se ale Lucie začala zavírat do sebe, přestala mít zájem o sex. Bylo mi jasné, že má někoho jiného. Snažil jsem se zjistit, kdo to je. Jednoho dne mi volal její kolega z práce s tím, že bych se měl k Lucii chovat jinak. Bylo mi jasné, že je to její nový milenec. Úplně mě to vzalo. Chtěl jsem, aby konečně pochopila, jak moc ji mám rád a že toto už nesnesu. Odešel jsem do práce, opil se a pořežal si ruce. Vím, že to byla chyba, ale měl jsem pocit, že potom pochopí, jak je pro mě důležitá. Ona mi místo toho řekla, že mě opustí. Po tom všem, co jsem pro ni udělal, jak jsem se obětoval. Hrozně mě naštvála. Navíc mi řekla, že děti si nechá ve své péči. Nedovolím, aby moje děti vychovával nějaký cizí chlap. Ona je ta, která od nás utíká, nemá právo ničit rodinu.“

JAK TO VIDÍ DCERA PETRA A LUCIE

„Docela se mně po tátovi stýská. Neviděla jsem ho už týden. Brácha, ten je ještě malý a nemá z toho rozum, ale mně je už 5. Něco se mezi mámou a tátou stalo, to je jasné. Jednou mě vzbudil rámus z obýváku, tak jsem se tam šla podívat. Viděla jsem, jak se strašně hádají a táta mámu pak praštil. Všiml si mě, že tam stojím, ale jako kdyby mě neviděl. Chtělo se mně křičet, volat o pomoc, ale nedokázala jsem se ani pohnout, ani vydat slovo. Když si mě všimla máma, běžela za mnou a říkala, že to bude všechno zase v pořádku. Potom u nás byli policajti. Jenže to v pořádku není. Táta už teď vůbec nebývá doma. Dokonce si odnesl věci. Nejhorší na tom všem je, že vůbec nevím, co se děje!!! Nikdo mně nic neřekne. Zaslechla jsem akorát babičku, jak mámě říká, že to tak bude

*pro všechny lepší. Že ten Milan vypadá jako dobrý chlap. Kdo je Milan?? Fakt mně to vadí, že se mnou nikdo nemluví.*¹⁶⁵

¹⁶⁵ SPONDEA. Příběhy-Petr a Lucie. Nasilivrodine.cz [online]. © 2003 [cit. 2014-02-20].
Dostupné z: <http://www.nasilivrodine.cz/pribehy-petr-lucie>



sara dn
pomůcka pro policisty

OTÁZKY ke zjištění rizika eskalace domácího násilí

DOMÁCÍ NÁSILÍ

Domácí násilí (dále jen dn) je především fyzické, psychické anebo sexuální násilí, ke kterému dochází mezi blízkými osobami. O domácí násilí se jedná vždy, pokud jsou přítomny všechny následující znaky.

KLÍČOVÉ ZNAKY DN

- 1) OPAKOVÁNÍ A DLOUHODOBOST** – z jednoho útoku jakéhokoli charakteru ještě nelze určit, zda jde o domácí násilí. Může to však být jeho začátek. *Ptejte se na minulé incidenty, na předchozí zákroky PČR, na úrazy apod.*
- 2) ESKALACE** – domácí násilí se stupňuje od útoků proti lidské důstojnosti k fyzickým útokům až k závažným trestným činům ohrožujícím zdraví a život. *Ptejte se, jak často se incidenty opakují a zda rostou intenzita útoků či výhrůžek.*
- 3) JASNÉ A NEZPOCHYBNITELNÉ ROZDĚLENÍ ROLE** na ohroženou osobu a násilnou osobu – domácí násilím nejsou vzájemně napadání, hádky, rvačky, spory, kde je rovné nebo střídavé postavení stran incidentu. *Ptejte se, kdo je ohrožen a kdo ubližuje.*
- 4) NEVEREJNOST** – domácí násilí probíhá zpravidla za zavřenými dveřmi bytu či domu, stranou společenské kontroly. *Ptejte se, kdy a kde k násilí dochází.*

sara dn

SOUBOR RIZIKOVÝCH FAKTORŮ KE ZJIŠTĚNÍ HROZBY BUDOUCÍHO DN

V případě, že na místě zákroku identifikujete situaci jako domácí násilí, doporučujeme vám položit následující katalog otázek. Ty pomohou vám i ohroženým osobám uvědomit si reálné riziko současného a budoucího ohrožení. Zdrojem informací, tj. osobou, která na otázky odpoví, může být ohrožená osoba, oznamovatel (např. sousedé), ale i násilná osoba.

Otázky jsou orientačním vodítkem a slouží k rychlému a správnému rozhodnutí o dalším postupu. Otázky pokládejte v souvislosti s aktuálním incidentem a zajímejte se také o incidenty předchozí, protože domácí násilí je násilím na pokračování. V této fázi zákroku není nutné provést písemný záznam, je-li to možné, doporučuje se pořídit záznam zvukový.

K vyhodnocení budoucího možného rizika dn použijte vlastní úvahu. Zvažte další kroky a opatření. Ze škály možných opatření zvolte vždy takové, které bude s přihlédnutím ke konkrétní situaci maximálně bezpečné pro ohroženou osobu.

Například:

- přivolejte další policisty
- zvažte opatření podle trestního řádu nebo zákona o PČR
- po 1. 1. 2007 zvažte „vykázání“ podle zákona č. 135/2006 Sb.
- doporučte azylové zařízení nebo jiné bezpečné místo
- poučte ohroženou osobu o bezpečnostním plánu
- informujte OSPOD o dětech v rodině
- předejte ohrožené osobě kontakt na DONA linku



Tento dokument vydává Břil kráň bezpečí, s. s. a rámci projektu „Regionální podpora informovanosti o násilí na ženách a o násilí na dětech“ – projekt spolufinancovaný Evropskou unií a státní rozpočet České republiky.

sara dn

3x5 otázek
na rizikové faktory

ODDÍL 1

NÁSILÍ VE VZTAHU K BLÍZKÉ OSOBE

- 1) Dopouští se násilná osoba závažného fyzického nebo sexuálního násilí?**
– např. fyzické útoky a sexuální násilí, pokusy o ně, použití zbraní
- 2) Vyhrožuje závažným násilím, sděluje své násilné úmysly?**
– např. vyjadřuje vražedné nebo agresivní myšlenky, plány, ničí oblíbené věci ohrožené osoby
- 3) Dochází ke stupňování fyzického/sexuálního násilí nebo výhrůžek a úmyslů ze strany násilné osoby?**
– např. zvyšuje se krutost, četnost nebo různorodost násilných činů, výhrůžek nebo úmyslů
- 4) Poraňuje násilná osoba příkazy soudu a jiná nařízení?**
– např. podmínky kauce, zkušební doby, podmíněčného propuštění, trestu zákazu pobytu, společenské záruky, probace aj.
- 5) Má násilná osoba názory a postoje, které schvalují násilí?**
– např. vyznává a omlouvá zneužívání moci a různé formy násilí, trpí chorobnou žárlivostí, má potřebu ovládat blízké osoby, zlehčuje nebo popírá dn

ODDÍL 2

OBEČNÉ SKLONY NÁSILNÉ OSOBY K NÁSILÍ

- 1) Dopouští se obecné kriminality?**
– jedná násilná osoba antisociálně na veřejnosti (tj. mimo domácí násilí), existují informace o takovém chování je držitelem zbraně
- 2) Jsou informace o problémech v předchozích vztazích?**
– měla násilná osoba problém vytvořit a udržet dlouhodobý důvěrný vztah (opakované opouštění partnera, násilí ve vztahu)
- 3) Má násilná osoba pracovní nebo finanční problémy?**
– např. je dlouhodobě bez zaměstnání, často mění zaměstnání, má výrazné finanční obtíže
- 4) Má násilná osoba problémy s toxikomanií a jinými závislostmi?**
– např. problémy spojené s užíváním nelegálních drog, alkoholu nebo předepsaných léků, s hráčskou závislostí např. na automatech
- 5) Má násilná osoba problémy v oblasti duševního zdraví?**
– např. evidentní známky narušení kontaktu s realitou, extrémní chování vybočující mimo normu

ODDÍL 3

ZRANITELNOST OHROŽENÉ OSOBY

- 1) Chová se ohrožená osoba rozporuplně ve vztahu k násilné osobě?**
– přestože se chce od násilné osoby odpoutat, udržuje s ní pravidelné nebo nepravidelné kontakty, popírá a omlouvá akce násilníka, svaluje vinu na sebe
- 2) Má z násilné osoby extrémní strach?**
– tzn. hladina strachu výrazně ovlivňuje její sebeobraně chování, strach ohroženou osobu traumatizuje a ochromuje její jednání
- 3) Má ohrožená osoba problém se zjištěním svého bezpečí?**
– riziko je velké, pokud ohrožená osoba nemá znalosti o tom, kde a jak hledat pomoc, není schopna zajistit své bezpečí, nezná svá práva, má malé nebo žádné kontakty s přáteli a s původní rodinou
- 4) Existují objektivní překážky, které brání zjištění bezpečí pro ohroženou osobu (nejenom v místě bydliště, ale i v zaměstnání)?**
– tato místa nezaručují bezpečí, chybí podpora od jiných osob, zdroje pomoci nejsou rychle a lehce dosažitelné, existuje problém s dopravní obsluhou
- 5) Má ohrožená osoba závažné osobní problémy?**
– např. problémy se zaměstnáním, s financemi, problémy právního rázu, mentální problémy, problémy s užíváním návykových látek

www.donalinka.cz – www.kkkh.cz – www.demacinasilii.cz

Copyright © 2005 P. R. Knapp, S. D. Hart & H. Baillarge – Copyright © 2006 Břil kráň bezpečí, s. s. Kopírování, reprodukcce a ořizování převzaté jakýmkoli způsobem jsou zakázány bez předchozího písemného souhlasu.

Bezpečnostní plán pro oběti domácího násilí

V rozhovoru s obětí domácího násilí může policista (na místě incidentu nebo ve své kanceláři) oběť informovat o základních bezpečnostních opatřeních. Oběť většinou dál sdílí společnou domácnost s násilným partnerem a situace je jinými prostředky obtížně řešitelná. V případě náhlého útoku by oběť měla pamatovat především na své zdraví a život. Bezpečí oběti je základním předpokladem budoucího řešení problému. Policista by měl oběť domácího násilí poučit a informovat o tom:

- **aby se při incidentu nenechala zavřít v části domu, kde nejsou okna ani žádný východ** nebo, kde se nacházejí jakékoli možné zbraně, jako jsou např. kuchyně nebo koupelna. Pokud bydlí na venkově, měla by se vyhnout stodole nebo dílně, kde mohou být uskladněny různé nástroje.
- **aby si zapamatovala některé z důležitých telefonních čísel**, jako jsou nonstop linka pro domácí násilí, policie, regionální linka důvěry nebo azylový dům, aby naučila své děti používat telefon a zavolat policii, sousedy nebo někoho jiného, kdo může rychle pomoci.
- **aby se svěřila přátelům nebo příbuzným**, kterým důvěřuje s tím, že je doma napadána. Je důležité, aby si vytvořila vlastní podpůrnou síť, kde se jí dostane alespoň krátkodobé pomoci.
- **aby si promyslela a naplánovala únikové cesty** ze všech dveří a oken, včetně těch ve sklepě a v horních patrech. Dokáže pak lépe reagovat v situaci tísně.
- **aby si promyslela přijatelné důvody, kvůli kterým by mohla odejít** během dne nebo v noci, aby tak nevyvolala ještě intenzivnější násilí. „Možná musíte něco donést sousedům.“ „Možná jste si zapoměla tašku venku v autě.“ Doporučte jí, aby po útoku hned volala policii nebo někoho, komu věří.
- aby se předem rozhodla, **kam půjde, až se dostane ven z bytu nebo z domu**. Měla by si zjistit adresy míst v okolí bydliště, kde mají otevřeno nepřetržitě (policie, hasičská stanice, nemocnice, jiná nonstop služba či prodejna).
- aby si promyslela, **jak se tam dostane**. To je problém obětí domácího násilí na venkově nebo na samotách. (U sebe by vždy měla mít peníze nebo jízdenky). Pokud má auto, bude dobré se ujistit, že je vždy pojízdné. Také kolo je užitečné udržovat v dobrém stavu. V případě útoku s dětmi by kočárek pro děti měl být na dostupném místě.
- aby se domluvila **s přáteli nebo se sousedy na znamení**, které bude signalizovat, že potřebuje pomoc. Může zavolat z okna nebo zvednout telefon a říct: „Došla mi káva.“ nebo „Hrozně mě bolí hlava.“ nebo „Máš ještě ten červený šátek, co jsem ti půjčila?“ Doporučte jí, ať se s nimi domluví, aby zavolali policii, pokud uslyší domluvené heslo. Stejně tak je dobré sousedy požádat, aby zavolali policii, pokud uslyší něco, co zní jako probíhající

napadení, pokud uslyší křičet nebo plakat děti, nebo zvuky násilí jako je rozbíjení nábytku nebo skla.

- aby si **zabalila pohotovostní tašku** s penězi, oblečením a důležitými dokumenty. Také ať si uschová drobné na telefon, klíče od auta a od domu a dostatek peněz (nejlépe na místě mimo dům, kde se k nim může rychle dostat). V nouzové situaci bude možná donucena odejít bez peněženky nebo kabelky, kde si většina lidí nechává peníze, kreditní karty a klíče. Možná by si tašku mohla nechat u souseda nebo v kufru auta.
- **aby přemýšlela, pokud je oběť nepohyblivá nebo v důchodovém věku,** která místnost v domě je pro ni nejbezpečnější.

Pokud má oběť malé děti, je možné, že nebude schopna utéci s nimi. V takovém případě by se měla co nejdříve vrátit s policistou a vyzvednout je. Nejenže mohou být v nebezpečí napadení, ale násilník se může rozhodnout, že je použije jako rukojmí. Děti by měly vědět, kde je v bytě nebo v domě bezpečné místo – pokoj, který lze zamknout – a jak utéci k sousedům, pokud by potřebovaly pomoc nebo chtěly zavolat pomoc. Měly by vědět, že jejich úkolem je zůstat v bezpečí a ne bránit a chránit oběť. Mohly by přitom být zraněny.

Při náhlém odchodu z domova by si oběť domácího násilí měla vzít s sebou:

- průkaz totožnosti svůj a rodné listy dětí,
- průkaz o nemocenském pojištění pro sebe a děti,
- doklady o svém vztahu k bytu – nájemní smlouvu aj., případně adresu pronajímatele,
- pracovní smlouvu / rozhodnutí o důchodu / rozhodnutí pracovního úřadu / rozhodnutí sociálních úřadů,
- rozhodnutí o svěření dětí do péče,
- doklady o přístupu k účtu,
- léky, brýle, lékařské předpisy a věci denní potřeby pro sebe a děti (oblečení, hygienické potřeby, hračky),
- policejní záznamy o dřívějších oznámeních,
- svůj telefonní adresář.

Informujte oběť, aby uschovala jakékoliv důkazy o fyzickém násilí (roztrhané oblečení, fotografie modřin a zranění atd.). Pokud by byla zraněna, aby vyhledala lékaře, oznámila mu, co se jí stalo a požádalo ho, aby její zranění zadokumentoval.

NONSTOP LINKA DONA

Linka pro pomoc obětem domácího násilí **2 51 51 13 13**

Příloha č. 7 - Seznam intervenčních center v České republice

<p>IC BRNO Jihomoravský kraj Sýpka 25 613 00 Brno - Černá pole</p>	<p>Po-Čt 8 - 20 Pá 8 - 16</p>	<p>Tel.: 739 078 078 nonstop 541 213 732 E-mail: intervencni-centrum@spondea.cz WWW: www.ic-brno.cz</p>
<p>IC ČESKÉ BUDĚJOVICE Jihočeský kraj Kanovnická 11/390 370 01 České Budějovice</p>	<p>Po 13 - 18 Út - Čt 8 - 12 13 - 16 Pá pro objednané</p>	<p>Tel.: 386 323 016, 603 281 300 E-mail: intervencnicentrum@charitacb.cz WWW: www.charitacb.cz</p>
<p>IC HRADEC KRÁLOVÉ Královéhradecký kraj Kotěrova 847 500 03 Hradec Králové</p>	<p>Po 13 - 17 St 8 - 12 13 - 18 Čt 8 - 12 13 - 17 Út, Pá pro objednané</p>	<p>Tel.: 495 530 033, 774 591 383 E-mail: intervencni.centrum@hk.caritas.cz WWW: http://www.domacinasili-ic.cz/</p>
<p>IC JIHLAVA Vysočina Pod Příkopem 4, 586 01 Jihlava</p>	<p>Po, St 8 - 17 Út, Čt 7:30 - 15:30 Pá 8 - 14:30</p>	<p>Tel.: 567 215 532, 606 520 546 osobní konzultaci objednejte předem telefonem E-mail: ic.vysocina@volny.cz</p>
<p>IC LIBEREC Liberecký kraj Tanvaldská 269 463 11 Liberec 30</p>	<p>Po 7 - 16 Út 7 - 15 St 7 - 16 Pá 7 - 12</p>	<p>Tel.: 482 311 632 E-mail: info.ic@cipslk.cz WWW: www.cipslk.cz</p>
<p>IC OSTRAVA Moravskoslezský kraj - býv. okresy: Ostrava, Opava, Nový Jičín 28. října 124 702 00 Ostrava</p>	<p>Po 8 - 16 Út 8 - 16 St pro objednané Čt 8 - 16 Pá 8 - 14</p>	<p>Tel: 597 489 207 Fax: 597 489 204 E-mail: ic.ostrava@bkb.cz WWW: www.domacinasili.cz</p>

<p>IC HAVÍŘOV Moravskoslezský kraj - býv. okresy: Karviná, Bruntál, Frýdek - Místek Opletalova 4/607 Havířov Šumbark 736 01</p>	<p>Po–Pá 8 – 16 Pohotovost: po-pá 8 - 22 hod, so-ne- sv. 8 - 16</p>	<p>Tel.: 596 611 239, Fax: 596 611 238 Pohotovostní mobil:739 500 634 E-mail: ic.havirov@slezskadiakonie.cz WWW: www.slezskadiakonie.cz</p>
<p>IC OLOMOUC Olomoucký kraj Na Vozovce 26 779 00 Olomouc</p>	<p>Po, St 7:30-12, 12:30-17 Út, Čt, Pá 7:30-12, 12:30-15:30</p>	<p>Tel.: 585 754 736, 774 406 453 E-mail: intervencnicentrum@ssp-ol.cz drahomir.sevcik@ssp-ol.cz WWW: www.ssp-ol.cz</p>
<p>IC PARDUBICE Pardubický kraj Erno Košťála 980 530 12 Pardubice</p>	<p>Po-Pá 8 - 16</p>	<p>Tel.: 466 260 528, 774 755 744 E-mail: Ic.pardubice@skp-centrum.cz WWW: www.skp-centrum.cz</p>
<p>IC PLZEŇ Plzeňský kraj Cukrovarská 16 326 00 Plzeň</p>	<p>Po-Pá 9-12, 13-15 službu IC možno sjednat i mimo provozní dobu na nonstop lince</p>	<p>Terénní krizové služby a IC 777 167 004 nonstop E-mail: ic@dchp.cz WWW: www.kadel.cz/dchp</p>
<p>IC PRAHA Hlavní město Praha Modřínová 1 Praha 8 - Kobylisy 198 00</p>	<p>Po 8– 17 Út, St, Čt 8– 18 Pá 8– 14 (ne každý)</p>	<p>Tel.: 281 911 883 Fax: 281 861 580 Mob.: 604 231 085, 739 440 771 E-mail: icpraha@csspraha.cz WWW: www.csspraha.cz</p>
<p>IC KLADNO Středočeský kraj Jana Palacha 1643 272 80 Kladno</p>	<p>Po 8 – 15 Út, St, Čt 8 – 17 Pá 8 – 14</p>	<p>Tel.: 312 292 333-5 Mob.: 605 765 883 Fax: 312 292 332 E-mail: ic.stredocesky@seznam.cz, ic@zsi-kladno.cz WWW: www.zsi-kladno.cz</p>

<p>IC SOKOLOV Karlovarský kraj J.K.Tyla 461 356 01 Sokolov (zelená vila naproti bývalému hotelu Ohře)</p>	<p>Po - Pá 8 - 18</p>	<p>Tel.: 352 661 418, 736 514 095 Fax: 352 669 839</p> <p>E-mail: intervencni@centrum.cz</p> <p>WWW: http://pomocvnouziops.sweb.cz</p>
<p>IC ÚSTÍ NAD LABEM Ústecký kraj K Chatám 22 403 40 Ústí nad Labem - Skorotice Chomutov - Písečná 5030 Louny - Pod nemocnicí 2380 Rumburk - Lužické nám. 160</p>	<p>Po 8 – 18 Út 8 – 12 St 8 – 18 Čt 8- 12 Pá 8 – 16</p> <p>Chomutov: čt 10-14 Louny: Pá 10-14 Rumburk: Čt 10-14</p>	<p>Tel.: 475 511 811, 475 603 390 - pro instituce o víkendech a svátcích</p> <p>Fax: 475 201 495</p> <p>E-mail: intervencnicentrum.ul@seznam.cz</p> <p>WWW: www.volny.cz/spirala.cki-</p>
<p>IC ZLÍN Zlínský kraj U Náhonu 5208 760 01 Zlín</p>	<p>Po, St 7-15 Út, Čt 7-18 Pá 7 - 13 nebo dle domluvy (od Pá 13hod do So 15 hod; Ne+svátky 9-15 hod = pohotovost)</p>	<p>Tel.: 577 018 265, 774 405 682 - pohotovost</p> <p>E-mail: ic.zlin@seznam.cz</p> <p>WWW: www.poradnazlin.cz</p>

Obětem domácího násilí pomáhají intervenční centra¹⁶⁶

1.11.2010 10:37

Ostrava – První facka, šok, zděšení a falešná víra, že se to již nikdy nebude opakovat. Takové začátky má většina případů domácího násilí, se kterými se setkávají pracovníci ostravského Intervenčního centra při Bílém kruhu bezpečí, pomáhajícího osobám ohroženým domácím násilím.

„Ženy, které se na naše pracoviště obrací nejčastěji, jsou mnohdy zmatené a dezorientované. Nevědí, co se to vlastně u nich doma děje, a zejména proč jim někdo, koho kdysi milovaly, a mnohdy stále milují, takto ubližuje,“ uvedla Lucie Paprsteinová z Intervenčního centra Ostrava, které se společně s ostravskou policií a Okresním soudem v Ostravě zapojilo do kampaně zaměřené na domácí násilí nazvané Místo činu? Domov!!!

Oběť

Podle Paprsteinové mezi lidmi stále přetrvává mylná představa, že se domácí násilí týká jen žen z nižších sociálních vrstev. *„To je velký omyl. Nezáleží na věku, sociálním postavení ani na vzdělání. Osobou ohroženou může být žena, muž, dítě, senior. Nejčastěji se však jedná o ženy. Jsou mezi nimi uklízečky i vysokoškolské profesorky, mladé ženy i důchodkyně,“* prohlásila Paprsteinová. Přesto existuje nejrizikovější skupina, která je domácím násilím ohrožena nejvíce. *„Jsou to ženy ve věku 31 až čtyřicet let, středoškolačky s nezletilými dětmi v rodině. Násilníkem pak bývá nejčastěji muž mezi jedenačtyřicátým a padesátým rokem,“* vysvětlila Paprsteinová.

Centra

Intervenční centra působí od roku 2007. V každém kraji České republiky vzniklo jedno intervenční centrum, pouze Moravskoslezský kraj byl výjimkou. *„My máme intervenční centra dvě – v Havířově a Ostravě. Havířovské intervenční centrum je spádové pro občany a instituce z bývalých okresů Frýdek-Místek, Karviná a Bruntál. Pod Intervenční centrum Ostrava, které je zřizováno občanským sdružením Bílý kruh bezpečí, spadají bývalé okresy Ostrava, Opava a Nový Jičín,“* uvedla Paprsteinová, která zdůraznila, že Ostrava má oproti jiným regionům České republiky velkou výhodu. *„Před námi tady působilo, v rámci ostravské pobočky Bílého kruhu bezpečí, pracoviště DONA Centrum, a to od roku 2003. Bylo to první specializované pracoviště v republice, které se zabývalo*

¹⁶⁶ Článek Deník.cz

výhradně pomocí obětem domácího násilí. My jsme na jeho činnost prostřednictvím intervenčního centra navázali,“ doplnila Paprsteinová.

Pomoc

Hlavním úkolem intervenčních center je pomoc obětem, kdy policie násilníka vykáže na deset dnů ze společného bydliště.

„V případě, že policie rozhodne o vykázení, má povinnost do čtyřadvaceti hodin zaslat spádovému intervenčnímu centru úřední záznam o vykázení,“ řekla Paprsteinová s tím, že záznamy jsou posílány faxem. „V době internetu a e-mailů to může vypadat poněkud zastarale, ale musíme si uvědomit, že záznam obsahuje citlivé osobní údaje. A právě kvůli možnosti úniku těchto informací nepoužíváme e-mail. Fax je nejbezpečnější a rychlá cesta. Policisté zpočátku posílali záznamy písemně, ale to přineslo problémy s dodržáním čtyřadvacetihodinové lhůty. Takže nakonec padla volba na fax,“ vysvětlila Paprsteinová.

Návštěva

Po obdržení záznamu musí intervenční centrum do osmačtyřiceti hodin kontaktovat oběť a nabídnout jí pomoc. „Vysvětlíme jí, že ze zákona máme jako navazující sociální služba povinnost ji oslovit. Že ji budeme kontaktovat, na to je upozorněna již samotnými policisty při vykázení. Oslovení lidé naši pomoc samozřejmě mohou odmítnout, je to jejich právo. Tím však nepřicházejí o možnost kdykoliv nás později vyhledat a požádat o pomoc,“ doplnila Paprsteinová.

Oběti

Intervenční centra však nepomáhají jen obětem, u kterých policie násilníka vykážala z domu. „Může za námi přijít kdokoliv, kdo má pocit, že se jej domácí násilí nějak dotýká,“ prohlásila Paprsteinová s tím, že udělat tento krok je pro mnohé velmi obtížné.

„Bojí se například, že jim nikdo nebude věřit. Pachatelé domácího násilí totiž bývají i lidé, kteří navenek vystupují jako vzorní manželé a otcové rodin, kteří se i v zaměstnání těší dobré pověsti. Nejčastějším důvodem však bývá strach z následné reakce násilníka, který když zjistí, že osoba ohrožená vyhledala pomoc, velmi často stupňuje násilí proti ní. S lidmi, kteří vyhledají naši pomoc, jejich situaci probereme a řekneme jim, co by se dalo dělat. Vše ovšem činíme s ohledem na jejich vlastní vůli a respektujeme jejich rozhodnutí, ať je jakékoli. Jsme připraveni pomoci i při sepisování různých návrhů a žádostí,“ řekla Paprsteinová.

Zvládnou to

Mnohé oběti mají strach i z toho, že by samy s dětmi nezvládly finanční situaci. Proto raději snášejí příkoří a ponižování. „Některé nevědí, že mohou jít do azylového domu či kontaktovat sociální

pracovníci, nebo že si lze vyřídit různé dávky. Tyto informace jsou pro ně nové. Když v několikaletém vztahu neustále slyší, že jsou neschopné a hloupé, že se jim nedá svěřit ani koruna, a že se nedokážou postarat o sebe a děti, tak postupně na cokoliv rezignují,“ řekla Paprsteinová, která ale připustila, že ne všechny oběti chtějí situaci radikálně řešit.

Existují i výjimečné případy, kdy žena občasně násilí strpí. „Ve hře je nadstandardní ekonomické a sociální postavení, peníze, majetek. Je to o volbě priorit,“ doplnila Paprsteinová.

Anonymita

Lidem, kteří se rozhodnou vyhledat pomoc v intervenčním centru, je zaručena anonymita. „*Záleží jen na nich, zda nám řeknou své jméno a další údaje. Všechny záznamy, které vedeme, jsou navíc uloženy v počítači bez připojení na internet. Je to opatření kvůli ochraně osobních údajů. Tím je zaručeno, že se nikdo nepovoláný k citlivým údajům nedostane,*“ uzavřela Paprsteinová.

KAMPAŇ. Lucie Paprsteinová (vpravo) na tiskové besedě věnované kampani zaměřené na domácí násilí nazvané Místo činu? Domov!!! Uprostřed ředitel ostravské policie Tomáš Landsfeld, vlevo Monika Žídková, která se stala mediální tváří kampaně.

Autor: Jaroslav Perdoch

Následující příběhy jsou jen ukázkou, jaký dopad může mít domácí násilí na děti, které se staly „pouhými“ svědky.

„UZAVŘENOST (Jaruška, 9 let):

Paní učitelka si ve škole všimla, že holčička je více uzavřená, tichá, smutná a velmi unavená, nevy spalá. Jaruška si na okraj záložky psala: „nesnáším tátu, je zlej“.... Děvčátko mělo stále bolesti břicha, zhoršila se u ní alergie. Doma zatím narůstalo násilí otce vůči matce. Až při vyhledání pomoci matkou v centru ROSA, vyšlo najevo její svědectví násilí doma: „Měla jsem strach, že táta nikdy neodejde. Říkal doma hrozné věci. Taky ukazoval mámě čerstvé říznutí na ruce, které si udělal a říkal, že jde na policii říci, že ho máma chtěla podříznout. Hrozně jsem se bála.“ Když přišel napitý otec domů, vždy se snažila otci honem dojít do ledničky pro pivo, aby předešla napětí doma. Dívka se často budila v noci, když otec doma křičel na matku a dopouštěl se fyzického násilí.

OBĚŤ ŠIKANY (Miluška, 11 let):

Miluška, která ve svých sedmi letech viděla naprosto brutální útok na matku (škracení a posléze pokus o utopení ve vaně s následkem: otřes mozku, poškození krční páteře), se stávala zamklřejší a uzavřenější. Byla natolik jiná, že se v devíti letech ve druhé třídě stala terčem šikany spolužáků. „Viděla jsem vícekrát, jak táta mámu bil, fackoval, kopal do ní, zdemoloval celý byt i můj pokojíček. Prosila jsem, mockrát, ať mámu nechá, ať to nedělá. Viděla jsem to: jak táta srazil mámu do vany a škrtil jí, topil, křičel, že už to budeš mít brzy za sebou. Měla jsem strach, chtěla jsem to zastavit, kousala jsem ho do nohy, škrábala, ať už toho nechá. Nakonec jsme museli s mamkou z domova utéct. Ale stejně nebyl konec. Pronásledoval nás, chodil za mnou ke škole, s kamerou v ruce, kde čekal na mě i na mámu, pořád za náma chodil, musela jsem chodit k němu na návštěvy ... Pokaždé jsem měla tak hrozný strach, nemohla jsem jíst...“ Maminka vyhledala bezpečný úkryt v azylovém domě ROSA. U Milušky byla diagnostikována posttraumatická stresová porucha. Ta přešla do chronického stádia. Dívka musela být v péči dětské psychiatricky. Maminka ji doprovázela do školy. Přesto dívka všude viděla nebezpečí. Na ulici se stále otáčela, zda za ní nejde otec. Mívala děsivé sny. Do školy se velmi těšila, cítila tam bezpečí. Snažila se nezklamat, bývala vždy velmi dobře připravená. Cítila se vinna za situaci, že maminku před zraněním neochránila. Byla velmi tichá, nesmělá. Nejhorší pocity zažívala při asistovaném styku s otcem. Vždy den předem nespala, bolívalo jí břicho, mívala teploty. Otec jí snižoval, komentoval její vzhled, účes. Zákaz styku otce s dcerou (který byl odsouzen nikoli za násilí, ale neplacení výživného) byl soudy nařízen až po několika letech týrání!

AGRESIVITA (Tonda, 9 let)

S Tondou nebyli ve škole potíže. Najednou byl ale agresivní. Devítiletý Tonda byl spolu se svým mladším bratrem svědkem nadávek matce – jsi zlodějka, zbavím tě svéprávnosti, a ptají se táty: Proč do mámy kopeš? Tonda, který chodí do druhé třídy, se v centru ROSA svěřil: „Nemám tam teď žádné kamarády, měli jsme partu, ale oni jsou teď proti mně. Kamarádím s tím nejzlobivějším klukem, on je na mě hodnej. Mlátil jsme ho v první třídě, teď ho nemlátím, ale škrťím. Sebe taky škrťím, pak přestávám dýchat, dělám to třeba o přestávkách, baví mě to. Dělán to, protože tím udělám druhým radost, vypadám potom jako jahoda. Doma to nedělám...“ Oba kluci viděli, jak otec do matky kope, bije jí, křičí na ní. Oba kluci jsou alergici a astmatici, když jsou u otce, kam musí chodit každý týden, otec jim nedává léky, protože podle něj z nich dělá matka chudáky. Bez léků se zdravotní stav dětí zhoršuje. Zdravotní stav mladšího chlapce se zhoršil, když se vrátí od táty, počůrává se. Starší Tonda zase často slyší hlasy (křičícího otce). Oba kluci mají špatné sny. Tonda se bojí říci tátovi, že něco nechce, protože se bojí, že by pak „táta byl zlej na maminku“. Tonda si stěžoval: „Táta byl na nás hnusnej, buď si nás nevšímal, nebo nám nadával...“ Toník je agresivní, neposlouchá matku, je na ni drzý, vzdoruje. Jeho mladší bráška se v noci budí, křičí ze spaní, brečí, je zastrašený...

MENTÁLNÍ ZPOŽĎOVÁNÍ (Adélka, 10 let)

Paní učitelka si všimla, že Adélka je unavená, spí na lavici, a najednou se z holčičky, která měla jedničky, stávala dívka, která najednou vůbec nestačí spolužákům, nerozumí probírané látce, zapomíná úkoly, nesoustředí se. Měla podezření, co se doma děje. Protože byli z menší obce, poptáváním u sousedů zjistila, že Adélka s maminkou musí občas utíkat z domova, přespávají, kde se dá, u tety v sousední vsi, v autě. Otec několikrát matku honil po dvoře se sekyrou, ohrožoval ji nožem, občas ji přivazoval k topení v suterénu domu. Sousedky o všem věděly, ale ze strachu z agresivního násilníka raději mlčely. Učitelka pomohla matce vyhledat pomoc. Profesionální pomoc potřebovala i Adélka.

ZÁŠKOLÁCTVÍ (Jirka, 11 let)

Jedenáctiletý Jirka se stal terčem pozornosti učitelů a sociálních pracovníků kvůli záškoláctví. Škola byla částečně zmatena epizodickou povahou jeho záškoláctví a faktem, že přišel do školy ráno, ale pak utekl pryč během ranní přestávky. Během druhého rozhovoru Jirka sociální pracovníci odkryl, že jeho otec je extrémně násilný a „bije mámu skutečně strašně a má o ní hrozný strach. Zároveň má ale ještě větší strach to říci, že pak táta mámu už zabije, anebo že si ho nechají někde v dětském domově.“ Jirka sociální pracovníci, která mu trpělivě naslouchala, vysvětloval, že musel domů,

*aby se ujistil, že je máma v pořádku. Popisoval, že když uteče ze školy, stojí venku před jejich domem na zahradě a dívá se potají oknem dovnitř, připravený zakročit, kdyby to máma potřebovala.*¹⁶⁷

¹⁶⁷ VAVROŇOVÁ, Marie. Co může učitel vidět. In: Manuál pro učitele: Škola a děti vystavené domácímu násilí [doc.] Praha: ROSA 2008, 19-21 s. Dostupné z: [přes kontakt info@rosa-os.cz](mailto:info@rosa-os.cz)

IV (Ne)odhalené strádání



Domácí násilí lze vysvětlit jako útoky, napadání a výhrůžky od blízké osoby s cílem **ublížit oběti** a **ponižit ji**. Důvodem tohoto jednání je získat **převahu** a **moc**. Jedná se o útok na lidskou důstojnost, který ohrožuje zdraví, správnou funkci rodiny a ve vyhraněných případech i život oběti.

¹⁶⁸ <http://www.ditekrize.cz/aktuality/preventivni-komiksove-pribehy-pro-deti>

Dotazník k diplomové práci Domácí násilí (prevence implementovaná na ZŠ)

Dobrý den, jmenuji se Michaela Bandyová, studuji poslední ročník navazujícího magisterského studia a tento dotazník je součástí mé diplomové práce. Téma diplomové práce je *Domácí násilí*.

Dotazník je anonymní, proto se nikam **nepodepisujte**.

Postup: **Zakřížkujte** vždy jednu odpověď. Tam, kde je to napsáno, **můžete zakřížkovat i více odpovědí**, nebo **odpověď vypsát na vymezené místo**.

Prosím Vás tedy o vyplnění následujícího dotazníku.

V Olomouci dne _____

Předem Vám děkuji za vyplnění Bc. Michaela Bandyová

1. Pohlaví _____

2. Věk _____

3. Dosažené vzdělání _____

4. Počet let v pedagogické praxi _____

5. Máte děti?

Ano

Ne

6. Vaše pracovní pozice (možnost více odpovědí)

Třídní učitel

Výchovný poradce

Školní metodik prevence

7. Odpovídají pouze třídní učitelé - na jakém stupni základního vzdělání je Vaše kmenová třída?

1. stupeň

2. stupeň

8. Víte, co je domácí násilí?

Ano

Ne

Pokud odpovíte na ot. č. 8 – ANO – pokračujte prosím ot. č. 9. a následující

Pokud odpovíte na ot. č. 8 – NE – pokračujte prosím ot. č. 10

9. Setkali jste se s domácím násilím?

Ano

Ne

10. Co je podle Vás domácí násilí? (možnost více odpovědí)

- Časté hádky
- Fyzické násilí (kopání, bití)
- Zesměšňování
- Kontrola mobilního telefonu
- Vydírání
- Vyhržování ublížením oblíbenému zvířeti /zničením věcí
- _____
- Doprošování se o peníze
- Urážení
- Zákaz pracovat
- Sexuální ataky
- Izolování oběti od přátel

11. Kdo se může stát obětí domácího násilí? (možnost více odpovědí)

- Ženy
- Muži
- Děti
- Senioři
- Zdravotně postižení

12. Kde jste se o domácím násilí dověděl/a nebo se setkal/a s informacemi o něm?

(možnost více odpovědí)

- Média – TV, časopisy
- Informační brožury
- V zaměstnání
- Informační přednáška, besedy v rámci školy
- Jinde _____
- Internet
- Vlastní zkušenost

13. Jakým způsobem se odlišuje domácí násilí od jiného druhu násilí? (možnost více odpovědí)

- Mezi agresorem a obětí je intimní vztah
- Mezi agresorem a obětí není žádný vztah
- Násilí probíhá „za zavřenými dveřmi“
- Pozice agresora a oběti se mění
- Pozice agresora a oběti se nemění
- Ataky jsou náhodné
- Ataky se opakují v cyklech
- Těžko odhalitelné

14. Jaké formy domácího násilí znáte? (možnost více odpovědí)

- Fyzické násilí (zanechává stopy v podobě modřin, jizev, popálenin, zlomenin, zaschlé krve)
- Psychické násilí (ponižování, urážení, zesměšňování na veřejnosti, vyhrožování, zastrasování, znevažování schopností ohrožené osoby, využívání mocenských privilegií)
- Emocionální násilí (orientováno na osoby, zvířata a věci, ke kterým má ohrožená osoba citový vztah)
- Sociální násilí (zaměřuje se na sociální postavení a prostředí oběti - izolování ohrožené osoby od ostatních lidí, zablokování telefonu, zákaz vycházení z bytu, kontrola času a sociálních kontaktů)

- Ekonomické násilí (dotýká se základních potřeb ohrožené osoby, jako je jídlo, bydlení, ošacení - zákaz docházení do zaměstnání, nechávání se doprošovat o peníze)
 - Sexuální násilí (znásilnění, vynucování si sexuálního styku)
 - Jiné
-

15. Je podle Vašeho názoru obětí domácího násilí i dítě, které se stane svědkem domácího násilí?

- Ano
- Ne

16. Myslíte si, že jste schopni poznat příznaky obětí domácího násilí?

- Ano
- Ne
- Nevím

17. Jaké jsou projevy u dětí, které se stanou svědky domácího násilí? (možnost více odpovědí)

- Psychické projevy (pocity úzkosti, bezmoci, poruchy pozornosti, pocit vzteku, deprese, nízké sebevědomí, pomočování, pasivita, dobrovolná izolace).
- Psychosomatické projevy (nеспavost, zimomřivost, bolesti břicha a hlavy, zvýšená nemocnost).
- Projevy v chování (verbální a fyzická agrese vůči vrstevníkům i dospělým, útěk z domova, vyrušování, dožadování pozornosti, „věšení se“ na lidi okolo, poruchy přízpůsobení).
- Jiné - _____
- Nevím

18. Myslíte si, že by se o domácím násilí mělo mluvit i s dětmi na ZŠ?

- Ano
- Ne
- Nevím

19. Jestliže zjistíte, že žák na Vaší škole se stal obětí nebo svědkem domácího násilí budete tuto situaci řešit?

- Ano
- Ne

20. Jakým způsobem budete řešit situaci, jestliže zjistíte, že se Váš žák stal obětí nebo svědkem domácího násilí? Na koho se obrátíte o pomoc, radu? (možnost více odpovědí)

- Nijak, je to věc rodiny
 - Promluvím se školním psychologem
 - Promluvím si s dotyčným žákem
 - Promluvím s ředitelem školy
 - Promluvím si s rodiči
 - Obrátím se na Policii ČR
 - Obrátím se na OSPOD (Orgán sociálně-právní ochrany dětí)
 - Obrátím se na nějaké občanské sdružení, které se touto problematikou zabývá
 - _____
-

21. Znáte nějaké organizace či sdružení zabývající se problematikou domácího násilí?

V případě odpovědi ano vyjmenujte jaké.

- Ano Ne

22. Řešil/a jste už někdy podobný problém, kdy byl žák obětí nebo svědkem domácího násilí?

- Ano Ne

23. Řešíte v současné době podobný problém, kdy byl žák obětí nebo svědkem domácího násilí?

- Ano Ne

24. Probíhá na Vaší škole preventivní program zaměřený na oblast prevence proti domácímu násilí?

- Ano Ne

Pokud odpovíte na ot. č. 24 – ANO – pokračujte prosím ot. č. 25 a následující

Pokud odpovíte na ot. č. 24 – NE – pokračujte prosím ot. č. 27

25. Jaké metody využíváte?

- _____

26. Myslíte si, že je tento program dostatečný?

- Ano – Protože _____
 Ne - Protože _____

27. Myslíte si, že by měl být na Vaší škole preventivní program proti domácímu násilí?

- Ano Ne

28. Jakou metodu prevence proti domácímu násilí obecně považujete za vhodnou?

(možnost více odpovědí)

- zpřísnění trestů za týrání dětí mediální kampaně (televize,
 přednášky ve školách určené dětem internet, tisk, rozhlas)
 vzdělávání a dostatečná informovanost policistů, soc. pracovníků, učitelů, pediatrů,
psychologů
 jinou _____

29. Byl/a jste někdy vzděláván/a/ informován/a/ školena o domácím násilí a dětech jako svědcích domácího násilí v rámci svého zaměstnání?

- Ano Ne

Pokud odpovíte na ot. č. 29 – ANO – pokračujte prosím ot. č. 30 a následující

Pokud odpovíte na ot. č. 29 – NE – pokračujte prosím ot. č. 31

30. Bylo toto vzdělání/ školení podle Vás dostatečné?

- Ano Ne

31. Souhlasíte/ Souhlasili byste s kurzem/ besedou/ školením proti domácímu násilí a dětech jako svědcích domácího násilí v rámci zaměstnání?

- Ano Ne

32. Myslíte si, že je domácí násilí celospolečenský problém?

- Ano Ne Nevím

33. Domníváte se, že domácí násilí je pouze soukromý problém, který by si členové rodiny měli vyřídit sami a nezatahovat do něj okolí?

- Ano Ne

34. Domníváte se, že současná právní úprava v České republice poskytuje obětem domácího násilí dostatečnou ochranu?

- Ano
 Ne
 Nevím

Děkuji vám za trpělivost při vyplnění dotazníku!!

Zdroje

Monografie

BUSKOTTE, Andrea a VANÍČKOVÁ HORNÍKOVÁ, Lucie, ed. *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2008. 176 s. ISBN 978-80-251-1786-6.

CIMRMANNOVÁ, Tereza a kol. *Krize a význam pomáhajících prvního kontaktu: aplikace v kontextu rodinného násilí*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2013. 197 s. ISBN 978-80-246-2205-7.

CONWAY, Helen L. *Domácí násilí: příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č. 135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2007. 158 s. Albatros Plus. ISBN 978-80-00-01550-7.

ČECH, Ondřej et al. *Domácí násilí z pohledu pracovníků v oblasti sociálních služeb*. Vyd. 1. České Budějovice: Theia, 2011. 137 s. ISBN 978-80-904854-0-2.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila a kol. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. 191 s. ISBN 978-80-247-2014-2.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. 150 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2207-8.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. 309 s. ISBN 80-86898-73-3.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila, MACHÁČKOVÁ, Radka a VITOUŠOVÁ, Markéta. *Domácí násilí - přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích: studie*. [Praha]: Bílý kruh bezpečí, 2002. 143 s. ISBN 80-86284-19-0.

DUFKOVÁ, Ivana a ZLÁMAL, Jiří. *Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí*. Praha: [Střední policejní škola Ministerstva vnitra, Středisko pro výchovu k lidským právům a profesní etiku], 2005. 69, 52 s. ISBN 80-239-5686-8.

DUNOVSKÝ, Jiří, Zdeněk DYTRYCH, Zdeněk. MATĚJÍČEK a kol., 1995. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing. ISBN 80-7169-192-5.

ELLIOTT, M., *Jak ochránit své dítě*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2000. 153 s. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-7178-419-2.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Brno: Paido, 2010. 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.

GJURIČOVÁ, Š., KOCOURKOVÁ, J., KOUTEK, J., *Podoby násilí v rodině*. Praha: 2000, Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o., ISBN 80-7021-416-3

HANUŠOVÁ, J., *Násilí na dětech – syndrom CAN*. Praha: 2006, Vydal: Vzdělávací institut ochrany dětí, ISBN 80-86991-78-4

HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Manuálek o násilí*. Vyd. 1. V Brně: Národní centrum ošetřovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, 2004. 83 s. ISBN 80-7013-397-X.

HUŇKOVÁ, Markéta a VOŇKOVÁ, Jiřina. *Domácí násilí v ČR z pohledu práva: (efektivnost právních norem ČR posuzovaná vzhledem k cíli ochrany společnosti před domácím násilím)*. 1. vyd. [Stráž pod Ralskem]: Justiční akademie ČR, 2004. 248 s. ISBN 80-239-6230-2.

KOTÁSEK, Jiří, ed. et al. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bilá kniha*. [Praha]: Tauris, 2001. 98 s. ISBN 80-211-0372-8

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka et al. *Právo proti domácímu násilí*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2011. xiii, 139 s. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-381-3.

KUNC, Kamil a kol. *Ekonomické dopady domácího násilí v ČR*. Praha: proFem, © 2012. 71 s. ISBN 978-80-904564-1-9.

MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Základy sociální práce*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2012. 309 s. ISBN 978-80-262-0211-0.

MATOUŠEK, Oldřich, ed., KODYMOVÁ, Pavla, ed. a KOLÁČKOVÁ, Jana, ed. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. 351 s. ISBN 978-80-7367-818-0.

MAHDALÍČKOVÁ, Jana. *Trestní odpovědnost pedagogů a žáků v praxi*. Vyd. 1. Žďár nad Sázavou: Fakta, 2011. 132 s. ISBN 978-80-903823-5-0.

RUBIKON CENTRUM. *Stali jste se obětí trestného činu? Příručka pro oběti trestných činů*. Vyd. 1. Praha: RUBIKON Centrum, 2012. s 11. ISBN 978-80-904116-5-4

SLANÝ, J., *Syndrom CAN (syndrom týraného dítěte)*. Ostrava: 2008, 1. vyd. Vydavatel: Ostravská univerzita v Ostravě, ISBN 97-80-7368-474-7.

STRÍLKOVÁ, Patricie a FRYŠTÁK, Marek. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2009. 91 s. Právo. ISBN 978-80-7418-020-0.

SZCZEPANIKOVÁ, Alice, LANGHANSOVÁ, Hana a ŽÁKOVÁ, Martina. *Jak jednat v případech domácího násilí?: praktická doporučení pro příslušníky, příslušnice Policie ČR: kampaň proti domácímu násilí na ženách*. V Brně: Liga lidských práv, 2004. 24 s. ISBN 80-239-2207-6.

ŠEVČÍK, Drahomír a kol. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. 186 s. ISBN 978-80-7367-690-2.

VANÍČKOVÁ, Eva. *Interpersonální násilí na dětech*. Vyd. 1. Praha: Úřad vlády ČR, 2009. 37 s. ISBN 978-80-7440-001-8

VANÍČKOVÁ, Eva. *Prevence násilí ve výchově dětí: příručka pro rodiče*. Vyd. 1. V Praze: UK - 3. LF, 2012. 24 s. ISBN 978-80-260-2673-0.

VANÍČKOVÁ, Eva et al. *Stručný průvodce manuálem UNICEF pohledem nejlepšího zájmu dětí*. Vyd. 1. V Praze: UK - 3. LF, 2012. 96 s. ISBN 978-80-260-2883-3.

VANÍČKOVÁ, Eva. *Tělesné tresty dětí: definice, popis, následky*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2004. 116 s. Psyché. ISBN 80-247-0814-0.

VANÍČKOVÁ, E., HADJ-MOUSSOVÁ, Z., PROVAZNÍKOVÁ, H., *Násilí v rodině, Syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte*. Praha: 1995, Vydavatel: Ministerstvo práce a sociálních věcí, ISBN 80-85529-17-3

VITOUŠOVÁ, Petra a VEDRA, Vladimír. *Domácí násilí: (informace a praktické rady pro ohrožené osoby)*. 3., upr. vyd. [Praha]: MJF, 2009. 12 s. ISBN 978-80-86284-85-9.

VOŇKOVÁ, J., SPOUSTOVÁ, I. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2., přeprac. vyd. Praha: profFem, 2008. 244 s. ISBN 978-80-903626-7-3.

VOŇKOVÁ, Jiřina. *Vaše právo!: první právní pomoc ženám, obětem domácího násilí*. 7., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: profFem, 2012. 94 s. ISBN 978-80-904564-0-2.

Legislativa

- zákona č. 94/1963 Sb., o rodině - od roku 20014 stal součástí Nového občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., Rodinné právo § 655-975.
- zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
- zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení,
- zákon č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení
- zákonem č. 200/1990 Sb., o přestupcích,
- zákon č. 1/1993 Sb. – Ústava České republiky.
- zákon č. 2/1993 Sb. – Listina základním práv a svobod.
- zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.
- zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní a ochranné výchovy,
- zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů
- zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání
- zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících
- zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.
- zákon č. 135/2006 Sb., zákon na ochranu před domácím násilím
- zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.
- zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže,
- zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

- vyhláška č. 120/1976 Sb., Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
- vyhláška č. 62/1987 Sb., Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen
- vyhláška č. 143/1988 Sb., Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestání

- vyhláška MŠMT č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, byla novelizovaná vyhláškou č. 116/2011 Sb.
- Sdělení federálního Ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., Úmluva na ochranu lidských práv a základních svobod, tzv. Evropská úmluva
- Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte, 1989
- Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 34/1998 Sb., Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí
- Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 43/2000 Sb. m. s., Úmluva o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení

Internetové zdroje

ABZ. Slovník cizích slov. *Slovník-cizich-slov.abz.cz* [online]. © 2005-2014 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/viktimizace>

ACORUS, OBČANSKÉ SDRUŽENÍ. Definice domácího násilí. *Acorus.cz* [online]. © 2011 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <http://www.acorus.cz/cz/domaci-nasili/info-o-domacim-nasili.html>

AVON COSMETICS, spol s r. o. Mýty vs. Fakta. *Avonprotidomacimunasili.cz* [online]. © 2010 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <http://www.avonprotidomacimunasili.cz/o-domacim-nasili/myty-vs-fakta/>

AZYLOVÝ DŮM PRO ŽENY A MATKY S DĚTMI O.P.S. Dítě svědkem domácího násilí. *Azylovydum.cz* © 2006-2007 [cit. 2014-06-03]. Dostupné z:

http://www.azylovydum.cz/domaci_nasili/dite_svedkem_domaciho_nasili

BÍLÁ STUŽKA ČR. Formy násilí. *Muziprotinasili.cz* [online]. © 2014 [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: <http://www.muziprotinasili.cz/o-nasili-na-zenach-a-detech/formynasili/>

BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ. Domácí násilí. *Domacinasili.cz* [online]. © 2007 [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/domaci-nasili/>

BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ. Co je a co není domácí násilí. *BKB.cz* [online]. © 2014 [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: <http://www.bkb.cz/pomoc-obetem/domaci-nasili/co-je-a-co-neni-domaci-nasili/>

ČÍRTKOVÁ, Ludmila, 2008b. Právne a kriminologické aspekty domácího násilí. In: *Bratislavská vysoká škola práva: Domáce násilie – nová prax a nová legislatíva v európe: Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie konaném v dňoch 15. – 16. októbra 2007* [online]. Bratislava: Poradca podnikateľa, spol. s r.o., február 2008 [cit. 2014-02-21]. ISBN 978-80-88-931-96-6. Dostupné z: http://www.law.uninova.sk/konferencie/zbornik_domace_nasilie_fin.pdf.

DONA LINKA. Metoda SARA DN. *Donalinka.cz* [online]. © 2014 [cit. 2014-05-16]. Dostupné z: <http://www.donalinka.cz/nova-praxe/metoda-sara-dn/>

Důvodová zpráva k návrhu zákona, kterým se mění trestní zákon. Poslanecká sněmovna

Parlamentu České republiky, sněmovní tisk č. 298/0, 2003. *Mpsv.cz* [online]. [cit. 2014-01-25]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf

DUŠKOVÁ, Zora, nedatováno. Vliv domácího násilí a agrese na dítě. *Asociace neuplných rodin.cz* [online]. © 2011 [cit. 2014-02-09]. Dostupné z: <http://www.asociace neuplných rodin.cz/vliv-dom%C3%A1c%C3%ADho-nasili-a-agrese-na-dite>.

FEDERÁLNÍ MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ, 1991. Sdělení č.104/1991 Federálního ministerstva zahraničních věcí o Úmluvě o právech dítěte. Úmluva o právech dítěte. *Zakonyprolidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2013 [cit. 2014-02-23]. Dostupné také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-104>.

GOOGLE.COM. Domácí násilí. *Google.cz* [online]. © 2013 [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: <https://www.google.cz/search?client=opera&q=domáci+násilí&sourceid=opera&ie=UTF-8&oe=UTF-8>

IDT BRNO. Domácí násilí v českém právu. *Idtbrno.cz* [online]. © 2009-2014 [cit. 2014-04-04]. Dostupné z: <http://www.idtbrno.cz/domaci-nasili-vceskem-pravu>

KLÁTIK, Jaroslav, 2008. Právne a kriminologické aspekty domácího násila. In: *Bratislavská vysoká škola práva: Domáce násilie – nová prax a nová legislatíva v európe: Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie konaném v dňoch 15. – 16. októbra 2007. Law.uninova.sk* [online]. Bratislava: Poradca podnikateľa, spol. s r.o., február 2008 [cit. 2014-02-09]. ISBN 978-80-88-931-96-6. Dostupné z: http://www.law.uninova.sk/konferencie/zbornik_domace_nasilie_fin.pdf.

KONEČNÁ, Šárka. Domácí násilí a jeho oběti. *Is.muni.cz* [online]. 2008 [cit. 2014-06-04]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce Drahomíra Houbová. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/81564/pravf_m/

KOZLOVÁ, Veronika a Martina CIRBUSOVÁ. Domácí násilí v rodině s dítětem jako právní problém. In: Sborník příspěvků z konference Dítě jako oběť rodičovského konfliktu. Jihlava: Krajský úřad Kraje Vysočina, 2013. Elektronický sborník příspěvků z konference. Dostupné z: <http://socialnipracovnici.cz/sekce-socialnich-pracovniku/aktuality/prispevky-z-konference-dite-jako-obet-rodicovskeho-konfliktu>

METODICKÝ PORTÁL RVP. 1 Vymezení Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání v systému kurikulárních dokumentů. *Digifolio.rvp.cz* [online]. [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <http://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=6443>

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, 2009. Strategie prevence rizikových projevů chování u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy na období 2009-2012 (č.j. 10 514/2009-61). In: Věstník ministerstva školství mládeže a tělovýchovy České republiky. Ročník LXV, sešit 6, s. 40-53. *Msmt.cz* [online]. ©2006-2012 [cit. 2014-02-15]. Dostupná také z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/2009-6>

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, 2010. Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních (č. j. 21291/2010-28). *Msmt.cz* [online]. ©2006-2012 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/20274>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Děti, kterým se sociálně-právní ochrana poskytuje. *MPSV.cz* [online]. © 2013 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/14304>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Intervenční centra. *MPSV.cz* [online]. © 2009 [cit. 2014-05-16]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/4228>

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Metodické doporučení MPSV č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí. *Mpsv.cz* [online]. [cit. 2014-06-03]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. Strategie primární prevence 2013 – 2018. *Msmť.cz* [online]. © 2007. s. 8. [cit. 2014-06-10]. Dostupné z: http://www.msmť.cz/file/20270_1_1/download/

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, 2001. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice. Bílá kniha*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání – nakladatelství Tauris. ISBN 80-211-0372-8. *Aplikace.msmť.cz* [online]. [cit. 2014-06-03]. Dostupné z: Dostupný také z: <http://aplikace.msmť.cz/pdf/bilakniha.pdf>

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, 2005. Koncepce poskytovaných služeb ve škole (č.j. 27 317/2004-24). In: *Věstník ministerstva školství mládeže a tělovýchovy České republiky*. Ročník LXI, sešit 7. *Aplikace.msmť.cz* [online]. [cit. 2014-06-03]. Dostupné z: Dostupný také z: <http://aplikace.msmť.cz/DOC/7-2005.doc>.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. Praha: 2007. *Nuv.cz* [online]. © 2011 – 2014. s. 18 - 103. [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/133>

NADŘEVO.CZ. Domácí násilí. *Nadrevo.blogspot.cz* [online]. © 2012 [cit. 2014-03-28]. Dostupné z: <http://nadrevo.blogspot.cz/2010/11/domaci-nasili.html>

ODBOR ZDRAVÍ MMB. Domácí násilí v agendě OSPOD. Manuál pro pracovníky orgánů sociálně právní ochrany dětí a jiné pomáhající profese. In: Interdisciplinární přístup k řešení případů domácího násilí ve statutárním městě Brně 2009. *Domacinasili.cz* [online]. © Bílý kruh bezpečí 2003 [cit. 2014-3. 6. 2014]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/files/uploaded/UserFiles/manual%20OSPOD.pdf>

PERSEFONA. Informujte se o "domácím a sexuálním násilím". *Persefona.cz* © 2008 – 2010 [cit. 2014-02-13]. Dostupné z: <http://persefona.cz/informujtese.php>

POLICIE ČR. Preventivní informace. Domácí násilí. Nebuďme slepí k domácímu násilí! *Policie.cz* [online]. © 2010 [cit. 2014-02-13]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/domaci-nasili-644841.aspx>

POLICIE ČR. O Policii ČR. *Policie.cz* [online]. © 2014 [cit. 2014-04-04]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/o-nas-policie-ceske-republiky-policie-ceske-republiky.aspx>

POLICIE ČR. Právní předpisy. *Policie.cz* [online]. © 2014 [cit. 2014-04-04]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/vybrane-ceske-pravni-predpisy.aspx>

POLICIE ČR. Metodická příručka č. 1/2010. *Policie.cz* [online]. © 2010 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: www.policie.cz/soubor/mp-1-2010-docx.aspx

ROSA. Specifika domácího násilí. *Rosa-os.cz* [online]. © 2014 [cit. 2014-02-05]. Dostupné z: <http://www.rosa-os.cz/domaci-nasili/specifika-domaciho-nasili/>

ROSA. Co je domácí násilí. *Rosa-os.cz* [online]. © 2003 [cit. 2014-2-27]. Dostupné z: <http://www.rosa-os.cz/domaci-nasili/co-je-domaci-nasili>

STOP NÁSILÍ. CZ. Děti svědci domácího násilí. *Stopnasili.cz* [online]. © 2007 [cit. 2014-02-15]. Dostupné z: <http://www.stopnasili.cz/verejnost/deti-svedci-domaciho-nasili.html>

STOP NÁSILÍ.CZ Je domácí násilí trestný čin. *Stopnasili.cz* [online]. © 2007 [cit. 2014-04-04]. Dostupné z: <http://stopnasili.cz/zeny/legislativa.html>

STOP NÁSILÍ.CZ Kdo mi pomůže. *Stopnasil.cz* [online]. © 2007 [cit. 2014-04-04]. Dostupné z: <http://www.stopnasili.cz/zeny/kdo-mi-pomuze.html>

STOP NÁSILÍ.CZ. Znaky, že děti mají problémy. *Stopnasili.cz* [online]. © 2007 [cit. 2014-04-04]. Dostupné z: <http://www.stopnasili.cz/verejnost/dn-pro-pedagogy-a-vychovne-poradce-zs/znaky-ze-deti-maji-problemy.html>

STŘEDISKO SOCIÁLNÍ PREVENCE OLOMOUC. Intervenční centra. *SSP-OL.cz* [online]. © 2010-2014 [cit. 2014-05-16]. Dostupné z: <http://ssp-ol.cz/socialni-sluzby/intervencni-centra/>

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY. Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011 – 2014. *Vlada.cz* [online]. © 2011, s. 7. [cit. 2014-06-16]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Narodni-akcni-plan-prevence-domaciho-nasili-na-leta-2011-2014.pdf>.

ZÁCHRANNÝ KRUH. Domácí násilí. *Zachrannykruh.cz* [online]. © 2014 [cit. 2014-06-03]. Dostupné z: <https://www.zachranny-kruh.cz/pro-verejnost/kriminalita-rizikove-chovani/domaci-nasili/domaci-nasili.html>

ZKOLA. Syndrom CAN – definice a rizikové faktory. *Zkola.cz* [online]. © 2009-2012 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: <http://www.zkola.cz/rodice/socpatologjevy/tyraniazneuzivani/Stranky/Syndrom-CAN---Definice-a-rizikove-faktory.aspx>

